

7896

886:398-1

к. Ст. Караџић.

ПОСТВО И ЗУНАШТВО

Српске народне песме

1-11-98

1-8-

1-11-98

ВУК КАРАЏИЋ

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
„РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ“
ПЕСЧОВЦА

ЧОЈСТВО И ЈУНАШТВО

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСЧОВЦА

Бр. 7896

Струка 886:38-1

Средно
РАД. МЕДЕНИЦА

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСЧОВЦА

Бр. 5007

Одељење В Струка У-1

ИЗДАВАЧКО И ПРОМЕТНО А. Д.

ЈУГОИСТОК

Иницијале, вињете и корице израдио
ИВАН ШЕНШИН

Штампа

ГРАФИЧКИ УМЕТНИЧКИ ЗАВОД „ПЛАНЕТА“
у Београду, јула 1944 год.

ЧОЈСТВО И ЈУНАШТВО

СВЕЦИ БЛАГО ДИЈЕЛЕ

или Боже! чуда великога!
Или грми, ил' се земља тресе!
Ил' удара море у брегове?
Нити грми, нит' се земља тресе,
Нит' удара море у брегове,
Већ дијеле благо светитељи:
Свети Петар и свети Никола,

5

Свети Јован и свети Илија,
И са њима свети Пантелија;
Њим' долази Блажена Марија,
Рони сузе низ бијело лице.
Њу ми пита Громовник Илија:
„Сестро наша, Блажена Марија!
„Каква ти је голема невоља,
„Те ти рониш сузе од образа?“
Ал' говори Блажена Марија:

10

„А мој брате, Громовник Илија!
„Како нећу сузе прољевати,
„Кад ја идем из земље Инђије,
„Из Инђије из земље проклетел!
„У Инђији тешко безакоње:

20

„Не поштује млађи старијега,
„Не слушају ђеца родитеља;
„Родитељи пород погазили,
„Црн им био образ на дивану
„Пред самијем Богом истинијем!
„Кум свог кума на судове ћера,
„И доведе лажљиве свједоке
„И без вјере и без чисте душе,
„И оглоби кума вјенчаног,

25

30

„Вјенчаного или крштенога;
 „А брат брата на мејдан зазива;
 „Ђевер сноси о срамоти ради,
 „А брат сестру сестром не дозива.“
 Њој говори Громовник Илија: 35
 „Сејо наша, Блажена Марија!
 „Утри сузе од бијела лица,
 „Док ми овђе благо под'јелимо,
 „Отић ћемо Богу на диване,
 „Молићемо Бога истиного, 40
 „Нек нам даде кључе од небеса,
 „Да затворим' седмера небеса,
 „Да ударим' печат на облаке,
 „Да не падне дажда из облака,
 „Плаха дажда, нити роса тиха, 45
 „Нити ноћу сјајна мјесечина,
 „Да не падне за три године;
 „Да не роди вино ни шеница,
 „Ни за цркву часна летурђија.“
 Кад то чула Блажена Марија, 50
 Утр сузе од бијела лица.
 Када свеци благо под'јелише:
 Петар узе винце и шеницу,
 И кључеве од небеског царства;
 А Илија муње и громове; 55
 Пантелија велике врућине;
 Свети Јован кумство и братимство,
 И крстове од часнога древа;
 А Никола воде и бродове;
 Па одоше Богу на диване, 60
 Молише се три бијела дана
 И три тавне ноћи без престанка,
 Молише се, и умолише се:
 Бог им даде од небеса кључе,
 Затворише седмера небеса, 65
 Ударише печат на облаке,
 Те не паде дажда из облака,
 Плаха дажда, нити роса тиха,
 Нит' обасја сјајна мјесечина;
 И не роди вино ни шеница, 70

Ни за цркву часна летурђија,
 Пуно време за три годинце;
 Црна земља испуца од суше,
 У њу живи пропадаше људи;
 А Бог пусти тешку болезању,
 Болезању страшну срдобољу,
 Те помори и старо и младо,
 И растави и мило и драго.
 Што остало, то се покајало,
 Господина Бога вјеровало.
 И осташе Божји благослови,
 Да не падне леда ни снијега
 До једанпут у години дана;
 Како онда, тако и данаске.
 Боже мили, на свем тебе вала!
 Што је било, више да не буде!

75

80

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 "РАЈИЦА КОВАЧЕВИЋ"
 БЕОГРАД 85

ОГЊЕНА МАРИЈА У ПАКЛУ

(из Црне Горе)

Ога моли Огњана Марија:

„Дај ми, Боже, од рајевах кључе,

„Да од раја отворимо врата,

„Да ја дођем проз рај у пакао,

„Да ја виђу остаралу мајку,

„Не бих ли јој душу избавила!“

Бога моли, и умолила га,

Од раја јој кључе поклонио,

И ш њом посла Петра апостола,

Те од раја отворише врата,

И прођоше проз рај у пакао;

Ал' три друга по паклу шетају:

Једном другу нога горијаше,

А другоме рука до рамена,

А трећему глава горијаше.

Но Марија апостола пита:

„Што су, Петре, Богу згријешили,

„Те се муче муках жестокијех?“ —

„Казаћу ти, Огњана Марија!

„Што овоме руса гори глава,

„Овај није даровао куму:

„Кума њему светог Јована,

„А он њојзи паре ни динара;

„Што овоме гори десна рука,

„Њом је клао овце преходнице;

„Што овоме трећем нога гори,

„Њом је био и оца и мајку.“

Њих минуше, напријед прођоше,

Али сједе до два стари старца,
 Њима горе и браде и главе. 30
 Но Марија апостола пита:
 „Кажуј, Петре, што су згријешили?“ —
 „Казаћу ти, моја мила секо!
 „Ово бјеху од земље судије,
 „Мирили су мртве и рањене“) 35
 „И у кмество сиједали криво,
 „И проклето узимали мито,
 „А нијесу јоште дочекали,
 „Што чињаху, кад они могаху,
 „Каматника, секо, и митника, 40
 „До два тези, Боже, проклетника!“
 „Та минуше мало понапријед,
 „И нађоше једну невјестицу,
 „Е јој горе и ноге и руке,
 „А пропа' јој језик проз вилице, 45
 „А vise јој змије о дојаках;
 „Кад јо виђе Огњана Марија,
 „Он' иједко апостола пита:
 „Што је, кучка, Богу згријешила,
 „Те се мучи муках жестокијех?“ — 50
 „Казаћу ти, моја мила секо!
 „Грјешница је крчмарица била,
 „У вино је воду присипала
 „И за воду паре узимала;
 „Имала је обрећена мужа, 55
 „Ходила је ш њега на другога;
 „Кад се млада вјенчавала ш њиме,
 „Бачила је на себе чађије,
 „Да ш њим нема од срца порода,
 „А Бог јој је писа' седам синах; 60
 „Ето јој их, секо, о дојаках,
 „Са њима ће пред Господом поћи.“
 И пођоше мало понапријед,
 А нађоше бабу остаралу,
 То је мајка Огњане Марије, 65
 Њојзи горе и ноге и руке,

* Умиривали крвну освету

И гори јој коса наврх главе;
 А Марија стаде поред мајке,
 Па упита остаралу мајку:
 „Кажи, мајко, што си згријешила? 70
 „Не бих ли ти душу избавила.“
 Но Марији мајка говорила:
 „Ја немам што, до камена казат:
 „Кад ја бијах на бијес ђевојка,
 „Једно јутро Ускрсење дође, 75
 „Моја мајка до пред цркву пође,
 „Мен' остави да сигурам ручак;
 „Кад ми мајка испред цркве дође,
 „Мене голу у хаљине нађе,
 „Удари ме руком и прстеном, 80
 „Ја ш њом уд'рих о дувар од куле,
 „Таде ме је проклињала мајка:
 „„Залуду се удавала, синко!“
 „Удавах се три-четири пута,
 „И ту ја бих у Бога злочеста, 85
 „Не одржах мужа ни једнога.
 „Кад се, синко, удадох четвртом,
 „Ту ја нађох двоје пасторчади:
 „Једно лудо од двије године,
 „Друго, синко, од пуне четири; 90
 „Узеше ме ђеца Богом мајку;
 „Кад ми ђеца из игре дођоше,
 „Код мене се оба заплакаше,
 „Плачући ми стариј' говораше:
 „„Скрој ми, мајко, бијелу кошуљу.“ — 95
 „Мјерих му је о кимену станцу.
 „Млађи рече: „Дај ми љеба, мајко.“ —
 „Ја му дадох комат земље црне.“
 Још се баба јадити хоћаше,
 Но јој и да Петре апостоле, 100
 Но је Петар за руке дофати,
 И бачи је међу ђаволима:
 „Чекај враже, држи је ђавол!“
 То је било, а Боже помози!

ЋАКОН СТЕФАН И ДВА АНЂЕЛА

Пано рани ђаконе Стеване
 У недељу пређе јарка сунца,
 Пређе сунца и пре летургије,
 Он не иде у бијелу цркву,
 Већ он иде у то поље равно, 5
 Те он сеје белицу пшеницу.
 Ал' ето ти два путника стара,
 Божју су му помоћ називали:
 „Божја помоћ, ђаконе Стеване!“
 А он њима лепше одговара: 10
 „Д'о Бог добро, два путника стара!“
 Ал' беседи два путника стара:
 „Бога теби, ђаконе Стеване!
 „Која тебину велика невоља,
 „Те си тако рано уранио 15
 „У недељу пређе јарког сунца,
 „Пређе сунца и пре летургије,
 „Па ти сејеш белицу пшеницу?
 „Или си се јунак помамио;
 „Или си се данас потурчио, 20
 „Часног крста под ноге загазио,
 „Часног крста и красног закона,
 „И своју си веру изгубио;
 „Те си тако рано уранио
 „У недељу пређе јарког сунца, 25
 „Пређе сунца и пре летургије,
 „Па ти сејеш белицу пшеницу?“
 Ал' беседи ђаконе Стеване:
 „О Бога вам, два путника стара!

„Кад питате, да вам право кажем: 30
 „Та нисам се јунак помамио,
 „Нити сам се данас потурчио,
 „Нит' сам своју веру изгубио,
 „Нит' сам крста под ноге згазио,
 „Часног крста и красног закона; 35
 „Већ је мени велика невоља:
 „Зашт' ја раним у мојему двору
 „Девет немо, друго девет слепо,
 „То ја раним с мојом верном љубом;
 „И Бог ће ми греха опростити.“ 40
 Ал' беседе два путника стара:
 „Ајдемоте ћаконовом двору,
 „Да видимо ћаконову љубу,
 „Што нам ради љуба ћаконова.“
 Одшеташе ћаконовом двору, 45
 Ал' је љуба рано уранила
 У недељу пређе јарког сунца,
 Пређе сунца и пре летургије,
 Она чини белицу пшеницу;
 Божју су јој помоћ називали: 50
 „Божја помоћ, ћаконова љуба;
 Она њима лепше одговара;
 „Д'о Бог добро, два старца!
 Ал' беседе два путника:
 „Бога теби, ћаконова љуба, 55
 „Која теби велика невоља,
 „Те си тако рано уранила,
 „Уранила у свету недељу
 „Пређе сунца и пре летургије,
 „Те ти чиниш белицу пшеницу? 60
 „Или си се слава помамила?
 „Или си се данас потурчила
 „И своју си веру изгубила,
 „Часног крста под ноге згазила,
 „Часног крста и красног закона; 65
 „Те си тако рано уранила
 „У недељу пређе јарког сунца,
 „Пређе сунца и пре летургије,
 „Те ти чиниш белицу пшеницу?“

Ал' беседи ћаконова љуба:

70

„О Бога вам, два путника стара!

„Кад питате, право да вам кажем:

„Та нисам се млада помамила,

„Нити сам се данас потурчила,

„Нит' сам своју веру изгубила,

„Нит' сам крста под ноге згазила,

„Часног крста и красног закона;

„Већ је мени велика невоља:

„Зашт' ја раним у мојему двору

„Девет немо, друго девет слепо;

80

„То ја раним с мојим господаром;

„И Бог ће ми греха опростити.”

Ал' беседе два путника стара:

„О Бога ти, ћаконова љубо!

„Дај ти нама твоје мушко чедо,

85

„Мушко чедо из колевке златне,

„Да закољем' твоје мушко чедо,

„И од чеда крви да уграбим',

„Да пошкропим' твоје беле дворе:

„Што је немо, проговориће ти,

90

„Што је слепо, све ће прогледати.”

Али мисли ћаконова љуба,

Она мисли мисли свакојаке,

Док је млада на једно смислила,

Па им даде чедо из колевке.

95

И заклаше чедо пренејако,

И од чеда крви уграбише,

Пошкропише по беломе двору:

Што је немо, проговорило је,

Што је слепо, све је прогледало.

100

Дигоше се два стара путника

И одоше с Богом путовати.

Осврће се ћаконова љуба,

Па погледа на златну колевку,

Ал' јој чедо седи у колевки,

105

Па се игра јабуком од злата,

Па беседи ћаконова љуба:

„Мили Боже, на свем теби фала!

„Гди дођоше два путника стара,

„Заклаше ми чедо у колевки,
 „И од чеда крви уграбише,
 „Пошкропише моје беле дворе,
 „Што је немо, проговорило је,
 „Што је слепо, све је прогледало,
 „Ево чедо седи у колевки
 „И сигра се јабуком од злата!“
 Проговара чедо из колевке:
 „Слатка мајко, моја слатка рано!
 „Оно нису два путника стара,
 „Већ су оно два Божја анђела.“

110

115

120

БОГ НИКОМ ДУЖАН НЕ ОСТАЈЕ

ва су бора напоредо расла,
 Међу њима танковрха јела;
 То не била два бора зелена,
 Ни међ' њима танковрха јела,
 Већ то била два брата рођена:
 Једно Павле, а друго Радуле,
 Међу њима сестрица Јелица.

5

Браћа сеју врло миловала,
 Сваку су јој милост доносила,
 Најпослије ноже оковане,
 Оковане сребром, позлаћене.
 Кад то вид'ла млада Павловица,
 Завидила својој заовици,
 Па дозива љубу Радулову:
 „Јетрвице, по Богу сестрице!
 „Не знаш како биља од омразе:
 „Да омразим брата и сестрицу.“
 Ал' говори љуба Радулова:
 „Ој Бога ми, моја јетрвице!
 „Ја не знадем биља од омразе,
 „А и да знам, не бих ти казала:
 „И мене су браћа миловала,
 „И милост ми сваку доносила.“
 Кад то зачу млада Павловица,
 Она оде коњма на ливаду,
 Те убоде вранца на ливади,
 Па говори своме господару:
 „На зло, Павле, сеју миловао,
 „На горе јој милост доносио!

10

15

20

25

„Убола ти вранца на ливади.“ 30
 Павле пита сестрицу Јелицу:
 „Зашто, сејо, да од Бога нађеш!“
 Сестрица се брату кунијаше:
 „Нисам, брате, живота ми мога!
 „Живота ми и мога и твога!“ 35
 То је братац сеји вјерсвао.
 Кад то виђе млада Павловица,
 Она оде ноћу у градину,
 Те заклала сивога сокола,
 Па говори своме господару: 40
 „На зло, Павле, сеју миловао,
 „На горе јој милост доносио!
 „Заклала ти сивога сокола.“
 Павле пита сестрицу Јелицу:
 „Зашто, сејо, да од Бога нађеш!“ 45
 Сестрица се брату кунијаше:
 „Нисам, брате, живота ми мога!
 „Живота ми и мога и твога!“
 И то братац сеји вјерсвао.
 Кад то виђе млада Павловица, 50
 Она оде вече по вечери,
 Те украде ноже заовине,
 Њима закла чедо у колевци.
 Кад ујутру јутро освануло,
 Она трчи своме господару 55
 Кукајући и лице грдећи:
 „На зло, Павле, сеју миловао,
 „На горе јој милост доносио!
 „Заклала ти чедо у колевци;
 „Ако ли се мене не вјерујеш, 60
 „Извади јој ноже од појаса.“
 Скочи Павле кан' да се помами,
 Па он трчи на горње чардаке,
 Ал' још сестра у душеку спава,
 Под главом јој злаћени ножеви; 65
 Павле узе злаћене ножеве,
 Па их вади из сребрних кора,
 Али ножи у крви огрезли;
 Кад то виђе Павле господару,

Трже сестру за бијелу руку: 70
 „Сејо моја, да те Бог убије!
 „Буд ми закла коња на ливади
 „И сокола у зеленој башчи,
 „Зашт' ми закла чедо у колевци?“
 Сестрица се брату кунијаше: 75
 „Нисам, брате, живота ми мога!
 „Живота ми и мога и твога!
 „Ако ли ми не вјерујеш клетви,
 „Изведи ме у поље широко,
 „Па ме свежи коњма за репове, 80
 „Растргни ме на четири стране.“
 Ал' то братац сеји не вјерова,
 Већ је узе за бијелу руку,
 Изведе је у поље широко,
 Привеза је коњма за репове, 85
 Па их одби низ поље широко.
 Ће је од ње капља крви пала,
 Онђе расте смиље и босиље;
 Ће је она сама собом пала,
 Онђе се је црква саградила. 90
 Мало време затим постајало,
 Разбоље се млада Павловица,
 Боловала девет годин' дана,
 Кроз кости јој трава проницала,
 У трави се љуте змије легу, 95
 Очи пију, у траву се крију.
 Љуто тужи млада Павловица,
 Па говори своме господару:
 „Ој чујеш ли, Павле господару!
 „Води мене заовиној цркви, 100
 „Не би ли ме црква опростила.“
 Кад то чуо Павле господару,
 Поведи је заовиној цркви;
 Кад су били близу б'јеле цркве,
 Ал' из цркве нешто проговара: 105
 „Не ид' амо, млада Павловице!
 „Црква тебе опростити неће.“
 Кад то зачу млада Павловица,
 Она моли свога господара:

„Ој Бога ти, Павле господару!
 „Не води ме двору бијеломе,
 „Већ ме свежи коњма за репове,
 „Па ме одби низ поље широко,
 „Нек ме живу коњи растргају.“

110

То је Павле љубу послушао:

115

Привеза је коњма за репове,

Па је одби низ поље широко.

Ђе је од ње капља крви пала,

Онђе расте трње и коприве;

Ђе је она сама собом пала,

120

Језеро се онђе провалило,

По језеру вранац коњиц плива,

А за њиме злаћена колевка,

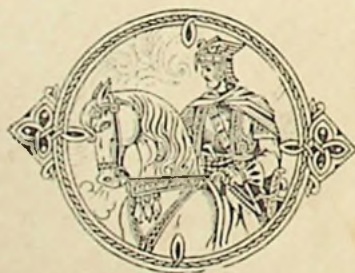
На колевци соко тица сива,

У колевци оно мушко чедо,

125

Под грлом му рука материна,

А у руци теткени ножеви.

НАХОД СИМЕУН

ранио старац калуђере
 На Дунаво на воду студену,
 Да завати воде на Дунаву,
 Да с' умије и Богу се моли;
 Намјера је старца нанијела,
 Нађе старац сандук од олова,
 Истурила вода под обалу,

5

Млидијаше у њему је благо,
 Однесе га у свог намастира;
 Кад отвори сандук од олова,
 Ал' у њему блага не бијаше,
 Већ у њему једно мушко чедо,
 Чедо мушко од седам данака;
 Из сандука чедо извадио,
 Покрсти га у свом намастиру,
 Лијепо му име нађенуо,
 Нађенуо: Наход Симеуне.

10

15

Не шће дават чедо на доиље,
 Већ га рани у свом намастиру,
 Рани њега медом и шећером.

20

Кад је била чеду годиница,
 Колик' друго од три годиннице;
 Кад је било од три годиннице,
 Колик' друго од седам година;
 А кад било од седам година,
 Колик' друго од дванаест љета;
 Кад је било од дванаест љета,
 Колик' друго од двадест година.

25

Чудно Симо књигу изучио,
 Не боји се ђака ниједнога,

30

Ни својега старца игумана.
 Једно јутро у свету неђељу
 Изишли су ђаци намастирски,
 Те с' играју игре свакојаке:
 Скачу скока, међу се камена, 35
 Прескаче им Наход Симеуне,
 Прескаче им, каменом одмеће;
 Мани бјеху ђаци намастирски,
 Па говоре Наход-Симеуну:
 „Симеуне, један находниче! 40
 „Ти не имаш рода ни племена,
 „Ти се не знаш од рода каква си,
 „Тебе ј' наш'о старац игумане
 „У сандуку води под обалом.“
 Мучно бјеше Наход-Симеуну, 45
 Оде Симо у своју ћелију,
 Па узима часно јеванђеље,
 Чати Симо, а сузе прсипа.
 Долази му отац игумане,
 Па он пита Наход-Симеуна: 50
 „Што је тебе, Симеуне сине?
 „Те ти рониш сузе од очију?
 „Шта је мало у мом намастиру?“
 Вели њему Наход Симеуне:
 „Господине, оче игумане! 55
 „Коре мене ђаци намастирски,
 „Да се не знам од рода каква сам,
 „Да си наш'о мене под обалом;
 „Већ чујеш ме, оче игумане!
 „Ако знадеш Бога истинога, 60
 „Дај ти мене твојега ђогата,
 „Да ја идем у свијет бијели,
 „Да ја тражим: од каква сам рода:
 „Ал' сам каква рода хорјатскога,
 „Да л' од каква рода господскога; 65
 „Ја л' ћу скочит у тихо Дунаво.“
 Жао бјеше старцу игуману,
 Пази Сима како свога сина;
 Пореза му св'јетло одијело,
 Даде њему хиљаду дуката 70

И ђогата свога из подрума.
 Оде Симо у свијет бијели,
 Ходе Симо девет годинаца,
 Тражи Симо рода и племена,
 Ал' како ће њега находити, 75
 Кад никога питат не умије?
 Када наста година десета,
 На ум паде Наход-Симеуну,
 Да он иде своме намастиру;
 Он поврати својега ђогата. 80
 Једно јутро бјеше уранио
 Испод града бијела Будима;
 Одраст'о је Наход Симеуне,
 А љепши је од сваке ђевојке,
 Добро свога одгајио ђога, 85
 Поиграва пољем Будимскијем,
 А запјева грлом бијелијем;
 Гледа њега будимска краљица.
 Када згледа Наход-Симеуна,
 Она виче танану робињу: 90
 „Живо иди, танана робињо,
 „Под јунаком увати ђогата,
 „Кажу њему: „Краљица те зове,
 „„Нешто тебе има говорити.““ 95
 Оде живо танана робиња,
 Под Симом је коња уватила,
 Симеуну тихо говорила:
 „О јуначе! зове те краљица,
 „Нешто тебе има говорити.“
 Тад' Симеун поврати ђогата 100
 У авлију под бијелу кулу,
 Даде ђога тананој робињи,
 А он оде уз бијелу кулу.
 Кад изиђе госпођи краљици,
 Капу скида, до земље се свија 105
 И краљици Божју помоћ даје,
 Краљица му Божју помоћ прима,
 Сједе њега за совру готову,
 Донесоше вино и ракију
 И лијепу сваку ђаконију. 110

- Сједи Симо, пије рујно вино,
 Ал' не може госпођа краљица,
 Већ све гледа Наход-Симеуна.
 Кад је ноћца била омркнула,
 Тад' краљица рече Симеуну: 115
 „Скидај рухо, незнана катано!
 „Ваља тебе ноћити с краљицом
 „И обљубит будимску краљицу.“
 Симеуна вино преварило,
 Рухо скиде, леже са краљицом, 120
 Те краљици обљубио лице.
 Кад ујутру јутро освањуло,
 Симеуна попустило вино,
 Те он виђе што је учинио,
 Симеуну врло мучно било, 125
 Скочи Симо на ноге лагане,
 Опреми се, па оде ћогину;
 Уставља га госпођа краљица
 На шећерли каву и ракију,
 Симеун се неће уставити, 130
 Већ он свога усједе ћогата,
 Оде Симо низ поље Будимско.
 Доцкан Симу на ум припануло,
 Остало му часно јеванђеље
 Код краљице на бијелој кули; 135
 Врати Симо помамна ћогата,
 У авлији коња уставио,
 А он иде на бијелу кулу,
 Али сједи госпођа краљица,
 Сједи млада кули на пенџеру, 140
 Она чати часно јеванђеље,
 Роки сузе низ бијело лице;
 Рече Симо госпођи краљици:
 „Дај, краљице, часно јеванђеље!“
 Одговори госпођа краљица: 145
 „Симеуне, дуго јадан био!
 „У з'о час га рода потражио!
 „А у гори дош'о у Будима
 „И ноћио с госпођом краљицом,
 И краљици обљубио лице! 150

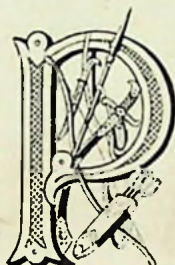
„Ти си своју обљубио мајку!“
 Кад то зачу Наход Симеуне,
 Проли сузе од бијела лица,
 Па узима часно јеванђеље
 И краљицу пољуби у руку, 155
 Оде Симо до свога ћогата,
 Усједе га, оде намастиру.
 Кад је био спрема намастира,
 Угледа га отац игумане,
 Позна свога ћога из подрума 160
 И на њему Наход-Симеуна;
 Мало ближе пред њег' излазио,
 Симеуне спаде од ћогата,
 Поклони се до земљице црне,
 Љуби оца у скут и у руку. 165
 Говори му отац игумане:
 „Ђе си мене, Наход-Симеуне?
 „Ђе си мене толико вријеме?“
 Вели њему Наход Симеуне:
 „Не питај ме, оче игумане! 170
 „У з'о час сам рода потражио,
 „А у гори дош'о до Будима.“
 Све се њему исповиђе Симо.
 Кад то чуо отац игумане,
 Узе Сима за бијелу руку, 175
 Па отвори тавницу проклету,
 Ђено лежи вода до кољена,
 И по води гује и јакрепи,
 Симеуна баци у тавницу,
 Па затвара тавницу проклету, 180
 Кључе баци у тихо Дунаво,
 Па је старац тихо говорио:
 „Кад изишли кључи из Дунава,
 „Симеун се грија опростио!“
 Тако стаде за девет година. 185
 Када наста година десета,
 А рибари рибе позаташе
 И у риби кључеве нађоше,
 Доказаше старцу игуману;
 Игуману на ум паде Симо, 190

Па он узе кључе од тавнице,
 Те отвори проклету тавницу;
 У тавници воде не имаде,
 Нити гмижу гује и јакепи;
 У тавници сунце огријало,
 Симо сједи за столом златнијем,
 У рукама држи јеванђеље.

195.

ПРЕДРАГ И НЕНАД

ани мајка два нејака сина,
 У зло доба у гладне године,
 На преслицу и десницу руку.
 Лепа им је имена надела:
 Једном Предраг, а другом Ненаде. 5
 Предраг мајци до коња дорасте,
 А до коња и до бојна копља,

Пак одбеже своју стару мајку
 И прибеже гори у ајдуке.
 Оста мајка ранећи Ненада, 10
 Ненад браца ни зазнао није.
 И Ненад је мајци дорастао,
 А до коња и до бојна копља,
 Пак одбеже своју стару мајку,
 И прибеже гори у ајдуке, 15
 Ајдукова три године дана.
 Он је јунак мудар и разуман,
 И срећан је свуда на мејдану;
 Учини га дружба старешином,
 Старешова три године дана. 20
 Ал' се млађан зажелио мајке,
 Дружбини је браћи бесједио:
 „Ој дружбино, моја браћо драга!
 „Ја сам вам се зажелио мајке,
 „Ајте, браћо, да делимо благо, 25
 „Да идемо сваки својој мајци.“
 Дружина га радо послушала.
 Како који изасипа благо,
 Тај се њему и заклиње тешко:

Који брацем, а који сестрицом; 30
 А кад Ненад свој' изасу благо,
 Дружбини је браћи беседио:
 „Ој дружино, моја браћо драга!
 „Брата немам, а сестрице немам,
 „Већ тако ми Бога јединога! 35
 „Десница ми не усала рука!
 „Добру коњу грива не опала!
 „И бритка ми сабља не рђала!
 „Ни у мене више нема блага.“
 Кад су тако поделили благо, 40
 Ненад седе на добра коњица,
 Пак се диже својој старој мајци.
 Лепо га је дочекала мајка,
 Пред њег' носи слатку ђаконију.
 Кад су били сели за вечеру, 45
 Ненад мајци тио бесједио:
 „Ој старице, моја мила мајко!
 „Да ми није од људи срамоте,
 „Да ми није од Бога греоте,
 „Не би рек'о да си моја мајка: 50
 „Зашт' ми ниси браца породила,
 „Јали браца, јали милу сеју?
 „Кад сам био с друштвом на деоби,
 „Сваки ми се заклињаше тешко:
 „Који брацем, а који сестрицом, 55
 „А ја, мајко, собом и оружјем
 „И добријем коњем испод себе.“
 Стара му се насмејала мајка:
 „Не будали, млађани Ненаде!
 „Ја сам теби браца породила, 60
 „Предрагога, твог брата рођеног,
 „И јуче сам за њег' разабрала,
 „Да с' наоди и да ајдукује
 „У зеленој гори Гаревизи,
 „Пред четом је јунак арамбаша.“ 65
 Беседи јој млађани Ненаде:
 „Ој старице, моја мила мајко!
 „Покрој на ме све ново одело,

„Све зелено од чое зелене,
 „А ократко с горицом једнако, 70
 „Да ја идем браца да потражимо,
 „Да ме жива моја жеља мине.“
 Беседи му стара мила мајка:
 „Не будали, млађани Ненаде!
 „Јер ћеш лудо изгубити главу.“ 75
 Али Ненад мајке не слушаше,
 Већ он чини што је њему драго:
 Он покроји на себе одело,
 Све зелено од чое зелене,
 А ократко с горицом једнако, 80
 Пак уседе на добра коњица,
 И диже се браца да потражи,
 Да га жива жеља мимоиђе.
 Нигди свога он не пушта гласа,
 Нити плуну, ни на коња викну; 85
 А кад дође гори Гаревизи,
 Кличе Ненад како соко сиви:
 „Гаревике, зелена горице!
 „Не раниш ли у себи јунака,
 „Предрагога мог брата рођена? 90
 „Не раниш ли у себи јунака,
 „Који би ме с брацем саставио?“
 Предраг седи под јелом зеленом,
 Предраг седи, пије рујно вино;
 Кад саслуш'о Ненадова гласа, 95
 Дружбини је браћи беседио:
 „Ој дружинко, моја браћо драга!
 „Испадните на друм за бусију,
 „Дочекајте незнана делију,
 „Нит' га бијте, нити га глобите, 100
 „Већ га жива мени доведите:
 „Откудгод је, он је рода мога.“
 Устало је тридесет момака,
 На три места све по десет стало.
 Кад на први десет наишао, 105
 Нитко не сме пред њег' да изиђе,
 Да изиђе, да коња привати,

Већ га сташе стрелом стријељати.
 Беседи им млађани Ненаде:
 „Не стрељајте, браћо из горице,
 „Не била вас вашег брата жеља,
 „Како мене и брата мојега!
 „Што ме тужан овуд' потерало!"
 Они њега пропустише с миром.
 Кад на други десет наишао,
 И они га стрелом стријељаше.
 И њима је Ненад беседио:
 „Не стрељајте, браћо из горице,
 „Не била вас вашег брата жеља,
 „Кано мене и брата мојега!
 „Што ме тужан овуд' потерало!"
 И они га пропустише с миром.
 Кад на трећи десет наишао,
 И они га стрелом стријељаше,
 Расрди се млађани Ненаде,
 Пак удари на триест јунака:
 Први десет сабљом посекао,
 Други десет коњем погазио,
 Трећи с' десет по гори разбеже,
 Које к гори, које к води ладној.
 Глас допаде Предрагом јунаку:
 „Зле га сео, Предраг арамбаша!
 „Дође теби незнана делија,
 „Исече ти по гори дружбину."
 Предраг скочи на ноге лагане,
 Пак узима луке и стријеле,
 Пак излази на друм на бусију,
 Пак заседа за јелу зелену,
 Скида њега стрелом са коњица.
 На зло га је место ударио,
 На зло место, у срце јуначко.
 Врисну Ненад како соко сиви,
 Вриштећи се по коњу повија:
 „Ј'о јуначе, из горе зелене!
 „Жива тебе, брате, Бог убио!
 „Десница ти усанула рука,

110

115

120

125

130

135

140

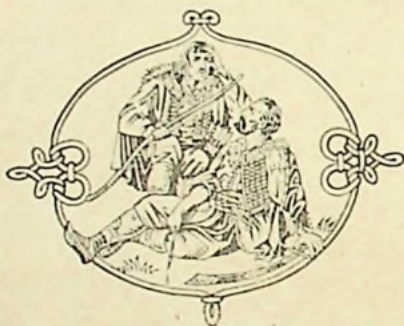
145

„Из које си стреле испустио!
 „И десно ти око искочило,
 „С којим си ме, море, намотрио!
 „Још те твога брата жеља била, 150
 „Кано мене и брата мојега!
 „Што ме тужан овуд' потерало,
 „Наопако а по моју главу!“
 Кад је Предраг речи саслушао,
 Иза јеле њега запитује: 155
 „Тко си јунак, и чијег си рода?“
 Рањен Ненад њему одговара:
 „Што ме, море, ти за рода питаш?
 „Од мене се оженили нећеш;
 „Ја сам јунак млађани Ненаде, 160
 „Имам стару саморану мајку,
 „И једнога брата рођенога,
 „Предрагога, мог брата рођена,
 „Пак се диго' да њега потражим,
 „Да ме жива моја жеља мине, 165
 „Наопако а по моју главу!“
 Кад је Предраг речи разабрао,
 Од стра љута стреле испустио,
 Пак притрча рањену јунаку,
 Скида њега с коња на травицу: 170
 „Та ти ли си, мој брате Ненаде!
 „Ја сам Предраг, твој братац рођени
 „Можеш ли ми ране преболети?
 „Да подерем танане ксшуље,
 „Да те видам и да те завијам.“ 175
 Рањен Ненад њему одговара:
 „Та ти ли си, мој брате рођени!
 „Вала Богу, кад сам те видео,
 „Те ме жива моја жеља мину;
 „Не могу ти ране преболети, 180
 „Већ ти проста моја крвца била!“
 То изусти, па душицу пусти.
 Над њим Предраг јаде јадикуже:
 „Ј'о Ненаде, мсје јарко сунце!

„Рано ти ми ти беше изишло,
„Па ми тако рано ти заседе!
„Мој босиљче из зелене башче!
„Рано ти ми беше процватио,
„Па ми тако рано ти увену!“
Па потрже ноже од појаса,
Те удара себе у срдашце,
Мртав паде покрај браца свога.

185

190

КАКО СЕ КРСНО ИМЕ СЛУЖИ

веца слави српски цар Степане,
 Свеца слави, светог Аранђела,
 Сву господу на свеца сазвао;
 Сазвао је триста свештеника,
 И дванаест велики владика, 5
 И четири стара проигумна.
 Лепо и' је царе посадио:
 Све колено један до другог,
 А цар Степан ладно вино служи,
 Господаром редом чашу даје, 10
 Како царски ваља и требује
 Послужити крсно име своје.
 Ал' беседе господи ришћанска:
 „Цар честити, огрејано сунце!
 „То је нама зазор и срамота, 15
 „Да ти нама ладно вино служиш,
 „Него седи с нама за трпезу,
 „Слугам' подај нека вино служе.“
 Превари се српски цар Степане,
 Те он седе с њима за трпезу, 20
 А још није ни славе напио,
 А заиста ни метанисао,
 Слугам' даде да му вино служе,
 Да му слуге крсно име служе;
 Не послужи крсно име своје 25
 Један данак, како један часак.
 Док цар Степан на ногу стајаше,
 Стајаше му свети Аранђео,
 Стајаше му на десном рамену,

Милује га крилом по образу; 30
 Кад цар Степан седе за трпезу,
 Расрди се свети Аранђео,
 Уд'ри цара крилом по образу,
 Па отиде из царева двора.
 То из двора нико не видео, 35
 Разма један калуђере стари,
 Па он проли сузе низ образе;
 Гледали га цареви дворани,
 Пак су њему тијо беседили:
 „Што је тебе, стари калуђере? 40
 „Шта т' је мало у цареву двору?
 „Ил' т' је мало изест, ил' попити?
 „Или си се, стари, препануо,
 „Цар ти неће милостиње дати?“
 Ал' беседи стари калуђере: 45
 „Прођ'те ме се, цареви дворани
 „Ни ми ј' мало изест ни попити,
 „Нити сам се старац препануо,
 „Што м' цар неће милостиње дати;
 „Него виде што видео нисам: 50
 „Док цар Степан на ногу стајаше,
 „Стајаше му свети Аранђео,
 „Стајаше му на десном рамену,
 „Милује га крилом по образу;
 „Кад цар Степан седе за трпезу, 55
 „Расрди се свети Аранђео,
 „Уд'ри цара крилом по образу,
 „Па отиде из царева двора.“
 То дворани цару доказаше,
 Онда царе на ноге устаде, 60
 И подиже триста свештеника,
 И дванаест велики владика,
 И четири стара проигумна;
 Те узеше књиге цароставне,
 Те чатише велике молитве 65
 И држаше велика бденија
 За три дана и три ноћи тавне;
 Моле с' Богу и свет' Аранђелу,

Те се на то једва смиловао,
Смиловао свети Аранђеле,
Те је цару греке опростио,
Што је царе сео за трпезу,
А још није ни славе напио,
А заиста ни метанисао.

70

КО КРСНО ИМЕ СЛАВИ, ОНОМ И ПОМАЖЕ

то протужи рано у недељу,
 У недељу прије јарког сунца,
 У Соколу граду бијеломе,
 У тамници Петра Мркоњића?
 Огласује да је соко сиви,
 По истини војвода Тодоре.
 Ако тужи, за невољу му је:

5

Сутра му је крсно име свето,
 Крсно име, свети Ђеорђије,
 А нема га чиме прославити,
 Пак братими капицију млада:
 „Богом брате, капиција млади!
 „Отвори ми на тамници врата,
 „Да ја идем Петру Мркоњићу,
 „Да се молим Пери господару,
 „Да ме пусти на Бога на јемца,
 „Да отидем на вашу чаршију,
 „На чаршију тамо међ' трговце,
 „Да попросим и леба и вина,
 „Да нараним сужње по тамници
 „Ради Бога и крсног имена.”

10

15

20

Капиција за Бога примио,
 Па он пусти војводу Тодора,
 Пусти њега Петру Мркоњићу,
 Пусти г' Петар на Бога на јемца,
 Оде Тодор тамо на чаршију,
 На чаршију тамо међ' трговце;
 У Тодора нигди ништа нема,
 Разма једни ножи позлаћени,
 Сребрни су, пак су позлаћени;

25

30

Он изнесе ноже међ' трговце,
 Трговци му цијенили ноже:
 Та један му два дуката даје,
 А други му три дуката даје,
 Трећи смисли и Бога и душу,
 Те му даде четири дуката.

Дукат узе леба бијелога,
 Други дукат вина и ракије,
 Трећи дукат сваке ђаконије
 И убаве оне јасне свеће,
 А четврти дукат оставио,
 Да дарује сужње по тамници
 Ради Бога и крсног имена.

Па је Тодор ужегао свећу,
 Па отиде доле у тамницу,
 Те ставио сужњем вечерати;
 Вечерају, пију вино ладно,
 Сетише се лепе славе Божје,
 Уста Тодор, у славу напија:

„О убава, лепа славо Божја!
 „Свети Ђорђе, крсно име моје!
 „Опрости ме тамнице проклетел!“
 Теке Тодор у славу напија,
 У то доба јунак пред тамницу.

Пак дозива војводу Тодора:
 „Чујеш, брате, војвода Тодоре!
 „Оди к мене, брате, пред тамницу,
 „Да ти кажем до две до три речи.“

А беседи војвода Тодоре:
 „Опрости ми, незнана делијо,
 „Ја би каил пред тамницу доћи,
 „Ал' је пуста синоћ затворена,
 „И кључеви двору однешени.“ —

„Оди к мене, војвода Тодоре!
 „На тамници отворена врата,
 „Отвсрена врата деветора
 „И десета брава дубровачка.“

Тад' изиђе војвода Тодоре,
 Пред тамницом чудан добар јунак
 На витезу коњу зеленоме,

35
 ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 „РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ“
 ДЕСИЧЕВАЦ

40

45

50

55

60

65

70

И на њему чисти зелен скерлет,
 На глави му красан самур-калпак,
 За калпаком ноја птића крило,
 Те сен чини коњу и јунаку,
 Да му лице не смагне од сунца; 75
 Пак Тодору јунак проговара:
 „Чујеш, брате, војвода Тодоре!
 „Ти се дижи ноћас из тамнице,
 „Пак не иди покрај мора сиња,
 „Јер су честе у Латина страже, 80
 „Пак се бојим да те не увате,
 „Већ ти иди преко горе чарне,
 „Докле дођеш двору господскоме.”
 Осврте се војвода Тодоре,
 Да јунаку даде чашу вина, 85
 Ал’ нестале коња и јунака!
 Оде Тодор доле у тамницу,
 Те казује међу сужњевима.
 Кад видеше тридесет сужања
 На тамници отворена врата, 90
 Оставише и лебац и вино,
 Отидоше свак на своју страну.
 Оде Тодор преко горе чарне.
 Када дође двору господскоме,
 Али љуба крсно име служи, 95
 Сазвала је госте и званице,
 И кумове и све пријатеље,
 Па госпођа крсно име служи,
 И госпођа у славу напија:
 „Помоз’, Боже, и свети Ђорђије, 100
 „Крсно име господара мога!
 „Опрости га тамнице проклете!
 „Донеси га двору господскоме!”
 У то доба Тодор у дворове,
 Од госпође чашу приватио, 105
 Те напио у славу Божију,
 Послужио крсно име своје,
 А у своме двору бијеломе,
 Почастии госте и званице
 И кумове и све пријатеље. 110

ЦАР КОСТАНТИН И ЋАЧЕ САМОУЧЕ

лаву слави царе Костантине
У прољеће честит данак Ђурђев,
Три је царе совре поставио:
Једна совра од сувога злата,
Друга совра од сребра чистога, 5
Трећа совра дрва шимширова;
Која совра од сувога злата,
За њом сједи дванаест владика
И четири старе патријаре;
Која совра од сребра чистога, 10
За њом сједи триста калуђера;
Која совра дрва шимширова,
За њом сједи триста ђеце ђака,
Међу њима ђаче самоуче.
Ал' пошета царе Костантине, 15
Он се шета од совре до совре,
Кад дошета соври сува злата,
Ђено сједи дванаест владика
И четири старе патријаре,
Смјерно им се царе поклонио 20
И овако њима бесједио:
„О за Бога! дванаест владика!
„И четири старе патријаре!
„Не бисте л' ми могли дувовати:
„Јесам тежак грије учинио: 25
„Јесам био своје родитеље,
„Како бих се грија остајао?“
Вели њему дванаест владика
И четири старе патријаре,
Не говоре Богу по закону, 30

Већ говоре цару по хатеру:
 „Круно наша, царе Костантине!
 „Лако ћемо теби дуговати:
 „Ти начини круне позлаћене,
 „Све од сребра и сувога злата, 35
 „А искити драгијем камењем,
 „Те поклони на дван'ест владика
 „И четири старе патријаре,
 „Тако ћеш се грија остајати."
 Опет шета царе Костантине, 40
 Док дошета соври сребра чиста,
 Ђено сједи триста калуђера,
 Смјерно им се царе поклонии
 И овако њима бесједио:
 „Оци свети, триста калуђера! 45
 „Не би л' могли мени дуговати:
 „Ја сам грије тежак учинио:
 „Јесам био своје родитеље,
 „Како бих се грија остајао?"
 Вели њему триста калуђера, 50
 Не говоре Богу по закону,
 Већ говоре цару по хатеру:
 „Круно наша, царе Костантине!
 „Лако ћемо теби дуговати;
 „Ти нам пиши триста парусија, 55
 „Баш на ово триста калуђера,
 „Још погради б'јеле манастире,
 „Ђе ће живљет многи калуђери,
 „За те молит Бога без престанка;
 „Тако ћеш се грија остајати." 60
 Опет шета царе Костантине,
 Док дошета соври најпоследњој,
 Најпоследњој, дрва шимширова,
 Ђено сједи триста ђеце ђака,
 Међу њима ђаче самоуче, 65
 И њима се царе поклонии,
 И овако био бесједио:
 „Ђецо моја, три стотине ђака!
 „Не бисте л' ми могли дуговати:
 „Ја сам грије тежак учинио: 70

„Јесам био своје родитеље,
 „Како бих се грија остајао?“
 Ђеца муче, ништа не говоре,
 Но бесједи самоуче ђаче,
 Не говори цару по хатеру,
 Већ говори Богу по закону:
 „Круно наша, царе Костантине!
 „Лако ћемо теби дуговати:
 „Ти начини лучеву ћелију,
 „Намажи је лојем и катраном,
 „Затвори се, царе, у ћелију,
 „Запали је са четири стране,
 „Нека гори с вечер' до свијета,
 „Ак' останеш, царе, у ћелији,
 „Онда си се грија остајао.“
 Кад то чуо царе Костантине,
 То је њему врло мучно било,
 Па он гради лучеву ћелију,
 Намаза је лојем и катраном,
 У њу баца ђаче самоуче,
 Затвори га царе у ћелију,
 Запали је са четири стране,
 Она гори с вечер' до свијета.
 Кад ујутру бијел дан освану,
 Рано рани царе Костантине,
 Да обиђе ђаче у ћелију;
 Кад је царе доље доходио,
 Од ћелије ништа до пепела,
 Насред њега самоуче ђаче,
 У руку му књиге салтијери,
 Те се моли Богу по закону.
 Кад то виђе царе Костантине,
 Он се бјеше врло зачудио,
 Како оста ђаче самоуче,
 Брже гради лучеву ћелију,
 Намаза је лојем и катраном,
 Затвори се царе у ћелију,
 Запали је са четири стране,
 Она гори с вечер' до свијета;
 Кад ујутру данак освануо,

75

80

85

90

95

100

105

110

Поранило самоуче ђаче,
 Да обиђе цара и ћелију;
 Кад је ђаче тамо доходило,
 Од ћелије ништа до пепела,
 Оно тражи цара по пепелу,
 Десну му је находило руку,
 Рука му се десна посветила.
 Што се цару рука посветила,
 Њом је млога дсбра учинио:
 Млоге гладне јесте наранио,
 А жедне је царе напојио,
 Голе, босе јесте преођео,
 Надгледао ништа и убсга;
 Зато му се посветила рука.

115

120

СВЕТИ САВО

бор зборила гошпода ришћанска
 Код бијеле цркве Грачанице:
 „Мили Боже, чуда големога!
 „Куд се ђеде цар-Немање благо,
 „Седам кула гроша и дуката? 5
 „Ваља да је расковао благо
 „На наџаке и на буздоване
 „И добријем коњма на ратове.”
 Ту се деси Немањићу Саво,
 Па говори господи ришћанској: 10
 „Не лудујте, господо ришћанска!
 „Није бабо расковао благо
 „На наџаке ни на буздоване,
 „Ни добријем коњма на ратове,
 „Већ је бабо похарчио благо 15
 „Све градећи многе задужбине:
 „Док је Свету гору подигао
 „И Вилиндар цркву начинио,
 „Ту је дао двије куле блага;
 „Док начини Високе Дечане. 20
 „У приморју код воде Бистрице,
 „И два стуба светитеља Ђурђа,
 „Оба стуба виш' Новог Пазара,
 „Студеницу на Влаху Староме,
 „Ту је дао једну кулу блага; 25
 „Док начини цркву код Требиња,
 „Миљешевку на Херцеговини,
 „И Довољу близу горе Црне;
 „И Тројицу надомак Таслице,
 „Украј воде украј Ћиотине; 30

„Рачу цркву украј воде Дрине,
 „И Папраћу близу Борогова,
 „И Вазућу крај воде Криваје,
 „Озрен цркву наспред Босне славне,
 „И Гомељу на граници сувој;
 „Моштаницу у Крајини љутој,
 „Ту је дао једну кулу блага.
 „Осталога што претече блага,
 „Остало је благо похарчио
 „Зидајући по калу калдрме
 „И градећи по водам' ђуприје,
 „Дијелећи кљасту и слијепу,
 „Док је души мјесто уватио,
 „Седам кула блага похарчио:
 „Ето бабо куд похарчи благо!“
 Онда рече господа ришћанска:
 „Бе аферим, Немањићу Саво!
 „Кад имасте седам кула блага,
 „Те знадосте управити благом.
 „Што носили, свијетло вам било!
 „Што родили, све вам свето било!“
 И што рече господа ришћанска
 На састанку код бијеле цркве,
 Штогађ рекли, код Бога се стекло.

35

40

45

50

САВО И ТУРСКИ ЦАР

(Из Црне Горе)

рошеташе два господичића
 По Стамболу граду бијеломе,
 Једно паша Омер Ћехаићу,
 А друго је Ћупрелијћ везире;
 Шетају се, разговарају се,
 Но да рече Ћупрелијћ везире:
 „Чу ли, пашо, Омер-Ћехаићу!
 „Чудан ли сам шићар уходио:
 „Покрај мора баш у гори Светој,
 „Видио сам цркву Филиндара,
 „А каква је, милу Богу фала!
 „Покривена ћемером од злата,
 „Поткићена срмом и бисером,
 „Поднизана златном трепетљиком,
 „А по њој су диреци од злата;
 „Све од злата крсти и иконе;
 „У њу сједи триста калуђерах,
 „Међу њима калуђере Саво,
 „И више њих пет стотин' ђаковах,
 „Гологлави дворе господаре.
 „Да ли ти је, пашо, погледати,
 „Много ли је злата црковнога!
 „Да окупи царе три табора,
 „Да их води Светој гори ломној,
 „Да похара цркву Филиндара,
 „Да растопи крсте и иконе
 „И велике црковне закладе,
 „А да слије многе пиштојлије,

5

10

15

20

25

„Да потурчи калуђера Сава,
 „Да га метне вељег везира; 30
 „Да потурчи триста калуђерах,
 „Да су њему триста сератлијах;
 „Да потурчи пет стотин' ђаковах,
 „Да су њему многе тевабије;
 „Да потурчи пребијелу цркву, 35
 „Да у по ње огради џамију,
 „А у по ње пандурицу кулу,
 „Да пандури из ње од кавурах!“
 Рече паша Омер Ђеханџу:
 „А пасај се, Ђупрелијџ везире! 40
 „И пријед су цари настајали,
 „Па се цркве харале нијесу;
 „Не смијемо цркви ударити,
 „Ведро би се небо прсломило,
 „А пануло студено камење, 45
 „Побило би Турке без хесапа.
 „Има црква добра чувадара,
 „По имену калуђера Сава,
 „Који јаше коња дебелог,
 „Око њега триста калуђерах, 50
 „Сваки носи свијетло оруже,
 „А да цркву од Тураках бране.
 „А јеси ли стимава', везиру,
 „Какова је Светогорска црква?
 „Сја јој куба међу градовима, 55
 „Ка' Даница међу звијездама;
 „А на кубу златни барјак сјаше,
 „А под барјак црни змају спаше,
 „К Стамболу је главу обрнуо,
 „Те он живе Турке прождираше.“ 60
 С том давијом у цара пођоше,
 И давију цару изнесоше;
 Цар давију паши не прифата,
 Но везиру прифати давију,
 И велику војску окупио, 65
 Повеле је Светој гори малој.
 Ниже цркве поставио табор,
 Па је царе оправлио слуге

У бијелу цркву Филиндара,
 Да доведу калуђера Сава, 70
 Да доведу њему под шатору.
 И цареви отидоше слуге,
 Уљегоше у бијелу цркву,
 Ту нађоше калуђера Сава,
 Око њега триста калуђера 75
 А ће поју Божју летурђију;
 Но из цркве изљегоше Турци,
 Док се закон изврши хришћански,
 И изљезе калуђере Саво,
 Па му царске слуге говориле: 80
 „Хајд’ овамо, калуђере Саво!
 „За тебе је царе оправдио,
 „Да отидеш њему под шатору;
 „Ево царе под бијелом црквом
 „Довео је три табора војске.“ 85
 Но да рече калуђере Саво:
 „Ко је на то цара научио
 „Живијех се мука намучио!“
 Па скочио од земље на ноге,
 На дората усједе својега, 90
 Па отиде цару под шатсру;
 Цареви су слуге излазиле,
 Под Савом су коња прифатиле,
 Он уљезе цару под шатору,
 Па је с царем Саво говорио: 95
 „Збори, царе, што си поручио?“
 Цар је Саву ријеч бесједио:
 „Хо’ ли ми се, Саво, потурчити,
 „Да те ставим вељега везира?
 „И потурчи триста калуђерах, 100
 „Да су тебе триста сератлијах;
 „Па потурчи пет стотин’ ђаковах,
 „Нека су ти силне тевабије;
 „А да узмем крсте и иконе,
 „И да узмем црковне закладе, 105
 „Па да слијем пушке пиштољлије,
 „Да дарујем триста сератлијах
 „И пет стотин’ младих тевабијах;

Док се крсти земљи поклонише,
 Из иконах сузе ударише, 150
 А заигра на истоку сунце,
 И двије се састају планине:
 Џин-планина и Анадолија;
 А и провре вода из камена,
 Она провре испод манастира, 155
 Да не мине коња ни јунака;
 Ведро бјеше, те се наоблачи,
 Из облаках тихо роса нађе,
 Из ње пада студено камење,
 Оно бије по таборах Турке, 160
 Не утече друга никаквога,
 Ни да каже како с' погинули,
 Осим паша Омер Ћехићу,
 И ш њим бјежи царе Стамболија,
 Побјегоше у бијелу цркву. 165
 Ћаше Саво цара покрстити,
 Но се боји цркви Филиндару,
 Да му царе хилу не учини.
 Добар прилог царе уписао,
 Да га даје цркви на годину 170
 О честиту дану Митровоме:
 По сто оках воска топљенога.
 То је било, истина је, кажу.
 Сачувај ми, Боже, господара!

СВЕТИ САВО И ХАСАН-ПАША

ротужило самоуче ђаче
 Миљешевци на капији цркви
 У неђељу прије зоре б'јеле,
 Прије зоре и јаркога сунца.
 Пита њега старац игумане:
 „Красно чедо, самоуче ђаче!
 „Каква ти је голема невоља,

5

„Те ти цвилиш цркви на капији
 „У неђељу прије јарког сунца?
 „Ил' је тебе књига омрзнула?
 „Или ти је на ум пала мајка?
 „Ил' се, синко, хоћеш оженити?
 „Ако ти је књига омрзнула,
 „Остави је, не научио је!
 „Ако л' ти је на ум пала мајка,
 „Иди мајци, ти је не виђео!
 „Ако ли се хоћеш оженити,
 „Жен' се, синко, у добри час било!
 „И ја ћу ти ашлук поклонити,
 „А благослов на теб' оставити:
 „Е да Бог да, лијеп пород им'о:
 „Двије шћери и четири сина.“
 Ал' бесједи самоуче ђаче:
 „Не кун' мене, оче игумане!
 „Мене књига није омрзнула,
 „Ја се, оче, оженити нећу,
 „А на ум ми није пала мајка;
 „Већ сам, оче, чудан сан уснио,
 „Чудан санак, а у чудан данак,

10

15

20

25

„У суботу уочи неђеље: 30
 „Ја ће паде горњи канат цркве,
 „Земљи паде и потр иконе;
 „Па се санку осјетит не могу,
 „Бог ће дати, да ће добро бити;
 „Стога цвилим, није се не тјешим.“ 35
 Ал' бесједи старац игумане:
 „Красно чедо, самоуче ћаче!
 „Ласно ти се санку осјетити,
 „Таквог санка другог не уснио!
 „Што је пао горњи канат цркве, 40
 „Земљи пао и потро иконе,
 „То ће доћи Хасан-паша с војском,
 „Поробиће нашег намастира,
 „Поробиће, ватром попалиће,
 „Игумана мене погубиће.“ 45
 Истом они у ријечи били,
 Ал' ето ти Хасан-паше с војском,
 Ће он води дван'ест хиљад' војске:
 Товни коњи, а бијесни Турци,
 Изнад цркве поље притискоше 50
 И по пољу попеше чадоре,
 Па на цркву попријеко гледе;
 Хасан-паша свилен чадор распе
 Према б'јелој цркви Миљешевци,
 Виче паша из чадора свога: 55
 „К мене боље, црни калуђеру!
 „К мене боље и чадору моме,
 „И понеси света каурина,
 „Каурина вашег свеца Саву,
 „Кога 'но си на сунцу сушио, 60
 „Док си моју рају изварао.“
 Кад то чуо старац игумане,
 Сузе проли, па пође у цркву,
 Сузе лије, а Богу се моли,
 Моли Бога и светог Саву, 65
 Да он с њиме пред пашу изиђе;
 Бога моли проигуман стари,
 Бога моли и светог Саву,
 Бога моли, па се домолио:

Голема се чудества створише:	70
А из неба луча полећела	
И кроз кубе цркви улећела,	
Она паде на светога Саву,	
Под лучом се ђивот отворио,	
У ђивоту светац потрептио,	75
Игуману на руке се даде,	
Као мајци у радости д'јете.	
Узе Саву проигуман Васо,	
Однесе га пашину чадору;	
А кад дође паши пред чадора,	80
Спусти Саву на зелену траву,	
Игуман се паши поклонио,	
Скрсти руке, више Саве стаде,	
Гледа паша светитеља Саву,	
Гледа паша, па се грлом смије.	85
Сви се Турци онђе начетили,	
Те гледају светитеља Саву;	
И паша је 'вако говорио:	
„Нуто вале, влашког светитеља!	
„Светитеља, сува каурина!	90
„Међер су га на сунцу сушили.”	
Викну паша Туре Дилавера:	
„Слуго моја, Туре Дилавере!	
„Ти повади моју бритку сабљу,	
„Која с'јече сваку амајлију,	95
„Исијеци влашког светитеља;	
„Кад ис'јечеш влашког светитеља,	
„Игумана онда исијеци.”	
Тад' Дилавер на ноге скочио,	
Пак пашину сабљу повадио,	100
И засука свилене рукаве,	
Ману сабљом и десницом руком,	
Да сијече светитеља Саву;	
Сватко виђе што светац уради:	
Дилаверу увати се рука,	105
До руке се сабља растопила,	
Студен вјетар од истока дуну,	
Модар пламен светитељу Сави,	
Модар пламен из уста му плану,	

И попали по војсци чадоре, 110
 Сва се турска помамила војска
 И побјегла у гору зелену;
 Помами се пашин Дилавере,
 И он оде, утече у гору;
 Паши узе и ноге и руке, 115
 И обје му очи искочише.
 А кад паша оста без очију,
 Цвили паша како ластавица,
 Игумана Васа дозиваше:
 „Богом брате, игумане Васо! 120
 „Мол' се Богу и вашему свецу,
 „Нек ми пусти и ноге и руке,
 „Нек ми врати моје очи чарне,
 „Нек ми врати неколико војске,
 „И поврати мога Дилавера; 125
 „А тако ми дина и имана!
 „Нећу нигда на цркву војштити,
 „Нит' ћу дират у вашег свеца;
 „Од сребра ћу ђивот саковати,
 „Светитељу вашем приложити, 130
 „Свег ћу свеца у свилу завити,
 „Вивот ћу му кадифом покрити;
 „У цркву ћу прилог учинити,
 „Златан ћу јој кандил саковати,
 „Златан кандил од седамн'ест ока, 135
 „Што ће служит светитељу Сави;
 „Па ћу одсад харач дават цркви
 „На годину све по три товара:
 „Један воска, а други тамјана,
 „Трећи товар бистра зеитина, 140
 „То ћу дават док кољена тече."
 Кад то чуо проигуман Васо,
 Бога моли и светог Саву.
 Док с' игуман Богу домолио,
 Молио се три бијела дана, 145
 Док се једва светац повратио:
 Пусти паши и ноге и руке,
 Поврати му обје очи чарне,
 Поврати му неколико војске,

Поврати му Туре Дилавера;	150
Али и то све је вртоглаво,	
Нит' ће игда бити к'о је било.	
А кад паша очима прогледа,	
Чисто турски авдес узимаше,	
Па цјелива светитеља Саву;	155
Даде паша што је обећао:	
Ћивот Сави од сребра сакова,	
Пови Саву у црвену свилу,	
Ћивот покри зеленом кадифом,	
А у цркву кандил саковао,	160
Златан кандил од седамн'ест ока,	
Што ће светом Сави послужити;	
Харач паша поче дават цркви,	
Три товара на сваку годину:	
Један воска, а други тамјана,	165
Трећи товар бистра зеитина,	
Што ће служит светитељу Сави.	

ЖЕНИДБА ДУШАНОВА

ад се жени српски цар Стјепане,
 Надалеко запреси ђевојку,
 У Леђану граду латинскоме,
 У латинског краља Мијаила,
 По имену Роксанду ђевојку;
 Цар је проси, и краљ му је даје.
 Цар испроси по књигам' ђевојку,

5

Пак дозива Тодора везира:

„Слуго моја, Тодоре везире!

„Да ми идеш бијелу Леђану,

10

„Моме тасту, краљу Мијаилу,

„Да ми с њиме свадбу уговориш,

„Када ћемо поћи по ђевојку,

„Колико ли повести сватова;

„Да ми видиш Роксанду ђевојку,

15

„Може л' бити за цара царица,

„Може л' бити свој земљи госпођа

„Да је видиш и да прстенујеш.”

Вели њему Тодоре везире:

„Хоћу, царе, драги господине.”

20

Пак с' опреми, оде у Латине.

Када дође бијелу Леђану,

Лијепо га краљу дочекао;

Вино пише неђељицу дана;

Тада рече Тодоре везире:

25

„Пријатељу, Мијаило краљу!

„Није мене царе оправдио,

„Да ја пијем по Леђану вино,

„Већ да с тобом свадбу уговорим,

„Кад ће царе доћи по ђевојку, 30
 „У које ли доба од године,
 „Колико л' ће повести сватова;
 „И да видим Роксанду ђевојку,
 „Да је видим, и да прстенујем.“
 Тада рече Мијаило краљу: 35
 „Пријатељу, Тодоре везире!
 „Што ме царе за сватове пита,
 „Нека купи, колико му драго;
 „По ђевојку, када њему драго;
 „Него ћеш ми цара поздравити, 40
 „Нек не води своја два сестрића,
 „Два сестрића, два Воиновића,
 „Вукашина и с њим Петрашина;
 „У пићу су тешке пијанице,
 „А у кавзи љуте кавгаџије; 45
 „Опиће се, приметнуће кавгу,
 „Пак је тешко џевап дати кавзи
 „У нашему бијелу Леђану.
 „А ђевојку сада ћеш виђети,
 „И прстен јој дати по закону.“ 50
 А када је тавна ноћца дошла,
 Не доносе воштане свијеће,
 Већ по мраку изводе ђевојку;
 Кад то виђе Тодоре везире,
 Он извади од злата прстење 55
 Са бисером и драгим камењем,
 Разасја се соба од камења,
 Така му се учини ђевојка,
 Да је љепша од бијеле виле;
 Прстенова Роксанду ђевојку 60
 И даде јој хиљаду дуката,
 И ђевојку браћа одведоше.
 Кад ујутру јутро освануло,
 Опреди се Тодоре везире,
 Пак отиде бијелу Призрену. 65
 Када дсђе бијелу Призрену,
 Пита њега српски цар Стјепане:
 „Слуго моја, Тодоре везире!
 „Виђе ли ми Роксанду ђевојку?

„Виђе ли је, и прстенова ли?	70
„Што говори краљу Мијаило?“	
Тодор њему све по реду каже:	
„Виђех, царе, и прстеновах је;	
„Да каква је Роксанда ђевојка!	
„Онакове у Србина нема.	75
„Добро збори краљу Мијаило:	
„По ђевојку, када теби драго,	
„Свата купи, колико ти драго;	
„Само те је краљу поздравио,	
„Да не водиш два сестрића твоја,	80
„Два сестрића, два Воиновића;	
„У пићу су тешке пијанице,	
„А у кавзи љуте кавгаџије,	
„Опиће се, приметнуће кавгу,	
„Пак је тешко џевап дати кавзи	85
„У Леђану граду латинскоме.“	
Кад то зачу српски цар Стјепане,	
Удари се руком по кољену:	
„Јао мени, до Бога милога!	
„Дотле ли се зулум огласио	90
„Од сестрића, од Воиновића!	
„А тако ми моје вјере тврде!	
„Докле мени то весеље прође,	
„Обојицу хоћу објесити	
„О вратима града Вучитрна,	95
„По свијету да ме не срамоте.“	
Стаде царе купити сватове,	
Скупи свата дванаест хиљада,	
Пак подиже низ Косово равно.	
Кад су били испод Вучитрна,	100
Гледала их два Воиновића,	
Међу собом млади говорили:	
„Што л' се ујак на нас расрдио,	
„Те нас не шће звати у сватове?	
„Нетко нас је њему опаднуо,	105
„С њега жива месо отпадало!	
„Цар отиде у земљу Латинску,	
„А јунака са собом не има	
„Ни једнога од рода својега,	

- „Који би му био у невољи,
 „Ако би му било за невољу;
 „Латини су старе варалице,
 „Ујака ће нашег погубити,
 „А незвани ићи не смијемо.“
 Вели њима остарјела мајка: 110
 „Ђецо моја, два Воиновића!
 „Ви имате брата у плакини
 „Код оваца, Милош-чобанина,
 „Најмлађи је, а најбољи јунак,
 „А за њега царе и не знаде; 120
 „Пошљите му лист књиге бијеле,
 „Нека дође граду Вучитрну,
 „Не пиш'те му, што је и како је,
 „Већ пишите: „„Мајка је на смрти,
 „„Пак те зове, да те благослови, 125
 „„Да на тебе клетва не остане;
 „„Него брже ходи б'јелу двору,
 „„Не би л' живу застануо мајку.“““
 То су браћа мајку послушала,
 Брже пишу књигу на кољену, 130
 Те је шаљу у Шару планину,
 Своме брату Милош-чобанину:
 „Ој Милошу, наш рођени брате!
 „Брже да си граду Вучитрну,
 „Стара нам је мајка на умору, 135
 „Пак те зове, да те благослови,
 „Да на тебе клетва не остане.“
 Када Милош ситну књигу прими,
 Књигу гледа, а сузе прољева.
 Пита њега тридесет чобана: 140
 „О Милошу, наша поглавице!
 „И досад су књиге долазиле,
 „Ал' се нису са сузам' училе;
 „Откуд књига? ако Бога знадеш!“
 Скочи Милош на ноге лагане, 145
 Па говори својим чобанима:
 „Ој чобани, моја браћо драга!
 „Ова књига јест од двора мога:
 „Стара ми је на умору мајка,

„Пак ме зове, да ме благослови,
 150
 „Да на мене клетва не остане;
 „Ви чувајте по планини овце,
 „Док ја одем и натраг се вратим.“
 Оде Милош граду Вучитрну.
 Кад је био близу б'јела двора,
 155
 Два су брата пред њег' ишетала,
 А за њима остарјела мајка;
 Вели њима Милош чобанине:
 „Зашто, браћо, ако Бога знате!
 „Без невоље јер градит невољу?“
 160
 Веле њему до два мила брата:
 „Ходи, брате, има и невоље.“
 У б'јела се лица изљубише,
 Милош мајку у бијелу руку.
 Стадоше му редом казивати,
 165
 Како царе оде по ђевојку
 Надалеко у земљу Латинску,
 А не зове својијех сестрића:
 „Већ, Милошу, наш рођени брате!
 „Хоћеш, брате, незван за ујаком
 170
 „У сватове поћи назорице?
 „Ако њему буде до невоље,
 „Да се њему у невољи нађеш;
 „Ако ли му не буде невоље,
 „Можеш доћи, да се не казујеш.“
 175
 То је Милош једва дочекао:
 „Хоћу, богме, моја браћо драга!
 „Кад ујаку нећу, да коме ћу?“
 Тад' га браћа опремат стадоше:
 180
 Оде Петар опремат кулаша,
 А Вукашин опрема Милоша:
 На њег' меће танану кошуљу,
 До појаса од чистог злата,
 Од појаса од бијеле свиле;
 По кошуљи три танке ђечерме,
 185
 Пак доламу са тридест путаца,
 По долами токе саковане,
 Златне токе од четири оке;
 А на ноге ковче и чакшире;

А сврх свега бугар-кабаницу, И на главу бугарску шубару: Начини се црни Бугарине, Ни браћа га познати не могу; Дадоше му копље убојито И мач зелен старога Воина;	190 195
Петрашин му изведе кулаша Међедином свега опшивена, Да кулаша царе не познаде. Л'јепо су га браћа сјетовала: „Кад, Милошу, достигнеш сватове, „Питаће те, тко си и откуд си: „Ти се кажи земље Каравлашке: „„Служио сам бега Радул-бега, „„Не шће мене службу да исплати „„Пак ја пођох у свијет бијели, „„Да ђегођи боље службе тражим; „„Пак сам чуо за свате цареве, „„И прист'о сам незван за сватови „„Рад' комада љеба бијелога „„И рад' чаше црвенога вина.”	200 205 210
„Чувај добро дизген од кулаша, „Јер се кулаш јесте научио „Путовати с коњма царевијем.” Тада Милош окрену кулаша, Пак за царем оде у сватове, На Загорју сустиже сватове. Питају га кићени сватови: „Откуд идеш, млађано Бугарче?” Милош им се из далека каже, К'о што су га браћа научила.	 215 220
Лијепо га свати дочекаше: „Добро дош'о, млађано Бугарче! „Нек је један више у дружини.” Кад су били путем путујући: Злу науку Милош научио Код оваца у Шари планини, Проспавати свагда око подне: Он задрема на коњу кулашу; Како дизген ослаби кулашу,	 225

- Диже главу, оде кроз сватове, 230
 Обаљује коње и јунаке,
 Докле дође коњма царевијем,
 Како дође, с њима у ред стаде.
 Лале шћаху бити Бугарина,
 Ал' не даде српски цар Стјепане: 235
 „Не удрите млађано Бугарче,
 „Бугарче се спават научило
 „По планини овце чувајући;
 „Не удрите, већ га пробудите.“
 Буде њега лале и војводе: 240
 „Устан' море, млађано Бугарче!
 „Бог ти стару не убио мајку,
 „Која те је такога родила
 „И у свате цару опремила!“
 Кад се прену Милош Воиновић, 245
 Те сагледа цару очи чарне,
 Кулаш иде с коњма царевијем,
 Он покупи дизгене кулашу,
 Па ишћера њега из сватова,
 Удара га оштром бакрачлијом, 250
 По три копља упријеко скаче,
 По четири небу у висине,
 Унапредак ни броја се не зна;
 Из уста му живи огањ сипа,
 А из носа модар пламен суче. 255
 Стаде свата дванаест хиљада,
 Те гледају коња у Бугара;
 Коња гледе, а сами се чуде:
 „Боже мили! чуда великога!
 „Добра коња, а лоша јунака! 260
 „Још таквога ни виђели нисмо,
 „Један бјеше у зета царева,
 „И сада је у Воиновића.“
 Гледале га још три шићарџије:
 Једно јесте Ђаковица Вуче, 265
 А друго је Нестопољче Јанко,
 А треће је момче Пријепољче;
 Гледали га, пак су говорили:
 „Добра коња младог Бугарина!

„Баш га овђе у сватов'ма нема; 270
 „Та нема га ни у цара нашег;
 „Хајде мало да изостанемо,
 „Не би ли га како измамили.“
 Кад су били до Клисуре близу,
 Изосташе до три шићарџије, 275
 Па говоре Милош-чобанину:
 „Чујеш море, млађано Бугарче!
 „Хоћеш дати коња на размјену?
 „Даћемо ти коња још бољег,
 „И још прида стотину дуката, 280
 „И сувише рало и волове,
 „Пак ти ори, те се љебом рани.“
 Вели њима Милош Воиновић:
 „Прођ'те ме се, до три шићарџије!
 „Бољег коња од овог не тражим, 285
 „Ни овога умирит не могу;
 „Што ће мене стотину дуката?
 „На кантар их мјерити не знадем,
 „А бројем их бројати не ум'јем;
 „Што ће мене рало и волови? 290
 „Мене није ни отац орао,
 „Пак је мене љебом одранио.“
 Тад' говоре до три шићарџије:
 „Чујеш море, млађано Бугарче,
 „Ако не даш коња на размјену, 295
 „Ми ћемо га насилу отети.“
 Ал' говори Милош Воиновић:
 „Сила отме земљу и градове,
 „Камол' мене коња отет неће!
 „Волим дати коња на размјену, 300
 „Јер не могу пјешке путовати.“
 Па остави својега кулаша,
 Пружи руку испод међедине,
 Они мисле бакрачлију скида,
 Ал' он скида златна шестоперца, 305
 Те удара Ђаковицу Вука,
 Колико га лако ударио,
 Три пута се Вуче праметнуо;
 Вели њему Милош Воиновић:

„Толики ти родили гроздови 310
 „У питомој твојој Ђаковици!“
 Побјеже му Нестопољче Јанко,
 Стиже њега Милош на кулашу,
 Удари га међу плећи живе,
 Четири се пута праметнуо: 315
 „Држ' се добро, Нестопољче Јанко!
 „Толике ти јабуке родиле
 „У питому Нестопољу твојој!“
 Бјежи јадно момче Пријепољче,
 Достигне га Милош на кулашу, 320
 Те и њега куцну шестоперцем,
 Седам се је пута праметнуло:
 „Држ' се добро, момче Пријепољче!
 „Па кад дођеш Пријепољу твојој,
 „Повали се међу ђевојкама, 325
 „Ђе с' отео коња од Бугара.“
 Па окрену коња за сватови.
 Кад дођоше бијелу Леђану,
 Разапеше по пољу шаторе.
 Зоб изиђе коњма царевијем, 330
 Нема ништа коњу Милошеву.
 Кад то виђе Милош Воинових,
 Узе торбу на лијеву руку
 Од зобнице једне те до друге,
 Док је своју пуну напунио. 335
 Па он оде тражит механџију:
 „Механџија! дај да пијем вина.“
 Механџија њему одговара:
 „Ид' одатле, црни Бугарине!
 „Да с' донијо бугарску копању, 340
 „Ако бих ти и усво вина;
 „За те нису чаше позлаћене.“
 Погледа га Милош попријеко,
 Удари га руком уз образе,
 Колико га лако ударио, 345
 Три му зуба у грло сасуо;
 Моли му се млади механџија:
 „Не удри ме више, Бугарине!
 „Биће тебе вина изобила,

„Ако цару неће ни достати.“ 350
 Милош више не шће ни искати,
 Већ сам узе, пак се напи вина.
 Док се Милош мало поначини,
 У том свану и ограну сунце.
 Ал' повика са града Латинче: 355
 „Ој чујеш ли, српски цар-Стјепане!
 „Ето доље под градом Леђаном
 „Изиш'о је краљев заточнике,
 „Зове тебе на мејдан јуначки,
 „Ваља ићи мејдан дијелити, 360
 „Или нећеш одавде изићи,
 „Ни извести свата ниједнога,
 „А камоли Роксанду ђевојку!“
 Кад то зачу српски цар Стјепане,
 Он телала пусти у сватове, 365
 Телал виче и тамо и амо:
 „Није л' мајка родила јунака
 „И у свате цару опремила,
 „Да за цара на мејдан изиђе?
 „Честита би њега учинио.“ 370
 Ал' се нитко наћи не могаше;
 Цар с' удари руком по кољену:
 „Јао мене до Бога милога!
 „Сад да су ми два сестрића моја,
 „Два сестрића, два Воиновића, 375
 „Сад би они на мејдан изишли.“
 Истом царе у бесједи бјеше,
 Милош иде, а кулаша води
 До пред шатор српског цар-Стјепана:
 „Је л' слободно, царе господине, 380
 „Да ја идем на мејдан у поље?“
 Вели њему српски цар Стјепане:
 „Јест слободно, млађано Бугарче!
 „Јест слободно, ал' није прилике;
 „Ако згубиш млада заточника, 385
 „Честита ћу тебе учинити.“
 Узја Милош помамна кулаша,
 Па окрену од б'јела шатора
 Заметнувши копље наопако.

Говори му српски цар Стјепане:	390
„Не ноћ', синко, копље наопако,	
„Већ окрени копље унапредак,	
„Јер ће ти се смијати Латини.“	
Вели њему Милош Воиновић:	
„Чувај, царе, ти господства твога;	395
„Ако мене до невоље буде,	
„Ја ћу ласно копље окренути;	
„Ако ли ми не буде невоље,	
„Донети га могу и овако.“	
Па отиде низ поље Леђанско;	400
Гледале га Латинке ђевојке,	
Гледале га, пак су говориле:	
„Боже мили! чуда великога!	
„Каква је то царева замјена!	
„Та на њему ни хаљина нема.	405
„Весели се, краљев заточнице!	
„Немаш на што сабље извадити,	
„Нит' је имаш о што крвавити.“	
У то доба дође до шатора,	
Ђе заточник сједи под шатором,	410
За копље је свезао дората.	
Вели њему Милош Воиновић:	
„Устан' море, бијело Латинче!	
„Да јуначки мејдан дијелимо.“	
Ал' говори бијело Латинче:	415
„Ид' одатле, црни Бугарине!	
„Немам о што сабље поганити,	
„Кад на тебе ни хаљина нема.“	
Ражљути се Милош Воиновић:	
„Устан' море, бијело Латинче!	420
„На тебе су побоље хаљине,	
„С тебе ћу их на себе обући.“	
Тад' Латинче на ноге поскочи,	
Пак посједе помамна дората,	
Одмах оде пољем разиграват,	425
Милош њему стаде на биљези.	
Бази копље бијело Латинче	
На Милоша у прси јуначке;	
Милош држи златна шестоперца,	

На њега је копље дочекао, 430
 Пребио га на три половине.
 Вели њему бијело Латинче:
 „Чекај мало, црни Бугарине!
 „Лоше су ми копље подметнули,
 „Док отидем да копље пром'јеним.“ 435
 Пак побјеже преко поља равна.
 Ал' повика Милош Воиновић:
 „Стани мало, бијело Латинче!
 „Мило би ти било побјегнути.“
 Пак поћера по пољу Латинче, 440
 Доћера га до Леђанских врата,
 Ал' Леђанска врата затворена;
 Пусту копље Милош Воиновић,
 Те прикова бијело Латинче,
 Прикова га за Леђанска врата, 445
 Пак му русу одсијече главу,
 Кулашу је баци у зобницу;
 Па увати његова дората,
 Одведе га цару честитоме:
 „Ето, царе, заточника главе.“ 450
 Цар му даде благо небројено:
 „Иди, синко, те се напиј вина,
 „Честита ћу тебе учинити.“
 Тек што Милош сједе пити вино,
 Ал' повика са града Латинче: 455
 „Ето, царе, под Леђаном градом
 „На ливади три коња витеза,
 „Под седлима и под ратовима,
 „И на њима три пламена мача,
 „Врхрви им небу окренути; 460
 „Да прескочиш три коња витеза;
 „Ако ли их прескочити нећеш,
 „Нећеш изић, ни извест ђевојке.“
 Опет викну телал по сватов'ма:
 „Није л' мајка родила јунака 465
 „И у свате цару опремила,
 „Да прескочи три коња витеза
 „И на њима три пламена мача?“
 Тај се јунак наћи не могаше;

Ал' ето ти млада Бугарина 470
 Пред шатора српског цар-Стјепана:
 „Је л' слободно, царе господине!
 „Да прескочим три коња витеза?“ —
 „Јест слободно, моје драго д'јете!
 „Него скини бугар-кабаницу, 475
 „Бог убио онога терзију,
 „Који ти је толику срезао!“
 Говори му Милош Воиновић:
 „Сједи царе, пак пиј рујно вино,
 „Не брини се мојом кабаницом; 480
 „Ако буде срце у јунака,
 „Кабаница неће ништа смести:
 „Којој овци своје руно смета,
 „Онђе није ни овце ни руна.“
 Па он оде у поље Леђанско; 485
 Када дође до добријех коња,
 Он проводи својега кулаша,
 Па кулашу своме проговара:
 „Чекај мене у седло кулашу.“
 А он прође с оне друге стране, 490
 Заигра се преко поља равна,
 И прескочи три коња витеза
 И на њима три пламена мача,
 Устави се на својем кулашу;
 Па он узе три коња витеза, 495
 Одведе их српском цар-Стјепану.
 Мало време затим постојало,
 Ал' повика са града Латинче:
 „Хајде сада, царе Србљанине!
 „Под највишу кулу у Леђану, 500
 „На кули је копље ударено,
 „На копљу је од злата јабука;
 „Ти стријељај кроз прстен јабуку.“
 Милош више не шће ни чекати,
 Већ он пита цара честитога: 505
 „Је л' слободно, царе господине!
 „Да стријељам кроз прстен јабуку?“ —
 „Јест слободно, мој рођени синко!“
 Оде Милош под бијелу кулу,

Запе стр'јелу за златну тетиву, 510
 Устријели кроз прстен јабуку,
 Пак је узе у бијеле руке,
 Однесе је цару честитоме.
 Лијепо га царе обдарио.
 Мало време затим постајало, 515
 Ал' повика са града Латинче:
 „Ето, царе, под бијелом кулом
 „Изишла су два краљева сина,
 „Извели су три л'јепе ђевојке,
 „Три ђевојке, све три једнолике, 520
 „И на њима рухо једнолико;
 „Иди познај које је Роксанда;
 „Ако ли се које друге машиш,
 „Нећеш изић, ни изнијет главе,
 „А камоли извести ђевојке!“ 525
 Кад је царе р'јечи разумијо,
 Он дозива Тодора везира:
 „Иди, слуго, те познај ђевојку.“
 Тодор му се право кунијаше:
 „Нијесам је, царе, ни виђео, 530
 „Јер су ми је по мраку извели,
 „Када сам је ја прстеновао.“
 Цар с' удари руком по кољену:
 „Јаој мене до Бога милога!
 „Надмудрисмо и надјуначисмо, 535
 „Пак нам оста цура на срамоту!“
 Кад то зачу Милош Воиновић,
 Он отиде цару честитоме:
 „Је л' слободно, царе господине!
 „Да ја познам Роксанду ђевојку?“ — 540
 „Јест слободно, моје драго д'јете!
 „Ал' је јадно у те поуздање;
 „Како ћеш ти познати ђевојку,
 „Кад је нигда ни виђео ниси?“
 Ал' говори Милош Воиновић: 545
 „Не брини се, царе господине!
 „Кад ја бијах у Шари планини
 „Код оваца дванаест хиљада,
 „За ноћ буде по триста јањаца,

„Ја сам свако по овци познав'о;
 „Роксанду ћу по браћи познати.“
 Вели њему српски цар Стјепане:
 „Иди, иди, моје драго д'јете!
 „Ако Бог да, те познаш Роксанду,
 „Даћу тебе земљу Скендерију
 „У државу за живота твога.“
 Оде Милош низ поље широко,
 Када дође ће стоје ђевојке,
 Збаци с главе бугарску шубару,
 Скиде с леђа бугар-кабаницу,
 Засија се скерлет и кадифа,
 Засјаше се токе на прсима
 И злаћене ковче на ногама:
 Сину Милош у пољу зелену
 Као јарко иза горе сунце,
 Пак је простре по зеленој трави,
 Просу по њој бурме и прстење,
 Ситан бисер и драго камење;
 Тад' извади мача зеленога,
 Па говори трима ђевојкама:
 „Која је ту Роксанда ђевојка,
 „Нек савије скуте и рукаве,
 „Нека купи бурме и прстење,
 „Ситан бисер и драго камење;
 „Ако ли се која друга маши,
 „Вјера моја, тако ми помогла!
 „Осјећ ћу јој руке до лаката.“
 Кад то чуше три л'јепе ђевојке,
 Обје крајње средњу погледаше,
 А Роксанда у зелену траву;
 Сави скуте и свил'не рукаве,
 Пак покупи бурме и прстење,
 Ситан бисер и драго камење;
 А ђевојке двије побјегоше,
 Али Милош утећ им не даде,
 Веће обје увати за руке,
 Све три води пред цара Стјепана,
 Цару даде Роксанду ђевојку,
 И даде му једну уз Роксанду,

550

555

560

565

570

575

580

585

А трећу је себе оставио. 590
 Цар Милоша међу очи љуби,
 Ал' још не зна тко је и откуд је.
 Повикаше кићени чауши:
 „Спремајте се, кићени сватови!
 „Вријеме је двору путовати.“ 595
 Спремише се кита и сватови,
 Поведоше Роксанду ђевојку.
 Кад су били мало иза града,
 Ал' говори Милош Воиновић:
 „Господине, српски цар-Стјепане! 600
 „Овђе има у Леђану граду,
 „Има један Балачко војвода,
 „Ја га знадем и он ме познаје,
 „Краљ га рани седам годин' дана,
 „Да рашћера кићене сватове 605
 „И да отме Роксанду ђевојку;
 „Сад ће њега за нама послати.
 „На Балачку јесу до три главе:
 „Из једне му модар пламен бије,
 „А из друге ладан вјетар дува; 610
 „Кад два вјетра из глава изиђу,
 „Балачка је ласно погубити;
 „Већ ви ид'те, водите ђевојку,
 „Ја ћу овђе чекати Балачка,
 „Не би ли га како уставио.“ 615
 Отидоше кићени сватови,
 Одведоше лијепу ђевојку,
 Оста Милош у гори зеленој
 И са њиме три стотине друга.
 Кад одоше свати из Леђана, 620
 Краљ дозива Балачка војводу:
 „О Балачко, моја вјерна слуго!
 „Можеш ли се у се поуздати,
 „Да рашћераш цареве сватове
 „И да отмеш Роксанду ђевојку?“ 625
 Пита њега Балачко војвода: у
 „Господине, од Леђана краљу!
 „Какав бјеше јунак у сватов'ма
 „Што највеће отвори јунаштво?“

Вели њему леђанска краљица: 630

„Слуго наша, Балачко војвода!

„Ту не има ни једног јунака,

„Осим једног црна Бугарина,

„И то младо, још голобрадасто

Ал' говори Балачко војвода:

„Није оно црни Бугарине,

„Већ је оно Милош Воиновић,

„Ни цар Стјепан њега не познаје,

„Ал' ја њега одавно познајем.“

Вели њему леђанска краљица: 640

„Иди, слуго, Балачко војвода!

„Те ми отми цуру од Србаља,

„А ја ћу је тебе поклонити.“

Тад' Балачко спреми бедевију,

Па отрча друмом за сватови 645

Са шест стотин' латинских катана.

Кад су били у гори зеленој,

Кулаш стоји на друму широку,

А за њиме Милош Воиновић;

Викну њега Балачко војвода: 650

„О Милошу! зар се мене надаш?“

Па он пусти један пламен модар,

Опали му црну међедину;

А кад виђе да му не науди,

Онда пусти вјетра студенога, 655

Три пута се кулаш преметнуо,

Ал' Милошу ништа не досади;

Викну Милош из грла бијела:

„Ето тебе од шта се не надаш.“

Па он пусти златна шестоперца; 660

Колико га лако ударио,

Из бојна га седла избацио,

Пак потеже копље убојито,

Прибоде га у зелену траву,

Пак му све три одсијече главе, 665

Кулашу их баци у зобницу.

Тад' учини јуриш у катане

Са својијех три стотине друга;

Одсјекоше три стотине глава,

Па одоше друмом за сватови.
 Кад стигоше цара и сватове,
 Пред њег' баца Балачкову главу,
 Цар му даде хиљаду дуката.
 Па одоше бијелу Призрену.
 Кад су били кроз поље Косово,
 Милош хоће граду Вучитрну,
 Па говори српском цар-Стјепану:
 „С Богом остај, мој мили ујаче!
 „Мој ујаче, српски цар-Стјепане!“
 Таде се је царе осјетио,
 Да је оно Милош Воиновић,
 Па говори својему нећаку:
 „Та ти ли си, дијете Милошу!
 „Та ти ли си, мој мили нећаче!
 „Благо мајци која те родила,
 „И ујаку који те имаде!
 „Зашто ми се од прије не кажеш?
 „Него сам те путем намучио
 „И конаком, и глади и жеђу.“
 Тешко свуда своје без својега!

670

675

680

685

НАХОД МОМИР

одиже се српски цар Степане
 Из Призрена места убавога,
 Подиже се итар лов ловити
 До Велеза и воде Вардара;
 С' собом води осам везирова,
 И Тодора деветог везира.
 Лов ловио за петнаест дана,

5

Тако му се сређа удесила,
 Те од лова ништа не улови:
 Ни јелена, ни кошуте мудре,
 Ни од кака ситнога звериња;
 А каде се натраг повратио,
 Нађе чедо у гори зеленој
 У виново лишће завијено,
 А виновом лозом повијено,
 А по лицу листом покривено,
 Да му лице не гори од сунца.
 Том се чуди царе госпозине,
 Откуд чедо у гори зеленој:
 Ил' је чедо досадило мајци,

10

15

20

Те је њега оставила мајка;
 Ил' је кума кумче изнијела,
 Да цар крсти и да га дарива;
 Ил' су виле чедо подметнуле.
 Стаја царе летњи дан до подне,
 Не би л' гди ко чеду изишао,
 Ал' никога чути, ни видети;
 Цар дозива Тодора везира:
 „О Тодоре, мој мудри везире!

25

„Одседни де од коња витеза, 30
 „Те погледај оно чедо младо;
 „Ако чедо буде мушка глава,
 „Дај га мене на коња витеза.“
 Тодор везир од коња одседе,
 Те погледа оно чедо младо, 35
 Тако цару даде Бог једини,
 Бог једини и срећа царева,
 Те је чедо била мушка глава;
 Цару г' Тодор на коња додаје,
 Цар је лепо чедо приватио 40
 У skut десни коласте аздије,
 Трипут га је лицем целивао,
 Па га зави у мараму свил'ну,
 И метну га себе у недарца:
 „Благо мене до Бога вишњегал 45
 „Бог ми даде сина изненада,
 „Мојој Грозди браца рођенога,
 „Моја Грозда врло брата жељна,
 „Бог јој даде брата изненада.“
 Па отиде двору господскоме, 50
 Та у прво време јесте било,
 Кад господар одкуд двору дође,
 Не излази слуга ни слушкиња,
 Господару коња да привати,
 Већ госпођа која је у двору; 55
 Ишетала царица Роксанда,
 Под царем је коња приватила:
 „Цар' честити, добро си дошао!
 „Јеси л' лепа лова уловио?“
 Цар царици мушко чедо даде, 60
 А царица чедо приватила
 У свилену убаву кецељу;
 Царица се чеду обрадова:
 „Благо мене до Бога вишњегал
 „Лепшега ти лова и не тражим.“ 65
 Однесе га у господске дворе,
 Прометну га кроз недра свилена,
 Да б' се дете од срца назвало,
 Окупа га и нанегова га;

Однеше га Аранђела цркви,
 Окумише Тодора везира,
 Крсти Тодор чедо мушку главу,
 Од миља му лепо име даде,
 Лепо име: Наоде Момире.

70

Рани чедо царица госпођа,
 Рани чедо и негује лепо,
 Како свака мајка чедо своје;
 Расте дете Наоде Момире:
 Што детета увече омркне,

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 „РАДОЈЕ ДЗМАНОВИЋ“
 ЛЕСНОВАЦ

Још толико ујутру осване;

80

Одрастао од петнаест љета,
 Као друго од триест година;
 Ста се добра коња приватати,
 Добра коња и светла оружја.
 Куд год иде царе господине,
 Поред себе води и Момира,
 Поред себе, кано киту цвећа;
 Што он рекне, ни цар не прекрати.

85

Мани бише девет везирова.

Кад је било на Цветоносије,
 Збор зборило осам везирова:

90

„Да фалимо цара небескога!
 „Ми дворисмо цара од малена,
 „Од малена, паке до голема,
 „И седе нам браде до појаса,
 „Не могасмо добра издворити,
 „Како дете Наоде Момире,

95

„Једно младо јучерање дете,
 „Како с' лепа добра додворило!
 „Како бисмо дете омразили
 „И са светлим царем завадили?“

100

А беседи Тодоре везире
 (Кум неверни, вера га убила!):

„Браћо моја, осам везирова!
 „Ако ћемо изгубити душу,
 „Ласно ћемо омразит Момира,
 „Са честитим царем раставити:
 „Каде буде уочи Васкрса,
 „Остојимо то свето вечерње,

105

„Изиђемо из бијеле цркве,
 „Ви узмите сваки по чауша,
 „Те водите двору на вечеру,
 „Ја ћу кума Наода Момира,
 „Одвешћу га двору на вечеру,
 „Износићу трогодишње вино
 „И ракију од седам година;
 „Опојићу Наода Момира,
 „Однећу га у цареве дворе
 „На чардаке гди Гроздана спава,
 „Метнућу га сестрици на руке,
 „А сестра је свака милостива
 „И на свога брата жалостива,
 „Она ће га лепше пригрлити;
 „А кад буде на Васкрсеније,
 „И будемо на јутрењи светој,
 „Буде време целиват 'ванђеље,
 „Цар ће гледат и десно и лево,
 „Да с Момиром целива 'ванђеље;
 „Кад Момира не буде у цркви,
 „Ја ћу с царем целиват 'ванђеље;
 „Кад јутрењу свету савршимо,
 „Изиђемо из бијеле цркве,
 „Цар ће онда мене запитати:
 „„О Тодоре, камо ми Момире?
 „„Што ми није детета у цркви?
 „„Код тебе је на вечери било,
 „„На њега си навалио вино,
 „„Од вина га љуто боли глава,
 „„Те не може у цркву да дође.“
 „Вас четири душом поднесите,
 „А четири криво сведочите:
 „„Момир љуби сестру Гроздијанку.“
 „Тако ћемо омразит Момира,
 „Са честитим царем раставити.“
 Кад је било уочи Ускрса,
 Вечерње су свето остајали
 И изишли из бијеле цркве,
 Сваки везир узе по чауша,
 Тодор узе Наода Момира,

110

115

120

125

130

135

140

145

Одведе га двору на вечеру, 150
 Пред њег' носи трогодишње вино
 И ракију од седам година,
 А у вино меша свако биље,
 Понајвише бенђелука тешка,
 А на тврди санак намењује, 155
 Нека спава Наоде Момире,
 Док не сване и сунце не гране
 И док буде доба летурђији.
 Опи с' дете, ништ' о себи не зна,
 Наслоња се главом на Тодора, 160
 На својега крштенога кума;
 Тодор узе дете у наручје,
 Однесе га у дворе цареве,
 На чардаке гди девојка спава,
 И метну га Гроздани на руку, 165
 А сестра је свака милостива
 И на свога брата жалостива,
 Она га је лепше пригрлила.
 Потом мало време постајало,
 Петли пеше, клепала удрише, 170
 Свештеници сташе на јутрење,
 Сва господа подрани у цркву
 И пред њима српски цар Степане.
 Јутрењу су свету остајали,
 Дође време целиват 'ванђеље, 175
 А цар гледи и десно и лево,
 Не бил' гдигод видио Момира,
 Да са њиме целива 'ванђеље;
 Онда приђе Тодоре везире,
 Те са царем целива 'ванђеље. 180
 Кад јутрењу свету савршили,
 И изишли из бијеле цркве,
 Па пред црквом сели у столове,
 Онда царе поче беседити:
 „О Тодоре, камо ми Момире? 185
 „Што ми није детета у цркви?
 „Код тебе је било на вечери,
 „На њега си навалио вино,
 „Од вина га љуто боли глава.

„Те не може у цркву да дође?“ 190
 Онда поче Тодор беседити:
 „Цар’ честити, сунце огрејано!
 „Ти Момира држиш и Гроздану,
 „Рођенога брата и сестрицу;
 „Момир љуби сестру Гроздијанку.“ 195
 Тад’ говори српски цар Степане:
 „Муч’, Тодоре, муком се замук’о!
 „Ниј’ истина што на дете кажеш,
 „Тако ми се не делило месо
 „За живота од моји костију, 200
 „Ја не делим Момир’ и Гроздану!
 „Рођени су братац и сестрица.“
 Повикаше осам везирова:
 Четворица душом поднесоше,
 А четири криво сведочише: 205
 „Јесте, царе, Бог и њина душа!
 „Јесте, царе, данашњег нам дана!
 „Јесте, царе, умрлог нам часа!
 „Момир љуби сестру Гроздијанку,
 „И сад спава с њоме на чардаку!“ 210
 Расрди се српски цар Степане,
 Од љутине аљину раздера,
 Од жалости грозне сузе проли:
 „Еј Момире, еј жалости моја!
 „Еј Момире, лепа кито цвећа! 215
 „Тешко мене, ја изгуби тебе!“
 Пак намаче два целата млада:
 „Брзо ид’те, два целата млада!
 „На чардаке, гди Гроздана спава,
 „Уватите Наода Момира, 220
 „Водите га, те га обесите
 „У градини о сувој давини,
 „Штоно се је дрво осушило
 „Има време три године дана,
 „Нити листа, нити цветом цвати.“ 225
 Отидоше два целата млада,
 Али Момир на чардаку спава,
 Код њег’ седи сестра Гроздијанка,
 Над њим маше граном босиљковом.

Своме брату чини лепа лада, 230
 Да јој братац мамуран поспава.
 Ту дођоше два целата млада,
 Нам'коше му гајтан око врата;
 Кад то виде госпођа девојка,
 Она писну као змија љута, 235
 Уд'ри лицем о земљицу чарну,
 А Момир се трже иза санка,
 Очи метну, погледа нада се,
 Те угледа два целата млада,
 Па и' стаде Богом братимити: 240
 „Богом браћо, два целата млада!
 „Немојте ме одма обесити,
 „Водите ме цару родитељу,
 „Да ја питам родитеља мога,
 „Зашто мене оће да обеси, 245
 „Шта ли сам му сагрешио љуто;
 „А сва моја браћа и дружина
 „Радује се светом Васкрсењу,
 „Мене баба оће да обеси
 „На знан данак на Васкрсенијел“ 250
 Целати су, ал' су милостиви,
 Они сташе сузе просипати
 На Момира млада гледајући;
 Воде њега цару родитељу.
 Кад Момира цару доведоше, 255
 Писну дете као змија љута,
 Паде цару преко свил'на крила,
 Љуби цара по недри свилени:
 „Светли царе, а мој родитељу!
 „Што сам тебе, бабо, сагрешио, 260
 „Те ме данас оћеш да обесиш,
 „На знан данак на Васкрсеније?
 „Сва се моја браћа и дружина
 „Сад радује светом Васкрсењу,
 „А ти мене оћеш да обесиш! 265
 „А што сам ти сагрешио, бабо?“
 А цар ништа, веће сузе проли:
 „Еј Момире, еј жалости моја!
 „Тешко мене, ја изгуби тебе;

- „Мене каже девет везирова, 270
 „Да ти љубиш сестру Гроздијанку;
 „Тако ми се не делило месо
 „За живота од моји костију,
 „Ја не делим тебе и Гроздану!
 „Рођени сте братац и сестрица. 275
 „Еј Момире, еј жалости моја!“
 А беседи Наоде Момире:
 „Има, бабо, читав месец дана,
 „Како нисам сестрице видео
 „Разма синоћ у зеленој башчи, 280
 „Кад је брала с девојкама цвеће,
 „С њоме, бабо, тридест девојака,
 „Сретосмо се на башчени врати,
 „Ја њој дадо струк румене руже,
 „Она мене струк бела босиљка, 285
 „Те се, бабо, меновасмо цвећем
 „За милошту братац и сестрица,
 „За милошту, за срамоту није.“
 Теде царе њему да верује,
 Ал' повика девет везирова: 290
 „Чујеш, Боже, видиш ли, саборел
 „Цар верује детету једноме,
 „Не верује девет везирима,
 „Бијелије брада до појаса!“
 Нема куде српски цар Степане, 295
 Већ намаче два целата млада:
 „Ајд', целати, те га обесите
 „У градини о сувој давини.“
 Поведоше г' два целата млада;
 Ал' се моли Наоде Момире: 300
 „Богом браћо, два целата млада!
 „Водите ме царици матери,
 „Да ми прости и муку и рану:
 „Рану њену, што ме је ранила;
 „Муку њену, што је промучила 305
 „Док је мене она одранила.“
 Целати га не ктели слушати,
 Већ га воде у нову градину,
 У градину под суву давину,

Штоно се је дрво осушило 310
 Има веће три године дана,
 Нити листа, нити цветом цвати;
 Обесише Наода Момира.
 То из двора нико не видио,
 Већ видела сестра Гроздијанка, 315
 Испред двора с висока чардака,
 Па утире сузе од образа.
 Она иде својој старој мајци:
 „Одени ме, моја стара мајко!
 „Обуци ме што год лепше можеш, 320
 „Данас јесте светло Васкресење,
 „Девојке ме у коло зазивљу.“
 То царица једва дочекала,
 Обуче је што год лепше може,
 Баш кан' да је оће да удаје; 325
 Неће ићи жалосна Гроздана,
 Неће ићи млада међ' девојке,
 Већ украла свилене гајтане,
 Па отиде брацу у градину,
 У градину под суву давину; 330
 Кад је вид'ла браца обешена,
 Уд'ри лицем о земљицу чарну,
 Па запишта као змија љута,
 Па с' и она млада обесила
 О давини о другојзи грани, 335
 За живота јоште за својега
 Десном руком браца загрлила.
 Глас допаде царици Роксанди:
 „Зло си села, госпођо царице!
 „Обоје ти деце обешено, 340
 „Обешен ти Момир и Гроздана.“
 А запишта царица Роксанда,
 Она иде цару честитоме,
 Паде цару преко свил'на крила,
 Па га љуби по недри свилени: 345
 „Зашто, царе, огрејано сунце!
 „Зашт' обеси двоје деце наше,
 „Нама, царе, нашу омладину,
 „Омладину и обрадовање?“

А цар жали Наода Момира, 350
 За Гроздану ништа и не знаде,
 Па беседи госпођи царици:
 „Нисам тебе децу извешао,
 „Обесило девет везирова,
 „Обесило Наода Момира.“ 355
 Ал' говори царица госпођа:
 „Чујеш ли ме, светла круно моја!
 „Јал' извешај девет везирова,
 „Јали ћу се и ја обесити 360
 „О давини о трећојзи грани
 „А код оно двоје деце моје;
 „Ја душмана гледати не могу,
 „Да ми оде душмани по свету.“
 Нема куда српски цар Степане,
 Већ намаче до девет целата, 365
 Те извеша девет везирова
 Проћу цркве о јели зеленој.
 Потом мало време постајало,
 Па се диже царе и царица 370
 А од њине велике жалости,
 Те одоше у нову градину,
 У градину под суву давину;
 Што да виде? чуда невиђена!
 Давина се сува помладила
 И зеленим улистала листом 375
 И бијелим уцватила цветом,
 Обоје се деце посветило,
 Посвети се Момир и Гроздана;
 Па одоше под јелу зелену,
 Ал' зелена усанула јела, 380
 Поцрнило девет везирова,
 А највише Тодоре везире,
 Кум неверни, вера га убила!
 Под њима се земља провалила.
 Цар намаче два целата млада, 385
 Откида и' једног по једнога,
 Те и' баца доле у бездану:
 „Иди тамо са земље, неправдо!“
 Стаде царе просипати благо,

Те сарани двоје деце своје.
На Момиру зелен бор никао,
На Гроздани винова лозица,
Савила се лоза око бора,
К'о сестрина око брата рука.

ЖЕНИДБА КРАЉА ВУКАШИНА

њигу пише Жура Вукашине
 У бијелу Скадру на Бојани,
 Те је шаље на Херцеговину
 Бијеломе граду Пирлитуру,
 Пирлитуру према Дурмитору,
 Видосави љуби Момчиловој;
 Тајно пише, а тајно јој шаље,

5

У књижи јој овако бесједи:

„Видосава, Момчилова љубо!

„Шта ћеш у том леду и снијегу?

10

„Кад погледаш с града изнад себе,

„Ништа немаш лијепо виђети,

„Већ бијело брдо Дурмитора

„Окићено ледом и снијегом

15

„Усред љета као усред зиме;

„Кад погледаш стрмо испод града,

„Мутна тече Тара валовита,

„Она ваља дрвље и камење,

„На њој нема брода ни ћуприје,

„А око ње борје и мраморје;

20

„Већ ти отруј војводу Момчила,

„Ил' га отруј, или ми га издај,

„Ходи к мени у приморје равно,

„Бијеломе Скадру на Бојану,

„Узећу те за вјерну љубовцу,

25

„Па ћеш бити госпођа краљица,

„Прести свилу на златно вретено,

„Свилу прести, на свили сједети,

„А носити диву и кадиву,

„И још оно све жежено злато; 30
 „А какав је Скадар на Бојани!
 „Кад погледаш брду изнад града,
 „Све порасле смокве и маслине,
 „И још они грозни виногради;
 „Кад погледаш стрмо испод града, 35
 „Ал' узрасла шеница бјелица,
 „А око ње зелена ливада,
 „Кроз њу тече зелена Бојана,
 „По њој плива риба свакојака,
 „Кад гођ хоћеш да је тазе једеш.“ 40
 Дође књига љуби Момчиловој,
 Књигу гледа љуба Момчилова,
 Ону гледа, другу ситну пише:
 „Господине, краљу Вукашине,
 „Није ласно издати Момчила, 45
 „Ни издати, нити отровати:
 „У Момчила сестра Јевросима,
 „Готови му то господско јело,
 „Прије њега јело огледује;
 „У Момчила девет миле браће 50
 „И дванаест првобратучеда,
 „Они њему рујно вино служе,
 „Прије њега сваку чашу пију;
 „Момчил' има коња Јабучила,
 „Јабучила коња крилатога; 55
 „Куд гођ хоће, прелећети може;
 „У Момчила сабља са очима;
 „Не боји се никога до Бога.
 „Већ ме чу ли, краљу Вукашине!
 „Ти подигни многу силну војску, 60
 „Изведи је на Језера равна,
 „Пак засједни у гори зеленој;
 „У Момчила чудан наук има,
 „Свако јутро у свету неђељу
 „Рано рани у лов на Језера, 65
 „С' собом води девет миле браће
 „И дванаест првобратучеда
 „И четрест од града левера;
 „Када буде уочи неђеље,

„Ја ћу спалит крила Јабучилу, 70
 „Бритку ћу му сабљу затопити,
 „Затопити оном сланом крвљу,
 „Да се не да извадит из кора;
 „Тако ћеш ти погубит Момчила.“
 Када краљу така књига дође, 75
 Те он виђе шта му књига каже,
 То је њему врло мило било,
 Па он диже многу силну војску,
 Оде с војском на Херцеговину,
 Изведе је на Језера равна, 80
 Пак засједе у гори зеленој.
 Кад је било уочи нећеље,
 Момчил' оде у своју ложницу,
 Па он леже у меке душеке;
 Мало прође, и љуба му дође, 85
 Али неће у меке душеке,
 Већ му рони сузе више главе;
 А њу пита војвода Момчило:
 „Видосава, моја вјерна љубо!
 „Кака ти је голема невоља, 90
 „Те ми рониш сузе више главе?“
 Ал' говори млада Видосава:
 „Господару, Момчило војвода!
 „Мени није никакe невоље,
 „Већ сам чула једно чудно чудо, 95
 „Чула јесам, ал' нисам виђела,
 „Да ти имаш коња Јабучила,
 „Јабучила, коња крилатога,
 „Ја не виђех твоме коњу крила,
 „Те не могу млада вјеровати; 100
 „Већ се бојим хоћеш погинути.“
 Мудар бјеше војвода Момчило,
 Мудар бјеше, ал' се преварио,
 Својој љуби тако бесједио:
 „Видосава, вјерна моја љубо! 105
 „За то ћу те ласно утјешити,
 „Ти ћеш ласно виђет чилу крила:
 „Када први запјевају п'јевци,
 „Ти отиди у нове ахаре,

„Тад ће чиле попуштити крила,
 „Тад' му можеш крила сагледати.“
 Пак он леже санак боравити.
 Момчил' спава, љуба му не спава,
 Веће слуша млада у душеку,
 Кад ће први п'јевци запјевати;
 А кад први п'јевци запјеваше,
 Скочи млада из мека душека,
 Запалила фењер и свијећу,
 Па узима лоја и катрана,
 Оде право у нове ахаре;
 Ал' истина што Момчило каже,
 Јабучило крила попуштио,
 Попуштио крила до копита;
 Таде она крила намазала,
 Намаза их лојем и катраном,
 Па свијећом крила запалила,
 Те сапали крила Јабучилу;
 Што не могла ватром сагорети,
 То под колан притегнула тврдо;
 Онда млада оде у ризницу,
 Доватила сабљу Момчилову,
 Те је сланом затопила крвљу,
 Пак се врну у меке душеке.
 Кад ујутру зора заб'јелила,
 Поранио војвода Момчило,
 Па говори љуби Видосави:
 „Видосава, моја вјерна љубо!
 „Ја сам ноћас чудан сан уснио,
 „Ђе се пови један прамен магле
 „Од проклете земље Васојеве,
 „Пак се сави око Дурмитора,
 „Ја ударих кроз тај прамен магле
 „Са мојијех девет миле браће
 „И с дванаест првобратучеда
 „И четрест од града левера,
 „У магли се, љубо, растадосмо,
 „Растадосмо, пак се не састасмо;
 „Нека Бог зна, добра бити неће.“
 Вели њему љуба Видосава:
 /

110

115

120

125

130

135

140

145

„Не бој ми се, мили господару! 150
 „Добар јунак добар сан уснио;
 „Сан је лажа, а Бог је истина.“
 Опреди се војвода Момчило,
 Па он сиђе низ бијелу кулу,
 Дочека га девет миле браће 155
 И дванаест првобратучеда
 И четрест од града левера,
 А љуба му изведе чилаша;
 Добријех се коња доватише,
 Отидоше у лов на Језера. 160
 Кад су били надомак Језера,
 Оптече их она силна војска.
 Кад Момчило опазио војску,
 Он потеже сабљу од бедрице,
 Ал' се пуста не да извадити, 165
 Као да је за коре прирасла.
 Онда рече војвода Момчило:
 „Чујете ли, моја браћо драга!
 „Издаде ме куја Видосава,
 „Но дајте ми сабљу понајбољу.“ 170
 Хитро су га браћа послушала,
 Дадеше му сабљу понајбољу,
 Па је Момчил браћи бесједио:
 „Чујете ли, моја браћо драга!
 „Ви удрите војсци по крајима, 175
 „Ја ћ' ударит војсци по сриједи.“
 Мили Боже! чуда великога!
 Да је коме погледати било,
 Како с'јече војвода Момчило,
 Како крчи друма низ планину; 180
 Више тлачи коњиц Јабучило,
 Нег' што Момчил бритком сабљом с'јече;
 Ал' га лоша срећа сусретнула:
 Кад изиђе према Пирлитуру,
 Сусрете га девет враних коња, 185
 А на њима брата ни једнога!
 То кад виђе војвода Момчило,
 У јунаку срце препукнуло
 Од жалости за браћом рођеном,

Бијеле му малаксаше руке, 190
 Те не може више да сијече,
 Већ удара коња Јабучила,
 Удара га чизмом и мамузом,
 Да полети граду Пирлитуру,
 Ал' му коњиц полећет не може; 195
 Куне њега војвода Момчило:
 „Јабучило, изјели те вуци!
 „Из шале смо одавде лећели,
 „Без невоље, тек од обијести,
 „А данас ми полећети нећеш! 200
 Ал' му коњиц њиском одговара:
 „Господару, војвода Момчило!
 „Нит' ме куни, нити ме нагони,
 „Данас теби полећет не могу;
 „Бог убио твоју Видосаву! 205
 „Она ми је сапалила крила;
 „Што не могла ватром сагорети,
 „То под колан притегнула тврдо;
 „Веће бјежи куда теби драго.“
 Кад то зачу војвода Момчило, 210
 Проли сузе низ јуначко лице,
 Па одскочи од коња чилаша,
 Трипут скочи до града доскочи,
 Али граду врата затворена,
 Затворена и замандаљена! 215
 Кад се Момчил виђе на невољи,
 Од дозивље сестру Јевросиму:
 „Јевросима, моја мила сејо!
 „Пушти мени једну крпу платна,
 „Не бих ли ти у град утекао.“ 220
 Сеја брату кроз плач одговара:
 „А мој брате, војвода Момчило!
 „Како ћу ти пуштит крпу платна,
 „Кад је мени снаха Видосава,
 „Моја снаха, твоја невјерница, 225
 „Савезала косе за диреке?“
 Ал' је сестра срца жалостива,
 Жао јој је брата рођенога,
 Она цикну како љута гуја,

Ману главом и осталом снагом, 230
 Из главе је косе ишчупала,
 Оставила косе на диреку,
 Па довати једну крпу платна,
 Претури је граду низ бедене.
 Момчил вати ону крпу платна, 235
 Па се пење граду уз бедене,
 Готов бјеше у град ускочити:
 Ал' долеће љуба невјерница,
 Оштру сабљу носи у рукама,
 Пресјече му платно више руку, 240
 Момчил паде граду низ бедене,
 Краљеве га дочекаше слуге
 На мачеве и на копља бојна,
 На наџаке и на буздоване;
 А допаде краљу Вукашине, 245
 Удари га оним бојним копљем,
 Удари га посред срца жива,
 Ал' говори војвода Момчило:
 „Аманет ти, Вукашине краљу:
 „Ти не узми моју Видосаву, 250
 „Видосаву, моју невјерницу,
 „Јер ћ' и твоју изгубити главу,
 „Данас мене у тебе издала,
 „А сјутра ће тебе у другога;
 „Већ ти узми моју милу сеју, 255
 „Сеју моју милу, Јевросиму,
 „Она ће ти свагда вјерна бити,
 „Родиће ти, к'о и ја, јунака.“
 То говори војвода Момчило,
 То говори, а с душом се бори, 260
 То изусти, лаку душу пусти.
 Кад погибе Момчило војвода,
 А граду се отворише врата,
 Пак изиђе куја Видосава,
 Те дочека краља Вукашина, 265
 Одведе га на бијелу кулу,
 Посади га у столове златне,
 Угости га вином и ракијом
 И господском сваком ђаконијом.

Па отиде у ризницу млада, 270
 Изнесе му рухо Момчилово,
 Момчилово рухо и оружје;
 Ал' да видиш чуда великога:
 Што Момчилу било до кољена,
 Вукашину по земљи се вуче; 275
 Што Момчилу таман калпак био,
 Вукашину на рамена пада;
 Што Момчилу таман чизма била,
 Ту Вукашин обје ноге меће;
 Што Момчилу златан прстен био, 280
 Ту Вукашин три прста завлачи;
 Што Момчилу таман сабља била,
 Вукашину с' аршин земљом вуче;
 Што Момчилу таман џеба била,
 Краљ се под њом ни дигнут не може. 285
 Тад говори краље Вукашине:
 „Авај мени, до Бога милога!
 „Нуто курве, младе Видосаве!
 „Кад издаде оваког јунака,
 „Кога данас у свијету нема, 290
 „То ли мене сјутра издат неће!“
 Па повикну своје вјерне слуге,
 Уватише кују Видосаву,
 Свезаше је коњма за репове,
 Одбише их испод Пирлitora, 295
 Те је коњи живу растргоше.
 Краљ похара дворе Момчилове,
 Па он узе сестру Момчилову,
 По имену дилбер-Јевросиму,
 Одведе је Скадру на Бојану, 300
 И вјенча је себи за љубовцу;
 Ш њом лијепи пород изродио,
 Породио Марка и Андрију,
 А Марко се тури на ујака,
 На ујака, војводу Момчила. 305

ЗИДАЊЕ СКАДРА

рад градила три брата рођена,
 До три брата, три Мрљавчевића:
 Једно бјеше Вукашине краље,
 Друго бјеше Угљеша војвода,
 Треће бјеше Мрљавчевић Гојко;
 Град градили Скадар на Бојани,
 Град градили три године дана,

5

Три године са триста мајстора,
 Не могоше темељ подигнути,

10

А камоли саградити града:
 Што мајстори за дан га саграде,
 То све вила за ноћ обаљује.

Кад настала година четврта,
 Тада виче са планине вила:

15

„Не мучи се, Вукашине краље,

„Не мучи се и не харчи блага:

„Не мо'ш, краље, темељ подигнути,

„А камоли саградити града,

„Док не нађеш два слична имена,

20

„Док не нађеш Стоју и Стојана,

„А обоје брата и сестрицу,

„Да зазиђеш кули у темеља,

„Тако ће се темељ одржати,

„И тако ћеш саградити града.“

25

Кад то зачу Вукашине краље,

Он дозива слугу Десимира:

„Десимире, моје чедо драго!

„Досад си ми био вјерна слуга,

„А одсаде моје чедо драго,

„Ватај, сине, коње у интове, 30
 „И понеси шест товара блага,
 „Иди, сине, преко б'јела св'јета,
 „Те ти тражи два слична имена,
 „Тражи, сине, Стоју и Стојана,
 „А обоје брата и сестрицу; 35
 „Јали отми, јал' за благо купи,
 „Доведи их Скадру на Бојану,
 „Да зиђемо кули у темеља,
 „Не би л' нам се темељ одржао,
 „И не би ли саградили града.“ 40
 Кад то зачу слуга Десимире,
 Он увати коње у интове,
 И понесе шест товара блага,
 Оде слуга преко б'јела св'јета,
 Оде тражит два слична имена; 45
 Тражи слуга Стоју и Стојана,
 Тражи слуга три године дана,
 Ал' не нађе два слична имена,
 Ал' не нађе Стоје и Стојана,
 Па се врати Скадру на Бојану, 50
 Даде краљу коње и интове,
 И даде му шест товара блага:
 „Ето, краље, коњи и интови,
 „И ето ти шест товара блага,
 „Ја не нађох два слична имена, 55
 „Ја не нађох Стоје и Стојана.“
 Кад то зачу Вукашине краљу,
 Он подвикну Рада неимара,
 Раде викну три стотин' мајстора,
 Гради краље Скадар на Бојани, 60
 Краље гради, вила обаљује,
 Не да вила темељ подигнути,
 А камоли саградити града;
 Па дозивље из планине вила:
 „Море, чу ли? Вукашине краљу! 65
 „Не мучи се и не харчи блага,
 „Не мо'ш, краље, темељ подигнути,
 „А камоли саградити града;
 „Но ето сте три брата рођена,

„У свакога има вјерна љуба,
 „Чија сјутра на Бојану дође
 „И донесе мајсторима ручак,
 „Зиђите је кули у темеља,
 „Тако ће се темељ одржати,
 „Тако ћете саградити града.“ 70
 Кад то зачу Вукашине краљу,
 Он дозива два брата рођена:
 „Чујете ли, моја браћо драга!
 „Ето вила са планине виче,
 „Није вајде што харчимо благо,
 „Не да вила темељ подигнути,
 „А камоли саградити града;
 „Још говори са планине вила:
 „Ев' ми јесмо три брата рођена,
 „У свакога има вјерна љуба,
 „Чија сјутра на Бојану дође
 „И донесе мајсторима ручак,
 „Да ј' у темељ кули узидамо,
 „Тако ће се темељ одржати,
 „Тако ћемо саградити града. 75
 „Но је л', браћо, Божја вјера тврда,
 „Да ниједан љуби не докаже,
 „Већ на срећу да им оставимо,
 „Која сјутра на Бојану дође?“
 И ту Божју вјеру зададоше,
 Да ниједан љуби не докаже. 80
 У том их је ноћца застанула,
 Отидоше у бијеле дворе,
 Вечераше господску вечеру,
 Оде сваки с љубом у ложницу.
 Ал' да видиш чуда великога!
 Краљ Вукашин вјеру погазио,
 Те он први својој љуби каза:
 „Да се чуваш, моја вјерна љубо,
 „Немој сјутра на Бојану доћи 85
 „Ни донијет ручак мајсторима,
 „Јер ћеш своју изгубити главу,
 „Зидаће те кули у темеља.“
 И Угљеша вјеру погазио, 90
 95
 100
 105

И он каза својој вјерној љуби:
 „Не превар' се, вјерна моја љубо!
 „Немој сјутра на Бојану доћи
 „Ни донијет мајсторима ручак,
 „Јера хоћеш млада погинути,
 „Зидаће те кули у темеља.“
 Млади Гојко вјеру не погази,
 И он својој љуби не доказа.
 Кад ујутру јутро освануло,
 Поранише три Мрљавчевића,
 Отидоше на град на Бојану.
 Земан дође да се носи ручак,
 А редак је госпођи краљици,
 Она оде својој јетрвици,
 Јетрвици, љуби Угљешиној:
 „Чу ли мене, моја јетрвице!
 „Нешто ме је забољела глава,
 „Тебе здравље! пребољет не могу;
 „Но понеси мајсторима ручак.“
 Говорила љуба Угљешина:
 „О јетрво, госпођо краљице!
 „Нешто мене забољела рука,
 „Тебе здравље! пребољет не могу,
 „Већ ти збори млађој јетрвици.“
 Она оде млађој јетрвици:
 „Јетрвице, млада Гојковице!
 „Нешто ме је забољела глава,
 „Тебе здравље! пребољет не могу;
 „Но понеси мајсторима ручак.“
 Ал' говори Гојковица млада:
 „Чу ли, нано, госпођо краљице!
 „Ја сам рада тебе послушати,
 „Но ми лудо чедо некупато,
 „А бијело платно неиспрато.“
 Вели њојзи госпођа краљица:
 „Иди“, каже, „моја јетрвице,
 „Те однеси мајсторима ручак,
 „Ја ћу твоје изапрати платно,
 „А јетрва чедо окупати.“
 Нема шта ће Гојковица млада,

110

115

120

125

130

135

140

145

Већ понесе мајсторима ручак.	150
Кад је била на воду Бојану, Угледа је Мрљавчевић Гојко, Јунаку се срце ражалило, Жао му је љубе вијернице, Жао му је чеда у кол'јевци,	155
Ђе остаде од мјесеца дана, Па од лица сузе просипаше; Угледа га танана невјеста, Кротко ходи док до њега приђе, Кротко ходи, тихо бесјеђаше:	160
„Што је теби, добри господару! „Те ти рониш сузе од образа?“ Ал' говори Мрљавчевић Гојко: „Зло је, моја вијернице љубо! „Имао сам од злата јабуку,	165
„Па ми данас паде у Бојану, „Те је жалим, прегорет не могу.“ Не сјећа се танана невјеста, Но бесједи своме господару: „Моли Бога ти за твоје здравље,	170
„А салићеш и бољу јабуку.“ Тад' јунаку грђе жао било, Па на страну одвратио главу, Не шће више ни гледати љубу; А дођоше два Мрљавчевића,	175
Два ђевера Гојковице младе, Узеше је за бијеле руке, Поведоше у град да уграде, Подвикнуше Рада неимара, Раде викну до триста мајстора;	180
Ал' се смије танана невјеста, Сна мисли, да је шале ради. Турише је у град уграђиват, Оборише до триста мајстора, Оборише дрвље и камење,	185
Узидаше дори до кољена, Још се смије танана невјеста, Још се нада, да је шале ради. Оборише до триста мајстора,	

Оборише дрвље и камење, 190
 Узидаше дори до појаса,
 Тад' отежа дрвље и камење,
 Онда виђе, шта је јадну нађе,
 Љуто писну како љута гуја,
 Па замоли два мила ђевера: 195
 „Не дајте ме, ако Бога знате!
 „Узидати младу и зелену.“
 То се моли, ал' јој не помаже;
 Јер ђевери у њу и не гледе.
 Тад' се прође срама и зазора, 200
 Паке моли свога господара:
 „Не дај мене, добри господару!
 „Да ме младу у град узидају,
 „Но ти прати мојој старој мајци,
 „Моја мајка има доста блага, 205
 „Нек ти купи роба ил' робињу,
 „Те зидајте кули у темеља.“
 То се моли, но јој не помаже.
 А кад виђе танана невјеста,
 Да јој више молба не помаже, 210
 Тад' се моли Раду неимару:
 „Богом брате, Раде неимаре!
 „Остави ми прозор на дојкама,
 „Истури ми моје б'јеле дојке,
 „Каде дође мој нејаки Јово, 215
 „Каде дође, да подоји дојке.“
 То је Раде за братство примио,
 Остави јој прозор на дојкама,
 Па јој дојке упоље истури,
 Каде дође нејаки Јоване, 220
 Каде дође, да подоји дојке.
 Опет тужна Рада дозивала:
 „Богом брате, Раде неимаре!
 „Остави ми прозор на очима,
 „Да ја гледам ка бијелу двору, 225
 „Кад ће мене Јова доносити
 „И ка двору опет односити.“
 И то Раде за братство примио,
 Остави јој прозор на очима,

Те да гледа ка бијелу двору,
Каде ће јој Јоза доносити
И ка двору опет односити.
И тако је у град уградише.
Па доносе чедо у кол'јевци,
Те га доји за неђељу дака,
По неђељи изгубила гласа;
Ал' ђетету онђе иде рана,
Дојише га за годину дана.
Како таде, тако и остаде,
Да и данас онђе иде рана
Зарад' чуда и зарад' лијека,
Која жена не има млијека.

230

235

240

УРОШ И МРЉАВЧЕВИЋИ

астала се четири табора
 На убаву на пољу Косову
 Код бијеле Самодрезе цркве:
 Једно табор Вукашина краља,
 Друго табор деспота Угљеше,
 Треће табор војевode Гојка,
 А четврто царевић-Уроша;

5

Цареви се отимљу о царство,
 Међу се се хоће да поморе,
 Злаћенима да пободу ножи,
 А не знаду на коме је царство.
 Краљ Вукашин вели: „На мене је;“
 Деспот Угљеш: „Није, нег' на мене;“
 Војвод' Гојко: „Није, нег' на мене;“

10

Ћути нејак царевић Урошу,
 Ћути д'јете, ништа не бесједи,
 Јер не смије од три братијенца,
 Братијенца, три Мрњавчевића.

15

Пише књигу Вукашине краљу,
 Пише књигу, и шиље чауша

20

До Призрена града бијелога,
 До онога протопоп-Недељка,
 Нека дође на Косово равно,
 Да он каже на коме је царство:
 Он је св'јетла цара причестио,
 Причестио и исповједио,

25

У њега су књиге староставне.
 Пише књигу деспоте Угљеша,
 Пише књигу, и шиље чауша
 До Призрена града бијелога,

30

До онога протопоп-Недељка;
 Трећу пише војевода Гојко,
 И он шиље огњена чауша;
 А четврту царевих Урошу,
 Пише књигу и шиље чауша. 35
 Сва четири ситне књиге пишу
 И попишу огњене чауше
 Све потајно један од другог.
 Састаше се четири чауша
 У Призрену граду бијеломе 40
 Код дворова протопоп-Недељка,
 Али прота дома не бијаше,
 Но у цркви бјеше на јутрењи,
 На јутрењи и на летурђији.
 Кол'ко с' силни огњени чауши, 45
 Колико су силни од силнијех,
 Те не кћеше коње одјахати,
 Но у цркву коње нагонише,
 Потегоше плетене канџије
 Ударају протопоп-Недељка: 50
 „Брже хајде, протопоп-Недељко,
 „Брже хајде на Косово равно,
 „Да ти кажеш на коме је царство;
 „Ти си св'јетлог цара причестио,
 „Причестио и исповједио, 55
 „У тебе су књиге староставне;
 „Јал' ћеш сада изгубити главу.“
 Сузе рони протопоп Недељко,
 Сузе рони, па њима говори:
 „Одбијте се, силни од силнијех, 60
 „Док у цркви закон савршимо,
 „Знати ће се на коме је царство.“
 Тако су се они узмакнули.
 А кад закон Божји савршише,
 Изљегоше пред бијелу цркву, 65
 Тад' говори протопоп Недељко:
 „Ђецо моја, четири чауша!
 „Ја сам св'јетла цара причестио,
 „Причестио и исповједио,
 „Ал' га нисам питао за царство, 70

„Већ за грије што је сагр'јешео;	
„Но идите у Прилипа града	
„До дворова Краљевића Марка;	
„А до Марка, до мојега ђака,	75
„Код мене је књигу научио,	
„Код цара је Марко писар био,	
„У њега су књиге староставне,	
„И он знаде на коме је царство;	
„Ви зовите на Косово Марка,	80
„Хоће Марко право казивати,	
„Јер се Марко не боји никога,	
„Разма једног Бога истинога.”	
Отидоше четири чауша,	
Отидоше ка Прилипу граду,	85
Б'јелу двору Краљевића Марка.	
Кад су били пред бијеле дворе,	
Ударише звекиром на врата,	
То зачула Јевросима мајка,	
Па дозива свога сина Марка:	
„Сине Марко, моје чедо драго!	90
„Тко удара звекиром на врата?	
„Баш ка' да су бабови чауши.”	
Уста Марко, те отвори врата,	
Чауши се поклонише Марку:	
„Божја т' помоћ, господару Марко!”	95
А Марко их омилова руком:	
„Добро дошли, моја ђецо драга!	
„Јесу л' здраво Србљи витезови,	
„И честити цареви и краљи?”	
Чауши се смјерно поклонише:	100
„Господару, Краљевићу Марко!	
„Све је здраво, али није мирно:	
„Господа се тешко завадила	
„На Косову пољу широкоме	
„Код бијеле Самодреже цркве,	105
„И они се отимљу о царство,	
„Међу се се хоће да поморе,	
„Злаћенима да пободу ножи,	
„А не знаду на коме је царство;	
„Тебе зову на Косово равно,	110

„Да им кажеш на коме је царство.“
 Оде Марко у господске дворе,
 Пак дозива Јевросиму мајку:
 „Јевросима, моја мила мајко!
 „Господа се јесу завадила 115
 „На Косову пољу широкоме
 „Код бијеле Самодреже цркве,
 „И они се отимљу о царство,
 „Међу се се хоће да поморе,
 „Злаћенима да пободу ножи, 120
 „А не знаду на коме је царство;
 „Мене зову на поље Косово,
 „Да им кажем на коме је царство.“
 Кол'ко Марко тежио на правду,
 Тол'ко моли Јевросима мајка: 125
 „Марко сине, једини у мајке!
 „Не била ти моја рана клета,
 „Немој, сине, говорити криво
 „Ни по бабу ни по стричевима,
 „Већ по правди Бога истинoга; 130
 „Немој, сине, изгубити душе;
 „Боље ти је изгубити главу,
 „Него своју огр'јешити душу.“
 Узе Марко књиге староставне,
 Па опреми себе и Шарина, 135
 Шарину се на рамена баци,
 Отидоше у Косово равно.
 Кад су били краљеву шатору,
 Рече таде Вукашине краље:
 „Благо мене до Бога милога! 140
 „Ето мене мога сина Марка,
 „Он ће казат на мене је царство,
 „Од оца ће останути сину.“
 Марко слуша, ништа не говори,
 На шатора не окреће главу. 145
 Кад га виђе Угљеша војвода,
 Тад' Угљеша ријеч говорио:
 „Благо мене! ето ми синовца,
 „Он ће казат на мене је царство;
 „Кажи, Марко, на мене је царство, 150

„Оба ћемо братски царовати.“
 Шути Марко, ништа не бесједи,
 На шатора не окреће главу.
 Кад га виђе војевода Гојко,
 Таде Гојко ријеч говорио: 155
 „Благо мене! ето ми синовца,
 „Он ће казат на мене је царство;
 „Кад је Марко још нејачак био,
 „Ја сам Марка врло миловао,
 „У свилена њедра увијао 160
 „Кано красну од злата јабуку;
 „Куд сам гође на коњу ходио,
 „Све сам Марка са собом водио;
 „Кажи, Марко, на мене је царство,
 „Ти ћеш, Марко, први царовати, 165
 „А ја ћу ти бити до кољена.“
 Шути Марко, ништа не говори,
 На шатора не окреће главу,
 Право оде бијелу шатору,
 Ка шатору нејака Уроша, 170
 Догна Шарца цару до шатора,
 Онђе Марко Шарца одсједнуо.
 Кад га виђе нејаки Урошу,
 Лако скочи са свил'на душека,
 Лако скочи, паке проговори: 175
 „Благо мене! ето мога кума,
 „Ето кума, Краљевића Марка,
 „Он ће казат на коме је царство.“
 Руке шире, у грла се грле,
 У бијело цјеливају лице, 180
 За јуначко питају се здравље,
 Па сједоше на свил'на душека.
 Тако мало време постајало,
 Данак прође, тавна ноћца дође;
 Кад ујутру јутро освануло, 185
 И пред црквом звона ударише,
 Сва господа дошла на јутрење,
 У цркви су службу савршили,
 Изљегоше из бијеле цркве,
 У столове пред цркву сједнули, 190

Шећер ију, а ракију пију.
 Марко узе књиге староставне,
 Књиге гледа, а говори Марко:
 „А мој бабо, Вукашине краљу!
 „Мало л' ти је твоје краљевине? 195
 „Мало л' ти је? Остала ти пуста!
 „Већ с' о туђе отимате царство.
 „А ти стриче, деспоте Угљеша!
 „Мало л' ти је деспотства твојега?
 „Мало л' ти је? Остало ти пусто! 200
 „Већ с' о туђе отимате царство.
 „А ти стриче, војевода Гојко!
 „Мало л' ти је војводства твојега?
 „Мало л' ти је? Остало ти пусто!
 „Већ с' о туђе отимате царство. 205
 „Видите ли, Бог вас не видио!
 „Књига каже, на Урошу царство,
 „Од оца је остануло сину,
 „Ђетету је од кољена царство.
 „Њему царство царе наручио 210
 „На самрти, кад је починуо“.
 Кад то зачу Вукашине краљу,
 Скочи краљу од земље на ноге,
 Па потрже злаћена ханџара,
 Да убоду свога сина Марка. 215
 Бјежи Марко испред родитеља,
 Јер се њему, брате, не пристоји
 Са својим се бити родитељем,
 Бјежи Марко око б'јеле цркве,
 Око б'јеле цркве Самодреже, 220
 Бјежи Марко, а ћера га краљу,
 Док су трипут коло саставили
 Око б'јеле Самодреже цркве,
 Готово га бјеше сустигао,
 Ал' из цркве нешто проговара: 225
 „Бјеж' у цркву, Краљевићу Марко!
 „Видиш ће ћеш данас погинути,
 „Погинути од свог родитеља,
 „А за правду Бога истинога“.
 Црквена се отворише врата, 230

Марко бјежи у бијелу цркву,
 За њиме се врата затворила.
 Краљ допаде на црквена врата,
 По диреку удари ханцаром,
 Из дирека крвца покапала,
 Тад' се краље био покајао,
 Те је ријеч био говорио:
 „Леле мене до Бога једнога!
 „Ђе погубих свога сина Марка“.
 Ал' из цркве нешто проговара:
 „А чујеш ли? Вукашине краље!
 „Ти нијеси посјекао Марка,
 „Већ посјече Божјега анђела!“
 На Марка је врло жао краљу,
 Те га љуто куне и проклиње:
 „Сине Марко, да те Бог убије!
 „Ти немао гроба ни порода!
 „И да би ти душа не испала
 „Док турскога цара не дворио!“
 Краљ га куне, цар га благосиља:
 „Куме Марко, Бог ти помогао!
 „Твоје лице св'јетло на дивану!
 „Твоја сабља сјекла на мејдану!
 „Нада те се не нашло јунака!
 „Име ти се свуда спомињало
 „Док је сунца и док је мјесеца!“
 Што су рекли, тако му се стекло.

235

240

245

250

255

ЗИДАЊЕ РАВАНИЦЕ

лужбу служи славни кнез Лазаре
 У Крушевцу шанцу шареноме,
 Службу служи светог Амосија;
 Сву господу зове на светога
 Са књигама и са здравицама.
 Скупи му се сва српска господа,
 Па је редом у соври посади

5

По господству и по старјешинству,
 Уврх совре славни кнез Лазаре.

Ту сједоше пити вино ладно.

10

Таман беше вина највишега,

И о сваком добру бесјеђаху,

Ал' пошета госпођа Милица,

Лако шета по царском дивану,

На њојзи су до девет ђемера,

15

Испод грла до девет ђердана,

А на глави девет перишана,

Поврх тога круна позлаћена,

А у њојзи три камена драга,

Сјаје ноћом како дањом сунце;

20

Па бесједи славноме Лазару:

„Господине, славни кнез-Лазаре!

„Зазор мене у те погледати,

„А камоли с тобом говорити,

„Бит не може, говорити хоћу:

25

„Што бијаху Немањићи стари,

„Цароваше, па и преминуше,

„Не трпаше на гомиле благо,

„Но градише с њиме задужбине,

„Саградише многе намастире;
 „Саградише Високе Дечане,
 „Баш Дечане више Ђаковице;
 „Паћаршију више Пећи равне;
 „У Дреници бијела Девича,
 „И Петрову цркву под Пазаром;
 „Мало више Ђурђевог Ступове,
 „Сопотане наврх Рашке ладне,
 „И Троицу у Херцеговини,
 „Цркву Јању у Староме Влаху;
 „И Павлицу испод Јадовника,
 „Студеницу испод Брвеника;
 „Цркву Жичу више Карановца;
 „У Призрену цркву свету Петку;
 „Грачаницу у Косову равном;
 „Све то јесу њине задужбине;
 „Ти остаде у столу њиноме
 „И потрпа на гомиле благо,
 „А не гради нигђе задужбине;
 „Ето нама неће пристат благо
 „Ни за здравље ни за нашу душу,
 „А ни нама, ни коме нашему.“
 Тад' говори славни кнез Лазаре:
 „Чујете ли, сва српска господо!
 „Шта говори госпођа Милица,
 „Јер не градим нигђе задужбине?
 „Хоћу градит цркву Раваницу
 „У Ресави крај воде Равана;
 „Имам блага, колико ми драго,
 „Ударићу темељ од олова,
 „Па ћу цркви саградити платна,
 „Саградићу од сребра бијела,
 „Покрићу је жеженијем златом,
 „Поднизати дробнијем бисером,
 „Попуњати драгијем камењем.“
 Сва господа на ноге устала
 И часно се кнезу поклонила:
 „Гради, кнеже, биће ти за душу
 „И за здравље Високом Стевану.“
 Но ту сједи Обилић Милошу,

30

40

45

50

55

60

65

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 „РАДОВЕ ДОМАНОВИЋА“
 МЕСНОВАЦ

Сједи Милош доље у дно совре,	70
Милош сједи, ништа не бесједи;	
Ал' то виђе славни кнез Лазаре	
Ће му Милош ништа не бесједи;	
Наздрави му златну купу вина:	
„Здрав да си ми, војвода Милошу!	75
„Па ми и ти штогођ проговори,	
„Јера хоћу задужбину градит.“	
Скочи Милош од земље на ноге,	
Скиде с главе самур и челенке,	
Па је часно кнеза подворио;	80
Дадоше му златну купу вина,	
Прими Милош златну купу вина,	
Не пије је, поче бесједити:	
„Вала, кнеже, на бесједи твојој!	
„Што ти хоћеш задужбину градит,	85
„Време није, нити може бити;	
„Узми, кнеже, књиге цароставне,	
„Те ти гледај што нам књиге кажу:	
„Настало је пошљедње вријеме,	
„Хоће Турци царство преузети,	90
„Хоће Турци брзо царовати;	
„Обориће наше задужбине,	
„Обориће наше намастире,	
„Обориће цркву Раваницу,	
„Ископаће темељ од олова,	95
„Слијеваће у топе ђулове,	
„Те ће наше разбијат градове;	
„И цркви ће растурити платна,	
„Слијеваће на ате ратове;	
„Хоће цркви покров растурити,	100
„Кадунама ковати ђердане;	
„Са цркве ће бисер разнизати,	
„Кадунама поднизат ђердане;	
„Повадиће то драго камење,	
„Ударит га сабљам' у балчаке	105
„И кадама у златно прстење;	
„Већ ме чули, славни кнез Лазаре!	
„Да копамо мермера камена,	
„Да градимо цркву од камена,	

„И Турци ће царство преузети
„И наше ће задужбине служи́т
„Од вијека до суда Божјега:
„Од камена ником ни камена.“
Кад то зачу славни кнез Лазаре,
Тад' Милошу био говорио:
„Вала тебе, војвода Милошу!
„Вала тебе, на твојој бесједи,
„Истина је, како што говориш.“

110

115

МИЛОШ У ЛАТИНИМА

оже мили! чуда великога!

Када славни српски кнез Лазаре

Посла зета Милош-Обилића

У Латине да купи хараче:

Латини га дивно дочекаше

5

И господском части угостише,

Па га воде пред бијелу цркву,

Пред бијелу цркву Димитрију,

Пак се вале латинска господа:

„Гле, видиш ли, војвода Милошу!

10

„Видиш нашу цркву Димитрију,

„Какова је и колика ли је?

„Ви нејмате таковијех цркви.“

Вели њима војвода Милошу:

„Ви сте мудри, господо латинска,

15

„Јесте мудри, ал' зборите лудо:

„Да ви знате наше намастире,

„Наших славних цара задужбине,

„Какови су и колики ли су!

20

„Да видите лавру Студеничку

„Недалеко од Новог Пазара;

„Да видите Ђурђеове Ступове

„Код Дежеве старијех дворова,

„Задужбине цара Симеуна;

„Да видите чудо невиђено,

25

„Б'јел Вилиндар усред горе Свете,

„Задужбину Саве светитеља

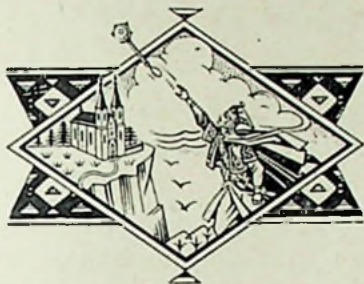
„И његова оца Симеуна;

„Да видите Жичу код Мораве,

„И код Ибра више Карановца; 30
 „Сопоћане Рашки на извору,
 „Задужбине светог Стевана,
 „Српског краља првовјенчаног;
 „Да видите Папраћу велику
 „Виш' Зворника Спречи на извору 35
 „Под високом гором Бороговом,
 „Задужбину Вукана жупана;
 „Да видите Високе Дечане
 „Код Призрена града бијелога,
 „Задужбину краља Дечанскога; 40
 „Да видите Рачу пребијелу
 „Код Сокола украј воде Дрине;
 „Да видите лијепу Троношу
 „Код Лознице на р'јеци Троноши,
 „Задужбину браће Југовића; 45
 „Да видите славну Раваницу
 „У Ресави ниже Параћина
 „На студеној р'јеци Раваници,
 „Задужбину нашег господара,
 „Господара, славног кнез-Лазара; 50
 „И остале српске намастире,
 „Да видите, пак да се дивите
 „Какови су и колики ли су!
 „Шта је ваша црква Димитрија?
 „Ја ћу вам је сада претурити 55
 „А из руке тешким буздованом.“
 Ал' Латини то не вјероваше,
 Но с Милошем они с' опкладише
 У хиљаду жутијех дуката.
 Узе Милош перна буздована 60
 И засука бијеле рукаве,
 Пак се моли Богу истиноме:
 „Прости, Боже, и бијела цркво!
 „Да се једном бацим преко тебе:
 „Нећу на те, него преко тебе“. 65
 Пак потеже перним буздованом,
 Буздован се замче у облаке:
 Једни веле: „Јесте претурио“,
 Други веле: „Није претурио“,

Трећи веле: „Јесте, те високо“.	70
Кад се врати перни буздоване	
Изнад б'јеле цркве из облака,	
Он удари у банове дворе,	
Те полупа срчали чардаке,	
И ту уби два банова сина	75
И четири морска џенерала	
И дванаест великих властела.	
Кад то виђе господа латинска,	
Уватише војводу Милоша,	
Бацише га на дно у тамницу.	80
Често Милош кроз прозор погледа,	
Не би л' мог'о кога угледати;	
Ал' угледа Косту Циганина,	
Па га поче Богом братимити:	
„Богом брате, Коста Циганине!	85
„Ево теби три дуката жута,	
„Донеси ми један лист хартије,	
„Лист хартије књиге без јазиие“.	
То је Коста за Бога примио,	
Донесе му један лист хартије,	90
Лист хартије књиге без јазиие.	
Милош сједе ситну књигу писат	
Своме тасту српском кнез-Лазару,	
Не пише је чим се књиге пишу,	
Већ је пише крви од образа;	95
Све му каза што је и како је.	
Кад Лазару ситна књига дође,	
И он виђе што му књига каже,	
Ону гледа, другу ситну пише,	
Те је шаље господи латинској,	100
У књизи им овако бесједи:	
„Чујете ли, господо латинска!	
„Пустите ми мог зета Милоша,	
„Подајте му од земље хараче,	
„И опкладе хиљаду дуката;	105
„Ако ли га одмах не пустите,	
„Вјера моја, тако ми помогла!	
„Дић ћу на вас Србље и Маџаре,	
„Сву ћу вашу земљу похарати,	

„Похарати, огњем попалити“.
Кад Латини књигу проучише,
Брже-боље пустише Милоша,
Дадоше му од земље хараче
И опкладе хиљаду дуката.

БАНОВИЋ СТРАХИЊА

етко бјеше Страхинићу бане,
 Бјеше бане у маленој Бањској,
 У маленој Бањској крај Косова,
 Да такога не има сокола.
 Једно јутро бане подранио,
 Зове слуге и к себе призивље:
 „Слуге моје, хитро похитајте!

5

„Седлајте ми од мегдана ђога,
 „Окитите што љепше можете,
 „Опашите што тврђе можете,
 „Јер ја, ђецо, мислим путовати:
 „Хоћу Бањску оставити града,
 „Мислим ђога коња уморити
 „И у гости, ђецо, одлазити,
 „У тазбину у била Крушевца,
 „К милу тасту старцу Југ-Богдану,
 „Ка шурева девет Југовића;
 „Тазбина ме та жељкује моја.”

10

15

Господара слуге послушаше,
 Те сокола ђога оседлаше.
 Опреди се Страхинићу бане,
 Уд’ри на се дибу и кадифу,
 Поноситу чоху сајалију,
 Што од воде чоха црвенија,
 А од сунца чоха руменија;
 Окити се један српски соко,
 Па посједе ђога од мегдана,
 Омах пође у тазбину дође,
 У тазбину у била Крушевца,

20

25

Бе од скоро царство постануло,	30
А виђе га девет мили шура,	
Соколова девет Југовића,	
Мила зета једва дочекаше,	35
У наруче зета загрлише,	
Вјерне слуге коња приватише,	
Зета воде на френђију кулу,	
Код готове совре засједоше,	
Те господску ријеч бесјеђаху;	40
Навалише слуге и слушкиње,	
Неко двори, неко вино служи.	
Што бијаше ришћанске господе,	
Посједаше, те пијаху вино:	
Уврх совре стари Југ Богдане,	45
С десне стране уза рамо своје	
Сједе зета Страхинића бана,	
И ту сједе девет Југовића,	
Низа совру остала господа;	
Ко л' је млађи, двори господаре.	
Но бијаше до девет шурњаја,	50
Но шурњаје дворе упоредо,	
Дворе свекра силна Југ-Богдана,	
И двораху своје господаре,	
А највише зета поносита;	
А слуга им једна вино служи,	55
Служи вино једном купом златном,	
Златна купа девет бере литар';	
Ја да видиш друге ђаконије,	
Ђаконије, многе госпоштине!	
Како, браће, ђе је царевина.	60
Позадуго бане гостовао,	
Позадуго бане зачамао,	
Поноси се бане у тазбини.	
Госпоштине што је у Крушевцу,	
Досадише јутром и вечером	65
Молећи се силну Југ-Богдану:	
„Господару, силан Југ-Богдане!	
„Љубимо ти свиленогa скута	
„И десницу твоју билу руку,	
„Ну потруди чудо и господство,	70

„И поведи мила зета твога,
„Ну доведи Страхинића бана
„У дворове и у куће наше,
„Да ми неку пошту учинимо.“
Сваком Јуже хатар навршује.
Доке тако изредили били,
Дуго било и вријеме прође,
И задуго бане зачамао;
Но да видиш јада изненада!
Једно јутро, кад огрија сунце,
Мезил стиже и бијела књига
Баш од Бањске, од малена града,
Од његове остарјеле мајке,
Бану књига на кољено паде,
Кад разгледа и проучи књигу,
Ал' му књига доста грдно каже,
Књига каже, ће га куне мајка:
„Ђе си, сине, Страхинићу бане?
„Зло ти било у Крушевцу вино!
„Зло ти вино, несретна тазбина!
„Виђи књигу, нечувених јада!
„Из убаха паде једна сила,
„Турски, сине, од Једрене царе,
„А цар паде у поље Косово,
„А цар паде, доведе везире,
„А везире, несрећне векиле.
„Што је земље, те облада царе,
„Сву је турску силу подигао,
„У Косово поље испунио,
„Притискао све поље Косово,
„Уватио воде обадвије:
„Покрај Лаба и воде Ситнице
„Све Косово сила притиснула.
„Кажу, сине, и причају људи:
„Од Мрамора до Сува јавора,
„Од Јавора, сине, до Сазлије,
„До Сазлије на ћемер ћуприје,
„Од ћуприје, сине, до Звечана,
„Од Звечана, кажу, до Чечана,
„Од Чечана врху до планине

75
80
85
90
95
100
105
110

„Турска сила притисла Косово.
 „Под број, сине, на тефтере кажу
 „Но у цара сто хиљада војске
 „Некаквога царева спахије,
 „Што имају по земљи тимаре 115
 „И што једу љеба царевога,
 „И што јашу коње од мегдана,
 „Што не носе по много оружја,
 „До по једну о појасу сабљу;
 „У Турчина, у турскога цара, 120
 „Кажу, сине, другу војску силну
 „Огњевите јањичаре Турке,
 „Што Једрене држе кућу билу,
 „Јањичара кажу сто хиљада;
 „Кажу, сине, и говоре људи 125
 „У Турчина трећу војску силну
 „Некакога Туку и Манџуку,
 „А што хуче, а што грдно туче.
 „У Турчина војске свакојаке,
 „У Турчина једну кажу силу, 130
 „Самовољна Турчин-Влах-Алију,
 „Те не слуша цара честитог,
 „За везире никад и не мисли,
 „За цареву сву осталу војску
 „А колико мраве по земљици; 135
 „Таку силу у Турчина кажу;
 „Он беза зла, сине, проћи не шће,
 „Не шће с царем, сине, на Косово,
 „Окренуо друмом лијевијем,
 „Те на нашу Бањску ударио, 140
 „Те ти Бањску, сине, ојадно
 „И живијем огњем попалио,
 „И најдоњи камен растурио,
 „Вјерне твоје слуге разагнао,
 „Стару мајку твоју ојадно, 145
 „Са коњем јој кости изломио,
 „Вјерну твоју љубу заробио,
 „Одвео је у поље Косово,
 „Љуби твоју љубу под чадором,
 „А ја, сине, кукам на гаришту, 150

- „А ти вино пијеш у Крушевцу!
 „Зло ти вино напокоње било!“
 Ја кад бане књигу проучио,
 Мука му је и жао је било, 155
 У образ је сјетно невесело,
 Мрке брке ниско објесио,
 Мрки брци пали на рамена,
 У образ се љуто намрдио,
 Готове му сузе ударити.
 А виђе га старац Југ Богдане, 160
 Виђе зета јутру на уранку,
 Плану Јуже како огањ живи,
 Страхуњићу зету проговара:
 „О мој зете, Бог ми с тобом био!
 „Што си, зете, јутрос подранио? 165
 „А у образ сјетно невесело?
 „Од шта си се, зете, раздертио?
 „На кога си с', зете, ражљутио?
 „Ал' се шуре тебе насмијаше,
 „У јеглени ружно говорише? 170
 „Ал' шурњаје тебе не дворише?
 „Ал' махану тој тазбини нађе?
 „Кажи, зете, шта је и како је?“
 Плану бане, па му проговара:
 „Прођ' се, тасте, стари Југ-Богдане! 175
 „Ја сам с шурам' био у лијепу,
 „А шурњаје господске госпође
 „Дивно зборе, а дивно ме дворе,
 „Тој тазбини мојој мане нема,
 „Но да видиш што сам невесео: 180
 „Стиже књига од малене Бањске,
 „Баш од моје остарјеле мајке.“
 Каже јаде тасту на уранку,
 Како су му двори похарани,
 Како су му слуге разагнате, 185
 Како ли је мајка прегажена,
 Како ли је љуба заробљена:
 „Но мој тасте, стари Југ-Богдане!
 „Иако је моја данас љуба,
 „Љуба моја, ал' је шћера твоја: 190

- „Срамота је и мене и тебе;
 „Но мој тасте, старац Југ-Богдане!
 „Мислиш ли ме мртва пожалити,
 „Пожали ме док сам у животу. 195
 „Молим ти се и љубим ти руку,
 „Да даш мене ђеце деветоро,
 „Ђецу твоју, а шуреве моје,
 „Да ја, тасте, у Косово пођем,
 „Да потражим душманина мога,
 „А царева грдна хаинина, 200
 „Који ми је робље заробио;
 „А немој се, тасте, препанути,
 „Ни за твоју ђецу убринути:
 „Ја ћу ђеци, мојим шуревима,
 „Хоћу њима рухо пром'јенити, 205
 „А у турско рухо облачити:
 „Око главе бијеле кауке,
 „А на плећи зелене доламе,
 „А на ноге меневии чакшире,
 „О појасу сабље пламените; 210
 „Призват слуге и казаћу јунак,
 „Нека слуге коње оседлају,
 „Оседлају, тврдо опасују,
 „Нек пригрћу мрким међединам':
 „Учинићу ђецу јањичаре; 215
 „Ја ћу ђецу шуре сјетовати,
 „Каде са мнош биду кроз Косово,
 „А кроз војску цара на Косову,
 „Пред њима ћу бити делибаша,
 „Нек се стиде и нек се препану, 220
 „Нек се свога боје старјешине;
 „Когоћ стане у царевој војсци,
 „Когоћ стане с нама говорити,
 „Стане турски, окрене мановски,
 „Ја с Турцима могу проговорит, 225
 „Могу турски и могу мановски,
 „И арапски језик разумијем,
 „И накрпат ситно арнаутски;
 „Проводићу ђецу кроз Косово,
 „Сву ћу војску турску уводити, 230

„Док ја нађем душманина мога,
 „А Турчина силна Влах-Алију,
 „Који ми је робље поробио;
 „Нек шуреви биду у невољи,
 „Ел сам, тасте, могу погинути, 235
 „Код шурева нећу погинути
 „Јали ране ласно допанути.“
 Кад то зачу стари Југ Богдане,
 Плану Јуже како огањ живи,
 Страхинь-бану зету проговара: 240
 „Страхинь-бане, ти мој зете мили!
 „Виђех јутрос да памети немаш.
 „Што ми ћеце иштеш деветоро,
 „Да ми ћецу водиш у Косово,
 „У Косово, да их кољу Турци, 245
 „Немој, зете, више проговарат,
 „Не дам ћеце водит у Косово,
 „Макар шћери нигда не видио.
 „Мио зете, дели Страхинь-бане!
 „Рашта си се тако раздертио? 250
 „Знаш ли, зете, не знали те људи!
 „Ал' ако је једну ноћ ноћила,
 „Једну ноћцу ш њиме под чадором,
 „Не може ти више мила бити,
 „Бог ј' убио, па је то проклето, 255
 „Воли њему, него тебе, сине;
 „Нека иде, враг је однесао!
 „Бољом ћу те оженити љубом,
 „С тобом хоћу ладно пити вино,
 „Пријатељи бити довијека; 260
 „А не дам ти ћецу у Косово.“
 Плану бане како огањ живи,
 У иједу и тој муци љутој
 Не шће викат ни призвати слугу,
 За сеиза ни хабера нема, 265
 Но сам оде к ђогу у ахаре,
 Ја како га бане оседлао!
 Како ли га тврдо опасао!
 Па заузда ђемом од челика,
 Пред дворе га води у авлију 270

К бињекташу бијелу камену,
 Па се ђогу фати на рамена,
 Погледује девет својих шура,
 А шуреви у земљицу црну.

Бан погледну пашенога свога,
 Некакога млада Немањића,
 А Немањић гледа у земљицу.

Кад пијаху вино и ракију,
 Сви се фале за добре јунаке,
 Фале с' зету и Богом се куну:

„Волимо те, Страхинићу бане!
 „Но сву земљу нашу царевину;“
 Ал' да видиш јада на невољи!
 Бану јутрос нема пријатеља:
 Није ласно у Косово поћи.

Виђе бане, ђе му друга нема,
 Сам отиде пољем Крушевачким.
 Ја кад био низ широко поље,
 Обзире се ка Крушевцу б'јелу,
 Неће ли се шуре присјетити,
 Неће ли се њима ражалити;

А кад виђе јутрос на невољи
 Ђе му нема главна пријатеља,
 Паде на ум, па се досјетио
 За његова хрта Карамана,
 Кога воли него добра ђога,
 Те привикну из бијела грла,
 Остало је хрче у ахару;

Зачу гласа, хитро потрчало
 Док у пољу пристиже ђогина,
 Покрај ђога хрче поскакује,
 А златан му литар позвекује,
 Мило било, разговори с' бане.

Оде бане на коњу ђогину,
 Те пријеђе поља и планине,
 Ја кад дође у поље Косово,
 Кад сагледа по Косову силу,
 Ал' се бане мало препануо,
 Па помену Бога истинога,
 У ордију турску угазио.

Иде бане по пољу Косову,
 Иде бане на четири стране,
 Тражи бане силна Влах-Алију,
 Ал' не може бане да га нађе;
 Спусти с' бане ка води Ситници, 315
 На једно је чудо нагазио:
 На обали до воде Ситнице
 Један зелен ту бијаше чадор,
 Широко чадор поље притиснуо,
 На чадору од злата јабука, 320
 Она сија како јарко сунце,
 Пред чадором побијено копље,
 А за копље вранац коњиц свезан,
 На глави му маха стамболија,
 Бије ногом десном и лијевом. 325
 Кад то виђе Страхинићу бане,
 Прохесапи и умом премисли,
 Баш је чадор силна Влах-Алије,
 Те ђогина коња пригоњаше,
 Копље јунак скиде са рамена, 330
 Те чадору врата отворио,
 А да види ко је под чадором;
 Не бијаше силан Влах-Алија,
 Но бијаше један стари дервиш,
 Бијела му прошла појас брада, 335
 Ш њиме нема нитко под чадором,
 Бекрија је тај несрећан дервиш,
 Пије Турчин вино кондијером,
 Но сам лије, но сам чашу пије,
 Крвав дервиш бјеше до очију; 340
 Кад га виђе Страхинићу бане,
 Те му селам турски називаше,
 Пијан дервиш оком разгледаше,
 Па му мучну ријеч проговара:
 „Да си здраво! дели Страхин-бане 345
 „Од малене Бањске крај Косова.“
 Плану бане, препаде се љуто,
 Те дервишу турски одговара:
 „Бре! дервишу, несретна ти мајка!
 „Рашта пијеш? рашта се опијаш 350

„Те у пићу грдно проговараш
 „И Турчина зовеш каурином.
 „Шта помињеш некакога бана?
 „Ово није Страхинићу бане,
 „Но ја јесам цареви делија, 355
 „Једеци се царски покидаше,
 „У ордију турску побјегоше,
 „Све делије хитро потрчаше,
 „Да једеке цару пофатамо;
 „Ако кажем цару, ја везиру, 360
 „Коју си ми ријеч бесједио,
 „Хоћеш, стари, јада допанути.“
 Грохотом се дервиш осмјенуо:
 „Ти делијо, Страхинићу бане!
 „Знаш ли, бане, не знали те јади! 365
 „Да сам саде на Голеч-планини,
 „Да те видим у царевој војсци,
 „Познао бих тебе и ђогина,
 „И твојега хрта Карамана,
 „Кога волиш него добра ђога. 370
 „Знаш ли, бане, од малене Бањске!
 „Познајем ти чело како ти је,
 „И под челом очи обадвије,
 „И познајем оба мрка брка.
 „Знаш ли, бане, не знало те чудо! 375
 „Кад западох ропства у вијеку,
 „Пандури ме твоји ухитише
 „У Сухари врху на планини,
 „У руке ме твоје додадоше,
 „Ти ме баци на дно од тамнице, 380
 „Те робовах и тамницу трпљех
 „И зачамах за девет година,
 „Девет прође, а стиже десета,
 „А тебе се, бане, ражалило,
 „Те ти зовну Рада тамничара, 385
 „Твој тамничар на тамничка врата,
 „Изведе ме к тебе у авлију.
 „Знаш ли, бане? знаш ли Страхинићу?
 „Кад запита и мене упита:
 „„Ропче моје, змијо од Турака! 390

„„Бе пропаде у тамници мојој!
 „„Мож' ли с', робе, јунак откупити?“
 „Ти ме питаш, ја право казујем:
 „„Могао бих живот откупити,
 „„Тек да ми се двора доватити, 395
 „„Очевине и пак постојбине;
 „„Имао сам нешто мало блага,
 „„Млоге лаве и млоге тимаре,
 „„Могао бих откуп саставити;
 „„Ал' ми, бане, вјеровати нећеш, 400
 „„Да ме пустиш двору бијеломе:
 „„Тврда ћу ти јамца оставити,
 „„Тврда јамца, Бога истинога,
 „„Другог јамца, Божу вјеру тврду,
 „„Како ћу ти откуп донијети.“ 405
 „И ти, бане, повјерова мене,
 „И пушти ме двору бијеломе,
 „Очевини и тој постојбини;
 „А кад дођох грдној постојбини,
 „Тамо су ме јади забушили: 410
 „У дворове, постојбину моју,
 „У дворове куга ударила,
 „Поморила и мушко и женско,
 „На оцаку нико не остао,
 „Но ти моји двори пропанули, 415
 „Пропанули, па су опанули,
 „Из дувара зовке проникнуле;
 „Што су били лави и тимари,
 „Појагмили Турци на миразе;
 „Кад ја виђех дворе затворене: 420
 „Неста блага, неста пријатеља;
 „Нешто мислих, па на једно смислих:
 „Мезилских се ја дофатих коња,
 „Те отидох граду Једренету,
 „Одох к цару и одох к везиру, 425
 „Виђе везир, па доказа цару,
 „Ја какав сам јунак за мегдана;
 „Ођеде ме цареви везире,
 „Ођеде ме и чадор ми даде;
 „Цар ми даде од мегдана вранца, 430

- „И даде ми свијетло оруже;
 „Потписа ме цареви везире,
 „Да сам војник цару довијека.
 „А ти, бане, данас к мене дође,
 „Да ти узмеш твоје дуговање, 435
 „А ја, бане, ни динара немам.
 „Страхинићу, јада допануо!
 „Ђе ти дође, да погинеш лудо
 „У Косову у војсци царевој!“
 Виђе бане, познаде дервиша, 440
 Од ђогата коња одсједаше,
 Пак загрли стариша дервиша:
 „Богом брате! старишу дервишу!
 „На поклон ти моје дуговање!
 „Ја не тражим, брате, ни динара, 445
 „Ни ја тражим твоје дуговање,
 „Но ја тражим силна Влах-Алију,
 „Који ми је дворе растурио,
 „Који ми је љубу заробио;
 „Кажи мене, старишу дервишу, 450
 „Кажи мене мога душманина!
 „Братимим те и јоште један пут,
 „Немој мене војсци проказати,
 „Да ме војска турска не опколи.“
 Но се дервиш Богом проклињаше: 455
 „Ти соколе, Страхинићу бане!
 „Тврђа ми је вјера од камена,
 „Да ћеш саде сабљу повадити,
 „Да ћеш пола војске погубити,
 „Невјере ти учинити нећу, 460
 „Ни твојега љеба погазити:
 „Иако сам био у тамници,
 „Доста си ме вином напојио,
 „Бијелијем љебом наранио,
 „А често се сунца огријао, 465
 „Пуштио си мене вересијом;
 „Не издадох ни додадох тебе,
 „Не свјерових, ели немах откуд;
 „Од мене се немој побојати.
 „А што питаш и разбираш, бане, 470

„За Турчина силна Влах-Алију,
 „Он је бијел чадор разапео
 „На Голечу високој планини;
 „Тек ти хоћу, бане, проговорит:
 „Јаши ћога, бјежи из Косова, 475
 „Ел ћеш, бане, погинути лудо:
 „У себе се поуздати немој,
 „Ни у руку, ни у бритку сабљу,
 „Ни у твоје копље отровано,
 „Турчину ћеш на планину доћи, 480
 „Хоћеш доћи, ал' ћеш грдно проћи:
 „Код оружја и код коња твога
 „Жива ће те у руке фатити,
 „Хоће твоје саломити руке,
 „Живу ће ти очи извадити.“ 485
 Насмија се Страхинићу бане:
 „Богом брате, старишу дервишу!
 „Не жали ме, брате, од једнога,
 „Тек ме војсци турској не прокажи.“
 А Турчин му ријеч проговара: 490
 „Чујеш ли ме, дели Страхин-бане!
 „Тврђа ми је вјера од камена,
 „Да ћеш саде ћога наљутити,
 „Да ћеш саде сабљу повадити,
 „Да ћеш сатрт пола цару војске, 495
 „Невјере ти учинити нећу,
 „Ни Турцима проказати тебе.“
 Збори бане, па подрани отлен,
 Обраћа се са коња ћогина:
 „О мој брате, старишу дервишу! 500
 „Појиш коња јутром и вечером,
 „Појиш коња на води Ситници,
 „Ну увјецбај, и право ми кажи,
 „Ђе су броди на тој води ладној,
 „Да ја мога коња не углибим?“ 505
 А дервиш му право проговара:
 „Страхин-бане, ти соколе српски!
 „Твоме ћогу и твому јунаштву
 „Свуд су броди, ћегођ доћеш води.“
 Бан удари, воду пребродило, 510

И прими се на коњу ђогину,
Прими с' бане уз Голеч планину,
Он је оздо, а сунашце озго,
Те огрија све поље Косово,
И обасја сву цареву војску.

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"
ДЕСНОВАЦ

515

Ал' да видиш силна Влах-Алије!
Сву ноћ љуби Страхинову љубу
На планини Турчин под чадором;
У Турчина грдан адет бјеше:

520

Каил сваки заспат на уранку,
На уранку, кад огр'јева сунце;
Очи склопи, те борави санак;
Колико је њему мила била

Та робинџа љуба Страхинова,
Пануо јој главом на криоце,

525

Она држи силна Влах-Алију,
Па чадору отворила врата,
Она гледа у поље Косово,
Те ти турску силу разгледује,

530

Прегледује каки су чадори,
Прегледује коње и јунаке;
За јад јој се очи откинуше,
Те погледну низ Голеч планину,

Виђе оком коња и јунака,
Како виђе и оком разгледа,

535

Турчина је дланом ошинула,
Ошину га по десном образу,
Ошину га, па му проговара:

„Господаре, силан Влах-Алија!

„Ну се дигни, главу не дигао!

540

„Ну опасуј мукадем-појаса,

„И припасуј свијетло оружје,

„Ето к нама Страхинића бана,

„Сад ће твоју главу укинути,

„Сад ће мене очи извадити.“

545

Плану Турчин како огањ живи,

Плану Турчин и оком погледну,

Па се Турчин гротом насмијао:

„Душо моја, Страхинова љубо!

„Чудно ли те влашче препануло!

550

„Од њега си часа задобила,
 „Кад т' одведем граду Једренету,
 „Бан ће ти се и онђе призират;
 „Оно није Страхинићу бане,
 „Већ је оно царев делибаша, 555
 „К мене га је царе оправдио,
 „Јал' је царе, јал' Мемед везире,
 „Да ме царе зове на предају,
 „Да ја војску цару не растурам:
 „Препали се цареви везири, 560
 „Да им почем сабљу не ударим;
 „Но да можеш оком погледати,
 „Ти се, душо, немој препанути,
 „Кад потегнем моју бритку сабљу,
 „Те ошине цар'ва делибашу, 565
 „Нека другог већ не шиље к мене.“
 Страхинова проговара љуба:
 „Господаре, силан Влах-Алија!
 „Та л' не видиш? испале ти очи!
 „Оно није царева делија, 570
 „Мој господар Страхинићу бане,
 „Ја познајем чело како му је
 „И под челом очи обадвије,
 „И његова оба мрка брка,
 „И под њиме пуљата ђогата, 575
 „И жутога хрта Карамана;
 „Не шали се главом, господару!“
 Ја кад зачу Туре Влах-Алија,
 Како ли се Туре придрнуло,
 Те поскочи на лагане ноге, 580
 Опасује мукадем-појаса,
 И пињале остре за појаса,
 И ту бритку сабљу припасује,
 А све врана коња погледује.
 У то доба бане пристасао, 585
 Мудар бане, пак је иштетио:
 На јутру му не зва добро јутро,
 Нити турски селам називаше,
 Но му грдну ријеч проговара:
 „А ту ли си? један копилане! 590

„Копилане, царев хаинине!
 „Чије ли си дворе похарао?
 „Чије ли си робље поробио?
 „Чију л' љубиш под чадором љубу?
 „Излази ми на мегдан јуначки!“ 595
 Скочи Турчин ка' да се придрну,
 Једном крочи, до коња докроси,
 Другом крочи, коња појахао,
 Притегну му обадва дизђена.
 Ал' не чека Страхинићу бане, 600
 Но на њега ђога нагоњаше,
 Па на њега бојно копље пушти;
 Удари се јунак на јунака,
 Пружи руке силан Влах-Алија,
 У руку му копља уфатио, 605
 Па ти бану ријеч проговара:
 „Копилане, Страхинићу бане!
 „А шта ли си, влашче, премислило!
 „Није с' ово бабе шумадијнске,
 „Да разгониш и да набрекујеш, 610
 „Но је ово силан Влах-Алија,
 „Што с' не боји цара, ни везира,
 „Што ј' у цара војске државине,
 „Чини ми се сва царева војска,
 „Као мрави по зеленој трави; 615
 „А ти, море! мегдан да дијелиш!“
 То му рече, бојно копље пушти,
 Од прве га обранити шћаше,
 Бог поможе Страхинићу бану,
 Има ђога коња од мегдана, 620
 Како копље на планини звизну,
 Соко ђого паде на кољена,
 Изнад њега копље прелетило,
 Ударило о камен студени,
 На троје се копље саломило: 625
 До јабуке и до десне руке.
 Док сатрше она копља бојна,
 Потегоше перне буздохане:
 Кад удара силан Влах-Алија,
 Кад удара Страхинића бана, 630

Из седла га коњу изгоњаше,
 А на уши ђогу нагоњаше,
 Бог поможе Страхинићу бану,
 Има ђога коња од мегдана,
 Што га данас у Србина нема, 635
 У Србина, нити у Турчина,
 Узмахује и главом и снагом,
 Те у седло баца господара;
 Кад удара Страхинићу бане,
 Мучну алу силна Влах-Алију, 640
 Из седла га маћи не могаше,
 Тону вранцу коњу до кољена
 У земљицу ноге све четири.
 Буздохане перне поломише,
 Поломише и пера просуше, 645
 Па су бритке сабље повадили,
 Да јуначки мегдан подијеле.
 Но да видиш Страхинића бана!
 Каку има сабљу о појасу:
 Ковала су сабљу два ковача, 650
 Два ковача и три помагача,
 Од неђеље опет до неђеље,
 Од челика сабљу претопили,
 У острицу сабљу угодили;
 Турчин ману, а дочека бане, 655
 На сабљу му сабљу дочекао,
 По поли му сабљу пресјекао;
 Виђе бане, па се разрадова,
 Љуто сави и отуд и отуд,
 Еда би му главу осјекао, 660
 Јал' Турчину руке обранио;
 Удари се јунак на јунака,
 Не да Турчин главу укинути,
 Не да своје руке иштетити,
 Но се брани с ојом половином: 665
 Половину на врат натураше,
 И својега врата заклоњаше,
 И банову сабљу оштрпкује,
 Све откида по комат и комат.
 Обадвије сабље исјекоше, 670

До балчака сабље догонише,
 Побацише њине одломчине,
 Од хитријех коња одскочише,
 За била се грла доватише,
 Те се двије але понијеше 675
 На Голечу, на равној планини;
 Носише се љетни дан до подне,
 Док Турчина пјене попануше,
 Бијеле су како горски снијег,
 Страхин-бана б'јеле, па кржаве, 680
 Искржави низ прси хаљине,
 Искржави чизме обадвије.
 А кад бану мука досадила,
 Тада бане ријеч проговара:
 „Љубо моја, тебе Бог убио! 685
 „Које јаде гледаш на планини?
 „Но ти подби један комат сабље,
 „Удри, љубо, мене, ја Турчина:
 „Мисли, љубо, кога тебе драго.“
 Али Турчин љуто проговара: 690
 „Душо моја, Страхинова љубо!
 „Немој мене, но удри Страхина,
 „Нигда њему мила бити нећеш,
 „Пријекорна бити довијека:
 „Кориће те јутром и вечером, 695
 „Ђе си била са мнош под чадором;
 „Мене бити мила довијека,
 „Одвешћу те Једренету граду,
 „Наредићу тридест слушкињица,
 „Нек ти држе скуте и рукаве, 700
 „Ранићу те медом и шећером,
 „Окитити тебе дукатима
 „Са врх главе до зелене траве;
 „Удри сада Страхинића бана!“
 Женску страну ласно преварити: 705
 Лако скочи ка' да се помами,
 Она нађе један комат сабље,
 Зави комат у везени јаглук,
 Да јој билу руку не обрани,
 Па облеће и отуд и отуд, 710

Чува главу Турчин-Влах-Алије,
 А ошину господара свога,
 Господара Страхинића бана,
 По врх' главе по чекрк-челенци
 И по њег'ву бијелу кауку, 715
 Пресјече му златали челенку,
 И пресјече бијела каука,
 Мало рани главу на јунаку,
 Поли крвца низ јуначко лице,
 Шћаше залит очи обадвије. 720
 Препале се Страхинићу бане,
 Ће погибе лудо и безумно,
 А нешто се бане домислио,
 Викну бане из б'јелога грла
 Некакога хрта Карамана, 725
 Што је хрче на лов научио,
 Викну бане и опет привикну,
 Скочи хрче и одмах дотрча,
 Те банову љубу доватило;
 Ал' је женска страна страшивица, 730
 Страшивица свака од пашчади,
 Бази комат у зелену траву,
 Љуто врисну, далеко се чује,
 Жута хрта за уши подбила,
 Те се ш њиме коље низ планину, 735
 А Турчину очи испалоше,
 Колико му нешто жао бјеше,
 Те он гледа што се чини ш њоме;
 Али бану друга снага дође,
 Друга снага и срце јуначко, 740
 Те оману тамо и овамо,
 Док Турчина с ногу укинуо.
 Колико се бане уострио,
 Он не тражи ништа од оружја,
 Но му грлом бане запињаше, 745
 А под грлом зубом доваташе,
 Закла њега како вуче јагње;
 Скочи бане, па из грла викну,
 Те набрекну оног хрта жута,
 Доке своју курталиса љубу. 750

- Запе љуба бјежат низ планину,
 Она шћаше бјежат у Турака,
 Не даде јој Страхинићу бане,
 За десну је руку ухитио,
 Приведе је к пуљату ђогату, 755
 Па се ђогу фати на рамена,
 Тури љубу за се на ђогина,
 Па побјеже бане упријеко,
 Упријеко, али попријеко. 760
 Отклони се од те силе турске,
 Те долази у равна Крушевца,
 У Крушевац у тазбину своју.
 Виђе њега старац Југ Богдане
 И сrete га девет милих шура,
 Руке шире, у лица се љубе, 765
 За лако се упиташе здравље,
 А кад виђе стари Југ Богдане
 Обрањена зета и челенку,
 Просу сузе низ господско лице:
 „Весела ти наша царевина! 770
 „Међер има у цара Турака,
 „Међер има силнијех јунака,
 „Који зета обранише мога,
 „Кога данас у далеко нема.“
 Шуреви се њему препадоше. 775
 Проговара Страхинићу бане:
 „Немој ми се, тасте, раскарити,
 „Ни ви, моје шуре, препанути;
 „У цара се не нађе јунака,
 „Да дохака мене и обрани; 780
 „Да ви кажем, ко ме обранио,
 „Од кога сам ране допануо;
 „Кад дијелих мегдан са Турчином,
 „О мој тасте, стари Југ-Богдане!
 „Онда мене љуба обранила, 785
 „Љуба моја, мила шћера твоја,
 „Не шће мене, поможе Турчину.“
 Плану Јуже како огањ живи,
 Викну Јуже ђеце деветоро:
 „Повадите ноже деветоре, 790

„На комате кују искидајте.“
 Силна ђеца баба послушаше,
 Те на своју сестру кидисаше,
 Ал' је не да Страхинићу бане,
 Шуревима ријеч говораше: 795
 „Шуре моје, девет Југовића!
 „Што се, браћо, данас обрукасте?
 „На кога сте ноже потргнули?
 „Кад сте, браћо, ви таки јунаци,
 „Камо ножи, камо ваше сабље, 800
 „Те не бисте са мном на Косову,
 „Да чините с Турцима јунаштво,
 „Десите се мене у невољи?
 „Не дам вашу сестру похарчити,
 „Без вас бих је могао стопити, 805
 „Ал' ћу стопит сву тазбину моју,
 „Немам с киме ладно пити вино;
 „Но сам љуби мојој поклониио.“
 Помало је такијех јунака,
 Ка' што бјеше Страхинићу бане. 810

ЦАР ЛАЗАР И ЦАРИЦА МИЛИЦА

Цар Лазаре сједе за вечеру,
 Покрај њега царица Милица;
 Вели њему царица Милица:
 „Цар-Лазаре, српска круно златна!
 „Ти полазиш сјутра у Косово, 5
 „С' собом водиш слуге и војводе,
 „А код двора никог не остављаш,
 „Царе Лазо, од мушкијех глава,
 „Да ти може књигу однијети
 „У Косово и натраг вратити; 10
 „Одводиш ми девет миле браће,
 „Девет браће, девет Југовића:
 „Остави ми брата бар једнога,
 „Једног брата сестри од заклетве.“
 Њој говори српски кнез Лазаре: 15
 „Госпо моја, царице Милице!
 „Кога би ти брата највољела
 „Да т' оставим у бијелу двору?“ —
 „Остави ми Бошка Југовића.“
 Тада рече српски кнез Лазаре: 20
 „Госпо моја, царице Милице!
 „Када сјутра бијел дан осване,
 „Дан осване и огране сунце,
 „И врата се отворе на граду,
 „Ти ишетај граду на капију, 25
 „Туд' ће поћи војска на алаје:
 „Све коњици под бојним копљима,
 „Пред њима је Бошко Југовићу,
 „И он носи крсташа барјака;

„Кажи њему од мене благослов,
 „Нек да барјак коме њему драго,
 „Па нек с тобом код двора остане.“
 Кад ујутру јутро освануло
 И градска се отворила врата,
 Тад' ишета царица Милица, 35
 Она стаде граду код капије,
 Ал' ето ти војске на алаје:
 Све коњици под бојним копљима,
 Пред њима је Бошко Југовићу
 На алату вас у чистом злату, 40
 Крсташ га је барјак поклопио,
 Побратиме! до коња алата;
 На барјаку од злата јабука,
 Из јабуке од злата крстови,
 Од крстова златне ките висе, 45
 Те куцкају Бошка по плећима;
 Примаче се царица Милица,
 Па увати за узду алата,
 Руке склопи брату око врата,
 Пак му поче тихо говорити: 50
 „О мој брате, Бошко Југовићу!
 „Цар је тебе мене поклонио,
 „Да не идеш на бој на Косово,
 „И тебе је благослов казао,
 „Да даш барјак коме тебе драго, 55
 „Да останеш са мнош у Крушевцу,
 „Да имадем брата од заклетве.“
 Ал' говори Бошко Југовићу:
 „Иди, сестро, на бијелу кулу;
 „А ја ти се не бих повратио, 60
 „Ни из руке крсташ барјак дао,
 „Да ми царе поклони Крушевац;
 „Да ми рече дружина остала:
 „Где страшивца, Бошка Југовића!
 „Он не смеде поћи у Косово 65
 „За крст часни крвцу прољевати
 „И за своју вјеру умријети.“
 Пак проћера коња на капију.
 Ал' ето ти старог Југ-Богдана

И за њиме седам Југовића, 70
 Све је седам устављала редом,
 Ал' ниједан ни гледати неће.
 Мало време затим постајало,
 Ал' ето ти Југовић-Воина,
 И он води цареве једеке 75
 Покривене са сувијем златом,
 Она под њим увати кулаша,
 И склопи му руке око врата,
 Па и њему стаде говорити:
 „О мој брате, Југовић Воине! 80
 „Цар је тебе мене поклонио,
 „И тебе је благослов казао,
 „Да даш једек' коме тебе драго,
 „Да останеш са мном у Крушевцу,
 „Да имадем брата од заклетве.“ 85
 Вели њојзи Југовић Воине:
 „Иди, сестро, на бијелу кулу;
 „Не бих ти се јунак повратио,
 „Ни цареве једеке пустио,
 „Да бих знао, да бих погинуо; 90
 „Идем, сејо, у Косово равно
 „За крст часни крвцу прољевати
 „И за вјеру с браћом умријети.“
 Пак проћера коња на капију.
 Кад то виђе царица Милица, 95
 Она паде на камен студени,
 Она паде, пак се обезнани;
 Ал' ето ти славнога Лазара,
 Када виђе госпођу Милицу,
 Уд'рише му сузе низ образе; 100
 Он с' обзире с десна на лијево,
 Те дозивље слугу Голубана:
 „Голубане, моја вјерна слуго!
 „Ти одјаши од коња лабуда,
 „Узми госпу на бијеле руке, 105
 „Пак је носи на танану кулу;
 „Од мене ти Богом просто било!
 „Немој ићи на бој на Косово,
 „Већ остани у бијелу двору.“

Кад то зачу слуга Голубане, 110
 Проли сузе низ бијело лице,
 Па одсједе од коња лабуда,
 Узе госпу на бијеле руке,
 Однесе је на танану кулу;
 Ал' свом срцу одољет не може, 115
 Да не иде на бој на Косово,
 Већ се врати до коња лабуда,
 Посједе га, оде у Косово.
 Кад је сјутра јутро освануло,
 Долећеше два врана гаврана 120
 Од Косова поља широкога,
 И падоше на бијелу кулу,
 Баш на кулу славнога Лазара,
 Један гракће, други проговара:
 „Да л' је кула славног кнез-Лазара? 125
 „Ил' у кули нигђе никог нема?“
 То из куле нитко не чујаше,
 Већ то чула царица Милица,
 Па излази пред бијелу кулу,
 Она пита два врана гаврана: 130
 „Ој Бога вам, два врана гаврана!
 „Откуда сте јутрос полећели?
 „Нијесте ли од поља Косова?
 „Виђесте ли двије силне војске?
 „Јесу ли се војске удариле? 135
 „Чија ли је војска задобила?“
 Ал' говоре два врана гаврана:
 „Ој Бога нам, царице Милице!
 „Ми смо јутрос од Косова равна,
 „Виђели смо двије силне војске; 140
 „Војске су се јуче удариле,
 „Обадва су цара погинула;
 „Од Турака нешто и остало,
 „А од Срба што је и остало,
 „Све рањено и искрвављено.“ 145
 Истом они тако бесјеђаху,
 Ал' ето ти слуге Милутина,
 Носи десну у лијевој руку,
 На њему је рана седамнаест,

Вас му коњиц у крв огрезнуо;
 Вели њему госпођа Милица:
 „Што је, болан! слуго Милутине?
 „Зар издаде цара на Косову?“
 Ал' говори слуга Милутине:
 „Скин' ме, госпо, са коња витеза,
 „Умиј мене студеном водицом,
 „И залиј ме црвенијем вином,
 „Тешке су ме ране освојиле.“

150

Скиде њега госпођа Милица,
 И уми га студеном водицом,
 И зали га црвенијем вином.
 Кад се слуга мало повратио,
 Пита њега госпођа Милица:
 „Што би, слуго, у пољу Косову?
 „Ђе погибе славни кнеже Лазо?
 „Ђе погибе стари Југ Богдане?
 „Ђе погибе девет Југовића?
 „Ђе погибе Милош војевода?
 „Ђе погибе Вуче Бранковићу?
 „Ђе погибе Бановић Страхиња?“
 Тада слуга поче казивати:

160

„Сви осташе, госпо, у Косову.
 „Ђе погибе славни кнез Лазаре,
 „Ту су многа копља изломљена,
 „Изломљена и турска и српска,
 „Али више српска него турска,
 „Бранећ, госпо, свога господара,
 „Господара, славног кнез Лазара.
 „А Југ ти је, госпо, погинуо
 „У почетку, у боју првOME.
 „Погибе ти осам Југовића,
 „Ђе брат брата издати не шћеде,
 „Доклегође један тецијаше;
 „Још остаде Бошко Југовићу,
 „Крсташ му се по Косову вија,
 „Још разгони Турке на буљке
 „Као соко тице голубове.
 „Ђе огрезну крвца до кољена,
 „Ту погибе Бановић Страхиња.

165

170

175

180

185

„Милош ти је, госпо, погинуо
 „Код Ситнице, код воде студене,
 „Ђено многи Турци изгинули;
 „Милош згуби турског цар Мурата
 „И Турака дванаест хиљада;
 „Бог да прости, ко га је родио!
 „Он остави спомен роду српском,
 „Да се прича и приповиједа
 „Док је људи и док је Косова.
 „А што питаш за проклетог Вука,
 „Проклет био и ко га родио!
 „Проклето му племе и кољено!
 „Он издаде цара на Косову
 „И одведе дванаест хиљада,
 „Госпо моја! љутог оклопника.“

190

195

200

ПРОПАСТ ЦАРСТВА СРПСКОГА

олетио соко тица сива
 Од светиње од Јерусалима,
 И он носи тицу ластавицу.
 То не био соко тица сива,
 Веће био светитељ Илија; 5
 Он не носи тице ластавице,
 Веће књигу од Богородице,
 Однесе је цару на Косово,
 Спусти књигу цару на колено,
 Сама књига цару беседила: 10
 „Царе Лазо, честито колено!
 „Коме ћеш се приволети царству?
 „Или волиш царству небескоме,
 „Или волиш царству земаљскоме?
 „Ако волиш царству земаљскоме, 15
 „Седлај коње, притежи колане,
 „Витезови сабље припасујте,
 „Па у Турке јуриш учините,
 „Сва ће турска изгинути војска;
 „Ако л' волиш царству небескоме, 20
 „А ти сакрој на Косову цркву,
 „Не води јој темељ од мермера,
 „Већ од чисте свиле и скерлета,
 „Па причести и нареди војску;
 „Сва ће твоја изгинути војска, 25
 „Ти ћеш, кнеже, ш њоме погинути.“
 А кад царе саслушао речи,
 Мисли царе мисли свакојаке:
 „Мили Боже, што ћу и како ћу?

„Коме ћу се приволети царству? 30
 „Да или ћу царству небескоме?
 „Да или ћу царству земаљскоме?
 „Ако ћу се приволети царству,
 „Приволети царству земаљскоме,
 „Земаљско је за малено царство, 35
 „А небеско увек и довека.“
 Цар воледе царству небескоме,
 А неголи царству земаљскоме,
 Па сакроји на Косову цркву,
 Не води јој темељ од мермера, 40
 Већ од чисте свиле и скерлета,
 Па дозива српског патријара
 И дванаест велики владика,
 Те причести и нареди војску.
 Истом кнеже наредио војску, 45
 На Косово ударише Турци.
 Маче војску Богдан Јуже стари
 С девет сина, девет Југовића,
 Како девет сиви соколова,
 У сваког је девет иљад' војске, 50
 А у Југа дванаест иљада,
 Па се бише и секоше с Турци:
 Седам паша бише и убише,
 Кад осмога бити започеше,
 Ал' погибе Богдан Јуже стари, 55
 И изгибе девет Југовића,
 Како девет сиви соколова,
 И њиова сва изгибе војска.
 Макош' војску три Мрњавчевића:
 Бан Угљеша и војвода Гојко 60
 И са њима Вукашине краље,
 У свакога триест иљад' војске,
 Па се бише и секоше с Турци:
 Осам паша бише и убише,
 Деветога бити започеше, 65
 Погибоше два Мрњавчевића,
 Бан Угљеша и војвода Гојко,
 Вукашин је грдни рана доп'о,
 Њега Турци с коњма прегазише;

И њиова сва изгибе војска. 70
 Маче војску Ерцеже Степане,
 У Ерцега млога силна војска,
 Млога војска, шездесет иљада,
 Те се бише и секоше с Турци:
 Девет паша бише и убише, 75
 Десетого бити започеше,
 Ал' погибе Ерцеже Степане,
 И његова сва изгибе војска.
 Маче војску српски кнез Лазаре,
 У Лазе је силни Србаљ био, 80
 Седамдесет и седам иљада,
 Па разгоне по Косову Турке,
 Не даду се ни гледати Турком,
 Да комоли бојак бити с Турци;
 Тад' би Лаза надвладао Турке, 85
 Бог убио Вука Бранковића!
 Он издаде таста на Косову;
 Тада Лазу надвладаше Турци,
 И погибе српски кнез Лазаре,
 И његова сва изгибе војска, 90
 Седамдесет и седам иљада;
 Све је свето и честито било
 И миломе Богу приступачно.

МУСИЋ СТЕФАН

ино пије Мусићу Стеване
 У Мајдану чисто сребрnome,
 У свом красном двору господскоме;
 Вино служи Ваистина слуга.
 Кад се ладна поднапише вина, 5
 Ал' беседи Мусићу Стеване:
 „Ваистино, моје чедо драго!
 „Ја ћу лећи санак боравити,
 „Ти вечерај, па се напиј вина,
 „Па пошетај пред господског двора, 10
 „Па погледај чистом ведром небу:
 „Је ли јасан месец на заоду,
 „Је л' Даница на истоку звезда;
 „Је ли нама путовати време
 „На Косово, лепо поље равно, 15
 „На рочиште честитоме кнезу;
 „Јер знадеш ли, моје чедо драго!
 „Кад оно смо на заклетви били
 „Како нас је заклињао кнеже,
 „Заклињао, проклињао љуто: 20
 „„Ко је Србин и српскога рода,
 „„И од српске крви и колена,
 „„А не дош'о на бој на Косово,
 „„Не имао од срца порода!
 „„Ни мушкога ни девојачкога; 25
 „„Од руке му ништа не родило!
 „„Рујно вино, ни шеница бела;
 „„Рђом кап'о док му је колена.““
 Леже Стева у меке душеке,

Повечера Ваистина слуга, 30
 Повечера и напи се вина,
 Па ишета пред господског двора
 И погледа чистом ведром небу,
 Јесте јасан месец на заоду,
 Јест Даница на истоку звезда; 35
 Јесте њима путовати време
 На Косово лепо поље равно,
 На рочиште честитоме кнезу;
 Па се шеће коњма у ахаре,
 Па изведе два коња витеза, 40
 Оседла и' и оправи лепо,
 Једног себи, другог господару;
 Па се шеће у господске дворе,
 И изнесе крстат свилен барјак,
 На коме је дванаест крстова, 45
 Сви дванаест од чистог злата,
 И икона светог Јована,
 Крсно име Мусића Стевана;
 Прислони га уз господског двора,
 Па се шеће горе на чардаке, 50
 Да пробуди господара свога.
 Кад је био чардаку на врати,
 Коб га коби Стеванова љуба,
 Загрли га, па га и пољуби:
 „Богом брате, Ваистино слуго! 55
 „Вишњим Богом и светим Јованом!
 „Досад си ми верна слуга био,
 „Од јако си Богом побратиме,
 „Немој будит господара мога,
 „Јер сам јадна зао санак вид'ла, 60
 „Гди полети јато голубова,
 „И пред њима два сокола сива,
 „Испред нашег двора господскога,
 „Одлетише на Косово равно
 „И падоше међ' Муратов табор, 65
 „Гди падоше, већ се не дигоше;
 „То је, браћо, ваше зламеније,
 „Бојати се да не изгинете."
 Ал' беседи Ваистину слуга:

„Драга секо, Стеванова љубо!	70
„Нећу, секо, невере чинити	
„Господару и моме и твоме;	
„Јер ти ниси на заклетви била,	
„Како нас је заклињао кнеже,	
„Заклињас, проклињао љуто:	75
„„Ко је Србин и српскога рода,	
„„И од српске крви и колена,	
„„А не дош'о на бој на Косово,	
„„Од руке му ништа не родило!	
„„Рујно вино, ни шеница бела;	80
„„Не имас пољског берићета!	
„„Ни у дому од срца порода!	
„„Рђом кап'о док му је колена!“	
„Па ја не смем невере чинити	
„Господару и моме и твоме.“	85
Већ ушета у чардаке горње,	
Па пробуди господара свога:	
„Устаните, драги господару!	
„Јесте нама путовати време.“	
Уста Стева на ноге јуначке,	90
И умива своје лице бело,	
И облачи господско одело,	
Па припаса сабљу оковану,	
Па узима кондир вина рујна,	
Те напија красну славу Божју	95
Сретна пута и крста часнога	
У свом двору за столом својијем,	
Војводи је то и пре и после;	
Па ишета пред господске дворе,	
Уседоше два коња витеза,	100
Разавише крстате барјаке,	
Ударише бубњи и свирале,	
Дигоше се Богом путовати.	
Бела и' је зора забелила	
На Косову красном пољу равном,	105
Сусрете и' Косовка девојка,	
У руку јој два кондира златна,	
Оба златна, ал' обадва празна,	
Под пазуом клобук свиле беле,	

За клобуком бела кита перја, 110
 У дну перје сребром заливено,
 А по среди златом преплетено,
 И по вру бисером кићено;
 Ал' беседи Мусићу Стеване:
 „Божја помоћ, моја секо драга! 115
 „Гди си, душо, на ограшју била?
 „Откуда ти клобук свиле беле?
 „Дај ми, секо, клобук свиле беле,
 „Да га познам, кога је војводе;
 „А тако ми срећна пута мога, 120
 „Невере ти учинити нећу.“
 Ал' беседи Косовка девојка:
 „Здраво да си, кнежева војводи!
 „Нисам нигди на ограшју била,
 „Рано ме је пробудила мајка, 125
 „Ми ранимо те воду грабимо;
 „Кад ја дођо на воду Ситницу,
 „Ал' Ситница мутна и поводна,
 „Носи, брате, коње и јунаке,
 „Турске капе и бијеле чалме, 130
 „Красне српске бијеле клобуке,
 „Овај клобук близу краја беше,
 „Ја загази у воду Ситницу,
 „И увати клобук свиле беле,
 „Брата имам од мене млађега, 135
 „Носим клобук брату рођеноме,
 „Ја сам млада, мило ми је перје.“
 Клобук даде кнежевој војводи;
 Чим га виде Мусићу Стеване,
 Чим га виде, тим га и познаде, 140
 Просу сузе низ господско лице,
 Удари се по колену руком,
 Чисти скерлет на колену пуче,
 Златна копча на десном рукаву:
 „Тешко мени и до Бога мога! 145
 „На мени је останула клетва
 „Од мојега честитогa кнеза.“
 Клобук даде Косовки девојки,
 Па се маши у џепове руком,

Те јој даде три дуката жута:
 „Нај ти, секо, Косовка девојко!
 „А ја идем на бој на Косово
 „У пресвето име Исусово,
 „Ако Бог да, те се натраг вратим,
 „Лепшим ћу те даривати даром;
 „Ако л', секо, ја погибо амо,
 „Помени ме по пешкешу моме."
 Ударише коње мамузама,
 Па Ситницу воду пребродише,
 Ударише у цареви табор.
 Како дође Мусићу Стеване,
 Три је паше био и убио,
 Кад започе бити четвртога,
 Ту погибе Мусићу Стеване
 И са њиме Ваистина слуга
 И војске му дванаест иљада;
 И ту нам је и кнез погинуо.
 Ту су Србљи изгубили царство
 Честитога цара земаљскога.

150

155

160

165

ЦАРИЦА МИЛИЦА И ВЛАДЕТА ВОЈВОДА

ошетала царица Милица
 Испод града бијела Крушевца,
 С њоме шећу двије миле кћери,
 Вукосава и лијепа Мара;
 К њима језди Владета војвода
 На дорату, на коњу доброме;
 Владета је коња ознојио

5

И у б'јелу пјену обукао.

Пита њега царица Милица:

„Ој Бога ти, кнежева војводо!

10

„Што си тако коња ознојио?

„Не идеш ли са поља Косова?

„Не виђе ли честитогa кнеза,

„Господара и мога и твога?“

Ал' бесједи Владета војвода:

15

„Ој Бога ми, царице Милице!

„Та ја идем са поља Косова,

„Ал' не виђех честитогa кнеза,

„Већ ја виђех кнежева зеленка,

„Ђерају га по Косову Турци,

20

„А кнез, мислим, да је погинуо.“

Кад то зачу царица Милица,

Проли сузе низ бијело лице,

Пак још пита Владету војводу:

„Још ми кажи, кнежева војводо!

25

„Кад си био на Косову равну,

„Не виђе ли девет Југовића

„И десетог старог Југ-Богдана?“

Ал' бесједи Владета војвода:

„Та ја прођох кроз Косово равно, 30
 „И ја виђех девет Југовића
 „И десетог старог Југ-Богдана:
 „Они бјеху у пола Косова,
 „Крваве им руке до рамена
 „И зелени мачи до балчака; 35
 „Али су им малаксале руке
 „Сијекући по Косову Турке.“
 Још му рече царица Милица:
 „Стан' почекај, кнежева војводо!
 „Не виђе ли још два зета моја: 40
 „Бранковића, Милош Обилића?“
 Ал' бесједи Владета војвода:
 „Та ја прођох кроз Косово равно,
 „И ја виђех Милош-Обилића:
 „Он стајаше у пољу Косову, 45
 „На бојно се копље наслонио,
 „Бојно му се копље преломило,
 „Пак на њега Турци навалише,
 „Досад мислим да је погинуо;
 „Ал' не виђех Вука Бранковића, 50
 „Не виђех га, не вид'ло га сунце!
 „Он издаде честитог кнеза,
 „Господара и мога и твога.“

КОСОВКА ДЕВОЈКА

ранила Косовка девојка,
 Уранила рано у недељу,
 У недељу прије јарка сунца,
 Засукала бијеле рукаве,
 Засукала до бели лаката,
 На плећима носи леба бела,
 У рукама два кондира златна,
 5
 У једноме лађане водице,
 У другоме руменог вина;
 Она иде на Косово равно,
 10
 Па се шеће по разбоју млада,
 По разбоју честитог кнеза,
 Те преврће по крви јунаке;
 Ког јунака у животу нађе,
 Умива га лађаном водицом,
 15
 Причешћује вином црвенијем
 И залаже лебом бијелијем.
 Намера је намерила била
 На јунака Орловића Павла,
 На кнежева млада барјактара,
 20
 И њега је нашла у животу,
 Десна му је рука осечена
 И лијева нога до колена,
 Вита су му ребра изломљена,
 Виде му се џигерице беле;
 25
 Измиче га из те многе крвце,
 Умива га лађаном водицом,
 Причешћује вином црвенијем
 И залаже лебом бијелијем;

Кад јунаку срце заиграло,	30
Проговара Орловићу Павле:	
„Сестро драга, Косовко девојко!	
„Која ти је голема невоља,	
„Те преврћеш по крви јунаке?	
„Кога тражиш по разбоју млада?	35
„Или брата, или братучеда?	
„Ал' по греку стара родитеља?"	
Проговара Косовка девојка:	
„Драги брато, делијо незнана!	
„Ја од рода никога не тражим:	40
„Нити брата, нити братучеда,	
„Ни по греку стара родитеља;	
„Мож' ли знати, делијо незнана,	
„Кад кнез Лаза причешћива војску	
„Код прекрасне Самодреже цркве	45
„Три недеље тридест калуђера;	
„Сва се српска причестила војска,	
„Најпослије три војводе бојне:	
„Једно јесте Милошу војвода,	
„А друго је Косанчић Иване,	50
„А треће је Топлица Милане;	
„Ја се онде деси на вратима;	
„Кад се шета војвода Милошу,	
„Красан јунак на овоме свету,	
„Сабља му се по калдрми вуче,	55
„Свилен калпак, оковано перје,	
„На јунаку коласта аздија,	
„Око врата свилена марама,	
„Обазре се и погледа на ме,	
„С' себе скиде коласту аздију,	60
„С' себе скиде, па је мени даде:	
„„На, девојко, коласту аздију,	
„„По чему ћеш мене споменути,	
„„По аздији, по имену моме:	
„„Ево т' идем погинути, душо,	65
„„У табору честитог кнеза;	
„„Моли Бога, драга душо моја,	
„„Да ти с' здраво из табора вратим,	
„„А и тебе добра срећа нађе,	

„„Узећу те за Милана мога,	70
„„За Милана Богом побратима,	
„„Кој' је мене Богом побратио,	
„„Вишњим Богом и светим Јованом;	
„„Ја ћу теби кум венчани бити.“	
„За њим иде Косанчић Иване,	75
„Красан јунак на овоме свету,	
„Сабља му се по калдрми вуче,	
„Свилен калпак, оковано перје,	
„На јунаку коласта аздија,	
„Око врата свилена марама,	80
„На руци му бурма позлаћена,	
„Обазре се и погледа на ме,	
„С руке скиде бурму позлаћену,	
„С руке скиде, па је мени даде:	
„„На, девојко, бурму позлаћену,	85
„„По чему ћеш мене споменути,	
„„А по бурми, по имену моме:	
„„Ево т' идем погинути, душо,	
„„У табору честитогa кнеза;	
„„Моли Бога, моја душо драга,	90
„„Да ти с' здраво из табора вратим,	
„„А и тебе добра срећа нађе,	
„„Узећу те за Милана мога,	
„„За Милана Богом побратима,	
„„Кој' је мене Богом побратио,	95
„„Вишњим Богом и светим Јованом;	
„„Ја ћу теби ручни девер бити.“	
„За њим иде Топлица Милане,	
„Красан јунак на овоме свету,	
„Сабља му се по калдрми вуче,	100
„Свилен калпак, оковано перје,	
„На јунаку коласта аздија,	
„Око врата свилена марама,	
„На руци му копрена од злата,	
„Обазре се и погледа на ме,	105
„С руке скиде копрену од злата,	
„С руке скиде, па је мени даде:	
„„На, девојко, копрену од злата,	
„„По чему ћеш мене споменути,	

- „По копрени, по имену моме: 110
 „Ево т' идем погинути, душо,
 „У табору честитогa кнеза;
 „Моли Бога, моја душо драга,
 „Да ти с' здраво из табора вратим,
 „Тебе, душо, добра срећа нађе, 115
 „Узећу те за верну љубовцу."
 „И одоше три војводе бојне.
 „Њи ја данас по разбоју тражим."
 Ал' беседи Орловићу Павле:
 „Сестро драга, Косовко девојко! 120
 „Видиш, душо, она копља бојна
 „Понајвиша а и понајгушћа,
 „Онде ј' пала крвца од јунака
 „Та добре коњу до стремена,
 „До стремена и до узенђије, 125
 „А јунаку до свилена паса,
 „Онде су ти сва три погинула,
 „Већ ти иди двору бијеломе,
 „Не крвави скута и рукава."
 Кад девојка саслушала речи, 130
 Проли сузе низ бијело лице,
 Она оде свом бијелом двору
 Кукајући из бијела грла:
 „Јао јадна! уде ти сам среће!
 „Да се, јадна, за зелен бор 'ватим, 135
 „И он би се зелен осушио."

СМРТ МАЈКЕ ЈУГОВИЋА

или Боже! чуда великога!
 Кад се слеже на Косово војска,
 У тој војсци девет Југовића
 И десети стар Јуже Богдане;
 Бога моли Југовића мајка,
 Да јој Бог да очи соколове
 И бијела крила лабудова,

5

Да одлети над Косово равно,
 И да види девет Југовића
 И десетог стар-Југа Богдана.

10

Што молила Бога домолила:

Бог јој дао очи соколове

И бијела крила лабудова,

Она лети на Косово равно,

Мртви нађе девет Југовића

15

И десетог стар-Југа Богдана,

И више њи девет бојни копља,

На копљима девет соколова,

Око копља девет добри коња,

А поред њи девет љути лава.

20

Тад' завришта девет добри коња,

И залаја девет љути лава,

А заклика девет соколова;

И ту мајка тврда срца била,

Да од срца сузе не пустила,

25

Већ узима девет добри коња,

И узима девет љути лава,

И узима девет соколова,

Пак се врати двору бијеломе.

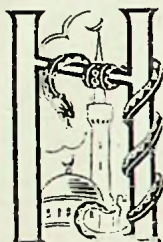
Далеко је снае угледале, 30
 Мало ближе пред њу ишетале;
 Закукало девет удовица,
 Заплакало девет сиротица,
 Завриштало девет добри коња,
 Залајало девет љути лава, 35
 Закликтало девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузе не пустила.
 Кад је било ноћи у поноћи,
 Ал' завришта Дамјанов зеленко; 40
 Пита мајка Дамјанове љубе:
 „Снао моја, љубо Дамјанова!
 „Што нам вришти Дамјанов зеленко?
 „Ал' је гладан шенице бјелице,
 „Али жедан воде са Звечана?“ 45
 Проговара љуба Дамјанова:
 „Свекрвице, мајко Дамјанова!
 „Нит' је гладан шенице бјелице,
 „Нити жедан воде са Звечана,
 „Већ је њега Дамјан научио 50
 „До поноћи ситну зоб зобати,
 „Од поноћи на друм путовати,
 „Пак он жали свога господара
 „Што га није на себи донијо.“
 И ту мајка тврда срца била, 55
 Да од срца сузе не пустила.
 Кад ујутру данак освануо,
 Али лете два врана гаврана,
 Крвава им крила до рамена,
 На кљунове б'јела пјена тргла; 60
 Они носе руку од јунака,
 И на руци бурма позлаћена,
 Бацају је у криоце мајци;
 Узе руку Југовића мајка,
 Окретала, превртала с њоме, 65
 Па дозивље љубу Дамјанову:
 „Снао моја, љубо Дамјанова!
 „Би л' познала чија ј' ово рука?“
 Проговара љуба Дамјанова:

„Свекрвице, мајко Дамјанова!
 „Ово ј' рука нашега Дамјана,
 „Јера бурму ја познајем, мајко,
 „Бурма са мном на вјенчању била.“
 Узе мајка руку Дамјанову,
 Окретала, превртала с њоме,
 Пак је руци тијо бесједила:
 „Моја руко, зелена јабуко!
 „Гдје си расла, гдје л' си устргнута!
 „А расла си на криоцу моме,
 „Устргнута на Косову равном!“
 Надула се Југовића мајка,
 Надула се, па се и распаде
 За својије девет Југовића
 И десетим стар-Југом Богданом.

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 „РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ“
 ПЕШОВАЦ

ЈУРИШИЋ ЈАНКО

ешто цвили у Стамболу граду;
 Да л' је гуја, да л' је вила б'јела?
 Нит' је гуја, ни бијела вила,
 Но је јунак Јуришићу Јанко;
 Ако цвили и невоља му је:
 Ево има три године дана,
 Ка' је Јанко таме допадноу,

5

Бре, тавнице цара тирјанина,
 Тирјанскога цара Сулејмана;
 Јесте њему тама додијала,
 Те он цвили јутром и вечером,
 Досадио студену камену,
 А немоли цару Сулејману.
 Тад' долази царе Сулејмане,
 Он долази тавници на врата,
 Те дозивље Јуришића Јанка:

10

15

„Копилане, Јуришићу Јанко!
 „Која ти је голема невоља,
 „Те ти цвилиш у мојој тавници?
 „Ал' си гладан, ал' си ожеднио?

20

„Али си се силан ужелио,
 „Ужелио младе кауркиње?“
 Тад' говори Јуришићу Јанко:
 „Воља ти је, царе, бесједити;
 „Нит' сам гладан, нит' сам ожеднио;
 „А мене су жеље пролазиле,
 „Још како сам пао у тавницу;
 „Но је мене тама досадила.
 „Султан-царе, ако Бога знадеш!

25

„Ишти блага колико ти драго, 30
 „Пушти, царе, кости из тавнице.“
 Ал' говори царе Сулејмане:
 „Бре, курвићу, Јуришићу Јанко!
 „Нећу тебе пара ни динара,
 „Но ти хоћу, право да ми кажеш 35
 „Које оно бјеху три војводе,
 „Штоно моју крдисаше војску,
 „Кад ја иђах кроз Косово равно?“
 Тад' говори Јуришићу Јанко:
 „Вољан буди, царе, говорити, 40
 „Кад ме питаш, право ћу ти казат:
 „Штоно бјеше најпрва војвода,
 „Што веома с'јецијаше Турке,
 „Нагоњаше у Лаб и Ситницу,
 „Оно бјеше Краљевићу Марко; 45
 „Штоно бјеше за њиме војвода,
 „Што веома с'јецијаше Турке,
 „Оно бјеше нејачак Огњане,
 „Мио сестрић Краљевића Марка;
 „А што бјеше трећа војвода, 50
 „Штоно сабљу бритку саломео,
 „Па на копље набијаше Турке,
 „Преко себе у Лаб потезаше,
 „Потезаше у Лаб и Ситницу,
 „Оно бјеше Јуришићу Јанко, 55
 „Ето ти га, царе, у тавници,
 „Чини од њег' шта је теби драго.“
 Тад' говори царе Сулејмане:
 „Бре, курвићу, Јуришићу Јанко!
 „Коју муку најволиш мучити, 60
 „Оном ћу ти душу извадити:
 „Али волиш по мору пливати,
 „Али волиш на ватри горети,
 „Али волиш да те растргнемо,
 „Растргнемо коњма на репове?“ 65
 Тад' говори Јуришићу Јанко:
 „Вољан јеси, царе, на бесједи;
 „Ником муке миле мучит нису,
 „Али веће кад бити не море:

„Нисам риба да по мору пливам; 70
 „Нисам дрво да на ватри горим;
 „Курва нисам да ме растржете,
 „Растржете коња на репове;
 „Но ја јесам јунак од јунака:
 „Дај ми, царе, коња разломљена, 75
 „Нејахана тридесет година,
 „Нејахана, на бој нећерана;
 „И дај мене сабљу посталицу,
 „Невађену тридесет година,
 „Невађену, на бој неношену, 80
 „Која се је рђом протурила,
 „Те с' из кора извадит не море;
 „Па ме пусти у поље широко,
 „А напусти двјеста јањичара,
 „Нека мене на сабљам' разнесу, 85
 „Нек погинем јунак на јунаштву.“
 То је њега царе послушао,
 Даде њему коња разломљена,
 Нејахана тридесет година,
 Нејахана, на бој нећерана; 90
 И даде му сабљу посталицу,
 Невађену тридесет година,
 Невађену, на бој неношену,
 Која се је рђом протурила,
 Те с' из кора извадит не море; 95
 Па га пусти у поље широко,
 А за њиме двјеста јањичара.
 Кад се Јанко коња доватио,
 Љуто Јанко коња удараше,
 А љуће му коњиц побјегао, 100
 Побјегао пољем широкијем,
 За њим трчи двјеста јањичара.
 Једно Туре измакнуло било,
 Не би л' Јанку уграбило главу,
 Да у цара узима бакшиша;
 Сустигнуло Јуришића Јанка. 105
 Кад се Јанко виђе на невољи,
 Он помену Бога истинога,
 Од појаса сабљу потегао,

Извади се ка' нова с ковача,
 Па дочека оно Туре младо
 А на сабљу и на десну руку,
 Удари га по свил'ну појасу,
 Двије поле са коња падоше.
 Туре паде, а Јанко допаде,
 Па сустала коња одјахао,
 На турскога ђога узјахао,
 И узе му сабљу од појаса,
 Па на Турке јуриш учинио.
 Пола их је сабљом исјекао,
 А пола их цару опремио;
 Па отиде пољем широкијем
 Двору своме здраво и весело.

ОБРЕТЕНИЈЕ ГЛАВЕ КНЕЗ ЛАЗАРА

Над Лазару одсјекоше главу
 На убаву на пољу Косову,
 Од Србља се нико не десио,
 Већ се деси једно Туре младо,
 Јесте Туре, ал' је од робиње, 5
 Родила га Српкиња робиња,
 Па беседи турско момче младо:
 „Ао Турци, моја браћо драга!
 „Ово ј' глава једног господара,
 „Греота је од Бога једнога 10
 „Да је кљују орли и гаврани,
 „Да је газе коњи и јунаци.“
 Узе главу светог Лазара,
 Зави у скут коласте аздије,
 Па је носи до воде кладенца, 15
 Спусти главу у воду кладенац.
 Стајала је глава у кладенцу
 Лепо време четрдесет лета,
 А убаво на Косову тело,
 Ни га једу орли, ни гаврани, 20
 Ни га газе коњи, ни јунаци.
 Мили Боже, на свем' теби вала!
 Подигле се кириџије младе
 Од убава Скопља бела града,
 Они возе Грке и Бугаре, 25
 Они иду Нишу и Видину,
 На Косову конак учинили.
 Вечерале кириџије младе,
 Вечерале, пак су ожедниле;

Измеђ' себе вењер ужегоше, 30
 Ужегоше вењер јасну свећу,
 Они траже воде по Косову.
 Намера и' намерила била,
 Намерила на воду кладенац,
 Један вели кириџија млади: 35
 „Ев' у води месечине сјајне.“
 Други вели кириџија млади:
 „Није, браћо, месечина сјајна.“
 Трећи мучи, ништа не беседи,
 Окрену се право ка истоку, 40
 Па помену Бога истинога,
 Ист'ног Бога и светог Николу:
 „Помоз', Боже, и оче Никола!“
 Па загази у воду кладенца,
 Те извади из кладенца главу 45
 Светитеља српскога Лазара,
 Па је меће на зелену траву,
 И зайти воде у кондиру.
 Док се жедни водом обредише,
 Кад су црној земљи погледали, 50
 Неста главе са зелене траве,
 Оде глава преко поља сама,
 Света глава до светог тела,
 Припоји се како што ј' и била.
 Кад ујутру бео дан освану, 55
 Глас дадоше кириџије младе,
 Глас дадоше старим свештеником,
 И ту дође много свештеника,
 Три стотине стари свештеника,
 И дванаест велики владика, 60
 И четири стара патријара:
 Прво Пећки, друго Цариградски,
 Васиљенски и Јерусалимски;
 Облачише велике одежде,
 И на главе капе камилавке, 65
 И у руке књиге староставне,
 Па чатише велике молитве,
 И држаше велика денија
 За три дана и три ноћи тавне.

Ни седоше, ни се одморише,
 Ни легоше, ни санак имаше,
 Моле свеца, куд ће светац поћи,
 Да којој ће Лаза задужбини:
 Ил' Опову или Крушедолу,
 Ил' ће Јаску или Бешеновој,
 Ил' Раковцу или Шишатовцу,
 Ил' ће Бивши или Кувездину,
 Да или ће у Маћедонију;
 Неће светац задужбини туђој,
 Већ он оде својој задужбини,
 А у своју красну Раваницу
 Под високом под Кучај-планином,
 Што је Лаза саградио цркву
 За живота јоште за својега,
 Саградио себи задужбину
 О свом лебу и о своме благу,
 А без суза, без сиротињскије.

70

75

80

85

МАРКО КРАЉЕВИЋ УКИДА СВАДБАРИНУ

Поранио Краљевићу Марко,
 Поранио низ Косово равно,
 Кад је био на води Сервани,
 Сукоби га Косовка девојка,
 Божју помоћ назива јој Марко: 5
 „Божја помоћ, Косовко девојко“!
 Девојка се до земље поклања:
 „Здраво да си, делијо незнана!“
 Ал' јој Марко поче беседити:
 „Драга сестро, Косовко девојко! 10
 „Лепа ти си, секо, млађа била!
 „Красна ти си стаса и узраста!
 „Руменила, господска погледа!
 „Ал' те, секо, коса покварила;
 „Јер си тако, секо, оседила? 15
 „С ког' си млада срећу изгубила?
 „Ил' са себе, ил' са своје мајке,
 „Или са свог стара родитеља?“
 Проли сузе Косовка девојка,
 Па говори Краљевићу Марку: 20
 „Драги брато, делијо незнана!
 „С' себе срећу изгубила нисам,
 „Ни са себе, ни са своје мајке,
 „Ни са свога стара родитеља;
 „Већ сам јадна срећу изгубила: 25
 „Ево има девет годин' дана,
 „Како дође Арап прекоморац,
 „Па од цара Косово закупи,
 „И наметну зулум на Косово:
 „Косово га и поји и рани; 30

„Па је други зулум наметнуо:	
„Ко с' удаје, тридесет дуката;	
„Ко се жени, тридест и четири;	
„Који има, те толико даде,	
„Тај се јунак може оженити	35
„И девојка млада удомити;	
„А у мене браћа сиромашна,	
„Нема блага, да Арапу даду,	
„У томе сам јадна заостала,	
„Те се нисам млада удомила;	40
„Са тога сам срећу изгубила.	
„Па још за то не би ни жалила,	
„Што нам с' не да младим удавати,	
„И јунаком младим оженити;	
„Него, ево, и веће невоље,	45
„Још је већи зулум наметнуо:	
„На ноћ иште младу и девојку,	
„Па девојку Арапине љуби,	
„А невесту слуге Арапове;	
„Обреди се све Косово редом;	50
„Даваше му младе и девојке,	
„Ево мени тужној редак дође,	
„Да довече идем Арапину,	
„Да му ноћас, јадна, будем љуба,	
„Па ја мислим и размишљам мисли:	55
„Мили Боже, што ћу и како ћу?	
„Ил' ћу јадна у воду скочити,	
„Или ћу се млада обесити;	
„Волим, брате, изгубити главу,	
„Нег' љубити свој земљи душмана.”	60
Ал' беседи Краљевићу Марко:	
„Драга сестро, Косовко девојко!	
„Не шали се, у воду не скачи,	
„Немој себи смрти учинити,	
„Немој, секо, душе огрешити!	65
„Већ ми кажи Арапове дворѐ,	
„Гди су двори Арапина црна?	
„Имам речи беседити с њиме.”	
Девојка му поче беседити:	
„Драги брато, незнана делијо!	70

„А што питаш Арапове дворе?
 „Што и' питаш? остали му пусти!
 „Може да си нашао девојку,
 „Пак му идеш, носиш свадбарину;
 „А можда си јединац у мајке, 75
 „Па ћеш, брате, тамо погинути,
 „Па што ће ти саморана мајка?“
 Марко с' маши руком у џепове,
 Те извади тридесет дуката,
 Па и' даје Косовки девојки: 80
 „На ти, секо, тридесет дуката,
 „Пак ти иди своме белом двору,
 „Пак се рани док ти с' срећа јави;
 „Само кажи Арапове дворе,
 „Ја ћу платит свадбарину за те. 85
 „Зашто би ме Арап погубио,
 „Кад ја имам, сестро, доста блага,
 „Мог'о б' платит све Косово равно,
 „Камол' не би за се свадбарину?“
 Девојка му поче беседити: 90
 „Нису двори, већ шатори пусти.
 „Погледај де доле низ Косово
 „Гди се онај свилен барјак вије,
 „Онде ј' шатор црног Арапина,
 „Око њега зелена авлија, 95
 „Сва авлија главам' накићена:
 „Ево нема још недеља дана,
 „Како ј' проклет' Арап исекао
 „Седамдесет и седам јунака,
 „Косоваца, тужни ђувегија; 100
 „Арап има четрдесет слугу,
 „Што чувају стражу око њега.“
 А кад Марко саслушао речи,
 Крену Шарца, оде низ Косово,
 Добра Шарца врло расрдио, 105
 Из копита жива ватра сева,
 Из ноздрва модар пламен лиже;
 Срдит Марко језди низ Косово,
 Рони сузе низ јуначко лице,
 А кроз сузе гњевно проговара: 110

„Ој давори, ти Косово равно!
 „Шта си данас дочекало тужно,
 „После нашег кнеза честитога,
 „Да Арапи сад по теби суде!
 „Ја срамоте поднети не могу, 115
 „Ни жалости велике трпети,
 „Да Арапи таки зулум чине
 „И да љубе младе и девојке.
 „Данас ћу вас, браћо, осветити,
 „Осветити, или погинути.“ 120
 Оде Марко право пред шаторе,
 Угледа га Арапова стража,
 Па казује црну Арапину:
 „Господине, Арап-прекоморче!
 „Чудан јунак језди низ Косово 125
 „На витезу коњу шареноме,
 „Добра коња врло расрдио,
 „Из копита жива ватра сева,
 „Из ноздрва модар пламен лиже;
 „Оће јунак на нас ударити.“ 130
 Ал' беседи Арапине црни:
 „Децо моја, четрдесет слугу,
 „Не сме јунак на нас ударити,
 „Ваља да је нашао девојку,
 „Па нам иде, носи свадбарину, 135
 „Жао му је што ће дати благо,
 „Са тога се врло расрдио;
 „Већ изид'те пред нашу авлију,
 „Па јунака дочекајте лепо,
 „Пред њиме се смерно поклоните, 140
 „Под њим добра коња приватите,
 „Примите му коња и оружје,
 „Пустите га мени под шаторе,
 „Нећу блага, узећу му главу,
 „Да добијем коња према себе.“ 145
 Испадоше Арапове слуге,
 Да под Марком добра коња приме,
 А кад близу угледаше Марка,
 Не смедоше пред Марка изићи;
 Беже слуге под шатор Арапу, 150

Па се крију за Арапа слуге,
 Покривају сабље јапунџети,
 Да им Марко не види сабаља.
 И сам Марко у авлију уђе,
 Пред шатором одседнуо Шарца, 155
 Своме Шарцу тако беседио:
 „Одај, Шаро, и сам по авлији,
 „А ја идем под шатор Арапу,
 „Наоди се шатору на врати,
 „Ако б' мени до невоље било." 160
 Пак се Марко под шатора шеће,
 Арап седи, пије вино ладно,
 Служи му га млада и девојка;
 Божју помоћ називао Марко:
 „Божја помоћ, драги господине!" 165
 Арап њему лепше одговара:
 „Здрав, јуначе, делијо незнана!
 „Од' јуначе, да пијемо вина,
 „Па ми кажи што си ми дошао."
 Ал' беседи Краљевићу Марко: 170
 „Немам каде с тобом пити вина,
 „А добро сам до тебе дошао,
 „Врло добро, боље бит не може:
 „Ја испроси љепоту девојку,
 „Осташе ми на друму сватови, 175
 „Дошао сам, дон'о свадбарину,
 „Да дам благо, да водим девојку,
 „Да ми нико на пута не стане;
 „Кажи мени, што је свадбарине?"
 Арап лепо Марку проговара: 180
 „Та ти за то и одавно знадеш:
 „Ко с' удаје, тридесет дуката;
 „Ко се жени, тридест и четири;
 „Ти се видиш јунак од мејдана,
 „Није квара да стотину дадеш!" 185
 Марко с' маши руком у џепове,
 Пред Арапа три дуката баци:
 „Веруј мени, више немам блага,
 „Већ кад би ме тео причекати,
 „Док се вратим с лепотом девојком, 190

„Тамо ће ме даривати лепо,
 „Све ћу теби поклонити даре,
 „Теби даре, а мени девојка.“
 Цикну Арап као змија љута:
 „У мен', курво, вересије нема! 195
 „Не даш блага, са мношћом се подсмеваш;“
 Па потрже тешка буздована,
 Те удара Краљевића Марка,
 Удари га три-четири пута.
 Насмеја се Краљевићу Марко: 200
 „О јуначе, Арапине црни!
 „Ил' се шалиш, ил' од збиље бијеш?“
 Цичи Арап као змија љута:
 „Не шалим се, већ од збиље бијем.“
 Али Марко поче беседити: 205
 „А ја мислим, да се шалиш, тужан,
 „А кад, море, ти од збиље бијеш,
 „И ја имам нешто буздована,
 „Да те куцнем три-четири пута;
 „Колико си мене ударио, 210
 „Толико ћу тебе ударити,
 „Па ћем' онда на поље изићи
 „И из нова мејдан започети.“
 Трже Марко буздована свога,
 Пак удари Арапина црна, 215
 Како га је лако ударио,
 Искиде му из рамена главу!
 Насмеја се Краљевићу Марко:
 „Боже мили, на свем' теби вала,
 „Кад брж' оде са јунака глава! 220
 „Кан' да није на њему ни била!“
 Трже Марко сабљу од појаса,
 Пак зареди Арапове слуге,
 Исече му четрдесет слугу,
 А четири не хте погубити, 225
 Већ и' Марко остави за правду,
 Кој' ће сваком право казивати,
 Како ј' било Арапу и Марку;
 Све с авлије поскидао главе,
 Па је главе саранио лепо, 230

Да ј' не кљују орли и гаврани,
 Па авлију пуну накитио,
 Накити је арапским главама;
 Арапово благо покупио;
 А четири слуге Арапове, 235
 Које није тео погубити,
 Оправи и' по Косову Марко,
 Оправи и' на четири стране,
 Те телале по Косову слуге:
 „Гди девојка има за удају, 240
 „Нека тражи себи господара,
 „Нек с' удаје, док је за младости;
 „А гди јунак има за женидбу,
 „Нек се жени, нека љубу тражи;
 „Одсад више нема свадбарине, 245
 „Марко за све свадбарину плати.“
 Све повика мало и велико:
 „Бог да живи Краљевића Марка!
 „Који земљу од зла избавио,
 „Који сатр' земљи зулумћара; 250
 „Проста м' била и душа и тело!“

МАРКО КРАЉЕВИЋ ПОЗНАЈЕ ОЧИНУ САБЉУ

ано рани Туркиња ђевојка,
 Прије зоре и бијела дана,
 На Марицу бијелити платно.
 До сунца јој бистра вода била,
 Од сунца се вода замутила,
 Ударила мутна и крвава,
 Па проноси коње и калпаке,

5

Испред подне рањене јунаке;

Па нанесе једнога јунака,

Узела га вода на матицу,

10

Окреће се низ воду Марицу.

Виђе јунак код воде ђевојку,

Па је поче Богом сестримити:

„Богом сестро, лијепа ђевојко!

„Баци мене једну крпу платна,

15

„Извади ме из воде Марице,

„Честиту ћу тебе оставити.“

Ђевојка је за Бога примила:

Баци њему један крај од платна,

Извади га води на обалу.

20

На јунаку рана седамнаест;

На јунаку чудно одијело:

О бедри му сабља окована,

На сабљи су три балчака златна,

У балчацим' три камена драга;

25

Ваља сабља три царева града.

Вели јунак Туркињи ђевојци:

„Сестро моја, Туркиња ђевојко!

„Кога имаш код бијела двора?“

Рече њему Туркиња ђевојка:

30

„Имам једну остарјелу мајку,
 „И имадем брата Мустаф-агу.“
 Проговара добар рањен јунак:
 „Сестро моја, Туркиња ђевојко!
 „Иди кажи брату Мустаф-аги,
 „Да ме носи двору бијеломе:
 „Код мене су три ђемера блага,
 „У свакоме по триста дуката:
 „Ја ћу један тебе поклонити,
 „Други твоме брату Мустаф-аги,
 „А трећи ћу себи оставити,
 „Да ја видам моје грдне ране;
 „Ако Бог да, те ране извидам,
 „Честиту ћу тебе оставити
 „И твојега брата Мустаф-агу.“
 Оде цура двору бијеломе,
 Те казује брату Мустаф-аги:
 „О мој брате, ага Мустаф-ага!
 „Добила сам рањена јунака
 „На Марици на води студеној;
 „Код њега су три ђемера блага,
 „У свакоме по триста дуката:
 „Један хоће мене поклонити,
 „А други ће тебе, Мустаф-ага,
 „А трећи ће себе оставити,
 „Да он вида своје грдне ране;
 „Немој ми се, брате, преварити,
 „Да погубиш рањена јунака,
 „Донеси га двору бијеломе.“
 Оде Туре на воду Марицу,
 А кад виђе рањена јунака,
 Узе гледат сабљу оковану:
 Ману њоме, одс'јече му главу,
 Скиде с њега дивно одијело,
 Па он оде двору бијеломе.
 Пред њега је сестра излазила,
 А кад виђе шта је учинио,
 Она рече брату Мустаф-аги:
 „Зашто, брате, да од Бога нађеш!
 „Зашто згуби мога побратима?

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 СРПСКЕ ЛОКАЛНЕ
 ИСТОРИЈЕ
 БЕОГРАД

35

40

45

50

55

60

65

70

„На што си се, болан, преварио?
 „А на једну сабљу оковану!
 „Еда Бог да, одсјекла ти главу!“
 То му рече, уз кулу утече.
 Мало време затим постајало, 75
 Дође ферман од цара турскога
 Мустаф-аги да иде на војску.
 Оде Мујо на цареву војску,
 Припасао сабљу оковану;
 А кад дође у цареву војску, 80
 Гледа сабљу мало и велико;
 Никоме се извадити не да:
 Оде сабља од руке до руке,
 Дођ' у руке Краљевићу Марку,
 Сама му се сабља извадила. 85
 Кад је Марко сабљу загледао,
 Ал' на сабљи три слова ришћанска:
 Једно слово Новака ковача,
 Друго слово Вукашина краља,
 Треће слово Краљевића Марка. 90
 Пита Марко Туре Мустаф-агу:
 „Ој Бога ти, турско момче младо!
 „Откуд тебе ова бритка сабља?
 „Или си је за благо кулио?
 „Или си је у боју добио? 95
 „Или ти је од баба остала?
 „Или ти је љуба донијела,
 „Донијела љуба од мираза?“
 Вели њему Туре Мустаф-ага:
 „Ој Бога ми, каурине Марко, 100
 „Кад ме питаш, право ћу ти казат:“
 Све му каза каконо је било.
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Зашто, Туре, да од Бога нађеш!
 „Нијеси му ране извидао? 105
 „Данас бих ти дао агалукe
 „Код нашега цара честитога.“
 Вели њему Туре Мустаф-ага:
 „Бе не лудуј, каурине Марко!
 „Да ти можеш добит агалукe, 110

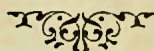
„Најприје би себе извадио;
 „Већ дај амо сабљу оковану.“
 Ману сабљом од Прилипа Марко,
 Скиде главу Турчин-Мустаф-аги.
 Отидоше цару казивати, 115
 Цар по Марка оправлио слуге;
 Како који Марку долазаше,
 Марка зове, Марко не говори,
 Већ он сједи, пије мрко вино;
 Кад се Марку веће досадило, 120
 Он пригрну ђурак наопако,
 А узима тешку топузину,
 Па отиде цару под чадора;
 Колико се ражљутио Марко,
 У чизмама сједе на серџаду, 125
 Па погледа цара попријеко,
 Крваве му сузе из очију.
 Кад је царе сагледао Марка
 И пред њиме тешку топузину,
 Цар с' одмиче, а Марко примиче, 130
 Док доћера цара до дувара;
 Цар се маши у џепове руком,
 Те извади стотину дуката,
 Па их даје Краљевићу Марку:
 „Иди, Марко, напиј ми се вина; 135
 „Што су ми те тако ражљутили?“ —
 „Не питај ме, царе поочиме!
 „Познао сам сабљу баба мога;
 „Да сам Бог д'о у твојим рукама,
 „И ти би ме 'вако ражљутио.“
 Па он уста и оде чадору.

МАРКО КРАЉЕВИЋ И СОКО

азбоље се Краљевићу Марко
 Покрај пута друма јуначкога,
 Више главе копље ударио,
 А за копље Шарца привезао,
 Још говори Краљевићу Марко: 5
 „Ко би мене воде напојио,
 „Ко ли би ми ладак начинио,
 „Тај би души мјеста уфатио.“
 Ту допаде соко тица сива,
 У кљуну му воде доносио, 10
 Па је Марка воде напојио;
 Над Марком је крила раскрилио,
 Па је Марку ладак начинио.
 Још говори Краљевићу Марко:
 „О соколе, сива тицо моја! 15
 „Какво сам ти добро учинио,
 „Кад си мене воде напојио
 „И кад си ми ладак начинио?“
 Соко тица одговара Марку:
 „Не будали, Краљевићу Марко! 20
 „Кадно бјесмо на Косову бојном,
 „Тешки бојак ми с Турци трпљесмо,
 „Онда Турци мене уфатише,
 „Оба моја крила одсјекоше;
 „Ти си мене уфатио, Марко, 25
 „Метнуо ме на јелу зелену,
 „Да ме турски коњи не сатару,
 „И јуначка мяса наранио
 „И црвене крви напојио;
 „Ту си мени добро учинио.“ 30

МАРКО КРАЉЕВИЋ И БЕГ КОСТАДИН

оње јашу до два побратима,
 Бег Костадин и Краљевић Марко,
 Бег Костадин беседио Марку:
 „Побратиме, Краљевићу Марко!
 „Да ти мени о јесени дођеш,
 „О јесени, о Дмитрову данку,
 „А о моме крсноме имену,
 „Па да видиш части и поштења,
 „А и лепа, брате, дочекања,
 „И господске ђаконије редом.“
 Ал' беседи Краљевићу Марко:
 „Не вали се, беже, с дочекањем!
 „Кад ја тражи брата Андријаша,
 „Ја се деси у двору твојему
 „О јесени, о Дмитрову данку,
 „А о твоме крсноме имену,
 „Видио сам твоје дочекање,
 „И виде ти до три нечовештва.“
 Ал' беседи беже Костадине:
 „Побратиме, Краљевићу Марко!
 „Та каква ми нечовештва кажеш?“
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Прво ти је, брате, нечовештво:
 „Дођоше ти до две сиротице,
 „Да ј' нараниш леба бијелога
 „И напојиш вина црвенога;
 „А ти велиш двома сиротама:
 „„Ид'т' одатле један људски гаде!
 „„Не гад'те ми пред господом вина.“
 „А мени је жао, беже, било,

„Жао било двеју сиротица,
 „Па ја узе до две сиротице,
 „Одведе и' доле на чаршију,
 „Нарани и' леба бијелога
 „И напоји вина црвенога, 35
 „Па покроји на њи чисти скерлет,
 „Чисти скерлет и зелену свилу,
 „Па и' онда посла двору твоме,
 „А ја, беже, гледим из прикрајка,
 „Како ћеш и' онда дочекати; 40
 „А ти узе једно сирочади,
 „Узе њега на лијеву руку,
 „Друго узе на десницу руку,
 „Однесе и' у дворе за stole:
 „„Јед'те, пијте, господски синови.“ 45
 „Друго ти је, беже, нечовештво:
 „Што су били стари господари,
 „Па су своју азну изгубили,
 „И на њима стари скерлет беше,
 „Оне мећеш у доњу трпезу; 50
 „А који су нови господари
 „И од скора азну приметили
 „И на њима нови скерлет беше,
 „Оне мећеш у горњу трпезу,
 „Пред њи носиш вино и ракију 55
 „И господску ђаконију редом.
 „Треће ти је, беже, нечовештво:
 „Ти имадеш и оца и мајку,
 „Ни једнога у асталу нема,
 „Да ти пије прву чашу вина.“ 60

МАРКО КРАЉЕВИЋ И МИНА ОД КОСТУРА

једе Марко с мајком вечерати
 Сува љеба и црвена вина;
 Али Марку три књиге дођоше:
 Једна књига од Стамбола града,
 Од онога цара Појазета;
 Друга књига од Будима града,
 Од онога краља будимскога;

5

Трећа књига од Сибиња града,
 Од војводе Сибињанин-Јанка.
 Која књига од Стамбола града,
 Цар га у њој на војску позива,
 На Арапску љуту покрајину;
 Која књига од Будима града,
 Краљ га у њој у сватове зове,
 У сватове на кумство вјенчано,
 Да га вјенча с госпођом краљицом;
 Која књига од Сибиња града,

10

Јанко у њој на кумство зазива,
 Да му крсти два нејака сина.

Марко пита своју стару мајку:
 „Сјетуј мене, моја стара мајко!

15

„Куда ми је сад ићи најпрече:

„Ил' ћу ићи на цареву војску,

„Ил' ћу ићи краљу у сватове,

„Да га вјенчам с госпођом краљицом;

20

„Ил' ћу ићи Сибињанин-Јанку,

„Да му крстим два нејака сина?”

Вели мајка Краљевићу Марку:

„О мој синко, Краљевићу Марко!

„У свате се иде на весеље, 30
 „На кумство се иде по закону,
 „На војску се иде од невоље:
 „Иди, синко, на цареву војску;
 „И Бог ће нам, синко, опростити,
 „А Турци нас неће разумјети“. 35
 То је Марко послушао мајку,
 Па се спреми на цареву војску,
 С' собом води слугу Голубана;
 На походу мајци наручује:
 „Чу ли мене, моја стара мајко! 40
 „Граду врата рано затворајте,
 „А ујутру доцкан отворајте;
 „Јера сам ти, мајко, у завади
 „С проклетијем Мином од Костура,
 „Па се бојим, моја стара мајко, 45
 „Да ми бј'еле не похара дворе“.
 Оде Марко на цареву војску
 Са својијем слугом Голубаном.
 Кад су били на трећем конаку,
 Сједе Марко вечер' вечерати, 50
 Голубан му рујно вино служи:
 Узе чашу Краљевићу Марко,
 Чашу узе, у сан се занесе,
 И испусти чашу на трпезу,
 Чаша паде, вино се не просу; 55
 Буди њега слуга Голубане:
 „Господару, Краљевићу Марко!
 „И досад си на војску ишао,
 „Ал' нијеси тако дријемао,
 „Ни из руке чашу испуштао!“ 60
 А Марко се трже иза санка,
 Па говори слуги Голубану:
 „Голубане, моја вјерна слуго!
 „Мало тренух, чудан санак усних,
 „Чудан санак а у чудан часак, 65
 „Ће се прамен магле запођеде
 „Од Костура града бијелога,
 „Пак се сави около Прилипа,
 „У тој магли Мина од Костура,

„Он похара моје б'јеле дворе,
 „Све похара и огњем попали,
 „Стару мајку с коњма прегазео,
 „Зароби ми моју вјерну љубу,
 „Одведе ми коње из арова,
 „И однесе из ризнице благо“.

Вели њему слуга Голубане:

„А не бој се, Краљевићу Марко!

„Добар јунак добар сан уснио:

„Сан је лажа, а Бог је истина.“

Кад дођоше граду Цариграду,

Диже царе силовиту војску,

Отидоше преко мора сињег

На Арапску љуту покрајину,

Те узимљу по мору градове,

Четрдесет и четири града;

Кад дођоше под Кара-Окана,

Окан бише три године дана,

Окан бише, узет не моглоше;

Марко с'јече арапске јунаке,

Па све главе пред цара износи,

А цар Марку бакшише поклања.

То Турцима врло мучно било,

Па говоре цару честитоме:

„Господине, царе Појазете!

„Марко није јунак николико,

„Веће мртве одсијеца главе

„И пред тебе на бакшиш доноси“.

То зачуо Краљевићу Марко,

Па се моли цару честитоме:

„Господине, царе поочиме!

„Мене јесте сутра крсно име,

„Крсно име лијеп данак Ђурђев;

„Већ ме пусти, царе поочиме,

„Да прославим моје крсно име

„По закону и по обичају;

„И дај мене побра Алил-агу,

„Да се смиром понапијем вина.“

Од ина се цару не могаше,

Веће посла Краљевића Марка,

80

85

90

95

100

105

Да он слави своје крсно име, 110
 И даде му побра Алил-агу.
 Оде Марко у гору зелену
 Подалеко од војске цареве,
 Па разапе бијела шатора,
 Под њим сједе пити мрко вино 115
 Са својијем побром Алил-агом.
 Кад ујутру јутро освануло,
 Одмах позна стража од Арапа,
 Да у војсци не имаде Марка,
 Па повика стража од Арапа: 120
 „Сад навали, љута Арапијо!
 „Нема оног страшнога јунака
 „На шарену коњу великоме“.
 Тад' навали љута Арапија,
 Оде цару триест хиљад' војске. 125
 Онда царе Марку књигу пише:
 „Брже ходи, мој посинко Марко!
 „Пропаде ми триест хиљад' војске.“
 Али Марко цару одговара:
 „Када брже, царе поочиме! 130
 „Још се нисам вина напојио,
 „А камоли у славу устао!“
 Кад је друго јутро освануло,
 Опет виче стража од Арапа:
 „Навалите, љута Арапијо! 135
 „Нема оног страшнога јунака
 „На шарену коњу великоме.“
 А Арапи јуриш учинише,
 Оде цару шесет хиљад' војске.
 Опет царе Марку књигу пише: 140
 „Ходи брже, мој посинко Марко!
 „Пропаде ми шесет хиљад' војске“.
 Али Марко цару одговара:
 „Чекај мало, царе поочиме,
 „Још се нисам добро почастио 145
 „С кумовима и с пријатељима“.
 Кад је треће јутро освануло,
 Опет виче стража од Арапа:
 „Навалите, љута Арапијо!

„Нема оног доброга јунака
 „На шарену коњу великоме“.
 А Арапи јуриш учинише,
 Оде цару сто хиљада војске.
 Онда царе Марку књигу пише:
 „Брже да си, мој посинко Марко!
 „Брже да си, мој по Богу синко!
 „Арапи ми шатор оборише“.
 Онда Марко усједе на Шарца,
 Пак он оде у цареву војску;
 Кад ујутру бијел дан освану
 И двије се ударише војске,
 Опази га стража од Арапа,
 Пак повика из грла бијела:
 „Сад уступи, љута Арапијо!
 „Ето оног страшнога јунака
 „На шарену коњу великоме“.
 Онда Марко уд'ри међ' Арапе,
 На три стране војску рашћерао:
 Једну војску сабљом исјекао,
 Другу војску Шарцем погазио,
 Трећу војску пред цара догнао;
 Ал' се Марко љуто изранио:
 Седамдесет рана допануо,
 Седамдесет рана од Арапа;
 Пак он цару паде преко крила,
 Пита њега царе господине:
 „Мој посинко, Краљевићу Марко!
 „Јесу ли ти ране од самрти?
 „Можеш ли ми, синко, пребољети,
 „Да ти тражим мелем и ећиме?“
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Господине, царе поочиме!
 „Нијесу ми ране од самрти,
 „Чини ми се, могу пребољети“.
 Цар се маши руком у џепове,
 Те му даје хиљаду дуката,
 Да он иде грдне ране видат,
 За њим посла двије вјерне слуге,
 Да гледају, да не умре Марко;

Али Марко не тражи ећима,	190
Већ он иде из крчме у крчму,	
Те он тражи ће је боље вино.	
Тек се Марко вина понапио,	
И грдне му ране зарастоше,	
Али њему ситна књига дође,	195
Да су њему двори похарани,	
Похарани, огњем попаљени,	
Стара мајка с коњма прегажена	
И вјерна му љуба заробљена.	
Тад протужи Краљевићу Марко	200
Уз кољено цару поочиму:	
„Господине, царе поочиме!	
„Б’јели су ми двори похарани,	
„Вјерна ми је љуба заробљена,	
„Стара мајка с коњма прегажена,	205
„Из ризнице однешено благо,	
„Однијо га Мина од Костура.”	
Њега тјеши царе господине:	
„Не бој ми се, мој посинко Марко!	
„Ако су ти двори изгорели,	210
„Љепше ћу ти дворе начинити,	
„Поред мојих, к’о и моји што су;	
„Ако ти је благо однешено,	
„Да т’ учиним агом харачлијнским,	
„Пак ћеш више блага сакупити;	215
„Ако ти је љуба одведена,	
„Бољом ћу те љубом оженити”.	
Ал’ говори Краљевићу Марко:	
„Фала тебе, царе поочиме!	
„Кад ти станеш мене дворе градит,	220
„Мене хоће сиротиња клети:	
„„Гле курвића Краљевића Марка!	
„„Они су му двори изгорели,	
„„А ови му пусти останули!”	
„Да м’ учиниш агом харачлијнским,	225
„Ја харача покупит не могу	
„Док не свежем ништа и убога,	
„Па ће мене сиротиња клети:	
„„Гле курвића Краљевића Марка!	

„„Оно му је благо однешено,
 „„А ово му остануло пусто!“
 „А што ћеш ме женит другом љубом,
 „Кад је моја љуба у животу?
 „Већ дај мене триста јаничара,
 „Покуј њима криве косијере,
 „И дај њима лагане мотике,
 „Ја ћу ићи бијелу Костуру,
 „Не би л' своју повратио љубу.“
 Цар му даде триста јаничара,
 Покова им криве косијере,
 И даде им лагане мотике.
 Јаничаре сјетовао Марко:
 „Браћо моја, триста јаничара!
 „Ви идите бијелу Костуру,
 „Кад дођете ка Костуру граду,
 „Вама ће се Грци радовати:
 „„Благо нама, ево нам аргата!
 „„Јефтино ће радит винограде.“
 „Ви немојте, браћо моја драга,
 „Већ падните под Костуром градом,
 „Пијте вино и бистру ракију,
 „Докле и ја у Костур не дођем.“
 Отидоше триста јаничара,
 Отидоше бијелу Костуру,
 Марко оде Светој гори славној,
 Причести се и испов'једи се,
 Јер је многу крвцу учинио;
 Па обуче рухо калуђерско,
 Пусту црну браду до појаса,
 А на главу капу камилавку;
 Па се баци Шарцу на рамена,
 Оде право бијелу Костуру.
 Када дође Мини од Костура,
 Ал' он сједи, рујно пије вино,
 А Маркова служи му га љуба;
 Пита њега Мина од Костура:
 „Ој Бога ти, црни калуђере!
 „Откуд тебе тај шарени коњиц?“
 Вели њему Краљевићу Марко:

„Ој Бога ми, Мина господару! 270
 „Ја сам био у царевој војсци
 „На Арапској љутој покрајини,
 „Тамо бјеше једна будалина
 „По имену Краљевићу Марко,
 „И он тамо јесте погинуо: 275
 „И ја њега јесам саранио
 „По закону и по обичају,
 „Дадоше ми коња од подушја.”
 Кад то зачу Мина од Костура,
 Од радости на ноге скочио, 280
 Па говори Краљевићу Марку:
 „Бе аферим, црни калуђере!
 „Ево има девет годин’ дана
 „Како чекам ја такове гласе:
 „Маркове сам похарао дворе, 285
 „Похарао, огњем попалио,
 „Вјерну сам му љубу заробио,
 „Још је за се нијесам вјенчао;
 „Све сам чек’о док погине Марко,
 „А сад ћеш ме ти вјенчати с њоме.” 290
 Узе књигу Краљевићу Марко,
 Књигу узе, те Мину вјенчава,
 Да са киме, већ са својом љубом!
 Па сједоше рујно пити вино,
 Вино пити и веселити се. 295
 Ал’ говори Мина од Костура:
 „Чујеш, Јело, и срце и душо!
 „Досад си се Марковица звала,
 „А одсад си Минина госпођа;
 „Иди, душо, у ризнице доње, 300
 „Те донеси три купе дуката,
 „Да дарујем црна калуђера.”
 Оде Јела у ризнице доње,
 Те донесе три купе дуката,
 Не носи их од Минина блага, 305
 Већ их носи од Маркова блага;
 И донесе сабљу зарђалу,
 Па је даје црном калуђеру:
 „На ти и то, црни калуђере,

„Од подушја Краљевићу Марку.“

310

Узе сабљу Краљевићу Марко,

Сабљу узе, па је загледује,

Па говори Мини од Костура:

„Господару, Мина од Костура!

„Је л' слободно на веселу твоје

315

„Поиграти ситно калуђерски?“

Вели њему Мина од Костура:

„Јест слободно, црни калуђере,

„Јест слободно, зашто не би било?“

Скочи Марко на ноге лагане,

320

Обрну се и два и три пута,

Сав се чардак из темеља тресе;

Па потеже сабљу зарђалу,

Ману сабљом с десна на лијево,

Те он Мини одсијече главу,

325

Па повика из грла бијела:

„Сад навал'те, моја аргатијо!

„Нема вама Мине од Костура.“

Навалише триста јаничара

У дворове Мине од Костура,

330

Бијеле му дворе похараше,

Похараше, огњем попалише;

Марко узе своју вјерну љубу

И Минино он покупи благо,

Па отиде бијелу Прилепу

335

Пјевајући и поп'јевајући.

МАРКО КРАЉЕВИЋ И МУСА КЕСЕЦИЈА

ино пије Муса Арбанаса
 У Стамболу у крчми бијелој;
 Кад се Муса накитио вина,
 Онда поче пијан бесједити:
 „Ево има девет годинаца
 „Како дворим цара у Стамболу,
 „Ни издворих коња, ни оружја,
 „Ни доламе нове, ни половне;
 „Ал' тако ми моје вјере тврде!
 „Одврћ ћу се у равно приморје,
 „Затворићу скеле око мора
 „И друмове около приморја,
 „Начинићу кулу у приморју,
 „Око куле гвоздене ченгеле,
 „Вјешаћу му хоће и хаџије.“
 Штогађ Туре пјано говорило,
 То тријезно бјеше учинило:
 Одврже се у приморје равно,
 Позатвара скеле око мора,
 И друмове около приморја,
 Куд пролази царевина благо,
 На годину по триста товара,
 Све је Муса себе уставио;
 У приморју кулу начинио,
 Око куле гвоздене ченгеле,
 Вјеша цару хоће и хаџије.
 Када цару тужбе додијаше,
 Посла на њ'га Ћуприлић везира
 И са њиме три хиљаде војске;

5

10

15

20

25

Кад дођоше у равно приморје, 30
 Све поломи Муса по приморју
 И увати Ћуприлић-везира,
 Савеза му руке наопако,
 А свеза му ноге испод коња,
 Па га посла цару у Стамбола. 35
 Стаде царе мејданције тражит,
 Обећава небројено благо,
 Тко погуби Мусу кесеџију;
 Како који тамо одлазаше,
 Већ Стамболу он не долазаше. 40
 То се царе љуто забринуо;
 Ал' му вели хоџа Ћуприлићу:
 „Господине, царе од Стамбола!
 „Да је сада Краљевићу Марко,
 „Згубио би Мусу кесеџију.“ 45
 Погледа га царе попријеко,
 Па он проли сузе од очију:
 „Прођи ме се, хоџа Ћуприлићу!
 „Јер помињеш Краљевића Марка?
 „И кости су њему иструнуле; 50
 „Има пуно три године дана
 „Како сам га врг'о у тавницу,
 „Нијесам је више отворио.“
 Вели њему хоџа Ћуприлићу:
 „На милост ти, царе господине! 55
 „Шта би дао ономе јунаку,
 „Који би ти жива каз'о Марка?“
 Вели њему царе господине:
 „Дао бих му на Босни везирство
 „Без промјене за девет година 60
 „Да не тражим паре ни динара.“
 Скочи хоџа на ноге лагане,
 Те отвори на тавници врата,
 И изведе Краљевића Марка,
 Изведе га пред цара честитог; 65
 Коса му је до земљице црне,
 Полу стере, полом се покрива;
 Нокти су му орати би мог'о;
 Убила га мемла од камена,

Поцрнио као камен сињи. 70
 Вели царе Краљевићу Марку:
 „Јеси л' ђегођ у животу, Марко?“ —
 „Јесам, царе, али у рђаву.“
 Сједе царе казивати Марку
 Што је њему Муса починио; 75
 Па он пита Краљевића Марка:
 „Можеш ли се, Марко, поуздати,
 „Да отидеш у приморје равно,
 „Да погубиш Мусу кесеџију?
 „Даћу блага колико ти драго.“ 80
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Аја, богме, царе господине!
 „Убила ме мемла од камена,
 „Ја не могу ни очима гледат,
 „Камол' с Мусом мејдан дијелити! 85
 „Намјести ме ђегођ у механу,
 „Примакни ми вина и ракије
 „И дебела мяса овнујскога,
 „И бешкота љеба бијелога,
 „Да посједим неколико дана, 90
 „Казаћу ти кад сам од мејдана.“
 Цар добави три бербера млада:
 Један мије, други Марка брије,
 А трећи му нокте сарезује;
 Намјести га у нову механу; 95
 Примаче му вина и ракије
 И дебела мяса овнујскога,
 И бешкота љеба бијелога.
 Сједе Марко три мјесеца дана,
 Док је живот мало повратио; 100
 Пита царе Краљевића Марка:
 „Можеш ли се веће поуздати?
 „Досади ми љута сиротиња
 „Све тужећи на Мусу проклетог.“
 Вели Марко цару честитоме: 105
 „Донеси ми суве дренавине
 „Са тавана од девет година,
 „Да огледам може ли што бити.“
 Донеше му суву дренавину,

Стеже Марко у десницу руку, 110
 Прште дрво на двоје на троје,
 Ал' из њега вода не удари:
 „Богме, царе, јоште није време.“
 Тако стаде јоште мјесец дана,
 Док се Марко мало поначини; 115
 Када виђе да је за мејдана,
 Онда иште суву дренавину.
 Донесоше дренавину Марку;
 Кад је стеже у десницу руку,
 Прште пуста на двоје на троје, 120
 И дв'је капље воде искочише.
 Тада Марко цару проговара:
 „Прилика је, царе, од мејдана.“
 Па он оде Новаку ковачу:
 „Куј ми сабљу, Новаче ковачу! 125
 „Какву ниси прије саковао.“
 Даде њему тридесет дуката,
 Па он оде у нову механу,
 Пије вина три-четири дана,
 Пак пошета опет до Новака: 130
 „Јеси л', Ново, сабљу саковао?“
 Изнесе му сабљу саковану.
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Је ли добра, Новаче ковачу?“
 Новак Марку тихо говорио: 135
 „Ето сабље, а ето наковња,
 „Ти огледај сабљу каква ти је.“
 Ману сабљом и десницом руком
 И удари по наковњу Марко,
 Наковња је пола пресекао, 140
 Па он пита Новака ковача:
 „Ој Бога ти, Новаче ковачу,
 „Јеси л' икад бољу саковао?“
 Вели њему Новаче ковачу:
 „Ој Бога ми, Краљевићу Марко! 145
 „Јесам једну бољу саковао,
 „Бољу сабљу, а бољем јунаку:
 „Кад с' одврже Муса у приморје,
 „Што сам њему сабљу саковао,

„Кад удари њоме по наковњу,
 „Ни трупина здрава не остаде.” 150
 Ражљути се Краљевићу Марко,
 Па говори Новаку ковачу:
 „Пружи руку, Новаче ковачу!
 „Пружи руку да ти сабљу платим.” 155
 Превари се, уједе га гуја,
 Превари се, пружи десну руку,
 Ману сабљом Краљевићу Марко,
 Одс’јече му руку до рамена:
 „Ето сада, Новаче ковачу! 160
 „Да не кујеш ни боље ни горе;
 „А нај теби стотину дуката,
 „Те се рани за живота твога.”
 Даде њему стотину дуката,
 Пак посједе Шарца од мејдана, 165
 Оде право у приморје равно,
 Све се скита, а за Мусу пита.
 Једно јутро бјеше поранио
 Уз Клисору тврда Качаника,
 Ал’ ето ти Мусе кесеџије, 170
 На вранчићу ноге прекрстио,
 Топузину баца у облаке,
 Дочекује у бијеле руке.
 Кад се један другом прикучише,
 Рече Марко Муси кесеџији: 175
 „Дели Муса! уклон’ ми се с пута,
 „Ил’ с’ уклони, ил’ ми се поклони.”
 Ал’ говори Муса Арбанаса:
 „Прођи, Марко, не замећи кавге,
 „Ил’ одјаши да пијемо вино; 180
 „А ја ти се уклонити нећу
 „Ако т’ и јест родила краљица
 „На чардаку на меку душеку,
 „У чисту те свилу завијала,
 „А злаћеном жицом повијала, 185
 „Одранила медом и шећером;
 „А мене је љута Арнаутка
 „Код оваца на плочи студеној,
 „У црну ме струку завијала,

„А купином лозом повијала,
 „Одранила скробом овсенијем;
 „И још ме је често заклињала,
 „Да се ником не уклањам с пута.“
 Кад то зачу од Прилипа Марко,
 Он тад' пушћа своје бојно копље 195
 Своме Шарцу између ушију
 Дели-Муси у прси јуначке,
 На топуз га Муса дочекао,
 Преко себе копље претурио,
 Па потеже своје бојно копље, 200
 Да удари Краљевића Марка,
 На топуз га Марко дочекао,
 Пребио га на три половине.
 Потегоше сабље оковане,
 Један другом јуриш учинише: 205
 Ману сабљом Краљевићу Марко,
 Дели Муса буздован подбаци,
 Преби му је у три половине,
 Пақ потеже своју сабљу нагло,
 Да удари Марка Краљевића, 210
 Ал' подбаци топузину Марко,
 И изби му сабљу из балчака.
 Потегоше перне буздоване,
 Стадоше се њима ударати;
 Буздован'ма пера обломише, 215
 Бацише их у зелену траву,
 Од добријех коња одскочише,
 Шчепаше се у кости јуначке
 И погнаше по зеленој трави.
 Намјери се јунак на јунака, 220
 Дели Муса на Краљевић Марка;
 Нити може да обори Марка,
 Нит' се даде Муса оборити.
 Носише се љетни дан до подне;
 Мусу б'јела пјена попаднула, 225
 Краљевића б'јела и крвава.
 Проговара Муса кесеција:
 „Мани, Марко, јали да оманем.“
 Омахује Краљевићу Марко,

Ал' не може ништа да учини. 230
 Тад' оману Муса кесеџија,
 Уд'ри Марка у зелену траву,
 Пак му сједе на прси јуначке.
 Ал' процвиље Краљевићу Марко:
 „Ђе си данас, посестримо вило? 235
 „Ђе си данас? ниђе те не било!
 „Еда си се криво заклињала,
 „Ђегођ мене до невоље буде,
 „Да ћеш мене бити у невољи.“
 Јави му се из облака вила: 240
 „Зашто, брате, Краљевићу Марко!
 „Јесам ли ти, болан, говорила,
 „Да не чиниш у неђељу кавге?
 „Срамота је двоје на једнога;
 „Ђе су тебе гује из потаје?“ 245
 Гледну Муса брду и облаку,
 Откуд оно вила проговара;
 Маче Марко ноже из потаје,
 Те распори Мусу кесеџију
 Од учкура до бијела грла; 250
 Мртав Муса притиснуо Марка,
 И једва се ископао Марко.
 А кад стаде Марко преметати,
 Ал' у Муси три срца јуначка,
 Троја ребра једна по другијем; 255
 Једно му се срце уморило,
 А друго се јако разиграло,
 На трећему љута гуја спава;
 Када се је гуја пробудила,
 Мртав Муса по ледини скаче, 260
 Још је Марку гуја говорила:
 „Моли Бога, Краљевићу Марко!
 „Ђе се нисам пробудила била
 „Док је Муса у животу био,
 „Од тебе би триста јада било.“ 265
 Кад то виђе Краљевићу Марко,
 Проли сузе низ бијело лице:
 „Јаох мене до Бога милога!
 „Ђе погубих од себе бољег.“

Па он Муси одсијече главу,
И баци је Шарцу у зобницу,
Однесе је бијелу Стамболу;
Кад је баци пред цара честитог,
Цар је од стра' на ноге скочио,
Вели њему Краљевићу Марко:
„Не бој ми се, царе господине!
„Како би га жива дочекао,
„Кад од мртве главе поиграваш?“
Цар му даде три товара блага.
Оде Марко бијелу Прилипу,
Оста Муса уврх Качаника.

270

275

280

МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЂЕМО БРЂАНИН

лаву слави Краљевићу Марко,
 Славу слави светогa Ђорђија.
 У Марка су многе узавнице:
 Двјеста попа, триста калуђера,
 И дванаест српскијех владика,
 И четири старе патријаре,
 Од осталог ни броја не има.

5

Свему доста пива и јестива;
 Ал' говори стари калуђере:
 „Вала тебе, Краљевићу Марко!
 „Свега имаш у бијелу двору,
 „Још да имаш рибе од Орида!“
 Мучно бјеше Краљевићу Марку,
 Па дозива слугу Богосава,
 Додаје му чашу и матару:
 „Точи вино, Богосаве слуго!
 „Редом чаше око софре даји,
 „Немој кога прескочити, слуго.“

10

Па он оде низ бијелу кулу,
 Те опрема Шарца од мејдана.
 За њим стара пристанула мајка,
 Па је Марку тихо бесједила:
 „Ја мој синко, Краљевићу Марко!
 „Немој носит ништа од оружја,
 „Ти се јеси крви научио,
 „Учинићеш крвцу о празнику.“
 Нуто Марку велике невоље!
 Мучно му је ићи без оружја,
 А још горе не послушат мајке.
 Не шће узет ништа од оружја,

15

20

25

30

Већ посједе Шарца од мејдана,
 Окрену га низ поље зелено,
 Оде право бијелу Ориду.
 Кад је био води на ћуприју,
 Ал' ето ти једнога јунака, 35
 На дорату ноге прекрстио,
 Топузину баца у облаке,
 Дочекује у бијеле руке;
 Божју помоћ називаше Марку,
 Лијепо му Марко приватио. 40
 Вели јунак од Прилипа Марку:
 „Ој, бога ти, незнана делијо!
 „Нијеси ли отуд од Прилипа,
 „Од оцака Краљевића Марка?
 „Је ли Марко код бијела двора? 45
 „Има л' Марко доста узавница?“
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Ој, Бога ми, незнани јуначе!
 „Ја сам јутрос од Прилипа била,
 „Код двора је Краљевићу Марко, 50
 „Слави Марко свога светитеља;
 „Има Марко доста узавница.“
 Вели њему незнан добар јунак:
 „Нека има, незнана делијо;
 „Ако Бог да и срећа јуначка, 55
 „Совра ће му у крв огрезнути,
 „Бога ми ћу њега објесити
 „Баш о вратим' бијела Прилипа;
 „Давно ми је брата погубио,
 „Погубио Мусу кесеџију.“ 60
 Па окрену коња доратаста,
 Оста јадан Марко гледајући.
 Свакојачко мисли и премишља:
 Да би му се казивао Марко,
 Хоће њега Туре погубити, 65
 Јер не има ништа од оружја;
 Да га пусти бијелу Прилипу,
 Хоће исјећ млоге узавнице
 А тражећи по оцаку Марка.
 Све мислио, на једно смислио, 70

Па он викну из грла бијела:	
„Куд ћеш тамо, Ђемо Брђанине?	
„Ево, море, Краљевића Марка!“	
Поврати се Ђемо Брђанине.	
Поузда се Краљевићу Марко,	75
Да ће утећ на своме Шарину,	
Па побјеже пољем широкијем,	
За њиме се Ђемо натурао.	
Брз је Шарац, утећи му шћаше,	
Ал' потеже Ђемо топузину,	80
Па заљуља покрај себе њоме	
Јадна Марка међу плећи живе,	
Паде Марко у зелену траву,	
Марко паде, а Ђемо допаде,	
Свеза Марку наопако руке,	85
Па извади синџир из егбета,	
Окова га све у гвожђе љуто:	
А на ноге двоје букагије,	
А на руке двоје белензуке,	
А на грло синџир гвожђе тешко;	90
Па посједе његова Шарина,	
А дората води у поводу,	
Привезао Марка за дората,	
Оде право бијелу Ориду,	
Под Оридом вјешала огради,	95
Да објеси Краљевића Марка;	
Моли му се господа ришћанска:	
„Богом брате, Ђемо Брђанине!	
„Ту нам немој објесити Марка,	
„Неће родит вино ни шеница,	100
„Ево тебе три товара блага.“	
Узе Ђемо три товара блага,	
Води Марка граду Вучитрну,	
Па под градом вјешала огради,	
Хоће Ђемо да објеси Марка;	105
Моли му се господа ришћанска:	
„Богом брате, Ђемо Брђанине!	
„Ту нам немој објесити Марка,	
„Неће родит вино ни шеница,	
„Ево тебе три товара блага.“	110

Узе Ђемо три товара блага,
 Гони Марка бијелу Звечану,
 И ту Ђемо вјешала огради,
 Да објеси Краљевића Марка;
 Моли му се господа звечанска: 115
 „Богом брате, Ђемо Брђанине!
 „Ту нам немој објесити Марка,
 „Неће родит вино ни шеница,
 „Ево тебе три товара блага.“
 Узе Ђемо три товара блага. 120
 Отале се Ђемо подигао
 Кроз некакву Јањину планину.
 Тешко Ђемо ожедњео бјеше,
 Дели-Марку тихо говораше:
 „Знаш ли, Марко, воде ја механе? 125
 „Тешко ме је освојила жеђа.“
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Тако, Ђемо, не раде јунаци,
 „Већ закољу коња ја сокола,
 „Напију се крви од гроца.“ 130
 Вели њему Ђемо Брђанине:
 „Нит ћу клати коња, ни сокола,
 „Већ ћу заклат тебе Краљевића,
 „Па се напит крви од-гроца.“
 Па потеже сабљу оковану, 135
 Да закоље Краљевића Марка.
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Има, Ђемо, бијела механа,
 „И проклета крчмарица Јања,
 „Сад ће ми се осветити Јања: 140
 „Доста сам јој вина потрошио,
 „А нијесам дао ни динара.“
 То је Ђемо једва дочекао.
 У то доба пали пред механу,
 А испаде крчмарица Јања, 145
 Кад сагледа савезана Марка,
 Марко на њу очим' преваљује,
 Насмеја се крчмарица Јања:
 „Бе аферим, јунак од јунака!
 „Боже мили, на свему ти вала! 150

- „Кад ја виђех савезана Марка!
 „Појићу те, Брђанине Ђемо!
 „Без бијеле паре и динара,
 „Баш ак' хоћеш три бијела дана.”
 Па под Ђемом коња уватила, 155
 Одведе га у механу билу,
 Донесе му вина и ракије.
 Пије вино Брђанине Ђемо,
 А наздравља Краљевићу Марку,
 Наздравља му, али му не даје. 160
 Кад се Ђемо накитио вина,
 Донесе му крчмарица Јања
 Рујна вина од седам година,
 Меће у њег' биље свакојако.
 Паде Ђемо главом без узглавља, 165
 Скочи Јања на ноге лагане,
 На свом побру гвожђе отвораше,
 А на Ђема Марко удараше;
 Кад удари синџир гвожђе тешко,
 Па засједе пити рујно вино, 170
 Удари га чизмом и мамузом:
 „Устан', Ђемо, да пијемо вино.”
 Кад погледа Ђемо Брђанине
 Више себе Марка Краљевића,
 А на врату синџир гвожђе тешко, 175
 Скочи Ђемо на ноге лагане,
 Синџир гвожђе земљи притезаше,
 Он потеже рукам' и ногама,
 Попуцују руке из рамена,
 Попуцују ноге из кољена, 180
 Ал' је тврдо гвожђе уватило.
 Сједе Ђемо на земљицу црну,
 Марко сједе пити мрко вино,
 А наздравља Ђему Брђанину,
 Наздравља му, али му не даје. 185
 Кад се Марко накитио вина,
 Онда Шарца свеза за дората,
 А за Шарца Ђема Брђанина,
 Па усједе Ђемова дората,
 Оде право граду Вучитрну; 190

- Изилази господа ришћанска:
 „Богом брате, Краљевићу Марко!
 „Објеси нам Ђему Брђанина,
 „Ево тебе три товара блага.”
 Марко њима три товара врати, 195
 Што су дали Ђему Брђанину,
 Па он оде бијелу Звечану;
 Ту господа српска излазила:
 „Богом брате, Краљевићу Марко!
 „Објеси нам Ђема Брђанина, 200
 „Ево тебе три товара блага.”
 Марко њима три товара врати,
 Што су дали Ђему Брђанину;
 Оде Марко бијелу Ориду,
 Ту излази господа ришћанска: 205
 „Богом брате, Краљевићу Марко!
 „Објеси нам Ђема Брђанина,
 „Ево тебе три товара блага.”
 Марко неће да узима блага,
 Већ он њима три товара врати, 210
 Што су дали Ђему Брђанину;
 Код Орида начини вјешала
 И објеси Ђема Брђанина.
 Па он узе рибе од Орида,
 Оде право бијелу Прилипу, 215
 Те он слави свога светитеља.

МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЉУТИЦА БОГДАН

ораниле три српске војводе
 Од Косова уз кршно приморје:
 Једно бјеше од Прилипа Марко,
 Друго бјеше Реља од Пазара,
 Треће бјеше Милош од Поцерја;
 Ударише покрај винограда,
 Винограда Љутице Богдана.

5

Игра коња Реља од Пазара,
 Нагони га преко винограда,
 Па он ломи грозна винограда;
 Вели њему од Прилипа Марко:
 „Прођ' се, Реља, грозна винограда;
 „Да ти знадеш чиј' су виногради,
 „Далеко би коња одгонио:

10

„Виноград је Љутице Богдана.

15

„Ја сам једном овуда прошао

„И ломио грозна винограда,

„Припази ме Љутица Богдане

„На кобили танкој бедевији;

„Ја не смједох шчекати Богдана,

20

„Већ побјегах у кршно приморје;

„Поћера ме Љутица Богдане

„На његовој танкој бедевији;

„Да ми не би Шарца од мејдана,

„Доиста ме уватио шћаше;

25

„Већ ми Шарац стаде одмицати.

„А кобила поче остајати;

„Кад то виђе Љутица Богдане,

„Он потеже тешку топузину,

„Пушћа за мнош уз кршно приморје,

30

„Довати ме по свилену пасу,	
„Побратиме, сапом од топуза,	
„Шћера мене за уши Шарину,	
„Једва му се у седло повратих	35
„И утекох уз кршно приморје.	
„Има од тад' седам годинца,	
„Већ овуда нијесам прошао.“	
Истом они у бесједи бјеху,	
Док се прамен запођеде таме,	
Винограду уз равно приморје;	40
Погледаше три српске војводе,	
Ал' ето ти Љутице Богдана	
И са њиме дванаест војвода.	
Кад то виђе Краљевићу Марко,	
Он бесједи Рељи и Милошу:	45
„Чујете ли, до два побратима!	
„Ето нама Љутице Богдана,	
„Сва три ћемо изгубити главе,	
„Већ ходите да ми побјегнемо.“	
Ал' говори Милош од Поцерја:	50
„Побратиме, Краљевићу Марко!	
„Данас мисле и говоре људи,	
„Да три боља не има јунака	
„Од нас ове три српске војводе;	
„Боље нам је сва три погинути,	55
„Нег' срамотно данас побјегнути.“	
Кад то зачу Краљевићу Марко,	
Он им онда другу проговара:	
„Чујете ли, до два побратима!	
„А ви ход'те да их дијелимо:	60
„Ил' волите на сама Богдана,	
„Ил' његових дванаест војвода?“	
Вели њему и Милош и Реља:	
„Ми волимо на сама Богдана.“	
То је Марко једва дочекао.	65
У то доба и Богдан допаде.	
Трже Марко тешку топузину,	
Пак поћера дванаест војвода:	
Док с' окрену неколико пута,	
Свих дванаест од коња растави	70

И бијеле савеза им руке, Поћера их око винограда; Ал' ето ти Љутице Богдана, Ђе он гони Рељу и Милоша, Обојици савезао руке.	75
Кад то виђе Краљевићу Марко, Препале се како никад није, Пак ста гледат куд ће побјегнути, Али њему одмах на ум паде, Ђе су с' један другом завјерили:	80
Ђе се један у невољи нађе, Да му други у помоћи буде; Пак потеже дизгене Шарину, Самур-калпак на чело намаче, Те састави самур и обрве,	85
А потеже сабљу оковану, На Богдана погледа попреко. Стаде Богдан украј винограда, Кад сагледа црне очи Марку, И какав је на очима Марко,	90
Под Богданом ноге обумреше. Гледа Марко Љутицу Богдана, Богдан гледа Краљевића Марка, А не смије један на другога; Доцкан рече Љутица Богдане:	95
„Ходи, Марко, да се помиримо: „Пусти мене дванаест војвода, „Да ти пустим Рељу и Милоша.“ То је Марко једва дочекао, Пусти њему дванаест војвода,	100
Богдан пусти Рељу и Милоша. Скиде Марко мјешину са Шарца, Пак сједоше пити рујно вино, Мезете га грозним виноградом; А када се вина накитише,	105
Устадоше три војводе српске, Добријех се коња доватише; Рече Марко Љутици Богдану: „С Богом остај, Љутица Богдане! „Да с' у здрављу опет састанемо	110

„И црвена вина напијемо!“
Вели њему Љутица Богдане:
„С Богом пош'о, Краљевићу Марко!
„Већ те моје очи не виђеле!
„Како си ме данас препануо,
„Никада те пожељети нећу.“
Оде Марко уз кршно приморје,
Оста Богдан украј винограда.

115

МАРКО КРАЉЕВИЋ И ВУЧА ЏЕНЕРАЛ

ли грми, ил' се земља тресе?
 Нити грми, нит' се земља тресе,
 Већ пуцају на граду топови,
 На тврдоме граду Варадину:
 Шенлук чини Вуча џенерале,
 Јер је Вуча шићар задобио,
 Три војводе српске уватио:

5

Једно јесте Милош од Поцерја,
 Друго јесте Топлица Милане,
 А треће је Косанчић Иване;
 Бацио их на дно у тавницу,
 Ђено лежи вода до кољена,
 А јуначке кости до рамена.

10

Цвили јунак Милош од Поцерја,
 Цвили Милош како љута гуја,
 Јер се Милош није научио

15

Подносити муку и невољу;
 Цвили Милош како љута гуја,
 Привлачи се на пенцер тавници,
 Те он гледа јунак по сокаци,

20

Не би л' кога знана опазио,
 Ал' припази пошту књигоношу,
 Па дозивље Милош од Поцерја:
 „Богом брате, пошта књигоноша!
 „Донеси ми један лист хартије,
 „Да ти градим једну ситну књигу.”

25

То је пошта за Бога примио,
 Донесе му један лист хартије;
 Сједе Милош ситну књигу писат
 У Прилипа, у бијела града,

30

Своме побру Краљевићу Марку:
 „Богом брате, Краљевићу Марко!
 „Ил' не чујеш, ил' не хајеш за ме?
 „Тешке сам ти муке допануо,
 „Побратиме, у мађарске руке. 35
 „Увати ме Вуча џенерале,
 „И још моја оба побратима;
 „Бацио нас на дно у тавницу,
 „Ђено лежи вода до кољена,
 „А јуначке кости до рамена; 40
 „Лежим, брате, три бијела дана,
 „Ако будем, брате, још три дана,
 „Никада ме више виђет нећеш;
 „Избављај ме, побратиме Марко,
 „Јал' за благо, јали на јунаштво.“ 45
 Па у лице пером ударио,
 Од образа крви наточио,
 С крви њему књигу запечати,
 Па је даде пошти књигоноши,
 И даде му дванаест дуката; 50
 Па је пошти Милош говорио:
 „Носи књигу бијелу Прилипу
 „На кољено Краљевићу Марку.“
 Оде пошта бијелу Прилипу,
 У њег' стиже у свету неђељу, 55
 Када Србљи у цркви бијаху;
 Стаде пошта пред бијелом црквом,
 Докле Марко изиђе из цркве;
 Кад изиђе Краљевићу Марко,
 Пошта капу под мишицу баци, 60
 Поклања се до земљице Марку,
 Па му даде лист књиге танане.
 Када Марко ситну књигу прими,
 Стојећи је књигу проучио;
 Када виђе што му књига каже, 65
 Уд'рише му сузе од очију,
 Па је онда Марко бесједио:
 „Авај мене, драги побратиме!
 „Ту ли си ми, болан, допадноу!
 „Ал' тако ми моје вјере тврде! 70

„Хоће тебе побро избавити
„Јал' за благо, јали на јунаштво.“

Па он оде својој танкој кули,

Сједе мало, те се напи вина,

Па припаса сабљу оковану,

75

И пригрну ћурак од курјака,

А на главу капу од курјака,

Привеза је мрком јеменијом;

Па узимље копље убојито,

Па се спушта у подруме Шарцу,

80

Те опреми Шарца од мејдана:

Притеже му седморе колане,

Заузда га уздом позлаћеном;

Па натоци тулумину вина,

Објеси је о ункаш Шарину,

85

С десне стране тешку топузину,

Да не крива ни тамо ни амо;

Па се Шарцу на рамена баци,

Окрену га од Прилипа града,

Оде право стојну Бијограду.

90

Кад је био покрај Бијограда,

Уврати се, те се напи вина;

Па одатле поклопи Шарина,

За Дунавом скела догоди се:

Двапут Марко скелеџију викну,

95

Па га више ни чекати не шће,

Већ наћера Шарца на Дунаво,

Оде право граду Варадину,

Под Варадин у поље зелено.

Ту устави Шарца од мејдана,

100

Па удари копље у ледину,

За копље је привез'о Шарина,

Тулумину скиде са ункаша,

И врже је у зелену траву,

Па он сједе пити мрко вино;

105

Не пије га чим се вино пије,

Већ леђеном од дванаест ока,

Пола пије, пола Шарцу даје.

Кад ујутру јутро освануло,

Пошетала Велимировица,

110

Мила снаха Вуче џенерала,
 По бедену града Варадина,
 Она гледа низ поље зелено,
 У пољу је опазила Марка;
 Кад угледа Краљевића Марка, 115
 Трољетна је увати грозница,
 Па побјеже у бијеле дворе.
 Њу ми пита Вуча џенерале:
 „Што је тебе, моја снахо драга?“
 Казује му Велимировица: 120
 „О мој свекре, Вуча џенерале!
 „Сједи јунак у пољу широку,
 „У ледину копље ударио,
 „За копље је коња привезао,
 „А пред њиме стоји тулум вина; 125
 „Не пије га чим се пије вино,
 „Већ леђеном од дванаест ока,
 „Пола пије, пола коњу даје;
 „Коњ му није каквино су коњи,
 „Веће шарен како и говече; 130
 „Јунак није какви су јунаци:
 „На плећима ћурак од курјака,
 „На глави му капа од курјака,
 „Привез'о је мрком јеменијом;
 „Нешто црно држи у зубима 135
 „Колик' јагње од пола године.“
 Вели њојзи Вуча џенерале:
 „Не плаши се, моја снахо драга!
 „Ја онаких имам у тамници,
 „И њега ћу сада додати.“ 140
 Па дозива сина Велимира:
 „Велимире, моје чедо драго!
 „Узми, сине, за триста катана,
 „Иди доље у поље широко,
 „Доведи ми онога јунака.“ 145
 Велимир је на ноге скочио,
 Па узима триста катаније,
 Он усједе вранца помамнога,
 И изиђе граду на капију,
 Сколи Марка са четири стране, 150

Марко сједи, пије мрко вино,
 Ал' катане Шарац опазио,
 Поче ногам' о земљицу тући,
 Примиче се своме господару.

Кад погледа Краљевићу Марко,
 155
 Ал' катане њега опколиле;
 Попи Марко леђенину вина,
 Баци леђен у зелену траву,
 Па се тури на рамена Шарцу,
 А катане на њег' ударише.

160
 Да је коме погледати било,
 Кад удари у катане Марко,
 Како соко међу голубове:
 Што погуби сабљом окованом,
 Што погази Шарцем од мејдана,
 165
 Што подави у тихом Дунаву;
 Побјеже му Велимир дијете,
 Ћера њега на Шарину Марко,
 Достиже га у пољу широку,
 Довати га мало топузином,
 170
 Паде дите у зелену траву;
 Одја Марко од коња Шарина,
 Савеза му и ноге и руке,
 Па г' објеси Шарцу о ункашу;
 Па он оде својој тулумини,
 175
 Баци дите у зелену траву,
 А он опет сједе пити вино.
 То гледала Велимировица,
 Па отиде Вучи џенералу:
 „Зло ти вино, Вуча џенерале!
 180
 „Зло ти вино, а горе ти било!
 „Све катане тебе изгибоше,
 „Велимиру јунак свеза руке,
 „Савеза му и ноге и руке,
 „Па ено га, пије рујно вино,
 185
 „А Велимир у травици лежи."
 Проговара Вуча џенерале:
 „Не бој ми се, моја снахо драга!
 „Сад ћеш виђет, док се старац крене."
 Па он дрмну на граду топове,
 190

Три хиљаде састави катана,
 Па посједе своју бедевију,
 И изиђе граду на капију;
 Он нареди низ поље катане,
 Опколише са четири стране, 195
 А то ништа и не види Марко,
 Ал' припази Шарац од мејдана,
 Па ногама о земљицу туче,
 Примиче се своме господару;
 Кад погледа Краљевићу Марко, 200
 Ал' катане њега опколиле,
 Он поскочи на ноге лагане,
 Па се маши Шарцу на рамена;
 Да је коме сјести, те виђети!
 Кад поћера по пољу катане! 205
 Сабља му је у десници руци,
 У лијевој копље убојито,
 У зубима дизген од Шарина;
 Кога Марко сабљом удараше,
 По двојицу од једног грађаше; 210
 Кога Марко копљем удараше,
 Преко себе њега претураше;
 Док с' окрену неколико пута,
 Оде к врагу млада катанија;
 Побјеже му Вуча џенерале 215
 На његовој танкој бедевији,
 Поћера га на Шарину Марко;
 Брза му је пуста бедевија,
 Шћаше утећ граду Варадину;
 Љуљну Марко тешком топузином, 120
 Па је пушта за њим преко поља,
 Удари га сапом од топуза,
 Паде Вуча у зелену траву,
 Тад' допаде од Прилипа Марко,
 Свеза Вучи руке наопако, 225
 Савеза му и ноге и руке,
 Објеси га Шарцу о ункашу,
 И увати танку бедевију,
 Па он оде сину Велимиру,
 Привеза их једног за другога, 230

Па пребаци преко бедевије,
 Бедевију свеза за Шарина,
 Оде право бијелу Прилипу;
 Обојицу баци у тавницу.
 Књигу пише џенераловица, 235
 Те је шаље бијелу Прилипу:
 „Богом брате, Краљевићу Марко!
 „Не губи ми Вуче џенерала
 „И мојега сина Велимира;
 „Ишти, Марко, што је тебе драго.” 240
 Дође књига Краљевићу Марку,
 Када виђе што му књига каже,
 Онда Марко другу књигу пише:
 „Вјерна љубо Вуче џенерала!
 „Пусти мене до три побратима, 245
 „И подај им три товара блага;
 „И пусти ми старога Топлицу,
 „И подај му три товара блага,
 „Јер је јунак много дангубио;
 „И дај мене три товара блага, 250
 „Што сам мога мучио Шарина;
 „Иза тога џенераловице,
 „Ето тамо Милош од Поцерја,
 „Па ви с њиме како начините.”
 Оде књига граду Варадину; 255
 Када дође џенераловици,
 Књигу гледа џенераловица,
 Шаље благо од Прилипа Марку,
 Па узима од тавнице кључе,
 Те отвори проклету тавницу, 260
 И извади три војводе младе
 И са њима старога Топлицу;
 Па их води на бијелу кулу;
 Па бербере хитре добавила:
 Једни мију, други косу брију, 265
 А трећи им нокте сарезују;
 Донесе им вина и ракије
 И лијепе сваке ђаконије,
 Показа им што учини Марко;
 Па говори Милошу војводи: 270

„Богом брате, војвода Милошу!
 „Пустите ми мога господара
 „И мојега сина Велимира.“
 Њој говори Милош од Поцерја:
 „Не бој ми се, џенераловице! 275
 „Дај ми вранца Вуче џенерала,
 „Што га јаше једном у години,
 „Када иде у Текију цркви,
 „Опреми га како г' Вуча спрема,
 „Да поиграм преко Њемадије; 280
 „И дај мене од злата каруце,
 „И у њима дванаест вранаца,
 „Што их преже Вуча џенерале,
 „Када иде од Беча ћесару,
 „Да м' однесу старога Топлицу; 285
 „Дај ми рухо Вуче џенерала,
 „Што га носи о Васкрсенију,
 „Да обучем мојега Топлицу.“
 Све му даде џенераловица,
 И свакоме хиљаду дуката, 290
 Што ће пити вино до Прилипа,
 Па одоше бијелу Прилипу.
 Лијепо их дочекао Марко.
 Пусти Марко Вучу џенерала
 И његова сина Велимира, 295
 И даде му многе пратиоце
 До његова града Варадина.
 А војводе дијелише благо,
 Па се рујна накитише вина,
 И у б'јело изљубише лице, 300
 Сваки Марка у бијелу руку,
 Па одоше сваки своме двору.

МАРКО ПИЈЕ УЗ РАМАЗАН ВИНО

ар Сулејман јасак учинио,
 Да с' не пије уз рамазан вино,
 Да с' не носе зелене доламе,
 Да с' не пашу сабље оковане,
 Да с' не игра колом уз кадуне; 5
 Марко игра колом уз кадуне,
 Марко паше сабљу оковану,
 Марко носи зелену доламу,
 Марко пије уз рамазан вино,
 Још нагони оџе и аџије, 10
 Да и они с њиме пију вино.
 Иду Турци цару на парницу:
 „Цар Сулејман, и отац и мајко!
 „Нијеси ли јасак учинио,
 „Да с' не пије уз рамазан вино, 15
 „Да с' не носе зелене доламе,
 „Да с' не пашу сабље оковане,
 „Да с' не игра колом уз кадуне;
 „Марко игра колом уз кадуне,
 „Марко паше сабљу оковану, 20
 „Марко носи зелену доламу,
 „Марко пије уз рамазан вино;
 „Па му просто, да сам пије вино,
 „Већ нагони оџе и аџије,
 „Да и они с њиме пију вино.“ 25
 Кад је царе разумео речи,
 Он пошилије два своја чауша:
 „Отидите, два чауша млада!
 „Пак кажите Краљевићу Марку,
 „Да га царе на диван зазива.“ 30

Отидоше два чауша млада.
 Кад дођоше Краљевићу Марку,
 Али Марко под шатором пије,
 Пред њим купа од дванаест ока;
 Беседе му два чауша млада: 35
 „Да чујеш ли, Краљевићу Марко!
 „Тебе царе на диван зазива,
 „Да ти идеш цару на дивана.“
 Расрди се Краљевићу Марко,
 Пак довати ону купу с вином, 40
 Па удара царева чауша,
 Прште купа а прште и глава,
 И проли се и крвца и вино.
 Оде Марко цару на дивана,
 Седе цару до десна колена, 45
 Самур-калпак на очи намиче,
 А буздован уза се привлачи,
 Бритку сабљу на крило намиче.
 Беседи му царе Сулејмане:
 „Мој посинко, Краљевићу Марко! 50
 „Та ја јесам јасак учинио,
 „Да с' не пије уз рамазан вино,
 „Да с' не носе зелене доламе,
 „Да с' не пашу сабље оковане,
 „Да с' не игра колом уз кадуне; 55
 „Добри људи о злу говорише,
 „На јаднога Марка потворише,
 „Да ти играш колом уз кадуне,
 „Да ти пашеш сабљу оковану,
 „Да ти носиш зелену доламу, 60
 „Да ти пијеш уз рамазан вино,
 „Још нагониш оце и аџије,
 „Да и они с тобом пију вино.
 „Зашто калпак на очи намичеш?
 „Што л' буздован уза се привлачиш? 65
 „Што ли сабљу на крило намичеш?“
 Ал' беседи Краљевићу Марко:
 „Поочиме, царе Сулејмане!
 „Ако пијем уз рамазан вино,
 „Ако пијем, вера ми доноси; 70

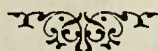
„Ак' нагоним оџе и аџије,
 „Не може ми та образ поднети,
 „Да ја пијем, они да гледају,
 „Нек не иду мени у меану;
 „Ако л' носим зелену доламу, 75
 „Млад сам јунак и доликује ми;
 „Ако л' пашем сабљу оковану,
 „Ја сам сабљу за благо купио;
 „Ако играм колом уз кадуне,
 „Ја се, царе, нисам оженио, 80
 „И ти с', царе, био неожењен;
 „Ако л' калпак на очи намичем,
 „Чело гори, с царем се говори;
 „Што буздован уза се привлачим
 „И што сабљу на крило намичем, 85
 „Ја се бојим да не буде кавге,
 „Ако би се заметнула кавга,
 „Тешко оном тко ј' најближе Марка!“
 Гледи царе на четири стране,
 Не има ли тко ближе до Марка: 90
 Ал' код Марка нигди никог нема,
 Већ најближе царе Сулејмане;
 Цар с' одмиче, Марко се примиче,
 Док дотера цара до дувара:
 Цар се маша руком у џепове, 95
 Он извади стотину дуката,
 Па и' даје Краљевићу Марку:
 „Иди, Марко, те се напиј вина.“

ОРАЊЕ МАРКА КРАЉЕВИЋА

ино пије Краљевићу Марко
 Са старицом Јевросимом мајком,
 А кад су се напојили вина,
 Мајка Марку стаде бесједити:
 „О мој синко, Краљевићу Марко! 5
 „Остави се, синко, четовања,
 „Јер зло добра донијети неће,
 „А старој се досадило мајци
 „Све перући кржаве хаљине;
 „Већ ти узми рало и волове, 10
 „Пак ти ори брда и долине,
 „Те сиј, синко, шеницу бјелицу,
 „Те ти рани и мене и себе.”
 То је Марко послушао мајку:
 Он узима рало и волове; 15
 Ал’ не оре брда и долине,
 Већ он оре цареве друмове;
 Отуд’ иду Турци јањичари,
 Они носе три товара блага,
 Па говоре Краљевићу Марку: 20
 „Море Марко, не ори друмова.” —
 „Море Турци, не газ’те орања.” —
 „Море Марко, не ори друмова.” —
 „Море Турци, не газ’те орања.” —
 А када се Марку досадило, 25
 Диже Марко рало и волове,
 Те он поби Турке јањичаре,
 Пак узима три товара блага,
 Однесе их својој старој мајци:
 „То сам тебе данас изорао.” 30

СМРТ МАРКА КРАЉЕВИЋА

оранио Краљевићу Марко
У неђељу прије јарког сунца
Покрај мора Урвином планином.
Када Марко био уз Урвину,
Поче њему Шарац посртати,

5

Посртати и сузе ронити.

То је Марку врло мучно било,

Па је Марко Шарцу говорио:

„Давор', Шаро, давор' добро моје!

„Ево има сто и шесет љета

10

„Како сам се с тобом састануо,

„Још ми нигда посрнуо ниси,

„А данас ми поче посртати,

„Посртати и сузе ронити:

„Нека Бог зна, добро бити неће,

15

„Хоће једном бити према глави,

„Јали мојој, јали према твојој.”

То је Марко у ријечи био,

Кличе вила с Урвине планине,

Те дозива Краљевића Марка:

20

„Побратиме, Краљевићу Марко!

„Знадеш, брате, што ти коњ посрће?

„Жали Шарац тебе господара,

„Јер ћете се брзо растанути.”

Али Марко вили проговара:

25

„Б'јела вило, грло те бољело!

„Како бих се са Шарцем растао,

„Кад сам прош'о земљу и градове,

„И обиш'о исток до запада,

„Та од Шарца бољег коња нема,

30

- „Нит' нада многа бољег јунака!
 „Не мислим се са Шарцем растати
 „Док је моје на рамену главе."
 Ал' му б'јела одговара вила:
 „Побратиме, Краљевићу Марко! 35
 „Тебе нитко Шарца отет неће,
 „Нит' ти можеш умријети, Марко,
 „Од јунака, ни од оштре сабље,
 „Од топуза, ни од бојна копља,
 „Ти с' не бојиш на земљи јунака; 40
 „Већ ћеш, болан, умријети, Марко,
 „Ја од Бога, од старог крвника.
 „Ако л' ми се вјеровати нећеш,
 „Када будеш вису на планину,
 „Погледаћеш с десна на лијево, 45
 „Опазићеш двије танке јеле,
 „Сву су гору врхом надвисиле,
 „Зеленијем листом зачиниле,
 „Међу њима бунар вода има,
 „Онђе хоћеш Шарца окренути, 50
 „С коња сјаши, за јелу га свежи,
 „Наднеси се над бунар над воду,
 „Ти ћеш своје огледати лице,
 „Па ћеш виђет кад ћеш умријети."
 То је Марко послушао виле; 55
 Кад је био вису на планину,
 Погледао с десна на лијево,
 Опазио двије танке јеле,
 Сву су гору врхом надвисиле,
 Зеленијем листом зачиниле; 60
 Онђе Марко окренуо Шарца,
 С њега сјао, за јелу га свез'о,
 Наднесе се над бунар над воду,
 Над водом је лице огледао;
 А кад Марко лице огледао, 65
 Виђе Марко кад ће умријети,
 Сузе проли, па је говорио:
 „Лажив св'јете, мој лијепи цв'јете!
 „Л'јеп ти бјеше, ја за мало ходах!
 „Та за мало, три стотин' година! 70

„Земан дође да св'јетом пром'јеним.”

Па повади Краљевићу Марко,

Па повади сабљу од појаса,

И он дође до коња Шарина,

Сабљом Шарцу одсијече главу,

75

Да му Шарац Турком не допадне,

Да Турцима не чини измета,

Да не носи воде ни ђугума;

А кад Марко посијече Шарца,

Шарца коња свога укопао,

80

Боље Шарца, нег' брата Андрију;

Бритку сабљу преби на четверо,

Да му сабља Турком не допадне,

Да се Турци њоме не поносе,

Што је њима остало од Марка,

85

Да ришћанлук Марка не прокуне;

А кад Марко бритку преби сабљу,

Бојно копље сломи на седмеро,

Па га баци у јелове гране;

Узе Марко перна буздована,

90

Узе њега у десницу руку,

Па га баци с Урвине планине

А у сиње у дебело море,

Па топузу Марко бесједио:

„Кад мој топуз из мора изиш'о,

95

„Онда 'ваки ђетић постануо!”

Када Марко сактиса оружје,

Онда трже дивит од појаса,

А из џепа књиге без јазиије,

Књигу пише Краљевићу Марко:

100

„Ко год дође Урвином планином

„Међу јеле студену бунару,

„Те затече онђе дели-Марка,

„Нека знаде да је мртав Марко;

„Код Марка су три ђемера блага,

105

„Каква блага? све жута дуката,

„Један ћу му ђемер халалити,

„Што ће моје т'јело укопати,

„Други ђемер нек се цркве красе,

„Трећи ђемер кљаству и слијепу,

110

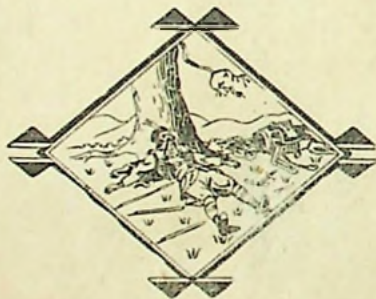
„Нек слијепи по свијету ходе,
 „Нек пјевају и спомињу Марка.“
 Када Марко књигу накитио,
 Књигу врже на јелову грану,
 Откуда је с пута на погледу; 115
 Златан дивит у бунар бацио;
 Скиде Марко зелену доламу,
 Прострије је под јелом по трави,
 Прекрсти се, сједе на доламу,
 Самур-калпак на очи намаче, 120
 Доље леже, горе не устаде.
 Мртав Марко крај бунара био
 Од дан' до дан' неђељицу дана,
 Ко гођ прође друмом широкијем,
 Те опази Краљезића Марка, 125
 Сватко мисли да ту спава Марко,
 Око њега далеко облази,
 Јер се боји да га не пробуди.
 Ће је срећа, ту је и несрећа,
 Ће несрећа, ту и среће има: 130
 А сва добра срећа изнијела
 Игумана Светогорца Васа
 Од бијеле цркве Вилиндара
 Са својем ђаком Исаијом;
 Кад игуман опазиио Марка, 135
 На ђакона десном руком маше:
 „Лакше, синко, да га не пробудиш,
 „Јер је Марко иза сна зловољан,
 „Па нас може оба погубити.“
 Гледећ' кале како Марко спава, 140
 Више Марка књигу опазиио,
 Према себе књигу проучиио,
 Књига каже да је мртав Марко.
 Онда кале коња одсједнуо,
 Па привати за делију Марка, 145
 Ал' се Марко давно преставиио.
 Проли сузе проигуман Васо,
 Јер је њему врло жао Марка;
 Отпаса му три ћемера блага,
 Отпасује, себе припасује. 150

Мисли мисли проигуман Васо,
 Ђе би мртва саранио Марка.
 Мисли мисли, све на једно смисли:
 Мртва Марка на свог коња врже,
 Па га снесе мору на јалију,
 С мртвим Марком сједе на галију,
 Одвезе га право Светој гори,
 Извезе га под Вилиндар цркву,
 Унесе га у Вилиндар цркву,
 Чати Марку што самртну треба,
 На земљи му т'јело опојао,
 Насред б'јеле цркве Вилиндара,
 Онђе старац укопао Марка,
 Биљега му никаке не врже,
 Да се Марку за гроб не разлиде,
 Да се њему душмани не свете.

155

160

165

БОЛАНИ ДОЈЧИН

азбоље се војвода Дојчине,
 У Солуну граду бијеломе,
 Боловао за девет година;
 По Солуна не зна за Дојчина,
 Они мисле да је преминуо. 5
 То се чудо надалеко чуло,
 Чак далеко у земљу Арапску,
 Зачуо је Усо Арапине,
 Једнак чуо, једнак седла вранца,
 Право оде ка Солуну граду, 10
 Те он паде под Солуна града,
 Под Солуна у поље широко,
 Усред поља шатор разапео,
 Од Солуна иште заточника,
 Да изађе њему на мејдана, 15
 Да јуначки мејдан подијеле.
 У Солуну не има јунака,
 Да изиђе њему на мејдана:
 Дојчин био, па се разбољео;
 Био Дука, па га боли рука; 20
 Јест Илија луда аџамија,
 Оно боја није ни виђело,
 А камоли с киме учинило,
 Та ако би оно и изашло,
 Ал' му не да остарила мајка: 25
 „Не, Илија, луда аџамијо!
 „Тебе хоће Арап преварити,
 „Те ће ми те луда погубити,
 „Оставити саморану мајку.“
 Кад то виђе црни Арапине, 30

Ђе јунака у Солуну нема,
 Да изиђе њему на мејдана,
 На Солун је порез ударио:
 Све на двора по јалова овна,
 По фуруну љеба бијелога, 35
 И по товар вина црвенога,
 И по кондир жежене ракије,
 И по двадест жутијех дуката,
 И по једну лијепу ђевојку,
 Ја ђевојку, ја невјесту младу, 40
 Којано је скоро доведена,
 Доведена, јоште нељубљена.
 Сав је Солун порез изредио,
 Редак дође двору Дојчинову;
 Али Дојчин никога не има, 45
 До имаде љубу вијерницу
 И Јелицу своју милу сеју;
 Оне јадне порез састављале,
 Ал' га нико да однесе нема,
 Јер га Арап приватити неће 50
 Без Јелице лијепе ђевојке.
 Оне су се јадне узмучиле;
 Сједе Јела брату више главе,
 Рони сузе низ бијело лице,
 Те је брату лице покапала; 55
 Тад' се јадан Дојчин разабрао,
 Па бесједи болани Дојчине:
 „Двори моји, огњем сагорели!
 „А каде ми брже прокапасте?
 „Да ми није умријети с миром.“ 60
 Проговара Јелица ђевојка:
 „О мој брате, болестан Дојчине!
 „Нису твоји двори прокапали,
 „Но су сузе Јелице сестрице.“
 Тад' говори болесан Дојчине: 65
 „Шта је, селе, ако Бога знадеш!
 „Ал' је вама љеба нестануло?
 „Али љеба, ал' црвена вина?
 „Али злата, ал' бијела платна,
 „Немаш чиме на ђерђефу вести, 70

„Немаш чиме, ал' немаш по чему?“
 Проговара Јелица ђевојка:
 „О мој брате, болани Дојчине!
 „Доста имам љеба бијелога,
 „А још више вина црвенога;
 „Доста злата и бијела платна,
 „Имам чиме на ђерђефу вести,
 „Имам чиме, и имам по чему;
 „Ал' да видиш и друге невоље:
 „Јест дошао Усо Арапине
 „Под Солуна у поље широко,
 „Од Солуна иште заточника,
 „Да изиђе њему на мејдана;
 „У Солуну не има јунака,
 „Да изиђе њему на мејдана;
 „А кад виђе црни Арапине,
 „Он удари порез на Солуна:
 „Све на двора по дебела овна,
 „По фуруну љеба бијелога,
 „И по товар црвенике вина,
 „И по кондир жежене ракије,
 „И по двадест жутијех дуката,
 „И по једну лијепу ђевојку,
 „Ја ђевојку, ја невјесту младу;
 „Сав је Солун порез изредио,
 „Редак дође на твоје дворове:
 „Ти не имаш брата никаквога,
 „Да саставља порез Арапину,
 „Но смо јадне саме састављале,
 „И ми јесмо порез саставиле,
 „Ал' га нико однијети нема,
 „Јер га Арап приватити неће
 „Без Јелице баш твоје сестрице;
 „А чу ли ме, болестан Дојчине,
 „Ја не могу љубит Арапина,
 „Чу ли, брате, за живота твога.“
 Тада рече болани Дојчине:
 „Хеј Солуне, огњем сагорео!
 „Ђе у тебе не има јунака,

75

80

85

90

95

100

105

„Да изиђе Арапу на мејдан,
 „Но ми не би умријети с миром.“
 Па дозива љубу Анђелију:
 „Анђелија, моја вјерна љубо!
 „Је л' ми јоште у животу доро?“
 Проговара љуба Анђелија:
 „Господару, болестан Дојчине!
 „Јесте тебе доро у животу,
 „И добро сам угојила дора.“
 Тад' бесједи болани Дојчине:
 „Анђелија, моја вјерна љубо!
 „Иди узми дора дебелога,
 „Те га води моме побратиму,
 „Побратиму Петру налбантину,
 „Да ми кује вересијом дора,
 „Хоћу исти Арапу на мејдан,
 „Хоћу исти, ако доћи нећу.“
 Једнак њега љуба послушала,
 Она узе дора дебелога,
 Одведе га Петру налбантину;
 Кад је виђе Перо налбантине,
 Још је њојзи био говорио:
 „Снахо моја, танка Анђелија!
 „Зар је мене побро преминуо,
 „Те ти водиш дора на продају?“
 Ја говори дилбер-Анђелија:
 „Мој ђевере, налбантине Перо!
 „Није тебе побро преминуо,
 „Но се тебе побро поздравио,
 „Да му кујеш вересијом дора,
 „Да он иде Арапу на мејдан;
 „Кад се врати, да ти потков плати.“
 Проговара налбантине Перо:
 „Анђелија, моја снахо мила!
 „Ја не кујем коње вересијом;
 „Да ми дадеш твоје оке чарне,
 „Да их љубим, док се побро врати
 „И док мене потковицу плати.“
 Анђелија, љута и проклета,
 Она плану како ватра жива,

110

115

120

125

130

135

140

145

Па одведе некована дора,
 Те доведе болесну Дојчину.
 Вели њојзи болани Дојчине:
 „Анђелија, моја вјерна љубо!
 „Је л' ми побро дора потковао?“
 Писну Анђа како љута гуја:
 „Господару, болани Дојчине!
 „Бог убио твога побратима!
 „Он не кује коња вересијом,
 „Но он иште моје очи црне,
 „Да их љуби док му потков платиш;
 „Ја не могу налбанте љубити,
 „Та, Дојчине, за живота твога.“
 Кад то чуо болестан Дојчине,
 Он говори вијерници љуби:
 „Анђелија, моја вјерна љубо!
 „Оседлај ми дора дебелого,
 „Изнеси ми копље убојито.“
 Па дозивље сестрицу Јелицу:
 „О Јелица, моја мила сејо!
 „Донеси ми једну крпу платна,
 „Утегни ме, селе, од бедара,
 „Од бедара до витих ребара,
 „Да се моје кости не размину,
 „Не размину кости мимо кости.“
 Хитро су га обје послушале:
 Љуба седла дебела дората,
 И износи копље убојито;
 А сеја је доносила платно,
 Утегоше болана Дојчина
 Од бедара до витих ребара,
 Припасаше сабљу аламанку,
 Приведоше дора од мејдана,
 Турише га дору на рамена,
 Додаше му копље убојито;
 Познаде га доро од мејдана,
 Па му оде силан поиграват.
 Окрену га Дојчин низ чаршију;
 Колико му силан подиграва,
 Из калдрме искаче камење.

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
 „РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ“
 БЕОГРАД

- Ал' говоре солунски трговци: 190
 „Вала Богу! вала јединоме!
 „Од како је Дојчин преминуо,
 „Није бољи јунак проишао
 „Кроз Солуна града бијелога,
 „Ни бољег коња пројахао.“ 195
 Оде Дојчин у поље широко
 Ка шатору црна Арапина.
 Кад га виђе црни Арапине,
 Од страха је на ноге скочио,
 Па говори црни Арапине: 200
 „Ој Дојчине, да те Бог убије!
 „Јоште ли си, море, у животу?
 „Ходи, јолдаш, да пијемо вино,
 „А прођи се кавге и ђавола,
 „Џаба тебе порез од Солуна.“ 205
 Ал' говори болани Дојчине:
 „Изиђ', курво, црни Арапине!
 „Изиђи ми на мејдан јуначки,
 „Да јуначки мејдан дијелимо,
 „А ласно је пити рујно вино 210
 „И љубити солунске ђевојке.“
 Вели њему црни Арапине:
 „Богом брате, војвода Дојчине!
 „Ти се прођи кавге и ђавола,
 „Но одјаши да пијемо вино, 215
 „Џаба тебе порез од Солуна,
 „И ђаба ти солунске ђевојке;
 „Кунем ти се Богом истинијем,
 „Да ти овђе никад доћи нећу.“
 Кад то виђе болестан Дојчине, 220
 Ће му Арап изићи не смије,
 Он нагони дебела дорина
 На његова бијела шатора,
 На копљу му шатор претурио.
 Кад да видиш чуда под шатором! 225
 Под шатором триест ђевојака,
 Међу њима црни Арапине.
 Ја кад виђе црни Арапине,
 Ће га с' Дојчин оканити неће,

Он се вати вранцу на рамена, 230
 А у руку копље убојито;
 Изиђоше у поље широко,
 Наљутише коње од мејдана.
 Проговара болесан Дојчине:
 „Удри, курво, црни Арапине, 235
 „Удри прије да ти жао није.“
 Баци копље црни Арапине,
 Да удари болесна Дојчина,
 Ал' се доро боју научио,
 Кличе доро до зелене траве, 240
 Високо га копље претурило,
 Те удара у земљицу црну,
 Пола копља у земљу нагнао,
 А пола се одломило било.
 Кад то виђе црни Арапине, 245
 Плећи даде, бијежати стаде,
 Право бјежи к бијелу Солуну,
 А за њиме болани Дојчине.
 Таман Арап на врата солунска,
 А стиже га болани Дојчине, 250
 Па потеже копље убојито,
 Прикова га Солуну на врата,
 Па повади сабљу аламанку,
 Те Арапу одсијече главу,
 Па на сабљи главу дохитио 255
 Арапове очи извадио,
 Очи зави у танка јаглука,
 Баци главу у зелену траву.
 Па он оде тамо уз чаршију,
 Кад је био побратиму своме, 260
 Побратиму Петру налбантину,
 Он дозивље свога побратима:
 „Изиђ', побро, да ти потков платим,
 „Што си мене коња потковао,
 „Потковао вересијом дора.“ 265
 Проговара Перо налбантине:
 „Побратиме, болани Дојчине!
 „Нијесам ти дора потковао:
 „Ја се, брате, мало нашалио,

- „Анђелија, љута и проклета,
 „Она плану како ватра жива,
 „Па одведе некована дора.“
 Њему вели болестан Дојчине:
 „Изиђ' амо, да ти потков платим.“
 Он изиђе пред свога дуђана,
 Ману сабљом болани Дојчине,
 Налбантину одсијече главу,
 Па на сабљи главу дохитио,
 Извадио очи налбантину,
 Очи зави у јаглука танка,
 Главу баци на мермер-чаршију,
 Право оде двору бијеломе.
 Пред двором је дора одсједнуо,
 Па он сједе на меку ложницу,
 Па извади очи Арапове,
 Те их баци својој милој сеји:
 „Ето, селе, очи Арапове,
 „Нека знадеш, да их љубит нећеш,
 „Селе моја, за живота мога.“
 Па извади очи налбантове,
 Те их даје љуби Анђелији:
 „Нај ти, Анђо, очи налбантове,
 „Нека знадеш, да их љубит нећеш,
 „Љубо моја, за живота мога.“
 То изусти, а душу испусти.

ЖЕНИДБА ЂУРЂА СМЕДЕРЕВЦА

ад се жени Смедеревац Ђуро,
 Надалеко запреси ђевојку,
 У лијепу граду Дубровнику,
 У онога краља Мијаила,
 По имену Јерину ђевојку.
 Ђуро проси, краље му је даје.
 Док испроси лијепу ђевојку,

5

Строши Ђуро три товара блага;
 Док дарива свасти и пунице,
 Он потроши хиљаду дуката.
 Када стаде свадбу уговарат,
 Онда краље говорио Ђуру:

10

„Чујеш мене, Смедеревче Ђуро!
 „Када дођеш Смедереву твоме,
 „Те ти станеш купити сватове,
 „Ти не зови Срба у сватове,
 „Јер су Срби тешке пијанице,
 „А у кавзи љуте кавгаџије,

15

„Опиће се, приметнуће кавгу,
 „Нећеш кавзи џевап учинити,
 „А камоли одвести ђевојку;
 „Већ ти зови Грке и Бугаре,
 „Купи свата колико ти драго,
 „По ђевојку кад је тебе драго.“

20

Кад то зачу Смедеревац Ђуро,
 Опрема се двору бијеломе,
 Па он оде Смедереву граду,
 У путу га ситна књига стиже
 Од Јерине лијепе ђевојке:

25

„Чујеш мене, Смедеревче Ђуро! 30
 „Кад ти дођеш б'јелу Смедереву,
 „Те ти станеш купити сватове,
 „Ти не слушај старца баба мога:
 „Ти не зови Грка, ни Бугара,
 „Нећеш изићи ни изнијет главе 35
 „Из нашега града Дубровника,
 „Ја немоли извести ђевојке;
 „Веће зови Србе у сватове:
 „Кума куми Дебелић-Новака,
 „А прикумка Новаковић-Груја, 40
 „Старог свата Сибињанин-Јанка,
 „А ђевера Краљевића Марка,
 „А чауша Рељу Крилатицу,
 „А војводу Обилић-Милоша,
 „Барјактара Топлицу Милана, 45
 „А привенца Косанчић Ивана,
 „А остале које тебе драго;
 „Купи, Ђуро, хиљаду сватова,
 „Па ти хајде када тебе драго.“
 Када Ђуро књигу разгледао, 50
 Не бјеше му мило николико,
 Он у мисли Смедереву дође.
 Далеко га мати угледала,
 Мало ближе пред њег' ишетала,
 Руке шире у лице се љубе, 55
 Ђуро мајку у бијелу руку,
 Узеше се за бијеле руке
 И одоше на бијелу кулу,
 Па сједоше за совру готову.
 Пита мајка Смедеревца Ђура: 60
 „А мој сине, Смедеревче Ђуро!
 „Јеси ли ми путовао мирно?
 „Јеси л' мене снаху испросио,
 „Мене снаху, тебе вјерну љубу?“
 Вели њојзи Смедеревац Ђуро: 65
 „Ој Бога ми, моја стара мајко!
 „Ја сам тебе путовао мирно,
 „И тебе сам снаху испросио,
 „Тебе снаху, мене вјерну љубу,

„У лијепу граду Дубровнику 70
 „У онога краља Мијаила,
 „По имену Јерину ђевојку,
 „Док испросих Јерину ђевојку,
 „Ја потроших три товара блага,
 „Док даривах свасти и пунице, 75
 „Ја потроших хиљаду дуката;
 „А кад стадох свадбу уговарат,
 „Онда мене краљу бесједио,
 „Када станем купити сватове,
 „Да не зовем Срба у сватове: 80
 „„У пићу су тешке пијанице,
 „„А у кавзи љуте кавгаџије,
 „„Опиће се, заметнуће кавгу,
 „„Нећеш кавзи џевап учинити,
 „„А камоли одвести ђевојку; 85
 „„Веће зови Грке и Бугаре.
 „„Па их купи колико ти драго,
 „„По ђевојку када тебе драго.“
 „Ја отале поћох, стара мајко!
 „У путу ме ситна књига стиже 90
 „Од Јерине, од моје ђевојке:
 „„Чујеш мене, Смедеревче Ђуро!
 „„Кад ти дођеш б'јелу Смедереву,
 „„Те ти станеш купити сватове,
 „„Ти не слушај старца баба мога: 95
 „„Ти не зови Грка ни Бугара,
 „„Нећеш изић ни изнијет главе
 „„Из нашега града Дубровника,
 „„Ја некмоли извести ђевојке;
 „„Веће зови Србе у сватове: 100
 „„Кума куми Дебелић-Новака,
 „„А прикумка Новакова Груја,
 „„Старог свата Сибињанин-Јанка,
 „„А ђевера Краљевића Марка,
 „„А џауша Рељу Крилатицу, 105
 „„А војводу Обилић-Милоша,
 „„Барјактара Топлицу Милана,
 „„А привенца Косанчић-Ивана,
 „„А остале које тебе драго;

- „„Купи, Ђуро, хиљаду сватова,
 „„Па ти хајде када тебе драго.“
 „Сад ме сјетуј, моја стара мајко!
 „Ал' ћу слушат краља таста мога,
 „Ал' Јерину лијепу ђевојку?“
 Вели њему остарила мајка: 110
 „О мој синко, Смедеревче Ђуро!
 „Латини су варалице старе,
 „Хоће тебе, синко, преварити;
 „Ти не слушај краља таста свога,
 „Већ послушај Јерину ђевојку, 120
 „Па ти зови Србе у сватове,
 „Ако тебе буде до невоље,
 „Они ће ти бити у невољи.“
 Кад то зачу Смедеревац Ђуро,
 Сједе писат књиге на кољену, 125
 Растури их на четири стране,
 Па почину неколико дана,
 Ал' ето ти Старога Новака
 И са њиме дијете Груица;
 Мало затим постајало време, 130
 Али ето од Сибиња Јанка,
 Води Јанко стотину сватова;
 Оде Јанко на бијелу кулу,
 Помоли се низ пољице Марко,
 А за Марком Реља од Пазара, 135
 А за Рељом војвода Милошу,
 За Милошем Топлица Милане,
 За Миланом Косанчић Иване.
 Састаше се српске војевode
 И хиљада кићених сватова. 140
 Лијепо их дочекао Ђуро,
 Па је њима тихо бесједио:
 „Браћо моја, хиљада сватова!
 „Ја не идем сада Дубровнику,
 „Веће шаљем побратима Марка; 145
 „Лијепо ми послушајте Марка
 „И мог кума Старину Новака.“
 Одатле се свати подигоше,
 Дубровнику путоваше мирно.

Кад су дошли Дубровнику граду,
 Ондај рече Краљевићу Марко:
 „Браћо моја, хиљада сватова!
 „Сада ћемо на капије доћи,
 „Ваља проћи, моја браћо драга!
 „Седамдесет и седам капија,
 „Док се дође под бијелу кулу;
 „Под кулом су совре постављене,
 „На соврама вино и ракија
 „И остале сваке ђаконије;
 „Око соври слуге и слушкиње,
 „Да примају коње и оружје:
 „Коње дајте, оружје не дајте,
 „Под оружјем за совре сједајте,
 „Прек' оружја мрко вино пијте;
 „Када дође дубровачки краљу,
 „Ви шутите, ја ћу говорити.“
 У ријечи под кулу падоше.
 Слуге њима коње приватише,
 А слушкиње свијетло оружје;
 Коње даше, оружје не дају,
 Под оружјем за совре сједају,
 Прек' оружја мрко пију вино.
 Ал' ето ти дубровачког краља,
 Па је њима тихо говорио:
 „О мој куме, Старина Новаче!
 „И досад су свати долазили,
 „Под оружјем нису пили вина.“
 Новак ћути, ништа не говори,
 Проговори Краљевићу Марко:
 „Пријатељу, дубровачки краљу!
 „Оваки је адет у Србаља:
 „Прек' оружја пију мрко вино,
 „Под оружјем и санак бораве.“
 Краљ се врати и оде на кулу.
 Ту су ноћцу тавну преноћили,
 Кад ујутру јутро освануло,
 Ал' повика с бедена Латинче:
 „Чујеш, куме, Дебелић-Новаче!
 „Ето горе на бијелој кули,

160

165

170

175

180

185

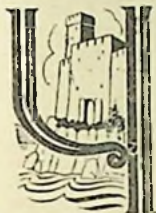
- „Онђе има двоје Латинчади, 190
 „Зову тебе на мејдан јуначки,
 „Ваља њима на мејдан изићи,
 „Па одвести Јерину ђевојку.”
 Кад то зачу Старина Новаче,
 Он погледа на Груицу свога, 195
 А Груица не шће ни на кога,
 Веће скочи на ноге лагуне,
 Па он оде уз бијелу кулу;
 Кад изиђе на кулу танану,
 Срете њега двоје Латинчади 200
 С двије оштре сабље у рукама,
 На Груицу јуриш учинише,
 Паде Грујо по земљици црној,
 Ману руком и мачем зеленим,
 Од двојице начини четири, 205
 Па он пође низ бијелу кулу;
 Јави му се Јерина ђевојка:
 „Стани мало, дијете Груица!”
 Па му баци јабуку од злата:
 „Нај то тебе, дијете Груица: 210
 „Ако тебе до невоље буде,
 „Нека знадеш ће Јерина сједи.”
 Сиђе Грујо Старини Новаку
 И донесе главе од Латина.
 Истом Грујо сједе за трпезу, 215
 А повика с бедена Латинче:
 „Чујеш, куме, Старина Новаче!
 „Ето доље под бијелом кулом,
 „Ту имају три коња витеза,
 „У седлима до три бојна копља, 220
 „Врхови им небу окренути,
 „Да прескочиш три коња витеза,
 „Па да водиш Јерину ђевојку.”
 Кад то зачу Старина Новаче,
 Он погледа Краљевића Марка, 225
 Марко гледа од Сибиња Јанка,
 Јанко гледа Рељу Бошњанина,
 Реља скочи на ноге лагуне,
 Па он оде под бијелу кулу,

И прескочи три коња витеза 230
 И на њима до три копља бојна,
 Па потеже сабљу оковану,
 Око коња дванаест катана,
 Све дванаест Реља погубио,
 Па узима три коња витеза, 235
 Одведе их Старини Новаку.
 Истом Реља сједе за трпезу,
 Али виче с бедена Латинче:
 „Хајде, куме, Старина Новаче!
 „Те стријељај на кули јабуку.” 240
 Гледа Новак војводу Милоша,
 Милош скочи на ноге лагуне,
 Узе стр’јелу за златну тетиву,
 Устријели на кули јабуку,
 Па донесе Старини Новаку. 245
 Ражљути се Краљевићу Марко,
 Па говори Старини Новаку:
 „Да ја знадем ће сједи Јерина,
 „Ја их не бих више ни молио.”
 Вели њему дијете Груица: 250
 „Хајде за мном, Краљевићу Марко,
 „Виђео сам ће сједи Јерина.”
 Изиђоше на кулу танану,
 И нађоше Јерину ђевојку,
 Сведоше је низ танану кулу, 255
 Ал’ повика с бедена Латинче:
 „Чујеш, куме, Старина Новаче!
 „Пред вама је сада затворено
 „Седамдесет и седам капија.”
 Проговори Краљевићу Марко: 260
 „Дај ми, Грујо, Шарца од мејдана,
 „На њему су кључи од капија.”
 Грујо њему доведе Шарина;
 Кад се Марко довати Шарина,
 Па потеже тешку топузину, 265
 Колико се Марко ражљутио,
 Како врата која удараше,
 На четири поле одлијећу,
 Док он дође на градску капију,

- Тврда бјеше, да је Бог убије! 270
 Кад удара тешком топузином,
 Сва се љуља из темеља кула,
 И просу се из куле камење;
 Ал' повика дубровачки краљу
 (На кули се оној догодио): 275
 „Немој више ударати, Марко.“
 Па долеће и донесе кључе,
 И отвори од капије врата.
 Стаде Марко капији на врата,
 Броји својих хиљаду сватова, 280
 Сватови му на број изиђоше.
 Онда рече Краљевићу Марко:
 „Ходи амо, пријатељу краљу,
 „Ходи, краљу, да се дарујемо,
 „Дарујемо и да с' опростимо, 285
 „Што је који учинио кзара.“
 Дође њему дубровачки краљу,
 Он мишљаше и очекиваше
 Да ће њега даривати Марко;
 Ману Марко топузином тешком, 290
 Мртав краље паде на капију,
 А отиде хиљада сватова,
 Прав' одоше Смедереву граду.
 Кад су дошли граду Смедереву,
 Лијепо их Ђуро дочекао, 295
 И држа их петнаест данака;
 Оде Ђуро с Јерином на кулу,
 А остали сваки двору своме.

СМРТ ВОЈВОДЕ ПРИЈЕЗДЕ

есте књиге иду за књигама,
 Од кога ли, коме ли долазе?
 Од Мемеда од цара турскога,
 А долазе до Сталаћа града,
 До Пријезде, војводе сталаћка: 5
 „О Пријезда, војводо сталаћка!
 „Пошљи мени до три добра твоја:
 „Прво добро сабљу навалију,
 „Која сече дрвље и камење,
 „Дрво, камен и студено гвожђе; 10
 „Друго добро ждрала коња твога,
 „Који коњиц може прелетити
 „Засобице и по два бедена;
 „Треће добро твоју љубу верну.“
 Гледи књигу војвода Пријезда, 15
 Ону гледи, другу ситну пише:
 „Цар-Мемеде, турски господару!
 „Купи војске колико ти драго,
 „Под Сталаћа кад је теби драго,
 „Удри Сталаћ како ти је драго, 20
 „Ја ти добра не дам ни једнога;
 „Ја сам сабљу за себе ковао,
 „А ждрала сам за себе ранио,
 „А љубу сам за себе довео;
 „Па ти не дам добра ни једнога.“ 25
 Диже војску турски цар Мемеде,
 Диже војску, оде под Сталаћа,
 Био Сталаћ три године дана,
 Нит' му одби дрва ни камена,
 Нит' га како може освојити, 30
 Ни пак како може оставити.
 Једно јутро уочи недеље

Попела се Пријездина љуба
 На бедена малена Сталаћа,
 Па с бедена у Мораву гледи, 35
 Ал' Морава мутна испод града,
 Па бесједи Пријездина љуба:
 „О Пријезда, драги господару!
 „Ја се бојим, драги господару,
 „Нас ће Турци лагумом дигнути.“ 40
 Ал' беседи војвода Пријезда:
 „Мучи, љубо, муком се замукла!
 „Гди ће бити лагум под Моравом?“
 Потом дошла та недеља прва
 И господа отишла у цркву, 45
 И Божју су службу остајали;
 Кад господа изишла из цркве,
 Тад' беседи војвода Пријезда:
 „О војводе, моја десна крила!
 „Крила моја, с вама ћу летити, 50
 „Да ручамо, да се напијемо,
 „Да на граду врата отворимо,
 „Да на Турке јуриш учинимо,
 „Па што нама Бог и срећа даде.“
 Па Пријезда љубу дозиваше: 55
 „Иди, љубо, у пивнице доње,
 „Те донеси вина и ракије.“
 Узе Јела два кондира златна,
 Па отиде у пивнице доње.
 Кад госпођа пред пивницу дошла, 60
 Ал' пивница пуна јаничара,
 Папучама пију вино ладно
 А у здравље Јелице госпође,
 С покој душе Пријезде војводе.
 Кад то види Јелица госпођа, 65
 Та кондиром о камен удари,
 Па потрча у господске дворе:
 „Зло ти вино, драги господару!
 „Зло ти вино, а гора ракија!
 „Пивница ти пуна јаничара, 70
 „Папучама пију вино ладно,
 „А за моје здравље намењују,

„А тебека жива сарањују,
 „Сарањују, за душу ти пију.“
 Онда скочи војвода Пријезда, 75
 Те на граду отвори капију,
 Па на Турке јуриш учинише,
 Те се бише и секоше с Турци,
 Док погибе шездесет војвода,
 Њи шездесет, иљаде Турака; 80
 Тад’ се врати војвода Пријезда,
 Па за собом затвори капију,
 Па потрже сабљу навалију,
 Ждралу коњу одсијече главу:
 „Јао ждрале, моје добро драго! 85
 „Та нека те турски цар не јаше!“
 Преби бритку сабљу навалију:
 „Навалија, моја десна руко!
 „Та нека те турски цар не паше!“
 Па отиде госпођи у дворе, 90
 Па госпођу привати за руку:
 „О Јелице, госпођо разумна!
 „Или волиш са мнош погинути,
 „Ил’ Турчину бити љуба верна?“
 Сузе рони Јелица госпођа: 95
 „Волим с тобом часно погинути,
 „Нег’ љубити на срамоту Турке;
 „Нећу своју веру изгубити
 „И часнога крста погазити.“
 Узеше се обоје за руке, 100
 Па одоше на беден Сталаћа,
 Па беседи Јелица госпођа:
 „О Пријезда, драги господару!
 „Морава нас вода одранила,
 „Нек Морава вода и сарани.“ 105
 Па скочише у воду Мораву.
 Цар је Мемед Сталаћ освојио,
 Не освоји добра ниједнога.
 Љуто куне турски цар Мемеде:
 „Град-Сталаћу, да те Бог убије! 110
 „Довео сам три иљаде војске,
 „А не водим него пет стотина.“

ЈАКШИЋИ КУШАЈУ ЉУБЕ

ију вино два Јакшића млада:
 Јакшић Митар и Јакшић Богдане;
 А кад су се понапили вина,
 Јакшић Богдан Митру бесједио:
 „Јакшић-Митре, мој мио брајане!
 „Док ми, брате, скупа пребивасмо,
 „И мајка нам двори управљаше,
 „Тад' се наши двори бијељеше,
 „И гости нас често походише,
 „Походише сријемски кнезови,
 „И сам главом српски цар Стјепане;
 „А како се, брате, растадосмо,
 „И љубе нам двори управљају,
 „Тако наши двори потавњеше,
 „И гости нас, брате, оставише,
 „Не походе сријемски кнезови,
 „Нит' сам главом српски цар Стјепане;
 „Та с кога је? да од Бога нађе!“
 Јакшић Митар брату бесједио:
 „Јакшић-Богдан, мој мио брајане!
 „То је, брате, с твоје вјерне љубе,
 „С Вукосаве, да од Бога нађе!“
 То Богдану врло мучно било,
 Пак је Митру тихо бесједио:
 „Јакшић-Митре, мој мио брајане!
 „Ходи, брате, да кушамо љубе,
 „Да видимо, ил' је с моје љубе,
 „Ил' је моје, ил' је, брате, с твоје.“
 Што рекоше то и учинише:
 Отидоше Богданову двору;

5

10

15

20

25

30

Богдан оде к љуби у тимаре,
 Митар оста двору на пенџеру,
 Да он слуша шта ће бесједити.
 Јакшић Богдан љуби бесједио:
 „Вукосава, моја вјерна љубо! 35
 „Ја бих теби нешто бесједио,
 „Али не знам је ли твоја воља!“
 Љуба њему тихо одговара:
 „Господару, Јакшићу Богдане!
 „Говор', душо, штогод ти је драго, 40
 „Још ти нисам воље покварила,
 „А ни сад ти покварити нећу.“
 Јакшић Богдан љуби бесједио:
 „Вукосава, моја вјерна љубо!
 „Краљ будимски свога жени сина, 45
 „Брата Митра зове у сватове,
 „Митар иште коња и оружје,
 „А и наше турско одијело,
 „И он иште седло оковано;
 „Хоћу л' дати, моја душо драга?“ 50
 Љуба њему тихо одговара:
 „Подај, душо, Јакшићу Богдане!
 „Подај брату коња и оружје,
 „И подај му турско одијело,
 „Још к отому седло оковано; 55
 „Ја ћу дати твоју абајлију,
 „Што сам теби код бабајка везла,
 „Пак ти нисам за њу казивала,
 „Јер је нисам била испунила,
 „А сад сам је испунила златом; 60
 „И даћу му ћердан испод врата,
 „Један ћердан од жутих дуката,
 „А други је од б'јелог бисера,
 „Плести ћу му коњу усред гриве,
 „Нека диче краљеве сватове.“ 65
 Митар слуша двору на пенџеру,
 Што говори госпођа снашица,
 Од милина сузе прољевао,
 Пак одоше до његова двора.
 Богдан слуша двору на пенџеру 70

Што ће Митар с љубом бесједити,
Митар иде двору у тимаре,
Пак бесједи својој верној љуби:

„О Милице, драга госпођице!

„Ја бих теби нешто бесједио,

75

„Али не знам је ли твоја воља!”

Љуба њему тихо одговара:

„Говор', душо, штогод ти је драго.”

Јакшић Митар љуби бесједио:

„О Милице, вјерна љубо моја!

80

„Краљ будимски свога жени сина,

„Пак Богдана зове у сватове,

„Богдан иште коња и оружје,

„А и наше турско одијело,

„И он иште седло оковано:

85

„Хоћу л' дати, моја душо драга?”

Ал' бесједи Милица госпођа:

„Кам' му коњи? поклати их вуци!

„Кам' оружје? однели му Турци!

„Кам' од'јело? остало му пусто!”

90

Кад је Митар р'јечи разумијо,

Ухвати је за грло бијело,

Како ју је лако ухватио,

Обје очи надвор искочише;

Ал' прискочи Јакшићу Богдане,

95

Те он Митра за руку ухвати:

„Што ћеш, Митре? да од Бога нађеш!

„Ти погледај твоје соколиће:

„Ти ћеш себи бољу наћи љубу,

„Али њима никад нећеш мајке;

100

„Не кржави твоју десну руку;

„А ми смо се већ растали, брате!”

ДИЈОБА ЈАКШИЋА

јесећ кара звијезду Даницу:
 „Ће си била, звијездо Данице?
 „Ће си била, ђе си дангубила?
 „Дангубила три бијела дана?“
 Даница се њему одговара: 5
 „Ја сам била, ја сам дангубила
 „Више б'јела града Бијограда,
 „Гледајући чуда великога,
 „Ће дијеле браћа очевину,
 „Јакшић Дмитар и Јакшић Богдане. 10
 „Лијепо се браћа погодише,
 „Очевину своју под'јелише:
 „Дмитар узе земљу Каравлашку,
 „Каравлашку и Карабогданску,
 „И сав Банат до воде Дунава; 15
 „Богдан узе Сријем земљу равну,
 „Сријем земљу и равно Посавље,
 „И Србију до Ужица града;
 „Дмитар узе доњи крај од града
 „И Небојшу на Дунаву кулу; 20
 „Богдан узе горњи крај од града
 „И Ружицу цркву насред града.
 „О мало се браћа завадише,
 „Да око шта, веће ни око шта:
 „Око врана коња и сокола; 25
 „Дмитар иште коња старјешинство,
 „Врана коња и сива сокола,
 „Богдан њему не да' ни једнога.
 „Кад ујутро јутро освануло,
 „Дмитар узја вранца великога, 30

„И он узе сивога сокола,
 „Пак полази у лов у планину,
 „А дозива љубу Анђелију:
 „„Анђелија, моја вјерна љубо:
 „„Отруј мени мог брата Богдана; 35
 „„Ако ли га отровати нећеш,
 „„Не чекај ме у бијелу двору.“
 „Кад то зачу љуба Анђелија,
 „Она сједе брижна, невесела,
 „Сама мисли, а сама говори: 40
 „„Што ће ова сиња кукавица!
 „„Да отрујем мојега ђевера,
 „„Од Бога је велика гријота,
 „„А од људи покор и срамота;
 „„Рећи ће ми мало и велико: 45
 „„Видите ли оне несретнице,
 „„Ђе отрова својега ђевера;
 „„Ако ли га отровати нећу,
 „„Не см'јем војна у двору чекати.“
 „Све мислила на једно смислила: 50
 „Она оде у подруме доње,
 „Те узима чашу молитвену,
 „Саковану од сувога злата,
 „Што је она од оца донела,
 „Пуну рујна наточила вина, 55
 „Пак је носи својему ђеверу,
 „Љуби њега у скут и у руку,
 „И пред њим се до земљице клања:
 „„На част теби, мој мили ђевере!
 „„На част теби и чаша и вино, 60
 „„Поклони ми коња и сокола.“
 „Богдану се на то ражалило,
 „Поклони јој коња и сокола.
 „Дмитар лови цијел дан по гори,
 „И не може ништа уловити: 65
 „Намјера га пред вече нанесе
 „На зелено у гори језеро,
 „У језеру утва златокрила,
 „Пусту Дмитар сивога сокола,
 „Да увати утву златокрилу, 70

„Она му се не да ни гледати,
 „Него щеча сивога сокола,
 „И сломи му оно десно крило.
 „Кад то виђе Јакшић Димитрије,
 „Брже свлачи господско од'јело, 75
 „Пак заплива у тихо језеро,
 „Те извади сивога сокола,
 „Па он пита сивога сокола:
 „„Како ти је, мој сиви соколе,
 „„Како ти је без крила твојега?“ 80
 „Соко њему писком одговара:
 „„Мени јесте без крила мојега
 „„Као брату једном без другога.“
 „Тад' се Дмитар бјеше осјетио,
 „Ђе ће љуба брата отровати, 85
 „Па он узја вранца великога,
 „Брже трчи граду Бијограду,
 „Не би л' брата жива затекао;
 „Кад је био на Чекмек-ћуприју,
 „Нагна вранца да преко ње пређе, 90
 „Пропадоше ноге у ћуприју,
 „Сломи вранац обје ноге прве.
 „Кад се Дмитар виђе на невољи,
 „Скиде седло с вранца великога,
 „Пак заврже на буздован перни, 95
 „Брже дође граду Бијограду,
 „Како дође, он љубу дозива:
 „„Анђелија, моја вјерна љубо!
 „„Да ми ниси брата отровала?“
 „Анђелија њему одговара: 100
 „„Нијесам ти брата отровала,
 „„Веће сам те с братом помирила.““

СМРТ ЈОВА ДЕСПОТОВИЋА

азбоље се Деспотовић Јово
 У Сријему, у тој земљи равној,
 У лијепу селу Купинову,
 На смрт је се Јсво разбољео,
 Па дозивље слугу Милутина: 5
 „Милутине, вјерна моја слуго!
 „Ти упрегни коње у хинтове,
 „Па ти трчи, штогођ брже можеш,
 „Крушедолу б'јелу манастиру,
 „Те ми зовни мог рођеног брата, 10
 „Мога брата, Максима владику,
 „И кажи му, ништа не затаји,
 „Да сам се ја на смрт разбољео;
 „Пак оданле окрени хинтове,
 „Трчи брже мјесту Беркасову, 15
 „Те ми зовни моју стару мајку,
 „Стару моју мајку Анђелију,
 „Ал' њој немој право казивати,
 „Да сам се ја на смрт разбољео,
 „Већ јој кажи од мене поздравље, 20
 „Да се ја сад на војску опремам
 „Преко мора за девет година,
 „Па је зовем да ме благослови.“
 То је слуга хитро послушао,
 Те упреже коње у три реда, 25
 Оде право дивну Крушедолу,
 Те казује Максиму владици
 Да се Јово на смрт разбољео,
 Пак оданле окрену хинтове,
 Оде право мјесту Беркасову, 30

Те казује мајци Анђелији
 Да се Јово на војску опрема
 Преко мора за девет година,
 Пак је зове да га благослови.
 Вели њему мајка Анђелија: 35
 „Милутине, наша вјерна слуго!
 „Причекај ме три бијела дана,
 „Док ум'јесим бијеле колаче
 „И док спрејим танане кошуље,
 „Да понесем на дар моме Јову.“ 40
 Ал' говори слуга Милутине:
 „Ој Бога ми, госпо Анђелија!
 „Јово тебе чекати не може,
 „Јер је њему хитна књига дошла,
 „Већ понеси у брашну колаче, 45
 „А кошуље у бијелу платну.“
 Од ина се мајци не могаше,
 Веће спреми у брашну колаче,
 А кошуље у бијелу платну,
 Паке сједе у лаке хинтове, 50
 Отидоше преко Ср'јема равна.
 Кад су били близу Купинова,
 Око двора слуге гологлаве,
 А пуштени коњи по ливади
 Без седала и без покробаца, 55
 Нит' се чују бубњи ни свирале,
 Нит' се вију алаји барјаци;
 Тад' говори мајка Анђелија:
 „Милутине, наша вјерна слуго!
 „Кад се Јово на војску опрема, 60
 „Што му слуге иду гологлаве?
 „Што с' пуштени коњи по ливади
 „Без седала и без покробаца?
 „Што не бију бубњи и свирале?
 „Што с' не вију алаји барјаци?“ 65
 Вели њојзи слуга Милутине:
 „Драга госпо, мајко Анђелија!
 „Ваља да је господар на ручку,
 „Па у здравље пије рујно вино

„И за срећна пута Бога моли,	70
„Зато су му слуге гологлаве;	
„Што су врани коњи по ливади	
„Без седала и без покробаца,	
„Пуштени су да се понапасу,	
„Спремају се далек' путовати;	75
„Бубњи били, пак су и престали;	
„Вијали се алаји барјаци,	
„Дуну вјетар од Фрушке планине,	
„Па барјаке земљи положише."	
Кад су били пред бијеле дворе,	80
Ту се мајка јаду досјетила;	
Кад уљезе у бијеле дворе,	
Ал' се Јово са душицом бори,	
Више њега Максима владика,	
Чати брату самртну молитву.	85
Кад то виђе мајка Анђелија,	
Закукала кано кукавица:	
„Јао Јово, моје ране грдне!	
„Што ће, Јово, Сријем земља равна?	
„Што ће, Јово, твоји б'јели двори?	90
„Што ће, Јово, твоји врани коњи,	
„Врани коњи и сиви соколи?	
„Што ће, Јово, твоје пусто благо?	
„Што ће, Јово, твоја вјерна љуба?	
„Што ће, Јово, твоја стара мајка?"	95
Тад' се Јово из мртвих поврати,	
Па мртвачким проговара гласом:	
„Сријем земља стећ' ће господара	
„Ил' бољега, или ће горега;	
„Моји коњи и сиви соколи	100
„И бијели украј Саве двори	
„Моме брату Змајогњеном Вуку;	
„Моје благо мојој старој мајци,	
„Нек се рани и ода зла брани;	
„Моја љуба, ал' је рода туђа,	105
„Она ме је често опадала	
„Моме брату Максиму владици:	
„„Деспот Јован ходи по Сријему,	

„Те он љуби младе и ђевојке;“
„Ал' ни њојзи жао не учин'те:
„Подајте јој три товара блага,
„Нек се рани док је срећа нађе.“
То изусти Деспотовић Јово,
То изусти, а душу испусти.

110

МАРГИТА ДЈЕВОЈКА И РАЈКО ВОЈВОДА

ош зорица не забијелила,
 Ни Даница лица помолила,
 А од дана ни псмена нема,
 Пошетала Маргита ђевојка
 У Сријему по Сланом камену; 5
 Рано шета боса по Камену,
 Рано шета, танко попијева,
 А у пјесми кунијаше Рајка:
 „Бог т' убио! Рајко војвода!
 „Чим ти наста на Сријем војвода, 10
 „Тако нама Турци додијаше;
 „А док бјеше војвода Мирко,
 „Ми Турчина нигђе не чујасмо,
 „А камоли очима виђасмо;
 „А данас нам додијаше Турци, 15
 „Турски коњи ноге искидаше
 „Шетајући јутром и вечером,
 „На плочама поље разнијеше
 „Међући се џиде и лобуда.“
 Тако пјева Сријемка ђевојка, 20
 Она мисли, нико је не слуша,
 Ал' то Рајко и слуша и гледа,
 Па дозива Маргиту ђевојку:
 „Селе моја, Маргита ђевојко!
 „Немој клети војводу Рајка; 25
 „Шта ће коме учинити Рајко?
 „Шта ће себе, шта ли ће Сријему?
 „А шта ли ће у Ср'јему Турцима?
 „Докле бјеше војвода Мирко,
 „Бјеше тада много војвода 30
 „По нашијем редом градовима;

„Па ме чекај, Маргита ђевојко,	
„Стани мало на камену Слану,	
„Стани мало, да ти кажем право	
„Све војводе и градове редом:	35
„На бијелом граду Дмитровици,	
„Онђе бјеше старац Кузун-Јањо,	
„Бјеше њему триста и три љета;	
„На Поцерју покрај воде Саве,	
„Онђе бјеше Обилић Милошу,	40
„Везир бјеше славноме Лазару;	
„На ономе Бијограду стојну,	
„Онђе бјеху два Јакшића млада:	
„Јакшић Дмитар с војводом Стјепаном;	
„На бијелу граду Смедереву.	45
„Онђе бјеше стари деспот Ђурђе	
„Са његова два вриједна сина:	
„Са Стјепаном а и са Гргуром;	
„А на оној на равној Ресави,	
„Онђе бјеше војвода Стеване;	50
„На Сталаћу на високој кули,	
„Онђе бјеше војвода Тодоре;	
„На Крушевцу граду бијеломе,	
„Онђе бјеше славни кнез Лазаре	
„А са сином Високим Стеваном;	55
„На Прокупљу граду бијеломе,	
„Онђе бјеше стари Југ-Богдане	
„С девет сина с девет Југовића;	
„На бијелу граду Куршумлији,	
„Онђе бјеше Бановић Страхиња;	60
„На Топлици, на води студеној,	
„Онђе бјеше Топлица Милане;	
„А на оној равној Косајници,	
„Онђе бјеше Косајчић Иване;	
„А на Нишу граду бијеломе,	65
„Онђе бјеше војвода Станиша;	
„На Тимоку, златноме потоку,	
„Ту бијаху двије војводе:	
„Једно Бјелић, друго Златнокосић;	
„На Видину граду бијеломе,	70
„Онђе бјеше старац Владиславе;	

„А на равној земљи Каравлашкој,
 „Онђе бјеше Каравлах Радуле;
 „На Букрешу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше бего Радул-бего 75
 „С' својим братом Мирком војеводом;
 „На нашему пространу Сријему,
 „Овђе бјеше Мирко војвода;
 „На бијелу граду Вучитрну,
 „Онђе бјеше војвода Воине 90
 „Са три сина, три Воиновића;
 „На Загорју мјесту питомоме,
 „Онђе бјеше Љутица Богдане;
 „На Пазару граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Реља Крилатовић; 85
 „На Сјеници, на равној паланци,
 „Онђе бјеше војвода Стеване;
 „А на оној на Босни поносној,
 „Онђе бјеше Бошко Бошњанине;
 „На Травнику граду бијеломе, 90
 „Онђе бјеше Бранковићу Вуче,
 „Везир бјеше славноме Лазару;
 „А на ломној на Херцеговини,
 „Онђе бјеше Херцеже Стјепане;
 „На бијелу граду Пиритору, 95
 „Онђе бјеше Момчило војвода
 „С девет браће, с девет војвода;
 „На Цетињи на води дебелој,
 „Онђе бјеху два бега голема:
 „Иван-бего и с њим Обрен-бего, 100
 „Обадва су Турци потурчили;
 „На ономе ломну Шекулару,
 „Онђе бјеше Петар Шекуларац;
 „А на Скадру на води Бојани,
 „Онђе бјеше Вукашине краљу 105
 „А са братом војводом Угљешом
 „И са братом Гојком војеводом;
 „На Призрену мјесту питомоме,
 „Онђе бјеше српски цар Стјепане
 „А са сином нејаким Урошем; 110
 „На ономе равном Дукађину,

„Онђе бјеше Лека капетане;
 „А на оном на Косову равну,
 „Онђе бјеше војвода Мијајло;
 „А на оној на планини Старој, 115
 „Онђе бјеше Старина Новаче
 „А са братом дели-Радивојем,
 „С Татомиром и с Груицом младим;
 „На Софији граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Грчићу Манојло; 120
 „На Кратову граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Кратовац Радоња;
 „На бијелу граду Куманову,
 „Онђе бјеше Костадине бего;
 „На Солуну граду бијеломе, 125
 „Онђе бјеше војвода Дојчине;
 „На Прилипу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Краљевићу Марко.
 „Па чу л', селе, Маргита ђевојко!
 „Све то бјеху наше војеведе, 130
 „Све су били, па су преминули,
 „Који, селе, они починуше,
 „А који ли они изгинуше;
 „Данас тога нема ниједнога,
 „Сам остаде у Сријему Рајко, 135
 „Као суво дрво у планини;
 „Шта ће себе, шта ли ће Сријему?
 „А шта ли ће у Ср'јему Турцима?“ —
 Па извади ноже од појаса,
 Удари се посред срца жива, 140
 Мртав паде на земљицу црну.
 Рајко паде, Маргита допаде,
 Пишти љуто како змија љута:
 „Браћо моја, српске војеведе!
 „Како бисте, како преминусте, 145
 „А како ли робље остависте!
 „Робље ваше све турско подножје,
 „Намастири турске потпрдице“;
 Па довати Рајкове ножеве,
 Удари се посред срца жива, 150
 Мртва кужна покрај Рајка паде.

ЖЕНИДБА ЈОВА БУДИМЛИЈЕ

ад се жени Будимлија Јова,
 У Јаноку испроси девојку,
 Племениту Јаночкињу Јану,
 Пак се Јова много поарчио,
 Баш на перо три товара блага; 5
 Ал' јунаку уда срећа била:
 У који је данак испросио,
 У онај се данак разболео,
 Препроси је од Ердеља бане,
 Пак се бане више поарчио, 10
 Баш на перо пет товара блага;
 Ал' и бану уда срећа била:
 У који је данак испросио,
 У онај се данак разболео;
 Пак болују оба младожење. 15
 Бога моли Јаночкиња Јана:
 „Дигни, Боже, Будимлију Јову!
 „А умори од Ердеља бана!“
 Бог не слуша госпође девојке,
 Већ он чини што је њему драго: 20
 Диже бана, не диже Јована.
 Скупи бане госпoду сватове,
 Те Јаноку оде по девојку.
 Здраво бане дође до девојке,
 И здраво се натраг повратио. 25
 Кад су били прам' бела Будима,
 Стала Јана те гледа Будима,
 Будим гледи, грозне сузе рони:
 „О Будиме, велика жалости!
 „Нисам рекла мимо тебе проћи, 30

„Већ сам рекла да у тебе дођем,
 „Да ја шетам по тебе, Будиме,
 „А да љубим Будимлију Јову.“
 Ал' то нико не чу од сватова,
 До сам главом од Ердеља бане, 35
 Па девојци тијо проговара:
 „Ајде, душо, не жали Будима,
 „Још је бољи Ердељ од Будима,
 „А краснији од Јована бане.“
 Оде бане, одведе девојку. 40
 По том прође три године дана,
 Придиже се Будимлија Јова,
 Пак се Јова куне међ' трговци:
 „Браћо моја, будимски трговци!
 „Ја се, браћо, већ женити нећу, 45
 „Кад је моја одведена Јана.“
 Пак садеља танку шајку лађу,
 Коју возе тридесет весала;
 Накупова сваке трговине,
 Понајвише сјајних огледала; 50
 Узе собом тридесет момака,
 Отиште се низ воду Дунаво,
 Оде право под Ердеља града.
 У суботу стиже под Ердеља,
 У суботу, уочи недеље; 55
 Кад ујутру освану недеља,
 Рано ране седам девојака,
 Да заите воде на Моришу;
 Узе Јова седам огледала,
 Те дарива седам девојака: 60
 „Богом сестре, водоноше младе!
 „Богом сестре, глас'те ме по граду!“
 Њи је седам, а седам сокака,
 Оде свака својијем сокаком,
 Покликоше танко гласовито: 65
 „О девојке саде испрошене!
 „И невесте скоро доведене!
 „Од како је Ердељ постануо,
 „Није така трговина дошла,

„Ни видесмо лепшега трговца	70
„Што данаске у свету недељу.”	
А то слуша Јаночкиња Јана	
Испред двора с висока чардака,	
Десном руком загрлила бана:	
„Ао бане, земљи господару!	75
„Живо ми је чедо под појасом;	
„Или буде мушко, ил’ девојка,	
„Тебе ваља частити госпoду,	
„А менека даром даривати,	
„Мало ми је господскога дара,	80
„А у мене бела платна нема!”	
Бан је љуби по господском лицу:	
„Можеш, Јано, госпођо разумна,	
„Прекупити и сву трговину,	
„Ал’ не можеш боља господара.”	85
Уста Јана рада и весела,	
Све је руо венчано обукла,	
И насула џепове дуката,	
Узе с’ собом тридест девојака,	
Свакој даде по тридест дуката,	90
Те јој држе скуте и рукаве,	
Скуте држе да се не опраше,	
А рукаве да с’ не круни злато;	
Оде Јана на воду Мориша.	
Далеко је угледао Јова,	95
Мало ближе пред њу ишетао;	
Госпођа му вишњег Бога назва:	
„Божја т’ помоћ, будимски трговче!” —	
„Да’ Бог добро, госпођо ердељска!” —	
„Дај, трговче, изнеси ми платна!”	100
А беседи Будимлија Јова:	
„Госпо драга од Ердеља града!	
„Не могу ти износити платно,	
„Јер је ваша земља песковита,	
„Ветар дува посипа пијеском,	105
„Те ми бело поснупљује платно;	
„Већ, госпођо, ушетај у лађу,	
„Бирај платна каквога ти драго.”	
Онда Јана ушета у шајку	

И са њоме тридест девојака, 110
 Па говори Јаночкиња Јана:
 „Тако т' Бога, будимски трговче!
 „Јеси ли баш местом из Будима?
 „Да ли знадеш Будимлију Јову?
 „Је ли здраво, је л' се оженио?“ 115
 А беседи Будимлија Јова:
 „Драга госпо од Ердеља града!
 „Доиста сам местом из Будима,
 „Знадем добро Будимлију Јову:
 „Здрав је, госпо, није с' оженио.“ 120
 Кад то зачу Јаночкиња Јана,
 Она просу сузе низ образе,
 А од Јове заклања рукавом;
 Јово прође на думен на шајку,
 Пак повика тридесет момака: 125
 „Браћо моја, тридесет момака!
 „Не жал'те ми свилени једека,
 „Ако мене Бог утећи даде,
 „На част, браћо, сваком по девојка,
 „Мене красна Јаночкиња Јана.“ 130
 Кад то зачу тридесет момака,
 Одсекоше свилене једеке,
 Повезоше низ воду Мориша.
 Ал' Јовану вишњи Бог помаже:
 Ветар дува низ воду Мориша, 135
 Већма носи Јованову лађу,
 Нег' што возе тридесет весала.
 Глас допаде од Ердеља бану:
 „Зло ти вино, од Ердеља бане!
 „Зло ти вино, а гора ракија! 140
 „Тебе Јован одведе госпођу,
 „И с госпођом тридест девојака.“
 Скочи бане кан' да се помами,
 Добрије се коња доватио,
 Под њим до три коња поцркаше, 145
 На четвртој испореди с Јовом
 На великој на скели Печварској;
 Пак Јовану бане беседио:
 „Врати, Јово, Јаночкињу Јану,

- „Трипут ћу је дукати пресути,
 „Све дукати. осим ситна блага.“
 А беседи Будимлија Јова:
 „Иди, бане, једна луда главо!
 „Што ће мене за Јану дукати,
 „Кад је Јана сама од дуката?“ — 155
 „Врати, Јово, Јаночкињу Јану,
 „Живо јој је чедо под појасом.“ —
 „Иди, бане, једна луда главо!
 „Ако ј' живо чедо под појасом,
 „И код нас је родила пшеница, 160
 „Неће доћи Ердељу на рану.“ —
 „Врати, Јово, тридест девојака!“ —
 „Иди, бане, једна луда главо!
 „Не водим и' да робују мене,
 „Већ и' водим да и' разудајем.“ 165
 Онда Јана поче беседити:
 „Врат' се двору, господине бане!
 „Волим с Јовом по гори одити,
 „Него с тобом по чардаку твоме,
 „По чардаку по дебелу ладу; 170
 „Волим с Јовом црну земљу јести,
 „Него с тобом бијелу погачу;
 „Волим с Јовом с листа воду пити,
 „Него с тобом слатку малвасију,
 „Медовину из кондира златна!“ 175
 Оде Јово, одведе госпођу,
 И с госпођом тридест девојака.
 Када дође беломе Будиму,
 Сваком момку даде по девојку,
 Њему красна Јаночкиња Јана, 180
 Те је венча себе за госпођу,
 Големо је весеље чинио,
 Од дан' до дан' читав месец дана;
 И после су лепо живовали.
 Не би чеда за годину дана, 185
 Пак му роди мушко и девојку.

ХАЈКА АТЛАГИЋА И ЈОВАН БЕЋАР

ошетала Хајка Атлагића;
 На Хајкуни дивно одијело:
 Једна глава, седам перишана;
 Једне уши, а двоје минђуше;
 Једно грло, три дробна ћердана;
 Једне плећи, три кавада жута;
 Једне руке, троје белензуке;

5

Једно срце, три златна појаса;
 На ногама гаће шаровите,
 Какве су јој клете искићене!
 До кољена вуци и бауци,
 Од кољена ситне веверице,
 А покрај њих све јуначки брци,
 На усперку пашин делибаша,
 Око њега тридесет делија;
 На учкуру двије кујунције;
 Један кује, други позлаћује.

10

Шета млада низ нову чаршију
 Пред дућане Јована бећара:
 „Божја помоћ, Јоване бећаре!“ —

20

„Здрава била, Хајко Атлагића!
 „Здрава била и гаће дерала,
 „А и мени халвалука дала.“

Вели њему Хајкуна ћевојка:

„О Јоване, Бог те не убио!

25

„А шта ћу ти дати халвалука?

„Да бих дала везена јаглука,

„У том нема за те халвалука;

„Да бих дала танка бошчалука,

„Ни ту нема за те халвалука;

30

„Да бих тебе у ложницу звала,
 „Нећеш, Јово, ћети мировати,
 „Веће хоћеш стати враговати.“

Проговара дијете Јоване:

„Ход', Хајкуна, да се опкладимо,

35

„У твој ћердан и у мог ћогата,

„Ће речемо да се састанемо:

„Јал' у моме, јал' у твоје двору,

„Ил' у башчи бега Атлагића,

„Да заједно ноћу преноћимо:

40

„Које прије стане враговати,

„Нека даде коња, ил' ћердана.“

Проговара Хајкуна ђевојка:

„Чујеш ли ме, дијете Јоване!

„Кад довече тавна ноћца дође,

45

„Дођи, Јово, у зелену башчу

„Под неранцу бега Атлагића,

„Чекај мене под жутом неранцом.“

Па ђевојка оде у дворове.

Мисли Јово на дућану своје

50

Што му рече Туркиња ђевојка:

Да л' ће доћи, да л' навести Турке.

У то доба тавна ноћца дође.

Шета Јово у зелену башчу

Под неранцу бега Атлагића;

55

Мало стаде под жутом неранцом,

Стаде јека кроз зелену башчу:

Стоји звука дробнијех ћердана,

Стоји шкрипа жутијех кавада,

Стаде клепет мества и папуча:

60

Рече Јово навела је Турке,

Па побјеже кроз зелену башчу.

Јави му се Туркиња ђевојка:

„Куд ћеш, Јово, ногу подломио!

„Знаш ли данас што си говорио?“

65

Стаде Јово у зеленој башчи,

Дође к њему Туркиња ђевојка,

Узе Јова за бијелу руку,

Води њега на горње чардаке,

Па легоше у меке душеке.

70

Заспа Јово како јагње лудо,
 Ал' ђевојка спавати не може,
 Окреће се по меку душеку,
 Уд'ри Јова руком уз образе:
 „О Јоване, не дигао главе! 75
 „Зар ти жалиш твојега ђогата?
 „Да Бог да га узахали Турци!
 „А мој ђердан попили хајдуци!“
 Кад то виђе дијете Јоване,
 Он загрли Туркињу ђевојку, 80
 Пољуби је три-четири пута,
 Да тко броји, и више би било.
 Па заспаше ђеце обадвоје.
 Кад се прену дијете Јоване,
 Танку кулу огријало сунце, 85
 Рече ријеч дијете Јоване:
 „Ој ђевојко, мртви сан заспала!
 „На пенџере огријало сунце,
 „Хоће мене Турци погубити.“
 Вели њему Туркиња ђевојка: 90
 „Не бој ми се, дијете Јоване!
 „Ја бих тебе могла оставити
 „И годину дана бијелијех
 „У нашему двору бијеломе,
 „Да не знаде ни отац ни мајка.“ 95
 Па се скочи на ноге лагане,
 Па Јована у душеклук спрема,
 И затрпа њега душецима.
 Ваздан Јово у душеку спава,
 Доке њима тавна ноћца дође, 100
 Те намири и оца и мајку,
 Иде Јову на горње чардаке,
 И Јована вади из душека,
 Донесе му господску вечеру,
 И накупи жутијех дуката, 105
 Па сиђоше пред подруме б'јеле,
 Опремише дора Атлагиха,
 Оде Јово до под своју кулу,
 Те опреми својега ђогата
 И он узе, што имаде, блага, 110

Добријех се доватише коња,
 Па одоше у равне Котаре.
 Кад ујутру јутро освануло,
 Виђе љуба бега Атлагића,
 Ће на кули не има ђевојке, 115
 Покупљено из ризнице благо,
 А не има коња у подруму;
 Брже гради књигу на кољену,
 За кћери је књигу оправила:
 „Зашто, кћери, да од Бога нађеш! 120
 „Своме оцу ти запали браду?
 „Старој мајци образе поцрни?“
 А Хајкуна другу шаље мајци:
 „Не будали, моја стара мајко!
 „Да ти знадеш, моја стара мајко, 125
 „Како влаше плаховито љуби,
 „Ти би мога баба оставила,
 „Па б' отишла стара за каура.“

ЖЕНИДБА ЈОВА САРАЈЛИЈЕ

апросио Сарајлија Јово
 Надалеко лијепу ђевојку;
 По даљини ни далеко није:
 Преко Босне у Херцеговину;
 Ал' се с љутом змијом завадио, 5
 С љутом змијом Лимуном хајдуком,
 Тешко му се Лимун заклињао:

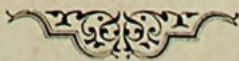
„А да би ме не родила мајка,
 „Већ кобила, која коње рађа!
 „Нећеш твоје загрлити злато 10
 „У твојему шехер-Сарајеву.“
 Тако стаде три године дана,
 Пише књигу ђевојачка мајка:
 „А мој зете, Сарајлија Јово!
 „Ево има три године дана, 15
 „Од како си испросио злато,
 „Нит' је водиш, нит' одговор дајеш,
 „Већ су мени свати додијали,
 „Ја ћу дати Мару за другога.“
 Књига дође Сарајлији Јову, 20
 Књигу учи, грозне сузе рони;
 Питала га остарјела мајка:
 „А мој сине, Сарајлија Јово!
 „Отклен књига, огњем изгорјела!
 „Те је тако жалостиво учиш?“ 25
 Мајци Јово право казиваше:
 „А бора ми, моја стара мајко!
 „Ова ј' књига од моје пунице,
 „Да ја идем и водим ђевојку,
 „Али ће је дати за другога; 30

„Сјетуј мене, мила мајко моја!
 „Ја како ћу провести ђевојку
 „Од проклетог Лимуна хајдука?“
 Мајка Јову тихо бесједила:
 „Сине, Јово, жив ми био мајци! 35
 „Купи, сине, кићене сватове,
 „Све јунаке младе нежењене,
 „Који нејма ни оца ни мајке,
 „Кога нема нико зажалити;
 „Хајде, сине, на срећу јуначку.“ 40
 То је Јово мајку послушао,
 Те покупи до триста сватова,
 Све јунака младих нежењених,
 Који нејма ни оца ни мајке,
 Кога нејма нико зажалити; 45
 Здравом свати гору пријеђоше
 И дођоше двору ђевојачком;
 Лијепо их тамо дочекали:
 Коњма даше зоби и сијена,
 А сватов'ма господску вечеру; 50
 Јова воде у бијеле дворе,
 Ђено сједи мајка и ђевојка.
 Сви сватови рахат и весело,
 Невесео Сарајлија Јово;
 Питала га ђевојачка мајка: 55
 „А мој зете, Сарајлија Јово!
 „Што си тако врло невесео?
 „Ал' ти н'јесу твоје шуре драге?
 „Ал' ти није у вољу вечера?
 „Ал' ти није моја Мара драга?“ 60
 На то њојзи Јово одговара:
 „Прођи ме се, ђевојачка мајко!
 „Све је л'јепо у двору твојему,
 „И моје су шуре мени драге,
 „Твоја Мара и одвише драга; 65
 „Али ево јада изненада:
 „С љутом сам се змијом завадио,
 „С љутом змијом Лимуном хајдуком,
 „Тешко ми се Лимун заклињао,
 „Да ја нећу загрлити Мару 70

„У мојему шехер-Сарајеву.“
 Насмија се ђевојачка мајка,
 Пак је зету 'вако бесједила:
 „Та не бој се; једна страшивице!
 „Моја ј' Мара срца јуначкога, 75
 „Здраво ће ти провести сватове.“
 Пак од земље на ноге скочила,
 Она оде Мари у чардаке:
 „А да видиш, моја шћери драга!
 „Тешко ти се Јово препануо 80
 „Од некаква Лимун-харамбаше;
 „Већ чујеш ли, моја шћери драга!
 „Кад будете близу Романије,
 „Тада зовни ручнога ђевера:
 „„Ој ђевере, мој злаћен прстене! 85
 „„Дај ти мени коња најбољег,
 „„Бритку сабљу твога брата Јова,
 „„А и твоје двије даницкиње,
 „„Све у чисто заљевене злато;
 „„И још дај ми твоје одијело: 90
 „„Ја ћу сама преко Романије.““
 Кад ујутру јутро освануло,
 И пођоше кићени сватови,
 Поведоше лијепу ђевојку;
 Кад су били близу Романије, 95
 Тад' ђевојка говори ђеверу,
 Што је бјеше научила мајка;
 То је ђевер снаху послушао,
 Обуче је што се љепше може,
 И даде јој свијетло оружје: 100
 Бритку сабљу свога брата Јова,
 А и своје двије даницкиње,
 Све у чисто заљевене злато;
 И даде јој коња најбољег;
 А кад Мара коња посједнула, 105
 Ђеверу је своме говорила:
 „Ој ђевере, мој злаћен прстене!
 „Кад пријећем преко горе чарне,
 „Ђе су ваши пребијели двори?
 „По чему их могу познавати?“ 110

Ђевер сноси тихо говорио:
 „Снахо моја, од злата јабуко!
 „Ако Бог да и срећа јуначка,
 „Те ти здраво преко горе пређеш,
 „У широку пољу Сарајевском 115
 „Ту ћеш виђет дрво бадемово,
 „Под бадемом чардак од биљура,
 „То су наши бијели дворови.“
 Оде млада преко горе чарне,
 Пјевајући, гору проклињући: 120
 „Бог т' убио, горо Романијо!
 „Ђе у теби капи воде нејма,
 „Дошло ми је мога коња клати,
 „Да с' напијем крвце од коњица.“
 У то доба хајдук иза јеле, 125
 Под ђевојком коња уфатио:
 „Стан' причекај, царева делијо!
 „Даћу теби и воде и вина:
 „Кажи право, тако био здраво!
 „Ђе си синоћ на конаку био?“ 130
 Ал' говори племенита Мара:
 „Ја сам синоћ на конаку био,
 „Ђе сватови дошли по ђевојку
 „Из лијепог шехер-Сарајева,
 „Хоће свати да воде ђевојку 135
 „Али не да ђевојачка мајка:
 „Ђевојка се разбољела љуто;
 „Те су они рока оставили,
 „Оставили до Ђурђева дана,
 „Докле буде траве за коњица, 140
 „За јунаке младих јагањаца.“
 Проговори Лимун харамбаша:
 „Фала теби, царева делијо!
 „Кад си мени право казивао,
 „Да не губим млађане јунаке, 145
 „Да не цв'јељам жалостиве мајке.“
 Пак наточи златан кондир вина,
 Те га даје на коња ђевојци;
 Ал' му вели лијепа ђевојка:
 „А бсра ти, Лимун-харамбаша! 150

- „Даруј мени овај кондир златан;
 „А тако ми моје вјере тврде!
 „Докле дођем у Стамбола града,
 „Послаћу ти двије демишћије
 „Све у чисту заливене злату.“ 155
- Даде хајдук од злата кондира,
 Мара оде преко Романије
 Пјевајући, коња играјући.
 Кад је сишла к пољу Сарајевском,
 Угледала дрво бадемово, 160
- Под бадемом чардак од биљура,
 А пред двором три кола играју,
 У колу је сека Јованова,
 Колом игра, колу пјесму каже,
 Припијева брата и невјесту; 165
- Сјаха с коња прелијепа Мара,
 С коња сјаха, у коло се фата
 До лијепе Јованове секе,
 Пољуби је и два и три пута:
 „Дај муштулук, Јованова секо!
 „Ето теби браће и невјесте.“ 170
- Ражљути се Јованова сека,
 Из кола се млада истргнула.
 У то доба Јово и сватови,
 Куне сека свога брата Јова: 175
- „Бог т' убио, мој брате Јоване!
 „Што ти шаљеш незнане јунаке?
 „Уфати се до мене у коло,
 „Пољуби ме и два и три пута.“
 Насмија се Сарајлија Јово: 180
- „Није оно незнана делија,
 „Већ је оно драга снаха твоја.“

БАЈО ПИВЉАНИН И БЕГ ЉУБОВИЋ

њигу пише беже Љубовићу
 У лијепу селу Невесињу,
 Те је шаље Пиви каменитој
 На кољено Пивљанину Бају: 5
 „Чујеш, море, Пивљанине Бајо!
 „Ти си мене за срце ујео,
 „Ти си мога брата погубио;
 „Изиђи ми на мејдан јуначки,
 „Ево теби три мејдана дајем:
 „Један мејдан у кршним Корит'ма, 10
 „Други мејдан под гором Трусином
 „Насред равна поља Невесињског,
 „Трећи мејдан ће се удесимо.
 „Ако ли ми не смијеш изићи,
 „Послаћу ти ђерђеф и преслицу, 15
 „Уз преслицу мисирско повјесмо
 „И вретено дрва шимширова,
 „Те ми преди гаће и кошуљу,
 „И учкур ми у гаће навези.“
 Када Бају ситна књига дође, 20
 И кад виђе што му књига каже,
 Он узима дивит и хартију,
 Те он бегу књигу отписује:
 „Господару, беже Љубовићу!
 „Штета теби погинуто од мене, 25
 „Мени жао умријет од тебе;
 „Него хајде, да се помиримо:
 „Ако сам ти брата погубио,
 „Мене јесте младост занијела,
 „И ја сам се давно покајао; 30

„Него хајде, да се помиримо:

„Послаћу ти лијепу јабуку,

„Уз јабуку стотину дуката.”

Када књига Љубовићу дође,

И кад виђе што му Бајо пише,

Тад’ он Бају другу књигу пише:

„Ао, Бајо, пивљанско копиле!

„Ја се с тобом помирити нећу

„Да ми дадеш хиљаду дуката,

„Док не дођеш мом бијелом двору,

„Не пољубиш хрта међу очи,

„И крата коња у копито,

„Онда мене у скут и у руку,

„И преда мном у земљицу црну.”

Када Бајо ситну књигу прими,

Књигу чати Пивљанине Бајо,

Главом маше, зубима шкргуге,

Па он бегу другу отписује:

„Чујеш, море, беже Љубовићу!

„Не љубих ти паса међу очи,

„Ни твојијех коња у копита,

„Да бих знао да бих погинуо,

„Него ћу ти на мејдан изићи,

„Чекај мене под гором Трусином

„Наврх равна поља Невесињског,

„На погледу селу Невесињу

„И кадуни твојој вјерној љуби.”

Књигу посла Пивљанине Бајо,

Пак дозива свога побратима,

Побратима Његошевић-Мата:

„Побратиме, Његошевић-Мато!

„Љубовић ме на мејдан зазива,

„Опремај се, мили побратиме!

„Да идемо под гору Трусину:

„Виђи, побро, ће ћу погинути,

„Ил’ како ћу бега погубити.”

Опреми се Пивљанине Бајо,

Уд’ри на се свилу и кадиву,

Пак припаса два мача зелена,

Оба мача од једног ковача;

35

40

45

50

55

60

65

70

Опреми се Његошевић Мато, Пак пођоше до два побратима Од честите Пиве камените, Машише се планине Трусине, И сиђоше пољу Невесињском; Али Турчин чека на биљези, Наврх поља шатор разапео, Под шатором сједи, пије вино. Служи му га слуга Шабан-ага.	75
Како дође Пивљанине Бајо, Како дође, он под шатор уђе, Како уђе, он на земљу сједе, Када сједе, онда Бога назва: „Добро јутро, беже Љубовићу! „У зао час по ме или по те.“	80
Па отпаса два мача зелена, Бегу баци оба преко крила: „Ето, беже, два мача зелена, „Оба мача од једног ковача, „Ти избери, кога теби драго, „Узми бољег, остави горега, „Да не речеш да је пријевара.“ Кад то виђе беже Љубовићу, Он поскочи на ноге лагане, Довати се сабље оковане:	85
„Ао Бајо, пивљанско копиле! „Што ће мени ришњански мачеви „Та код моје сабље шамлијанке?“ Уста Бајо на ноге лагане, Обојица надвор изиђоше, Изиђоше, пак се растадоше. Бајо посла Његошевић-Мата, Да опипа бега Љубовића, Да на њему панцијера нема. Оде Мато бега да опипа; Кад опипа бега Љубовића, Ал' на њему до три панцијера, Три панц'јера, један сврх другога; Када виђе беже Љубовићу, Ће ће дознат Пивљанине Бајо,	90
	95
	100
	105
	110

Он загрли Његошевић-Мата,
 Па га љуби у бијело лице:
 „Богом брате, Његошевић-Мато!
 „Немој казат Пивљанину Бају,
 „Да на мени панц'јери имају; 115
 „Ако мени Бог и срећа даде,
 „Те погубим Баја на мејдану,
 „Даћу теби све рухо Бајово,
 „И даћу ти оружје његово,
 „И све благо што код њега нађем; 120
 „Честита ћу тебе учинити:
 „Б'јеле ћу ти дворе саградити
 „У лијепу селу Невесињу
 „Поред мојих двора бијелијех,
 „И даћу ти хиљаду дуката.“ 125
 Превари се Његошевић Мато,
 Превари се, уједе га гуја,
 Не шће казат Пивљанину Бају,
 Већ превари свога побратима,
 Да на бегу ништа више нема 130
 Осим једна танана кошуља,
 По кошуљи свила и кадива.
 Тад' Љубовић посла свога слугу,
 Да опипа Пивљанина Баја;
 Оде слуга, те опипа Баја, 135
 И врати се, те он бегу каза,
 Да на Бају панцијера нема,
 Него само танана кошуља,
 И по њојзи свила и кадива.
 Тада они на мејдан дођоше, 140
 Трже Бајо мача зеленога,
 А Љубовић сабљу шамлијанку,
 Пак ђевери од њих одступише,
 А они се ударат стадоше.
 Куд удара Пивљанине Бајо, 145
 Куд удара бега Љубовића,
 Просијеца свилу и кадиву,
 А из свиле жива ватра сипа;
 Куд удара беже Љубовићу,

Куд удара Пивљанина Баја, 150
 Просијеца свилу и кадиву,
 А из свиле црна крвца лије
 И комади одлијећу меса,
 Љуто бјеше Баја обранио,
 Обранио по десници руци. 155
 Када виђе Пивљанине Бајо,
 На невјери да ће погинути,
 Баци мача у зелену траву,
 Пак Турчину под сабљу подлеће:
 Десном га је руком уватио 160
 За десницу и за бритку сабљу,
 А лијевом за грло бијело,
 Обори га у зелену траву,
 Од љутине зубима га закла.
 Кад то виђе Његошевић Мато, 165
 Он побјеже преко поља равна
 Са Турчином слугом Шабан-агом,
 За њим трчи Пивљанине Бајо:
 „Стани побро, Његошевић-Мато!
 „Да си мени јуче побјегао, 170
 „Опет бих те данас сустигао.“
 Сустиже га крај поља равна,
 Удари га мачем на довату,
 До рамена одсјече му главу,
 Па он виче слугу Шабан-агу: 175
 „Врат' се натраг, слуго Шабан-ага,
 „Те ти скидај Његошевић-Мата,
 „Тврда вјера! ништа теби нећу.“
 Поврати се слуга Шабан-ага,
 Те он скиде Његошевић-Мата, 180
 Па отиде селу Невесињу.
 Бајо скиде бега Љубовића,
 Скиде с њега рухо и оружје,
 На њем' нађе три ћемера блага,
 Сва три пуна жутијех дуката, 185
 С њег' отпаса, а себи припаса,
 Пак посједе бијесна путаља,
 Оде право к мору на крајину
 У Латине видат десну руку.

ПЕРОВИЋ БАТРИЋ

оже мили! чуда великога!
 Што процвиће у Бањане горње?
 Да л' је вила, да ли гуја љута?
 Да је вила, на више би била,
 Да је гуја, под камен би била;
 Нит' је вила, нити гуја љута,
 Већ то цвили Перовић Батрићу

5

У рукама Ћоровић-Османа;
 Османа је Богом братимио:
 „Богом брате, Ћоровић-Османе!

10

„Немој мене изгубити главу,
 „Ево тебе стотина дуката;
 „Седам брата седам Перовића
 „Хоће дати седам џевердара,
 „Седам снаха, седам вијенаца,
 „Снаха моја Цв'јета Радулова
 „Хоће дати в'јенце и обоце,
 „Мајка моја Цуцкињу робињу,
 „Још остало рухо из сандука;
 „А мој бабо Вучићевић Перо
 „Хоће дати коња испод себе,
 „Још уз коња стотину дуката.“

15

20

Одиста га Осман пуштит шћаше,
 Враг донесе од Тупана Панта,
 Те Осману ријеч бесједио:

25

„Ој Турчине, Ћоровић-Османе!
 „Немој пуштит Перовић-Батрића:
 „Што ти даје небројено благо,
 „Узео је благо од Турака;
 „Што л' ти даје седам џевердара,

30

„С таки' их је скинуо Турака;
 „Што ти даје в'јенце и обоце,
 „Он ће наше снахе поватати,
 „Те ће скидат в'јенце и обоце;
 „Што ти даје Цуцкињу робињу, 35
 „То ће моју ћерку заробити,
 „Те је дати за се у откупа;
 „Што ти даје коња големога,
 „Тај је коњиц родом из Бањана."
 То изрече од Тупана Панто, 40
 Земљи паде, пушци огањ даде,
 Те погоди Перовић-Батрића
 Посред паса, укиде га с гласа,
 Мртав паде у траву зелену,
 А Осман му осижече главу. 45
 Глас допаде у село Заљути
 Милу бабу Перовић-Батрића.
 Тад' закука сиња кукавица
 Усред зиме, кад јој рока није,
 У Заљути селу маленоме; 50
 То не била сиња кукавица,
 Већ то био Вучићевић Перо,
 Мио бабо Перовић-Батрића:
 „Авај мене! до Бога милога!
 „Ће ми Батрић брата не остави, 55
 „Који би га мог'о осветити."
 Тјеши њега Перовић Радуле:
 „Та не бој се, мој мио бабајко!
 „Чекај мене до Ђурђева дана,
 „Док се гора преођене листом, 60
 „Црна земља травом и цвијетом,
 „Ја ћу једну чету сакупити,
 „Пак ћу с њоме поћи у Бањане,
 „Батрића ћу брата осветити."
 То вријеме задуго не било, 65
 Мало вр'јеме до Ђурђева дана,
 Док се гора преођеде листом,
 Црна земља травом и цвијетом,
 Чету купи Перовић Радуле,
 С њоме иде право у Бањане, 70

У Утес је планину до'дио,
 Ту ми стаде три бијела дана,
 Право гледа Гацку пространоме,
 Док угледа на коњу Турчина,
 Чим га виђе, тим га и познаде, 75
 Да је главом Ћоровић Османе,
 Пак дружини својој бесједио:
 „Браћо моја, љубимна дружино!
 „Ево иде Ћоровић Османе,
 „Сви падните по трави зеленој, 80
 „Ја ћу пасти друму на средину,
 „Чекаћемо Ћоровић-Османа;
 „Не палите пушке џевердаре
 „На Турчина Ћоровић-Османа,
 „Не би ли ми Бог и срећа дала, 85
 „Да би њега жива уватио;
 „Ако ли га не би уватио,
 „Удри који, родила га мајка!“
 Друштво паде по трави зеленој,
 Радул паде друму на средину, 90
 У то доба Ћоровић Османе,
 Но се скочи Перовић Радуле,
 Те он вата Ћоровић-Османа:
 Једном руком коња за дизгене,
 Другом руком Турчина за прси, 95
 Обали га у траву зелену.
 Остало му прискочило друштво,
 Те Османа жива уватише.
 Тад' бесједи Ћоровић Османе:
 „Богом брате, Перовић-Радуле! 100
 „Немој мене изгубити главу,
 „Ево тебе хиљаду дуката;
 „Двадест брата двадест Ћоровића
 „Хоће дати двадест џевердара,
 „А кадуне буле Ћоровића 105
 „Даће свака ситне перишане
 „И са грла злаћене ђердане,
 „На којим су бисер и дукати;
 „Даћу тебе ата големога,
 „Од ког бољег у свој Босни нема, 110

- „У свој Босни и Херцеговини,
 „Оседлаћу г' седлом сребрнијем,
 „А покрити чохом до копита,
 „Прије чохе пули-рисовином
 „Искићеном и сребром и златом.“ 115
 За то Радул ни хабера нема,
 Но Осману ријеч бесједио:
 „Ој Турчине, Ћоровић-Османи!
 „Мој је Батрић на откупе био,
 „Ти га не шће пустит на откупе, 120
 „Но му русу осијече главу.“
 Па повади ножа од појаса,
 Те он турску осијече главу;
 Узе њему главу и оружје
 И његова коња големога. 125
 За здраво се натраг певратише;
 Док дођоше ломној гори Црној,
 У Заљути селу маленоме,
 Сусрете га Вучићевић Перо,
 Руке шири, у лице га љуби, 130
 Радул њега у скут и у руку,
 Дарова му Османову главу,
 Јоште рече Вучићевић Перо:
 „Благо мене јутрос и до в'јека!
 „Кад ја виђех за живота свога, 135
 „Ђе осветих мојега Батрића.“
 То изусту, а душу испусти,
 Умро је, покојна му душа!
 Бог му дао у рају насеље,
 А осталим здравље и весеље! 140

ТРИ СУЖЊА

роцвиљеле три српске војводе
 У сужањству паше скадарскога,
 А да зашто? Веће ни кроза што,
 За хараче од ломнијех Брда,
 Јер се брдска ђеца посилила,
 Па не даду царевих харача,
 А војводе паша преварио,

5

На тврду их вјеру домамио,
 Турио их на дно у тавницу:
 Једно бјеше Вуксан од Роваца,
 Друго бјеше Лијеш од Пипера,
 Треће бјеше Селак Васојевић.
 Љуто цвиле, јест им за невољу,
 Сужањство је њима додијало.
 Још бесједи Вуксан од Роваца:

10

„Браћо моја, љубимна дружино!
 „Ми хоћемо овђе изгинути;
 „Шта је коме данас најжалије?”

15

Вели тако Лијеш од Пипера:
 „Мене, браћо, јесте најжалије:

20

„Скоро сам се јунак оженио,
 „Остаде ми у двору љубовца
 „Ни љубљена, нити милсвана,
 „Ни карана, нити сјетована;
 „То је мене сада најжалије.”

25

Вели тако Селак Васојевић:
 „Мене, браћо, јесте најжалије:
 „Осташе ми двори и тимари,
 „И још пусто небројено благо,
 „У планини хиљада оваца;

30

„Остаде ми саморана мајка
 „И сестрица без братске заклетве,
 „Да кукају како кукавице
 „У мојему двору бијеломе.“
 Ал' бесједи Вуксан од Роваца: 35
 „Ала, браћо, рђава јунаштва!
 „И ја имам дворе и тимаре,
 „И у двору остарили мајку,
 „Вјерну љубу скоро доведену
 „И сестрицу милу неудату; 40
 „Ал' ја тога сад ништа не жалим,
 „Већ ја жалим ће ћу погинути,
 „Погинути данас без замјене.“
 У ријечи, коју бесједише,
 Ал' ето ти од паше целата 45
 Баш на врата тавници проклетој,
 Пак дозивље Лијеша војводу:
 „Ко је овђе Лијеш од Пипера,
 „Нек изиђе пред тавницу клету,
 „Пипери га на откуп узеше, 50
 „Даше за њ'га све пиперске овце,
 „И још много небројено благо,
 „И сувише робињу ђевојку.“
 Превари се Лијеш од Пипера,
 Те изиђе пред тавницу клету 55
 Целат трже сабљу испод скута,
 Ману сабљом, ос'јече му главу,
 Пак Лијеша за тавницу баци;
 Пак се опет натраг повраћаше,
 Опет целат са тавнице виче, 60
 Те дозивље Селака војводу:
 „Ко је овђе Селак Васојевић?
 „Нек изиђе пред тавницу клету,
 „Дошла му је остарила мајка,
 „Од паше га узе на откупе, 65
 „Даде за њ'га краве и волове
 „И бијеле овце и јагањце,
 „Још сувише небројено благо.“
 Превари се Селак Васојевић,
 Те изиђе пред тавницу клету, 70

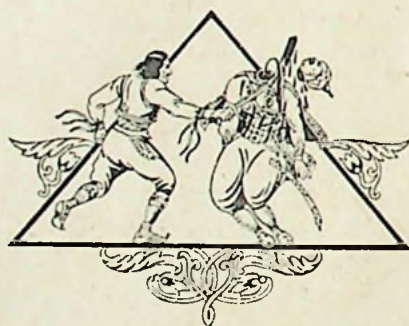
Целат трже сабљу испод скута,
 Ману сабљом, ос'јече му главу,
 Пак Селака за тавницу баци;
 Пак се опет натраг повраћаше,
 Опет целат са тавнице виче, 75
 Те дозивље Вуксана војводу:
 „Изиђ' амо, Вуксан' од Роваца!
 „Ровчани те од паше купише,
 „За те даше двије боце блага
 „Све у ситно жута млечанина, 80
 „И бијеле овце и јагањце,
 „Још сувише робинју ђевојку."
 Али Вуксан љута гуја бјеше,
 Те се Турком варат не дад'јаше;
 Он излази пред тавницу клету, 85
 Пак целату бјеше говорио:
 „Аман мало, пашини целате!
 „Попусти ми моје б'јеле руке,
 „Да ја скинем одијело дивно,
 „С мојих плећа зелену доламу, 90
 „Под доламом токе од три оке,
 „Којено су у Млетке коване,
 „Оне вр'једе пет стотин' дуката,
 „Под токама од злата кошуља,
 „Нит' је ткана, нити је предена, 95
 „Ни у ситно брдо увођена,
 „Веће ми је вила поклонила,
 „Та немој је крвљу поганити!"
 Превари се Туре на кошуљу,
 Те Вуксану попустило руке. 100
 Не шће Вуксан свлачит одијела,
 Од целата сабљу уграбио,
 Њом му русу осијече главу,
 Па побјеже преко Скадра града.
 Дочека га тридест Малисора, 105
 Одиста га уватити ћаху,
 Ал' се Вуксан ватат не даваше,
 Но се ману десно и лијево,
 Свијем турске осијече главе,
 Па он бјега с главом без обзира; 110

А кад дође на мост на Бојану,
 Дочека га хоџа и кадија,
 Па овако њему говораху:
 „Не напријед, Вуксане војвода!
 „Јер си своју изгубио главу.“
 Но бесједи Вуксане војвода:
 „Чујете л' ме, хоџа и кадија!
 „Ако тамо куд напријед немам,
 „Ни натраг се немам куд вратити.“
 Ману сабљом, ос'јече им главе,
 Обојицу тури у Бојану,
 Па он бјега даље унапредак.
 Ћерају га пјешци и коњици,
 Коњици га мало назираху,
 А пјешци га ни чут не могаху.
 Здрав утече у Ровце камене,
 Он утече, весела му мајка!
 Њему мајка, а мене дружина!

115

120

125

ЈАУТ-БЕГ И ПЕРО МРКОЊИЋ

и зорице ни бијела дана,
 Од Данице ни спомена нема,
 Док с' у Скадру врата отворише,
 Из града је јунак излазио
 На дорату коњу од мегдана, 5
 Зелен га је барјак поклопио,
 Поклопио њега и дорина,
 За њим иде до тридест Турака:
 То бијаше силан Јаут-бего.
 Па говори силан Јаут-бего: 10
 „Браћо моја, до тридест Турака!
 „Није л' мајка родила јунака,
 „Јал' сестрица брата одгојила
 „На чистоме ђевојачком крилу
 „И мушким га опасала пасом 15
 „И јуначким дозивала гласом,
 „Спремила га у чету јуначку,
 „Да је данас у мојој дружини,
 „Ко би знао село неробљено,
 „Неробљено, ни скоро паљено, 20
 „Ће бисмо ми шићар шићарили?“
 Све му ћути тридесет Турака,
 Проговара луди Амет-ага:
 „Ја мој брато, силан Јаут-бего!
 „Што ће тебе село и ђаволи, 25
 „Откле ће нас власи поћерати?
 „Већ ја знадем ћара и шићара:
 „Да идемо цркви у Дечане,
 „Да бијелу поробимо цркву,
 „Да носимо благо Немањића, 30

„А нико нас поћерати нема,
 „Него сами црни калуђери,
 „Ни у једног ни пушке ни ножа.“
 Кад то чуо силан Јаут-беже,
 Он послуша свога брата мила, 35
 Па окрену тридесет Турака,
 Отидоше цркви у Дечане.
 Далеко их старац угледао,
 Угледао старац игумане,
 А мало их ближе сусретнуо, 40
 Те им добре коње приватио,
 Па одведе коње у подруме,
 А одведе у ћелије Турке.
 „Ја чујеш ли, старац игумане!
 „Готов', море, господску вечеру, 45
 „Јање пеци, а туку пирјани,
 „А замеди препеке ракије.“
 То је њега старац послушао,
 Те зготови господску вечеру,
 Те вечера тридесет Турака. 50
 И ту Турци ноћу преноћише.
 Каде свану и огрија сунце,
 Поранило тридесет Турака,
 Они пију каву и ракију;
 Кад се мало понапили Турци, 55
 Проговори силан Јаут-бего:
 „Ја чујеш ли, старац игумане,
 „Ид' отићи у бијелу цркву,
 „Те донеси благо Немањића,
 „Да ти б'јелу не поробим цркву.“ 60
 Ал' говори старац игумане:
 „Прођи ме се, силан Јаут-беже!
 „Овђе није Немањића благо,
 „Веће нешто сиротињског блага;
 „Ак' однесеш сиротињско благо, 65
 „Клеће тебе млога сиротиња.“
 За то Турчин хаје и не хаје,
 Већ дозива опет игумана:
 „Игумане, један папазино!
 „Зар ти људски послушати нећеш? 70

„Ако викнем Арнауте љуте,
„Жива ће те на ватру ложити
„И на сваке муке ударати,
„Па их опет мораш донијети.“
Опет вели старац игумане:
„Ви можете како год хоћете,
„Али нема блага Немањића.“
Тек да скочи тридесет Турака
Да увате старца игумана
Да на муке њега ударају, 80
Ал' се Турцим' даде погледати,
Погледати низ поље зелено,
Ал' ето ти једнога јунака,
Све курјачки каса преко поља:
Какво му је свијетло оружје! 85
Све у срми и у суву злату;
Кад га виђе силан Јаут-беже,
Он је своме говорио друштву:
„Морете ли, браћо, познавати
„Оно псето што каса уз поље?“ 90
Познаје га тридесет Турака,
Познаје га, познат га не може.
У то доба јунак у ћелију,
Те Турцима добро јутро виче,
И Турци му помоћ приватили: 95
„Да си здраво, силан каурине!“
А то бјеше Мркоњићу Перо:
Помаче се тридесет Турака,
Те и Перу мјесто направише
У застави према Јаут-бегу; 100
Дадеше му чаше неколике
Ожђелдије и добродошлице,
Док се Перо мало напојио.
Када чаша Јаут-бегу дође,
Онда вели силан Јаут-бего: 105
„Здрав да си ми, Мркоњићу Перо!
„Ни у моје ни у твоје здравље,
„Ни у здравље цара ни ћесара,
„Ни у каква прочита господара,
„Већ у мога мача зеленога, 110

- „Који ће ти осијећи главу.”
 Ћути Перо, ништа не бесједи,
 Чаша иде од руке до руке,
 Доке сиђе у Перове руке,
 Онда Перо бегу наздравио: 115
- „Здрав да си ми, силан Јаут-бегол
 „Ни у моје ни у твоје здравље,
 „Већ у име Бога истинoга
 „И светoга краља Дечанскога,
 „Коме сам се данас замучио, 120
 „И у мога бистра џеввердара,
 „Који ће ти срце прекинути.”
 Чашу попи, на синију баци,
 А положи пушку по синији,
 Доброј пушци даде ватру живу, 125
 Добра пушка ватру приватила,
 Не поквари токе на прсима,
 Већ поквари срце у Турчину.
 Како беже паде по трпези,
 У то цикну луди Амет-ага, 130
 Па потеже од бедрице ћорду,
 Шћаше Перу осијећи главу,
 Дочека га Брђанине Перо
 А на своје двије пушке мале,
 На прси му токе проломио 135
 И на леђи пенџер отворио;
 Онда скочи Мркоњићу Перо,
 Па потеже ножа окована,
 У остале ударио Турке,
 Седам-осам осијече глава, 140
 А остали побјегоше Турци:
 Од тридесет двадес’т утјецало,
 Нити траже коња ни оружја,
 Нити траже блага Немањића,
 Већ да кажу како им је било, 145
 Кад су ишли цркви у Дечане,
 Те тражили Немањића благо.

РАЗРУШЕЊЕ МАНАСТИРА ТВРДОША

[Около половине 16. вијека]

анак сний самоуче ђаче
У Тврдошу б'јелу манастиру,
Да се свила присојкиња гуја,
Вас манастир репом опасала,
А на олтар наслонила главу,
И зинула, хоће да прождере
Тридест ђака, тридест калуђера

5

И у ђивот свеца Василију.
У страху се ђаче пробудило,
А од страха трипут прекрстио,
Пред иконом уждио кандило,
Те се моли, у страху говори:
„Помоз', Боже, и сви светитељи!
„Учувајте нашег манастира
„Од сна грдна и душманске руке.“
Питао га старац игумане:

10

15

„Шта је, сине, самоуче ђаче,
„Те се молиш, а сузе прољеваш
„Прије вакта и прије сабаха?
„Али ти је жао навичаја,
„Или жалиш старе родитеље,
„Или ти је књига омрзнула?“
Вели њему самоуче ђаче:

20

„Није мене жао навичаја,
„Нити жалим моје родитеље,
„Нити ми је књига омрзнула,
„Но сам ноћас грдни сан уснуо:
„Да се свила присојкиња гуја,
„Опасала нашег манастира,

25

„На олтару наслонила главу,
 „А зинула да нас све прождере
 „И у ђивот свеца Василију.“
 Кад игуман зачу лакрдију,
 Па је ђаку санак тумачио:
 „Што манастир гуја опасала,
 „То ће њега околити Турци;
 „Што на олтар наслонила главу,
 „Свега ће га Турци похарати,
 „Похарати, па га оборити;
 „Што зинула, хоће да прождере,
 „То ће моју одасјећи главу,
 „Погубити ђаке, калуђере.“
 То постаја, задуго не било,
 Но самано до петнаест дана,
 Подиже се паша Осман паша
 Из Мостара из Херцеговине
 Су његово тридесет делија,
 И пред њима делибаша Ибро,
 Право иду б'јелу манастиру,
 И манастир Тврдош опасаше.
 Пред црквом је коња одјахао,
 А слуге му прострше саџаке.
 Сједе паша, припали чибука,
 Па говори делибаши Ибру:
 „Ибрахеме, моја десна руко!
 „Ти дозови старца игумана,
 „Нек отвори влашку богомољу,
 „Нек м' изнесе светитеља Васа,
 „Да га видим што власи вјерују,
 „Очајника, Божјег отпадника,
 „Којега су на сунцу сушили
 „Од Петрова до Илијна дана.“
 Зове Ибро оца игумана:
 „Пахомије, црни калуђере!
 „Игумане, силан каурине!
 „Зове тебе паша Осман паша,
 „Да отвориш влашку богомољу,
 „Да изнесеш светитеља Васа,
 „Којега сте на сунцу сушили

30

35

40

45

50

55

60

65

„Од Петрова до Илијна дана, 70
 „Да видимо у што вјерујете.“
 Кад то зачу старац Пахомије,
 Он поскочи на ноге јуначке,
 Па истрча пред црковна врата,
 Поклања се паши Осман-паши, 75
 Пољуби га у skut и у руку,
 Смјерно збори, јуначки говори:
 „Не дам, пашо, светитеља Васа
 „Док је мене на рамену главе,
 „И док ми је тридест калуђера, 80
 „И толико ђака соколова.
 „Но те молим и руке ти љубим,
 „Да се прођеш наше сиротиње,
 „Наше цркве и нашега свеца.“
 Разљути се паша Осман паша, 85
 Па говори делибаши Ибру:
 „Лом'те врата од бијеле цркве,
 „Изнес'те ми у кивоту свеца,
 „Да га спржим пред црквена врата.“
 То изрече, на ноге скочио, 90
 Довати се сабље у балчаку.
 Ал' да видиш Божије чудеса,
 И чудеса Божјег угодника,
 Обје паши усахнуше руке,
 Окренуше на затиљак уста. 95
 Још је Богу и то мало било.
 Ведро бјеше, па се наоблачи,
 Сташе пуцат муње и громови,
 И падати крваво камење,
 Уби њему половину друга, 100
 А у цркву полак побјегоше.
 Препадe се паша Осман паша,
 Клече паша на гола кољена,
 Игумана страшно заклињаше:
 „Игумане, манастирска главо! 105
 „Ја те кумим Богом истинијем,
 „И вашијем свијема свецима,
 „Ти сакупи бутум калуђере,
 „Обуц'те се по Божјему чину

„У одежде и у петраиље, 110
 „Подигните крсте и иконе,
 „А пред њима уждите канђела,
 „Молите се Богу по закону
 „Из светије староковни књига,
 „Мол’те Бога, и ја му се молим, 115
 „Нек устави муње и громове,
 „Нек ми обје поповрне руке,
 „А поврати уста ђе с’ и била,
 „Кунем ти се дином и ћитапом,
 „Па џамијом и свечевом брадом, 120
 „Чудан ћу вам прилог оставити,
 „Чудан прилог за живота мога:
 „Сваког года о Митрову дану,
 „Докле траје мојега кољена,
 „Два товара бистрога зејтина, 125
 „Два товара мире и тамјана,
 „Товар воска жута ц’јеђенога,
 „И кандило од дванајест ока
 „Све од срме златом намазано.“
 Кад игуман пашу разумио, 130
 Он окупи тридест калуђера,
 Уљегоше у бијелу цркву,
 Обукоше свето одијело,
 Златоткане крстате одежде
 И дугачке златне петраиље, 135
 Отворише књиге староковне,
 Те ’се моле Богу по закону,
 И читају масла и денија.
 Бога моле, и умолише га,
 Престадоше муње и громови, 140
 Преста падат крваво камење,
 Пашине се повратише руке,
 Са затилка повратише уста.
 Оде паша у Мостару своме,
 Игуману целивао руку. 145
 И што паша рече, не порече.
 Сваког вакта о Митрову дану
 Шиље паша што је обећао.
 То трајало дванаест година.

Разбоље се паша Осман паша, 150
 Разбоље се, хоће умријети,
 На самрт му клетва на ум пала.
 Препале се, виђе умријеће,
 Па дозива свог Алију сина:
 „О Алија, мој рођени сине! 155
 „Ја умирем с овога свијета,
 „Ти остаде пашом у Мостару,
 „На поклон ти сва Херцеговина.
 „Али знади, сине Али-пашо!
 „Да сам Богу емин учинио, 160
 „И аманет Божиј оставио
 „Манастиру Тврдошу влашкоме
 „Предавати од год на годину
 „Два товара бистра зеитина,
 „А два друге мире и тамјана, 165
 „Један товар воска претопљена.
 „Него, сине, очине ти ране!
 „Предаваћеш црквене дарове
 „Докле тече нашега кољена.
 „Немој рата с влашком богомољом.“ 170
 То изрече, а испусти душу.
 Он умрије, испуни заклетву,
 А на сина натовари клетву.
 Предавао за прву годину,
 И за другу даде под јесапом, 175
 А када се трећа напунила,
 Не хће Турчин предават аман'та.
 Силно Туре на зор настануло,
 Турчин био, турски говорио:
 „Осман-пашо, раметли бабајко! 180
 „Твој не био, ни од пашинице,
 „Но од твоје витке бедевије,
 „И на крмску кожу ја клањао,
 „Ако више предав'о харача.
 „Но ћу силну покупити војску, 185
 „Херцеговце крсту душманине,
 „Поробићу б'јела манастира,
 „И бијелу Госпођину цркву,
 „Из ње силно покупити благо,

„Па ћу удрит лагум на све стране,	190
„Оборити у једну гомилу;	
„Свеца ћу им на ватру сажећи,	
„Пахомију на колац набити,	
„Који рају на закон окреће;	
„Јанићију млада уфатити,	195
„Обје ћу му одасјећи руке,	
„А оба му ока извадити,	
„Који пише руком јеванђеља;	
„Партенија коњма растрзати,	
„Који влашчад учи књиге писат,	200
„И чатити књиге свакојакe;	
„Ђаке ћу им бутум повјешати,	
„Тако моју вољу испунити.“	
Што је момче собом говорило,	
Наумило, те је урадило.	205
Опреми се, оде у Стамболу	
На дивану цару честитоме,	
Пред њим клече, овако му рече:	
„Аман, царе, земље господаре!	
„Од зулума живјет не можемо,	210
„Од црније влашки калуђера.	
„У Тврдошу б'јелу манастиру,	
„У њему је тридест калуђера,	
„И толико ђака књижевника;	
„У њему је до триста ђемија,	215
„Сто читлука, двадест спаилука,	
„Сто парипа коња седленика,	
„Двјеста крава, а триста волова,	
„Без јесапа коза и оваца.	
„Избе су им препуњене вином,	220
„А амбари зоби и шенице,	
„Таког блага ни у тебе нема.	
„Уз њих раја уши уздигнула,	
„Те нам руже дина и поштење.	
„Него, царе, земље господаре!	225
„Подај мене изум и фермана,	
„Да окупим Турке Херцеговце,	
„Да разурим влашког манастира.	
„Ако ли ми изум дати нећеш,	

„Док ми праву рају потурчимо,
 „Калуђери нас ће повлаштити.”
 Када султан зачу Али-пашу,
 Даде њему изум и фермана,
 Даде му га, не рече ријечи.
 Султану се паша поклонии,
 И здраво се натраг повратио.
 Када паша у Мостару дође,
 Тури књиге на све потурице,
 Да му дођу граду у Требињу
 У неђељу на Цвјетоносије.
 Па се и он из Мостара крену,
 Собом води мостарлије Турке,
 Узгред узе и столачку војску,
 С љуботинском војском се стадоше,
 Те одоше право пут Требиња,
 На манастир попријеко гледе.
 Трудна војска у Требиње сишла,
 Хоће шјутра зором да удари.
 Ал’ се диже светац Василије,
 Те он буди младе калуђере:
 „На ноге се, црковни синови!
 „Да бјежимо гором и планином
 „Странпутице у Брда камена
 „У Острогу светом манастиру,
 „Ево на нас силне турске војске,
 „Пред војском је паша Али-паша,
 „Бранити се њима не можемо,
 „Е је тако од Бога суђено,
 „Да се руши манастир и црква
 „За премнога наша сагрешења.”
 Када свеца чуше духовници,
 Отворише пребијелу цркву,
 Покупише крсте и одежде,
 И све друго што је свето било,
 Целиваше Божије прилике,
 Прекрстише, Богу помолише,
 У плачу се с црквом растадоше,
 Побјегоше преко Љубомира,
 Латише се Бањанске планине.

Ту их тавна ноћца оставила,	270
А свијетли данак обасјао.	
А ни паша не стоји залуду,	
Но у зору на сат пред сабахом	
Диже своју силновиту војску,	
Околио б'јела манастира,	275
Уређује шта ће и како ће,	
Па јуриша са свакоје стране.	
А кад виђе, нема калуђера,	
Поробише цркву и ћелије,	
Поробише, огњем попалише,	280
Силно благо Турци ујагмише,	
Даше лагум на шеснаест страна,	
Манастир се у гомилу стресе,	
Ал' се не да манастирска црква.	
Трипут у њу лагум постављаше,	285
Ни ћемера дигнут не могоше,	
Но и данас тако стоји пуста,	
По њој Божиј свеци написани,	
Да се Турци од гр'јехова кају,	
И зулуме турају на рају.	290

СА ШТА НОВАК ОДЕ У ХАЈДУКЕ

ино пију три добра јунака
 У пространу гору Романију,
 Једно јесте Старина Новаче,
 А друго је дели-Радивоје,
 А треће је Новаковић Грујо.
 Кад се рујна вина напојише,
 О свачему ријеч бесједише.

5

Радивоје поче бесједити:

„О мој брате, Старина Новаче!

„Шта отера тебе у планину,

10

„Те си своју кућу оставио?“

Онда Новак поче бесједити:

„О мој брате, дели-Радивоје,

„Кад ме питаш, да ти право кажем,

15

„Кака мене нужда отерала

„У пространу гору Романију,

„У широку Босну поносити:

„Немаштина и сиромаштина,

„И бабова рђава баштина;

„Ора, копа, не дадоше Турци,

20

„Овце пасо, поклаше иг вуци.

„И те би ти јаде опростио,

„Тек ми седам баша додијаше,

„Зулум мени тежак учинише,

„Једну ноћцу све седам дођоше,

25

„Ја иг добро јесам дочекао,

„Сиромашку совру поставио.

„На то баше нису задовољне,

„Но скочише, па ме уфатише,

„Бијеле ми савезаше руке,

30

„Што имаде добра, покупише,
 „Моју кућу празну оставише,
 „Свезана ме собом поведоше,
 „Са ногу ми обућу скидоше,
 „Па ме боса воде по камену, 35
 „Одведоше у Обоја града.
 „И ту ноћцу преноћисмо тамну,
 „А на јутро добро поранише,
 „Па ме воде бијелу Травнику.
 „Тамо мисле мене објесити, 40
 „И чудну ми ријеч бесједише:
 „„Ти се, влаше, јеси осилило,
 „„У Гласинцу кућу направило,
 „„Па ти Турке из потаје тучеш,
 „„Млоге су ти баше долазиле, 45
 „„Долазиле, оће одлазиле.
 „„Наше баше иду по тимаре,
 „„Који дође Новаковој кули,
 „„Више њега и не грије сунце,
 „„А ти влаше, турска крвопијо, 50
 „„Казаћеш нам што си учинио,
 „„Док на колац тебе ударимо,
 „„Све ћеш нама по истини казат.“
 „Кад дођоше Босни води ладној,
 „Ту све седам коње одсједоше, 55
 „Потегоше жежену ракију,
 „Па се Турци добро накитише,
 „И ту мене притегоше тврдо,
 „Па легеше санак боравити.
 „Тада, брате, дели-Радивоје, 60
 „Ја помену Бога истинога,
 „Па дријешим руке савезате.
 „А да ти је, брате, погледати,
 „Ту не мого одријешит руке.
 „Све ја мисли, па на једно смисли, 65
 „Примако се до баше једнога,
 „Па му вадим ножа од појаса,
 „Мили брате, на бијеле зубе,
 „Бог ми даде и срећа јуначка,
 „Те извади пламена анџара, 70

„А какав је да га јади нађу,
 „Сав је анџар у крв огрезнуо,
 „Све од браће нашије Србаља.
 „О мој брате, дели-Радивоје,
 „Ја исјеко по прстима руке,
 „Док пресјеко везе на рукама.
 „Кад ја моје одријеши руке,
 „Ту потего пламена анџара,
 „Све избодо седам пашалија,
 „Њине главе туриг на комаде,
 „Па им узе рухо и оружје,
 „Па побјего, брате, у ајдуке.
 „То је мене, брате, отерало
 „У зелену гору и планине.
 „А досад сам доста учинио,
 „Сто и тринес Новак погубио,
 „И многе сам Србе осветио,
 „Још се Турка оканути нећу,
 „Док је моја на рамену глава.
 „Сад је лако сјећ Турке Новаку,
 „Док имаде брата Радивоја,
 „И Грујицу нејакога сина.“

75

80

85

90

НОВАК И РАДИВОЈЕ ПРОДАЈУ ГРУИЦУ

ино пије Новак и Радивој
 У зеленој гори Романији,
 Служи њима дијете Груица.
 А кад су се понапили вина,
 Онда рече дели-Радивоје: 5
 „Хеј! мој брате, Старина Новаче!
 „Ни имамо вина, ни дувана,
 „Нит' имамо паре, ни динара."
 Ал' говори Старина Новаче:
 „Не бој ми се, дели-Радивоје! 10
 „Ако нема вина, ни дувана,
 „Иако је блага нестануло,
 „Ми имамо дијете Груицу,
 „Којино је љепши од ђевојке;
 „Обућ ћемо рухо трговачко, 15
 „На Груицу рухо сиротињско,
 „Водићемо дијете Груицу
 „Да продамо у шер-Сарајеву,
 „Па нек бјежи, када њему драго,
 „Само да ми блага добијемо; 20
 „Па ће бити вина и дувана."
 Томе Раде врло каил био;
 Пак скочише на ноге лагане,
 Обукоше рухо трговачко,
 На Груицу рухо сиротињско; 25
 Отидоше шехер-Сарајеву,
 Да продају дијете Груицу.
 Купује га Туркиња ђевојка,
 Даје за њ'га два товара блага;

Она оде да донесе благо, 30
 Враг донесе булу удовицу,
 Удовицу, Џафербеговицу,
 Даде за њ'га три товара блага,
 И три коња што ће носит благо.
 Љуто куне Туркиња ђевојка: 35
 „Води роба, Џафербеговице!
 „Не био ти дуго ни за много,
 „Већ, ил' ноћцу, или ноћи двије!“
 Була води роба Драгокупа,
 Води њега двору бијеломе, 40
 Пак донесе воде и сапуна,
 Те окупа дијете Груицу,
 Пак удари на њ'га одијело,
 И донесе господску вечеру.
 Сједе Грујо вечер' вечерати, 45
 Ал' не може була да вечера,
 Већ све гледа дијете Груицу.
 А када је по вечери било,
 Она простре мекану постељу;
 Леже Грујо с булом у душеке. 50
 Кад ујутру јутро освануло,
 Уранила Џафербеговица,
 Те износи дивно одијело,
 И облачи дијете Груицу:
 На плећи му удара кошуљу 55
 До појаса од чистог злата,
 Од појаса од бијеле свиле;
 По кошуљи зелену доламу,
 На којој је тридесет путаца,
 Свако пуце од по литру злата, 60
 Под гроцем од три литре злата,
 И оно се на бурму отвора,
 Те се носи за јутра ракија;
 По долами токе и ђечерме,
 Златне токе од четири оке; 65
 А на ноге ковче и чакшире,
 Жуте му се ноге до кољена,
 Побратиме, као у сокола;

Њему вели Џафербеговица:
 „Не бој ми се, робе Драгокупе!
 „Ја имадем тридест Сарајлија, 110
 „Што су ишли с бегом Џафер-бегом;
 „Ја ћу рећи Ибрахиму слуги,
 „Нек отиде у б'јелу чаршију,
 „Нека зовне тридест Сарајлија,
 „Нека пођу с тобом у планину 115
 „Лов ловити по гори зеленој,
 „Тамо има гора Романија,
 „И у њојзи кошут' и јелена.
 „А рећи ћу слуги Хусеину,
 „Нек опреми два коња витеза.“ 120
 Док Хусеин два коња опреми,
 Дотле паде тридест Сарајлија.
 Була гледа роба Драгокупа,
 Опрема га на бијелој кули,
 Пак је њему била бесједила: 125
 „Чујеш мене, робе Драгокупе!
 „Ти отиди у ризницу б'јелу,
 „Те ти узми жутијех дуката,
 „Даји бакшиш младим Сарајлијам'
 „Кад ти стану лова доносити.“ 130
 Оде Грујо у ризницу б'јелу;
 Лаком хајдук бјеше на дукате:
 Накупио жутијех дуката
 У џепове и у чизме жуте,
 Удовица рече Сарајлијам': 135
 „Чујете ли, тридест Сарајлија!
 „Пазите ми роба Драгокупа
 „Боље него Џафер-бега старог.“
 Сиђе Грујо низ танану кулу,
 Довати се помамна ђогата, 140
 Па ишћера њега на чаршију;
 Да је коме погледати било,
 Кад усједе ђаво на ђавола:
 Горски хајдук на б'јесна ђогата;
 Испод ногу камен излијеће, 145
 Те он туче хане и дућане.

Говориле младе Сарајлије:
 „Боже мили! чуда великога!
 „Сретња ти је Џафербеговица!
 „Ће задсби бољег господара,
 150
 „Бољег, него старог Џафер-бега.”
 Отидоше гори Романији.
 Кад су били близу Романије,
 Рикну јелен, а рикну кошута,
 Проговори тридест Сарајлија:
 155
 „Господару, робе Драгокупе!
 „Ето рикну јелен и кошута.”
 Ал’ говори дијете Груица:
 „Не лудујте, младе Сарајлије!
 „Није оно јелен и кошута,
 160
 „Већ је оно Новак и Радивој,
 „А ово је дијете Груица.”
 Пак удари ђога бакрачлијом,
 Скочи ђогат преко поља равна,
 Остадоше младе Сарајлије,
 165
 Али не шће слуга Хусеине,
 Већ повика из грла бијела:
 „Стани, курво, дијете Груица!
 „Нећеш утећ, ни одвест ђогата,
 „Ни однијет рухо Џафер-бега.”
 170
 Пак он пушта својега дората,
 А потеже сабљу оковану;
 Доиста га достигнути шћаше,
 Ал’ му Грујо ни бјежат не шћеде,
 175
 Већ поврати бијесна ђогата,
 А потеже сабљу Џафер-бега,
 Пак дочека Хусеина слугу,
 Удари га по десном рамену,
 Раздвоји га на седлу бојноме,
 180
 Бојно седло на коњу дорату,
 А дората на земљици црној,
 И још земље мало заватио.
 Јавну му се Старина Новаче:
 „Бе аферим, дијете Груица!
 185
 „Док сам и ја твога доба био,

„Могоа сам тако ударити.“
Оста Хусо ногом копајући,
Оде Грујо брдом пјевајући,
И он дође својему Новаку;
Са стрицем се у образ пољуби,
А свог оца у бијелу руку;
Ђога пусти у гору зелену,
Узе пушку у десницу руку,
Пак отиде у гору зелену.

190

МАЛИ РАДОИЦА

или Боже! чуда големога!
 Јали грми, јал' се земља тресе?
 Ја се бије море о мраморје?
 Ја се бију на Попина виле?
 Нити грми, нит' се земља тресе,
 Ни се бије море о мраморје,
 Ни се бију на Попина виле,

5

Већ пуцају на Задру топови,
 Шенлук чини ага Бећир-ага,
 Уватио Малог Радоицу,
 Па га меће на дно у тавницу;
 У тавници двадесет сужања,
 А сви плачу, један попијева,
 Те остало друштво разговара:

10

„Не бојте се, браћо моја драга!
 „Еда Бог да каква гођ јунака,
 „Који ће нас јунак избавити.“

15

А кад к њима Радоица дође,
 Сви у једно грло заплакаше,
 Радоицу љуто проклињаху:

20

„Радоица, допадноу мука!
 „И ми смо се и уздали у те,
 „Да ћеш ти нас кадгођ избавити,
 „Ето и ти саде к нама дође!
 „Тко ли ће нас јунак избавити?“

25

Вели њима Мали Радоица:
 „Не бојте се, браћо моја драга!
 „Већ ујутру, кад данак осване,
 „Ви дозов'те агу Бећир-агу,
 „Па му каж'те да је умро Раде,

30

„Не би ли ме ага закопао.“
 Кад свануло и сунце грануло,
 А повика двадесет сужања:
 „Бог т' убио, ага Бећир-ага!
 „Што доведе к нама Радоицу! 35
 „Јер га синоћ објесио ниси,
 „Већ се код нас ноћас представио,
 „Хоће ли нас поморити смрадом?“
 Отворише на тавници врата,
 Изнесоше пред тавницу Рада, 40
 Онда вели ага Бећир-ага:
 „Нос'те, сужњи, те га закопајте.“
 Ал' говори Бећирагиница:
 „Ев' Бога ми! није умро Раде,
 „Није умро, већ се ућутио; 45
 „Налож'те му ватру на прсима,
 „Хоће ли се помакнути, курва.“
 Ложе њему ватру на прсима,
 Ал' је Раде срца јуначкога,
 Ни се миче, ни помиче Раде. 50
 Опет вели Бећирагиница:
 „А Бога ми! ниј' умро Раде,
 „Ниј' умро, већ се ућутио,
 „Већ уват'те змију присојкињу,
 „Те турајте Раду у њедарца, 55
 „Хоће ли се од ње уплашити,
 „Неће ли се, курва, помакнути!“
 Уватише змију присојкињу,
 Па турају Раду у њедарца,
 Ал' је Раде срца јуначкога, 60
 Ни се миче, ни се од ње плаши.
 Опет вели Бећирагиница:
 „А Бога ми! ниј' умро Раде,
 „Ниј' умро, већ се ућутио,
 „Већ узмите двадесет клинаца, 65
 „Удрите их под ноктове Раду,
 „Хоће ли се помакнути, курва.“
 И узеше двадесет клинаца,
 Ударају под ноктове Раду,
 И ту Раде тврда срца био, 70

Ни се миче, ни душицом дише.
 Опет вели Беџирагиница:
 „А Бога ми! ниј' умро Раде,
 „Ниј' умро, већ се ућутио,
 „Сакупите коло ђевојака 75
 „И пред њима лијепу Хајкуну,
 „Хоће ли се насмијати на њу.“
 Сакупише коло ђевојака
 И пред њима лијепу Хајкуну,
 На Рада је коло наводила, 80
 Преко Рада ногама играла;
 А каква је, да је Бог убије!
 Од свију је и већа и љепша,
 Љепотом је коло зачинила,
 А висином коло надвисила, 85
 Стоји звека на врату ђердана,
 Стоји шкрипа гаћа од сандала;
 Кад је згледа Мали Радоица,
 Лијевијем оком прогледује,
 Деснијем се брком насмијава; 90
 А кад вид'ла Хајкуна ђевојка,
 Она сними свилена јаглука,
 Њиме покри Рада по очима,
 А да друге не виде ђевојке;
 Па је своме баби говорила: 95
 „Јадан бабо, не гријеши душе,
 „Већ носите сужња, закопајте.“
 Онда вели Беџирагиница:
 „Бре немојте закопати курве,
 „Већ га бац'те у дебело море, 100
 „Те наран'те рибе приморкиње
 „Лијепијем хајдучкијем месом.“
 Узе њега ага Беџир-ага,
 Па га баци у дебело море.
 Ал' је Раде чудан пливач био, 105
 Далеко је Раде отпливао,
 Пак изиђе на бријегу мора,
 Па повика из грла бијела:
 „Јао, моји б'јели ситни зуби!
 „Повад'те ми клинце из ноката.“ 110

И он сједе и ноге прекрсти,
 И повади двадесет клинаца,
 Па их метну себи у њедарца.
 Опет неће да мирује Раде:
 115 Кад је тавна ноћца настанула,
 Иде двору аге Бећир-аге,
 Па постаја мало код пенџера,
 Истом ага за вечеру сијо,
 Па с кадуном својом бесједио:
 120 „Моја кадо, моја вјерна љубо!
 „Ево има девет годин' дана,
 „Как' ј' отиш'о Раде у хајдуке,
 „Да не могох сербес вечерати
 „Све од страха Малог Радоице;
 125 „Богу вала, кад га данас нема,
 „И кад њему хака главе дођох!
 „И оно ћу двадест објесити,
 „Док ујутру бијел дан осване.“
 А то Раде и слуша и гледа,
 130 Па у собу к њему улетио,
 За вечером агу уватио,
 Увати га за врат до рамена,
 Истрже му главу из рамена;
 Па увати Бећирагиницу,
 135 Па потеже клинце из њедара,
 Удари их под ноктове кади,
 Док јој пола клина ударио,
 И душу је, кучка, испустила;
 Њој говори Мали Радоица:
 140 „Нека знадеш, Бећирагинице,
 „Да каква је мука од клинаца!“
 Па увати Хајкуну ђевојку:
 „О Хајкуна, срце из њедара!
 „Дај ми наћи од тавнице кључе,
 145 „Да испустим двадесет сужања.“
 Нађе Хајка од тавнице кључе,
 Он испусти двадесет сужања.
 Опет јој је Раде говорио:
 „О Хајкуна, душо моја драга!
 150 „Дај ми наћи од ризнице кључе,

„Да што мало за ашлука тражим,
 „Далеко ми ј' дому путовати,
 „Треба ми се путем понапити."
 Отвори му сандук од тал'јера,
 Онда јој је Раде бесједио:
 „О Хајкуна, срце моје драго!
 „Што ће мени таке плочетине?
 „Коња немам да ш њима поткивам."
 Отвори му сандук од дуката,
 Он на друштво дукате дијели;
 Па увати Хајкуну ђевојку,
 Одведе је у земљу Србију,
 Доведе је у бијелу цркву,
 Од Хајкуне гради Анђелију,
 Па је узе за вјерну љубовцу.

155

160

165

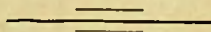

СТАРИ ВУЈАДИН

Девојка је своје очи клела:
 „Чарне очи, да би не гледале!
 „Све гледасте, данас не виђесте,
 „Ђе прођоше Турци Лијевњани,
 „Проведоше из горе хајдуке: 5
 „Вујадина са оба два сина;
 „На њима је чудно одијело:
 „На ономе старом Вујадину,
 „На њем' бињиш од сувога злата,
 „У чем' паше на диван излазе; 10
 „На Милићу Вујадиновићу,
 „Још је на њем' љепше одијело;
 „На Вулићу, брату Милићеву,
 „На глави му чекркли челенка,
 „Баш челенка од дванаест пера, 15
 „Свако перо по од литру злата.”
 Кад су били бијелу Лијевну,
 Угледаше проклето Лијевно,
 Ђе у њему бијели се кула,
 Тад' говори стари Вујадине: 20
 „О синови, моји соколови!
 „Видите ли проклето Лијевно,
 „Ђе у њему бијели се кула?
 „Онђе ће нас бити и мучити:
 „Пребијати и ноге и руке, 25
 „И вадити наше очи чарне;
 „О синови, моји соколови!
 „Не будите срца удовичка,
 „Но будите срца јуначкога,
 „Не одајте друга ниједнога, 30

„Не одајте ви јатаке наше,
 „Код којих смо зиме зимовали,
 „Зимовали, благо остављали;
 „Не одајте крчмарице младе,
 „Код којих смо рујно вино пили, 35
 „Рујно вино пили у потаји.“
 Кад дођоше у Лијевно равно,
 Метнуше их Турци у тавницу,
 Тавноваше три бијела дана,
 Док су Турци вијећ' вијећали, 40
 Како ће их бити и мучити;
 Кад прођоше три бијела дана,
 Изведоше старог Вујадина,
 Пребише му и ноге и руке;
 Кад стадоше очи вадит чарне, 45
 Говоре му Турци Лијевњани:
 „Казуј, курво, стари Вујадине!
 „Казуј, курво, дружину осталу,
 „И јатаке куд сте доходили,
 „Доходили, зиме зимовали, 50
 „Зимовали, благо остављали;
 „Казуј, курво, крчмарице младе,
 „Код којих сте рујно вино пили,
 „Пили рујно вино у потаји?“
 Ал' говори стари Вујадине: 55
 „Не лудујте, Турци Лијевњани!
 „Кад не казах за те хитре ноге,
 „Којено су коњма утјецале;
 „И не казах за јуначке руке,
 „Којено су копља преламале 60
 „И на голе сабље ударале;
 „Ја не казах за лажљиве очи,
 „Које су ме на зло наводиле
 „Гледајући с највише планине,
 „Гледајући доље на друмове, 65
 „Куд пролазе Турци и трговци.“

ЖЕНИДБА СТОЈАНА ЈАНКОВИЋА

ош од зоре нема ни помена,
 Удбињска се отворише врата,
 И изиђе једна чета мала,
 За тридесет и четири друга,
 Пред њоме је лички Мустај-беже.
 Оде беже у Кунор планину,
 Да он лови лова по планини.

5

Хода беже три-четири дана,
 Ништа бего уловит не може,
 Поврати се Лики и Удбињи.

10

Када сиђе под гору јелову,
 Уврати се на воду чатрњу,
 Да почине и да воде пије;
 Баци очи под јелу зелену,
 Ал' с' од јеле разасјале гране;
 Када дође Мустај-беже лички,
 Пјан катана под јеликом спава
 Сав у срми и у чистом злату:

15

На глави му калпак и челенке,
 Један калпак, девет челенака,
 Покрај њих је крило оковано,

20

Ваља крило хиљаду дуката;
 На плећима зелена долама,
 На долами тридесет путаца,
 Свако пуце по од литру злата,
 Под гроцем од три литре злата,
 И оно се на бурму отвора,
 У њем' носи за јутра ракију;

25

По долами троје токе златне,
 Златне токе по од двије оке,

30

Двоје вите, а треће салите;
 На ногама ковче и чакшире,
 Жуте му се ноге до кољена,
 Побратиме, како у сокола;
 Из ковчи су синџири од злата, 35
 На синџирам' ситне титреике,
 Што ђевојке носе о гроцу;
 Опасао мукадем појаса,
 За појасом девет даницкиња
 Све у чисто заљевене злато; 40
 О бедри му сабља окована,
 На сабљи су три балчака златна
 И у њима три камена драга,
 Ваља сабља три царева града;
 У крилу му лежи павталија, 45
 На њојзи је тридесет карика,
 Свака павта од десет дуката,
 Код нишана од тридест дуката,
 Више злата него љута гвожђа;
 Када јунак из травице дине, 50
 Уз јелу се узвијају гране;
 Притиште га Мустај-беже лички
 Су тридесет и четири друга,
 Измаче му свијетло оружје;
 Кад се прену јунак из травице, 55
 Те он виђе црнијем очима,
 Да су њега Турци притиснули,
 А код њега не има оружја:
 Како кога рукам' доваташе,
 Те о земљу њиме удараше, 60
 Та у њему живо срце пуца;
 Уби њему друга седмерицу,
 Док му б'јеле освојише руке,
 Савезаше, па га поћераше,
 Поћераше бијелој Удбињи, 65
 Привезаше на њега оружје,
 Нек се чуди мало и велико,
 Ће увати Мустај-беже лички
 Та катану под свијем оружјем.
 Кад су били пољем широкијем, 70

Проговара Мустај-беже лички:

„Ој Бога ти, незнана катано!

„Откле ли си, од које л' крајине?

„Како л' тебе по имену вичу?

„Куда ли си био намислио?

75

„Камо твоја дружина остала?”

А катана њему проговара:

„Што ме питаш, Мустај-беже лички?

„Јеси л' чуо Латинско приморје,

„Код приморја ришћанске Котаре

80

„И у њима Јанковић-Стојана?

„Ја сам главом Јанковић Стојане;

„Нисам више ни имао друга,

„Осим Бога и себе једнога,

„А нијет сам био учинио,

85

„Да се спустим до под твоју кулу,

„Да измамим Хајкуну ђевојку,

„Да одведем себе у Котаре,

„Па ми не би од Бога суђено:

„Проклето ме пиће преварило.”

90

Тада рече Мустај-беже лички:

„Бе аферим, Јанковић-Стојане!

„Баш си дош'о у онога руке,

„Који ће те, море, оженити.”

У ријечи пали под Удбињу

95

Испод куле Мустај-бега личког,

Гледа чету мало и велико,

И Хајкуна са бијеле куле,

Мила сестра Мустај-бега личког,

Пред њоме је ђерђеф од мерџана,

100

У рукама игла од биљура,

Пуни злато по бијелу платну;

Када виђе чету из планине,

Они воде свезана јунака

Код његова свијетла оружја,

105

Испред себе ђерђеф отурила,

Двије му је ноге подломила,

Па је собом била говорила:

„Боже мили! чуда великога!

„Зла погледа у добра јунака!

110

„Како ли га Турци преварише,
 „И без ране и без мртве главе
 „Свезаше му руке наопако?“
 Кад дружину на рачун узела,
 Ал' не има друга седмерице. 115
 Кад падоше под бијелу кулу,
 Од Стојана узима оружје,
 Па оружје носи у ризницу,
 А Стојана спушти у тавницу,
 У дубину триста ендезета, 120
 Ђено лежи вода до кољена,
 А јуначке кости до рамена.
 Оде беже у нову механу,
 Оде пити с четницима вино,
 Да се вали Турцим' Удбињаним' 125
 Каквога је роба заробио.
 Подиже се лијепа ђевојка,
 Она иде на тавничка врата,
 И донесе једну козу вина,
 На узицу спушти у тавницу, 130
 Са тавнице грлом довикује:
 „О јуначе, Бог те не убио!
 „Откле ли си, од које л' крајине?
 „Како ли се зовеш по имену?
 „Како ли те Турци преварише, 135
 „Те свезаше код оружја руке?“
 Узе Стојан, те он попи вино,
 Па ђевојци бјеше бесједио:
 „Ко ме виче са тавнице б'јеле?
 „Пиво ми је грло преузело, 140
 „Пусти мене на чекрк узицу,
 „Извуци ме до пола тавнице,
 „Па ћу тебе онда казивати.“
 Кад то чула Туркиња ђевојка,
 Пусти њему на чекрк узицу, 145
 На узици куке од челика,
 Извуче га до пола тавнице;
 Проговара Јанковић Стојане:
 „Ко ме пита са тавнице б'јеле?“
 Јави му се Туркиња ђевојка: 150

- „Ја те питам, незнана катано!
 „Ја сам сестра Мустај-бега личког.“
 Проговара Јанковић Стојане:
 „О Хајкуна, да те Бог убије!
 „Ја сам главом Јанковић Стојане, 155
 „Ја сам с тебе допао тавнице;
 „Пјана су ме Турци преварили,
 „Те свезали наопако руке.“
 Вели њему Туркиња ђевојка:
 „Чујеш мене, Јанковић Стојане! 160
 „Хоће тебе Турци погубити;
 „Сјутра тебе хоће понудити,
 „Хоћеш ли се, болан, потурчити.
 „Потурчи се, Јанковић Стојане,
 „А ја ћу ти бити вјерна љуба. 165
 „У мог брата Мустај-бега личког,
 „Та имају двије куле блага:
 „Једна моја, а друга његова;
 „Ако буде мријети по реду,
 „Хоће нама обје останути.“ 170
 Проговори Јанковић Стојане:
 „А не лудуј, Хајкуна ђевојко!
 „Бога ми се не бих потурчио,
 „Да ми даду Лику' и Удбињу.
 „Ја имадем у Котарим' блага 175
 „Више, богме, него у Турака,
 „А бољи сам јунак од Турака.
 „Ако Бог да, лијепа ђевојко!
 „Сјутра прије половине дана
 „Окренуће скакат Котарани 180
 „По Удбињи и око Удбиње,
 „Извадиће Стојка из тавнице.“
 Одговори Туркиња ђевојка:
 „Бе не лудуј, Јанковић Стојане!
 „Докле твоји Котарани дођу, 185
 „Хоће тебе Турци погубити;
 „Већ јеси ли, болан, вјере тврде,
 „Да ћеш мене узет за љубовцу,
 „Да избавим тебе из тавнице?“
 Вели њојзи Јанковић Стојане: 190

- „Тврда вјера, лијепа ђевојко!
 „Узећу те за вјерну љубовцу,
 „Доиста те преварити нећу.”
 Кад то чула лијепа ђевојка,
 Спусти њега у тавницу тавну, 195
 Па отиде на танану кулу;
 Мало време затим постајало,
 Дође беже из нове механе,
 Ђевојка се премече по кули,
 Њу ми пита Мустај-беже лички: 200
 „Што је тебе, моја сестро мила?” —
 „Не питај ме, брате, Мустај-беже!
 „Забоље ме и срце и глава,
 „Сву је мене зима обузела:
 „Богме, брате, мријети ваљаде: 205
 „Већ ти сједи на меке душеке,
 „Да ти паднем у криоце главом,
 „Да ја пустим моју гр’јешну душу.”
 Жао бјеше Мустај-бегу личком,
 Јер од рода више никог нема, 210
 Пусту сузу низ бијело лице,
 Па он сједе на меке душеке,
 Цура паде у криоце главом,
 Једну руку у џепове тура,
 Другу руку брату у њедарца, 215
 Док украде кључе од тавнице,
 Од ризнице и од коњушнице,
 Превали се по меку душеку.
 Говори јој Мустај-беже лички:
 „Сестро моја, Хајкуна ђевојко! 220
 „Није л’ Бог д’о мука одминула?” —
 „Јесте, брате, милом Богу вала!”
 Подиже се Мустај-беже лички,
 Он отиде на зелену лонцу,
 Да вијећу чини с Удбињаним’ 225
 Како ли ће уморит Стојана;
 А ђевојка на ноге скочила,
 Па отвора бијелу ризницу,
 Стојаново извади оружје
 И накупи егбета дуката, 230

Па се спусти пред тавницу б'јелу,
 Из тавнице извади Стојана,
 Одведе га пред подруме б'јеле,
 Извадише коње из подрума: 235
 Добра ћога бега Личанина,
 Што га јаше на мејдан јуначки,
 И вранчића љубе Личанина,
 Ког бржега у крајини нема;
 Ђога јаше лијепа ђевојка,
 Стојан јаше вранца од мејдана; 240
 Окренуше пољем широкијем,
 Примише се у Огорјелицу,
 Од ње право у Кунор планину,
 Из Кунора у поље Котарско.
 Тада рече Јанковић Стојане: 245
 „О Хајкуна, лијепа ђевојко!
 „Баш се мене задријема тешко,
 „Већ одјаши од коња ћогата,
 „Хоћу мало санак боравити.“
 Вели њему Туркиња ђевојка: 250
 „Не, Стојане, твога ти јунаштва!
 „Гони вранца у равне Котаре,
 „Па је ласно санак боравити:
 „Ја се бојим чете од Турака.“
 Не шће Стојан послушат ђевојке, 255
 Већ од коња добрих одсједоше,
 Па он сједе у зелену траву,
 А ђевојци у криоце главу,
 Заспа Стојан како јагње лудо,
 Ал' ђевојка спавати не може. 260
 Док се бијел данак запознаде,
 Рано рани Мустајбеговица,
 Да обиђе на кули ђевојку,
 Болесна је синоћ омркнула;
 Ал' не има на кули ђевојке, 265
 Покупљено из ризнице благо,
 У тавници нема Јанковића,
 А не има у подруму коња;
 Поврати се на бијелу кулу,
 Те избаци пушку хаберника; 270

- Зачу беже на зеленој лонци,
 Своме се је јаду осјетио,
 Он се вати у џепове руком,
 Из џепова кључи покрадени;
 Тад повика Мустај-беже лички: 275
 „Браћо моја, тридест Удбињана!
 „Утече ми Јанковић Стојане
 „И одведе Хајкуну ђевојку,
 „Већ на ноге, ако Бога знате!“
 Чудан адет бјеше у Турака: 280
 Готови им коњи под седлима,
 Добријех се коња доватише,
 И широко поље прејездише,
 Кунора се горе доватише,
 Од Кунора у поље Котарско. 285
 Гледа Хајка из зелене траве,
 Често гледа под Кунор планину;
 Ал' се прамен запођеде таме
 А од паре коњске и јуначке,
 Позна брата Мустај-бега личког 290
 И за њиме тридест Удбињана,
 А не смије да Стојана буди,
 Већ прољева сузе од очију
 По образу Јанковић-Стојана;
 Кад се прену Јанковић Стојане, 295
 Он бесједи Туркињи ђевојци:
 „Што је тебе, Туркиња ђевојко!
 „Те прољеваш сузе од очију?
 „Ил' ти жалиш брата Мустај-бега?
 „Ил' његова блага големога? 300
 „Ил' ти није у вољу Стојане?“
 Одговори Туркиња ђевојка:
 „О Стојане, жалосна ти мајка!
 „Ја не жалим брата Мустај-бега,
 „Нит' ја жалим блага његовога, 305
 „Ја сам нама блага понијела;
 „Ти си мене насред срца мога;
 „Ето, болан, личког Мустај-бега
 „И са њиме тридест Удбињана,
 „Јаши вранца, бјежи у Котаре, 310

„Обоје смо изгубили главе.“

Када виђе Јанковић Стојане,

Он говори Туркињи ђевојци:

„Нећу, богме, Хајкуна ђевојко;

„Жао су ми Турци учинили,

„У трави ме пјана притиснули,

„Сад се хоћу дариват са шуром;

„Већ ти јаши вранца од мејдана,

„А дај мене твојега ђогата,

„Побољи је мало од вранчића,

320

„Да ја идем шури у сретање.“

Скочи Стојан на добра ђогата,

А ђевојка на малена вранца,

Бјежи млада бијелу Котару,

А Јанковић бегу у сретање.

325

Да је коме сјести, те поглати,

Да он види чуда великога,

Кад удари тридест на једнога,

Па не щеча кућа ни једнога!

Тридест Стојан одсијече глава,

330

И увати Мустај-бега личког,

Свеза њему руке наопако,

И дођера њега до ђевојке,

Па потеже сабљу оковану,

И ђевојци бјеше говорио:

335

„О Хајкуна, сестро Мујагина!

„Ми овако шуре дарујемо.“

Па заману сабљом окованом;

А ђевојка подбацила руке:

„Не, Стојане, твога ти јунаштва!

340

„Не остави сестру без заклетве,

„И тебе би сестре жао било;

„Врати њега, нек иде Удбињи.“

Стојан своју сабљу повратио,

Бегу боље попритеже руке,

345

Па га врати натраг у Удбињу

И овако њему бесједио:

„Када, море, у Удбињу дођеш,

„С Удбињаним' сједеш пити вино,

„Лагат немој, већ све право кажи,
 „А цаба ти живот на мејдану.“
 Оде беже у Удбињу свезан,
 Стојан оде у равне Котаре,
 И одведе Туркињу ђевојку,
 Покрсти је и вјенча је за се,
 Па је љуби кадгођ се пробуди.

РОПСТВО ЈАНКОВИЋА СТОЈАНА

Кадно Турци Котар поробише,
 Поараше дворе Јанковића,
 Заробише Смиљанић Илију,
 Заробише Јанковић Стојана;
 У Илије млада оста љуба, 5
 Млада љуба од петнаест дана;
 У Стојана млађа оста љуба,
 Млађа љуба од недеље дана;
 У Стамбол и' одведоше Турци,
 Поклонише цару честитоме. 10
 Тамо били за девет година
 И десете за седам месеци,
 Тамо и' је царе потурчио,
 Код себе им дворе саградио.
 Ал' беседи Смиљанић Илија: 15
 „Ој Стојане, да мој мили брате!
 „Сутра јесте петак турски светац,
 „Цар ће отић с Турцима у шетњу,
 „А царица с булама у шетњу;
 „Већ ти кради кључе од ризница, 20
 „Ја ћу красти кључе од арова,
 „Пак да пуста блага награбимо,
 „Да узмемо два добра коњица,
 „Да бежимо у Котаре равне,
 „Да гледамо робље неробљено, 25
 „Да љубимо лице нељубљено.“
 И ту су се браћа послушала.
 Кад освану петак турски светац,
 Оде царе с Турцима у шетњу,
 А царица с булама у шетњу; 30
 Стојан краде кључе од ризница,

А Илија кључе од арова,
 Награбише небројена блага,
 Па узеше два добра коњица,
 Побегоше у Котаре равне. 35
 Кад су били близу до Котара,
 Ал' говори Јанковић Стојане:
 „О Илија, да мој мили брате!
 „Иди, брате, двору бијеломе,
 „А ја идем моме винограду, 40
 „Винограду, моме рукосаду,
 „Да прегледам мога рукосада:
 „Ко га веже, ко ли га залама,
 „Коме ли је допао у руке.“
 Од' Илија двору бијеломе, 45
 Стојан оде своме винограду;
 Нађе мајку Јанковић Стојане,
 Нађе мајку у свом винограду:
 Косу реже остарила мајка,
 Косу реже, па виноград веже, 50
 А сузама лозицу залива
 И спомиње свог Стојана сина:
 „Ој Стојане, јабуко од злата!
 „Мајка те је већ заборавила,
 „Снае Јеле заборавит нећу;
 „Снао Јело, неношено злато!“ 55
 Божио је Јанковић Стојане:
 „Божја помоћ, сиротице стара!
 „Зар ти немаш никога млађега,
 „Да тебека виноград уради, 60
 „Већ посрћеш стара и невољна?“
 Она њему боље одговара:
 „Жив ми и здрав, делијо незнана!
 „Немам, рано, никога млађега,
 „До Стојана, јединога сина, 65
 „Њега једног заробише Турци,
 „А и њега и Илију мога,
 „Стојанова брата стричевића;
 „Од Илије млада оста љуба,
 „Млада љуба од петнаест дана; 70
 „Мог Стојана млађа оста љуба,

„Млађа љуба од недеље дана;
 „Моја снаша адамско колено,
 „Чекала га за девет година
 „И десете за седам месеци, 75
 „Данас ми се млада преудаје;
 „Ја' не мого од јада гледати,
 „Већ побего саду винограду.“
 Кад је Стојан разумео речи,
 Брзо оде двору бијеломе, 80
 Заста тамо кићене сватове,
 Лепо су га свати дочекали:
 Како с коња, тако за трпезу.
 Кад се Стојан вина понапио,
 Поче Стојан тијо беседити: 85
 „Браћо моја, кићени сватови!
 „Је ли тестир мало попевати?“
 Говоре му кићени сватови:
 „Јесте тестир, делијо незнана!
 „Јесте тестир, а да зашто није?“ 90
 Кличе Стојан танко гласовито:
 „Вила гњиздо тица ластавица,
 „Вила га је за девет година,
 „А јутрос га поче да развија;
 „Долети јој сив зелен соколе 95
 „Од столице цара честитог,
 „Па јој не да гњиздо да развија.“
 Том' се свати ништа не сећају,
 Досети се љуба Стојанова,
 Отпусти се од ручна девера, 100
 Брзо оде на горње чардаке,
 Па дозива сеју Стојанову:
 „Заовице, рођена сестрице!
 „Ето т' браца, господара мога!“
 Кад зачула сеја Стојанова, 105
 Она стрча доле низ чардаке,
 Трипут совру очима прегледа
 Док је брацу лице угледала;
 А кад брацу лице угледала,
 Руке шире, у лица се љубе, 110
 Једно друго сузама умива

Од радости и од жеље живе.
 Ал' говоре кићени сватови:
 „Господару, Јанковић Стојане!
 „А што ћемо ми за наше благо? 115
 „Ми смо много истрошили блага
 „Док смо твоју љубу испросили.“
 Беседи им Јанковић Стојане:
 „Стан'те, браћо, кићени сватови!
 „Док се мало сестрице нагледам, 120
 „Ласно ћемо ми за ваше благо,
 „Ласно ћемо, ако јесмо људи.“
 Кад се Стојан сестрице нагледа,
 Лепо Стојан свате даривао:
 Ком мараму, ком кошуљу танку, 125
 Младожењи рођену сестрицу.
 И одоше кићени сватови.
 Кад увече о вечери било,
 Иде мајка у двор кукајући,
 Она кука као кукавица, 130
 И спомиње свог Стојана сина:
 „Ој Стојане, јабуко од злата!
 „Стоју мајка већ заборавила,
 „Снае Јеле заборавит нећу;
 „Снао Јело, неношено злато! 135
 „Ко ће стару дочекати мајку?
 „Ко пред мене стару ишетати?
 „Ко ће стару запитати мајку:
 „„Јеси ли се уморила, мајко?““
 Кад то чула љуба Стојанова, 140
 Ишетала пред дворе бијеле,
 Прима мајку на господске руке,
 И говори својој старој мајки:
 „Ти не кукај, моја стара мајко!
 „Тебе стару огрејало сунце: 145
 „Ево теби твог Стојана сина!“
 Кад угледа остарила мајка,
 Кад угледа свог Стојана сина,
 Мртва мајка на земљицу паде.
 Лепо Стојан оправдио мајку, 150
 Како царски ваља и требује.

СЕЊАНИН ТАДИЈА

ош зорица не забијељела,
 Ни Даница лица помолила,
 Од Сења се отворише врата,
 И изиђе једна чета мала 5
 За тридесет и четири друга;
 Пред њима је Сењанин Тадија,
 Барјак носи Комнен барјактару,
 Отидоше брду у планину,
 Примише се под Црвене ст'јене.
 Тадај рече Сењанин Тадија: 10
 „Браћо моја, и дружино моја!
 „Није л' мајка родила јунака,
 „Да отиде овчар-чобанину,
 „Да донесе овна деветака,
 „Добра јарца од седам година, 15
 „За вечеру у моју дружину?“
 Сви јунаци ником поникоше
 И у црну земљу погледаше,
 Ал' не гледа Котарац Јоване,
 Веће скочи на ноге лагуне, 20
 Па он оде овчар-чобанину,
 И донесе овна деветака,
 Добра јарца од седам година,
 Донесе их Сењанин-Тадији.
 Оба жива одерао брава, 25
 Па их пусти у јелово грање,
 Грана дирне, стоји дрека јарца,
 Ован ћути, не пушта аваза.
 Тада рече Котарац Јоване:
 „О Тадија, нашој чети главо! 30

„Зашто пусти браве одеране?“

Проговори Сењанин Тадија:

„Видите ли, моја браћо драга!

„Какова је мука на хајвану,

„Још је већа мука у Турака,

35

„Кад нашега увате јунака;

„Који може муке поднијети,

„Да ошути, моја браћо драга,

„Ка' одеран ован кроз планину;

„Који л' муке отрпит не може,

40

„Од мене му Богом просто било,

„Нек се врати Сењу на крајину.“

Па он скочи на ноге лагуне,

А докопа пушку по средини,

Оде право уз Црвене ст'јене.

45

Обазре се Котарац Јоване,

Ал' се десет повратило друга.

Вели Јован Сењанин-Тадији:

„Јер, Тадија, уплаши дружину?

„Десет нам је друга побјегнуло.“

50

Вели њему Сењанин Тадија:

„Нека бјеже, драги побратиме!

„Када су се они уплашили

„Од живога одерана јарца,

„Ја како ће сјутра дочекати,

55

„Побратиме, Хасан-агу Куну

„И његових тридест крајишника,

„Крајишника како ватре живе?“

Кад изишли под Црвене ст'јене,

Обазре се Котарац Јоване,

60

Ал' још десет побјегнуло друга.

Опет вели Котарац Јоване:

„Јер, Тадија, нашој чети главо,

„Јер уплаши тридест наших друга?

„Још нам десет друга побјегнуло.“

65

Вели њему Сењанин Тадија:

„Нека бјеже, Котарац Јоване!

„Када су се они уплашили

„Од живога јарца одерана,

„Ја како ће сјутра дочекати,

70

Покупи им свијетло оружје, Па затрпа у јелово грање, Ал' не може сабље Куничине, Јер је Куна притиск'о пода се, Око њега тенеф пресијече,	115
Испод њега сабљу извадио, Однесе је Сењанин-Тадија. Пита њега Сењанин Тадија:	
„Што је тамо, Комнен-барјактаре? „Што је тамо код огња живога?“	120
Каже њему Комнен барјактару: „О Тадија, нашој чети главо! „Код огња је Куна Хасан-ага „Са његових тридест Удбињана, „Све је пјано како и помамно,	125
„Поспало је како и поклано, „Оружје сам њима покупио, „Све закоп'о у јелово грање.“ Не вјерује Сењанин Тадија, Док не виђе сабљу Куничину,	130
Позна сабљу Хасан-аге Куне, Дигоше се до огња живога, Ал' спавају око огња Турци, Су три стране опколи Тадија: С једне стране од Сења Тадија,	135
С друге стране Комнен барјактару, С треће стране Котарац Јоване; Запете им пушке донесоше, А Тадија Куни прискочио,	140
Удари га ногом у стражњицу, А викну му грлом бијелијем: „Устан', курво, Хасан-ага Куно! „Дош'о ти је Сењанин Тадија „Су тридесет и четири друга „У походе око огња живог.“	145
Скочи Куна кан' да се помами, Привати се сабље оковане, А кад виђе ђе му пусте нема, Он погледа на своју дружину, А дружина за пушке дугачке,	150

Ал' пушака уз јелике нема;
 Онда викну Сењанин Тадија:
 „Устан', курво, Хасан-ага Куно!
 „У мене је свијетло оружје,
 „Устан', вежи тридест крајишника,
 „Јер, тако ми моје вјере тврде!
 „Ако пукне тридесет пушака,
 „Свијех ћу их одједном повезат.“

155

Кад се Куна виђе на невољи,
 Он устаде на ноге лагуне,
 Те он веже своје Удбићане;
 Куна веже, а Комнен притеже;
 Свеза Куна тридест крајишника,
 Куну веже Комнен барјактаре.

160

Па одоше у јелово грање,
 Извадише свијетло оружје,
 О Турцима објесиш' оружје;
 Оћераше тројица хајдука,
 Оћераше тридесет Турака,
 Оћераше Сењу на крајину.
 Кад су били Сењу на капију,
 Чудило се мало и велико,
 Говориле Сењанке ђевојке:

165

„Боже мили! чуда великога!
 „Ђе свезаше три добра јунака,
 „Три јунака, тридесет Турака,
 „И без ране и без мртве главе!“

170

Проговори Сењанин Тадија:
 „Не чуд'те се, Сењанке ђевојке,
 „То се срела срећа и несрећа,
 „Моја срећа, њихова несрећа,
 „Моја срећа несрећу свезала.“

175

У то доба под бијелу кулу.
 Свијех тридест баци у тавницу,
 Па на благо одсијече Турке:
 За тридесет три товара блага.

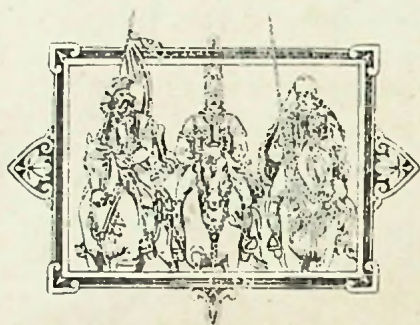
180

Дође благо Сењанин-Тадији,
 Ал' излази Тадијина мајка,
 Па Тадији сину проговара:
 „Знаш ли, сине, Сењанин-Тадија?

185

190

„Куна ти је баба погубио. “
Кад то зачу Сењанин Тадија,
Узе њима три товара блага,
Па он пушћа тридесет Турака
Испод сабље тавници на врата;
Кад нађезе Куна Хасан-ага,
Клону сабља, отпаде му глава.

МАКСИМ СЕЊАНИН И ТАНКОВИЋ ОСМАН

ош ни зоре ни бијела дана,
 Док пукоше двије абердарке
 Насред Сења града бијелога.
 Ко бијаше и абер чињаше?
 Добар јунак Максим Сењанине, 5
 Мио сестрић Иван-капетана.
 То се чуло по Сењу бијелу.

Кад зачуше Сењани јунаци,
 Насред Сења брзо поиташе.
 Кад дођоше на зелену лонџу, 10
 Ту нађоше Максим-Сењанина.
 Кад се сабра стотина Сењана,
 Максим бира неколико друга,
 Од пет стотин' тридесет јунака,
 Сви остали дома одлазише, 15
 И тридесет води у Удбину.

Кад то чуо Иван капетану,
 Побоја се сестрићу Максиму,
 Да ће Максим погинути лудо,
 Узе Иван двије пушке мале 20
 Од сувога жеженога злата,

Па јагрзли усједе гаврана,
 И пристиже сестрића Максима,
 Па извади двије пушке златне,
 Па иг даје сестрићу Максиму: 25

„На, сестрићу, ове пушке мале,
 „Нека ти иг, честите ти биле,
 „Далеко су обје саливене
 „Преко мора четерес конака,
 „Баш иг нема у бечког ћесара, 30

„И ево ти стотина дуката,
 „На твојије тридесет Сењана,
 „Вратите се Сењу бијеломе,
 „Не идите у турску Удбину,
 „Јер оћете лудо погинути, 35
 „Широко је поље код Удбине,
 „Ви пјешице, Турци на коњима,
 „Неће утећ од вас ђавољега
 „Ни да каже каконо је било.“
 На то Максим не окреће главу, 40
 Но Ивану сестрић одговара:
 „Чу ли, дајо, Иван-капетану,
 „Не би ти се јунак повратио,
 „Да би знао да ћу погинути;
 „Добро знадеш, ти си упамтио, 45
 „Кад мог баба погубише Турци,
 „По имену Бошка капетана,
 „Код Удбине, код турске крајине,
 „На тврду га вјеру преварише,
 „Па Бошкову погубише главу. 50
 „Сењани му т'јело унијеше,
 „А Турци му главу уграбише,
 „Пос'јече га Танковић Османе,
 „Уграби му главу и оружје,
 „Златне токе од оке четири 55
 „Од сувога жеженога злата,
 „Токе носи за живота мога,
 „На њима су два орлова крила,
 „Баш и' Максим прегорјет не може.
 „Ја ћу моју изгубити главу, 60
 „Ја осветит Бошка капетана
 „И златне му токе повратити,
 „Јер сам чуо да казују људи,
 „Да се Туре већма посилило, 65
 „У Удбину 'вако говорило:
 „„А тако ми дина и амана,
 „„Посјек'о сам Бошка капетана,
 „„Па сам чуо да казују људи,
 „„Остао је ђаур од ђаура,
 „„Има сина дијете Максима, 70

„„„Како кажу и причају људи,
 „„„Оће гори ђаур настанути,
 „„„Нег' што бјеше Бошко капетану,
 „„„Удбини ће нашој додијати;
 „„„Ја му не дам много четовати, 75
 „„„Ја ћу добру чету покупити
 „„„Усред љета о Илијну дану,
 „„„Да отидем Сењу бијеломе,
 „„„Максимову погубићу главу,
 „„„И милу му сестру заробити, 80
 „„„Баш. Милицу, мени суђеницу,
 „„„Узећу је за вјерену љубу,
 „„„И Удбину главом окитити
 „„„Од каура Максим-Сењанина.“““
 Па овако Максим говорио: 85
 „Све су жеље од Бога једнога,
 „Е да Бог да и Богородица,
 „Да потревим Танковић-Османа.“
 Више неће Максим говорити,
 Већ окрете чету низ планину. 90
 Кад то виђе Иван капетану,
 Натраг себе и гаврана врати.
 Максим стиже у Кунар планину,
 Ту иг бијел данак оставио,
 А тавна иг ноћца приватила. 95
 Сви јунаци одвише уморни,
 Па легоше санак боравити,
 Ама неће Максим Сењанине,
 Но довати пушку цевердара,
 Тражи јунак понајвишу јелу, 100
 Па прислони пушку цевердара,
 А отпаса мухадем појаса,
 Па се пење јели у врове,
 Док на врху од јелике дође,
 Максим гледа на четири стране, 105
 Једно чудо бјеше сагледао,
 Близу јеле огањ ватру живу.
 Кад то виђе Максим Сењанине,
 Јунак сиће низ зелену јелу,

Па припаса свијетло оружје,	110
Џевердара узе по средини,	
Па се вуче од јеле до јеле,	
Примаче се огањ ватри живој.	
Око ватре тридесет Турака,	
Међу њима Танковић Османе.	115
Све иг Максим пребројио редом,	
Није прије видио Османа,	
Не би њега јунак ни познао,	
Но му виђе токе на прсима,	
Златне токе Бошка капетана,	120
Како виђе, одма иг познаде,	
Проли сузе низ бијело лице.	
Сједи Осман поред огња жива,	
Од тока је зрака ударила,	
Све се могу по реду виђети.	125
Ту причека неколика сата,	
Докле Турци вечер вечераше	
И ладна се вина напојише,	
Сви легоше санак боравити,	
Јер су Турци одвише уморни.	130
Примаче се Максим Сењанине,	
Повади им свијетло оружје,	
Па занесе у јелово грање.	
До Османа јунак долазио,	
Па потрже сребрна анџара,	135
Прес'јече му токе на рамена,	
Па му леже уз плећа широка,	
Од себе га Максим помицаше,	
Док се у сну Осман превалио,	
Осташе му токе на ледину.	140
Узе Максим токе саковане,	
Пође мало уз Кунар планину,	
И ту нађе тридесет Сењана.	
Све Сењане избудио редом,	
Кад јунаци на ноге скочише,	145
Великом се чуду зачудише,	
Кад Бошкове токе сагледаше,	
Доватише бистре џевердаре,	

И на турску чету поиташе,
 Кад се близу бјегу примакнули, 150
 Ту виђоше огањ ватру живу,
 Устави иг Максим Сењанине.
 Па Сењане браћу сјетоваше:
 „Немој који пушку изметнути,
 „Ни посјећи кога од Турака, 155
 „Но држите сваки по једнога,
 „Ја Османа оћу Танковића;
 „Бијеле им савезати руке,
 „То је нама образ и поштење,
 „Да иг живе, браћо, поватамо, 160
 „Оћерамо Сењу бијеломе,
 „И да старе наше покајемо.“
 То рекоше, па се послушаше,
 Па на Турке сложно ударише.
 Сваки држи јунак по једнога, 165
 А Максиме Танковић-Османа.
 Та да ти је чуда погледати,
 Од јела се одламају гране,
 А из земље изваљује пање,
 Одбацују пушке џевердаре, 170
 А ломе се пламени анџари,
 Преврћу се по земљи јунаци,
 Док савеза тридесет Турака.
 Максим бјеше од мало година,
 Па не море Танковић-Османа, 175
 Заиста га освојит не може,
 Ћаше Осман погубит Максима,
 Кад Сењани чудо сагледаше,
 Уфатише Танковић-Османа,
 Бијеле му савезаше руке, 180
 Ту свезаше Турке за јелике.
 Многе аге међ' њима бијаху,
 Измешате српске крвопије,
 Што се многи по Удбини хвале,
 Да сијеку од Србаља главе, 185
 Често иду кроз уске сокаке,
 Па мишице држе засукате,

По рукама крвљу измазате.	
Још се Турци по Удбини хвале:	
Нема крви ни неђеља дана,	190
Ову спрати, другом пољевати,	
Од Ивана ил' неког сердара,	
То ће бити скоро од каура.	
Сви сједоше, па се окупише,	
Сењани се мало одморише,	195
Све оружје турско сакупише,	
И преда се Турке поћераше,	
Док иг бијел данак прифатио,	
И тамна иг ноћца оставила,	
Кад ограну од истока сунце,	200
Плотун чине тридесет Сењана	
У три пута ватром од оружја.	
То се чуло Сењу бијеломе,	
Па Ивану трче муштулуци:	
„Муштулук нам, сењски капетане!	205
„Ево теби сестрића Максима,	
„Ђе ти води Танковић-Османа,	
„На њи' тридес тридесет Турака,	
„Свезаније руку наопако,	
„Сваки носи биљег на мишици,	210
„Што је српску посјекао главу.“	
Кој' Ивану први долазаше,	
Даје Иван коње некиване;	
Који други њему долазагу,	
Даје Иван небројено благо,	215
Па намјести шибе и лубарде,	
Плотун чини сењски капетане,	
Док му стиже сестрићу Максиме.	
Сусрете га Иван капетане,	
Па загрли сестрића својега,	220
Дарива му од злата челенку,	
Још и пушке од сувога злата,	
Турке тури на дно у тамницу,	
А Сењане одведе на кулу,	
Сваком даде од злата челенку,	225
Нек је носи и нек се поноси.	

Сви Сењани на скуп долазише,
 Па са скупа плотун учинише,
 Ту сеире Танковић-Османа
 И његово тридесет Турака,
 И највише догме на рукама,
 Па Турцима 'вако бесједили:
 „Ваше догме више не помажу,
 „Кад у наше западосте руке.“

230

ЖЕНИДБА МИЛИЋА БАРЈАКТАРА

или Боже! чуда великога!
 Кад се жени Милић барјактаре,
 Он обиђе земљу и градове
 Од истока паке до запада,
 Према себе не нађе ђевојке:
 Главит јунак свакој ману нађе;
 Женидбе се проћи хотијаше:

5

Но да видиш чуда изненада!
 Једно јутро у свету неђељу
 Поранио Милић барјактаре
 На јутрење Миљешевци цркви,
 Пред црквом га намјера намјери
 На јунака војводу Малету
 Од бијела Колашина града,
 Па говори војвода Малета:

10

„Ој Бога ти, Милић барјактаре!
 „Ти обиђе земљу и градове
 „Од истока паке до запада,
 „А по ћуди не нађе ђевојке,
 „Но ти хоћу једно чудо казат:
 „Ено за те лепеоте ђевојке
 „У Загорју украј мора сиња,
 „У онога Вида Маричића;
 „Чудо људи за ђевојку кажу:

20

„Танка струка, а висока стаса,
 „Коса јој је кита ибришима,
 „Очи су јој два камена драга,
 „Обрвице с мора пијавице,
 „Сред образа румена ружица,
 „Зуби су јој два низа бисера,

25

30

„Уста су јој кутијз шећера;
 „Кад говори, ка' да голуб гуче,
 „Кад се смије, ка' да бисер сије,
 „Кад погледа, како соко сиви,
 „Кад се шеће, као пауница; 35
 „Побратиме, сва ти је гиздава,
 „Далеко јој, веле, друге није.
 „А Виде је красан пријатељу,
 „Према тебе, према дома твога;
 „Сва је слика, мио побратиме! 40
 „А и Виду није за те криво,
 „Без ријечи даће ти ђевојку;
 „Нит' је проси, ни јабуке даји,
 „Већ ти купи кићене сватове,
 „Пак ти иди Виду по ђевојку.“ 45
 Томе Милић одмах каил био,
 Па из цркве оде двору своме,
 Те он купи кићене сватове
 По свој Босни и Херцеговини,
 И по Жупи и Котару равну; 50
 Све јунаке младе нежењене,
 Добре коње прије нејахане:
 Кума куми Јанковић Стојана,
 Старосвати Пивљанина Баја,
 А ђевери Мандушића Вука. 55
 Кад је Милић свате сакупио,
 Диже свате, оде по ђевојку.
 Кад су били прем' Видову двору,
 На пенцер се Виде наслонио,
 Па кад виђе кићене сватове, 60
 Сам је собом Виде говорио:
 „Мили Боже! лијепијех свата!
 „Чији ли су, куд ће по ђевојку?“
 У ријечи, коју бесједио,
 Пред дворе му свати дојездише, 65
 Ђувеглија ријеч приватио:
 „Мили тасте, Виде Маричићу!
 „Моји свати са Херцеговине,
 „Потегли смо на Бога и срећу
 „А по твоју шћеру Љепосаву.“ 70

То је Виду врло мило било,
 Па подвикну своје вјерне слуге:
 „Слуге моје, отворајте врата!
 „Сватовима коње приватите,
 „Водите их у подруме доње, 75
 „Миле госте на бијелу кулу.“
 Господара слуге послушаше,
 Отворише на авлији врата,
 Под гостима коње приватише,
 Коње воде у подруме доње, 80
 Миле госте на бијелу кулу.
 Пошту чини Виде Маричићу,
 Части свате три бијела дана,
 Док наврши што је коме драго;
 Кад четврто јутро освануло, 85
 Два су брата сестру изводила,
 Ја каква је цура Љепосава!
 Кроз мараме засијало лице,
 Сватовима очи засјениле
 Од господског лица и отјела; 90
 Сви сватови ником поникоше,
 И у црну земљу погледаше,
 Ја од чуда лијепе ђевојке.
 Но говори цури ђувеглија:
 „Ој пунице, ђевојачка мајко! 95
 „Или си је од злата салила?
 „Или си је од сребра сковала?
 „Или си је од сунца отела?
 „Или ти је Бог од срца дао?“
 Заплака се ђевојачка мајка, 100
 А кроз сузе тужно говорила:
 „Мио зете, Милић-барјактаре!
 „Нити сам је од злата салила,
 „Нити сам је од сребра сковала,
 „Нити сам је од сунца отела, 105
 „Веће ми је Бог од срца дао:
 „Девет сам их такијех имала,
 „Осам их је удомила мајка,
 „Ни једне их није походила,
 „Јер су јадне рода урокљива, 110

„На путу их устријели стр’јела.“
 Кроз плач зета пуница дарива,
 Дарива га злаћеном кошуљом.
 Ал’ да видиш и чуда и фале!
 Каква дара тасте зету даје: 115
 Гиздава му поклонио вранца,
 Врана коња, брате, без биљега,
 А на вранцу чултан до кољена:
 Чисти скерлет златом извезени,
 Златне ките бију по копитим’; 120
 Бојно седло од шимшир-дрвета,
 Шимшир-седло сребром оковано,
 На облучју камен сија драги,
 О облучју господско оружје:
 С једне стране сабља окована, 125
 С друге стране шестопер позлаћен;
 Зауздан је уздом позлаћеном;
 Њиме зета свога дариваше.
 Најбољи му шуре пешкеш дају,
 (Најбољи је, најжешћијех јада!) 130
 Своју секу шуре зету дају,
 Баш сестрицу, цуру Љепосаву.
 А кад Милић дара приватио,
 Коња јаше, коњ му поиграва,
 А звекеће сабља о бедрици, 135
 А жуборе пуца на прсима,
 На калпаку трепеће му перје:
 Није шала онака ђевојка!
 Није шала онаки дарови!
 Подиже се кита и сватови, 140
 Развише се свилени барјаци,
 Засвираше свирке свакојаке,
 Ударише јасни таламбаси,
 Зачуше се сватске даворије,
 Стаде бакат сурих бедевија, 145
 Отидоше с Богом путовати.
 Кад су били гором путујући,
 Стиже урок на коњу ђевојку,
 Па говори до себе ђеперу:
 „О ђевере, Мандушићу Вуче! 150

- „Зазор мене у те погледати,
 „А камоли с тобом говорити,
 „Ал' нагони мука на невољу:
 „Кажи куму, кажи старом свату,
 „Нек уставе суре бедевије, 155
 „Нек угасе свирке и поп'јевке,
 „Уз јелике прислоне барјаке,
 „Нек ме скину са добра коњица,
 „Нек ме спусте на зелену траву;
 „Љуто ме је забољела глава, 160
 „Јарко ми је омрзнуло сунце,
 „А црна ми земља омиљела,
 „Бог би дао, те би добро било!“
 Цвили, пишти ђевер до ђевојке:
 „Стани, куме, стани, стари свате! 165
 „Стани, побро, Милић барјактаре!
 „Уставите свирке свеколике,
 „Угасите сватске даворије,
 „Уз јелике прислон'те барјаке,
 „Да скинемо са коња ђевојку; 170
 „Љуто тужи моја мила снаша,
 „Љуто ју је забољела глава,
 „Јарко јој је омрзнуло сунце,
 „А црна јој земља омиљела,
 „Бог би дао, да би добро било!“ 175
 Тад' стадоше кићени сватови,
 Уставише свирке и поп'јевке,
 Ђевер скиде са коња ђевојку,
 Па је спусти на зелену траву,
 Он је спусти, она душу пусти. 180
 Сви сватови грозне сузе лију,
 А највише Милић барјактаре;
 Ђувеглија јадан нарицао:
 „Заручницо, млада Љепосава!
 „Ту ли тебе суђен данак нађе! 185
 „Ни код мога ни код твога двора,
 „Ни код моје ни код твоје мајке,
 „Већ у гори под јелом зеленом!“
 Састаше се кићени сватови,
 Сабљама јој сандук сатесаше, 190

Наџацима раку ископаше,
 Саранише лијепу ђевојку
 Откуда се јасно сунце рађа;
 Посуше је грошим' и дукатим;
 Чело главе воду изведоше, 195
 Око воде клупе поградише,
 Посадише ружу с обје стране:
 Ко ј' уморан, нека се одмара;
 Ко је млађан, нек се кити цв'јећем;
 Ко је жедан, нека воду пије 200
 За душицу лијепе ђевојке.
 Још нариче Милић барјактаре:
 „Чарна горо, не буди јој страшна!
 „Црна земљо, не буди јој тешка!
 „Вита јело, пусти широм гране, 205
 „Начини ми заручници лада!
 „Кукавицо, рано је не буди,
 „Нека с миром у земљи почива!“
 Сватовима јоште ријеч каже:
 „Браћо моја, кићени сватови! 210
 „Хај'те, браћо, да ми путујемо,
 „Хајде сваки како који може,
 „А ја идем како коњиц може
 „Мојој старој на муштулук мајци.“
 Дигоше се с Богом путовати, 215
 Сваки иде како који може,
 Милић оде како коњиц може.
 Далеко га угледала мајка,
 Мало ближе преда њ' ишетала,
 Коња грли, а Милића љуби: 220
 „Чедо моје, Милић барјактарел
 „Ђе су свати, ђе ти је ђевојка?
 „Водиш ли ми замјеницу, сине,
 „Која ће ме јутром зам'јенити,
 „Двор помести, воде донијети, 225
 „Поређати господске столове?“
 Ал' бесједи Милић барјактаре:
 „О старице, моја мила мајко!
 „Иду свати, не воде ђевојке:
 „Остала је твоја замјеница 230

- „Ни код мога ни код свога двора,
 „Ни код моје ни код своје мајке,
 „До у гори под јелом зеленом!
 „Но старице, моја слатка мајко!
 „Брзо трчи двору бијеломе, 235
 „Па ми стери мекану постељу,
 „Ни дугачку ни врло широку,
 „Јер ти дуго боловати нећу.“
 Проли сузе Милићева мајка,
 Позрати се двору кукајући, 240
 Брже стере мекану постељу,
 Ни дугачку ни врло широку.
 Како дође Милић барјактаре,
 Он се спусти на меку постељу,
 Док се спусти, он душу испусти. 245
 Док дођоше кићени сватови,
 Дотле с' Милић мртав належао;
 Кад то вид'ли кићени сватови,
 Наопако копља окренуше,
 Наопако коло поведоше, 250
 Жалостиву пјесму запјеваше;
 Сабљама му сандук сатесаше,
 Наџацима раку ископаше,
 Саранише Милић-барјактара
 Куда јарко смирује се сунце. 255
 Оста јадна саморана мајка,
 Она кука како кукавица,
 А преврће како ластавица;
 Она иде своме винограду,
 Косу реже, па виноград веже, 260
 Сузе лије, чокоће зал'јева,
 Винограду тихо проговара:
 „Винограде, мили рукосаде!
 „Ко је тебе мене засадио,
 „Никада те веће брати неће!“ 265
 Када буде на заходу сунце,
 Тад' излази Милићева мајка,
 Па говори, а за сунцем гледа:
 „Благо мене и до Бога мога!
 „Благо мене, ето сина мога! 270

„Ето г' мајци, ће из лова иде,
 „Носи мајци лова свакојака!“
 Ни би сина, ни од сина гласа.
 Када буде на истоку сунце,
 Изилази Милићева мајка,
 Сунце гледа п'ке проговара:
 „Благо мене, ето ми снашице!
 „Иде с воде, носи воде ладне,
 „Хоће мене стару зам'јенити!“
 Ни би снахе, ни од снахе гласа,
 Веће мајка кука од жалости,
 Кука тужна како кукавица,
 А преврће како ластавица,
 И кукаће до суђена дана.

275

280

НОВЉАНИН АЛИЈА И МИЛОШ ЧОБАНИН

њигу пише Новљанин Алија
 Из Новог града на Крајини,
 Те је шиље у Шарган планину
 На рукама китној Анђелији,
 Милој љуби Милош-чобанина,
 У књизи је дивно поздрављаше,
 И овако Турчин говораше:

5

„Срце, душо, Милошева љубо!

„Издај мене твога господара,

„Господара Милош-чобанина

10

„И његови дванаест чобана,

„Да му свежем наопако руке,

„Да одјавим иљаду оваца,

„Да им русе одас'јечем главе,

„И накитим од града бедема,

15

„Узећу те за вјерну љубовцу.

„Немој мене атар оштетити,

„Но послушај, немој се кајати.“

Кад Алија књигу начинио,

Посла Анђи књигу по мезилски,

20

И говори младу књигonoши:

„Богом сине, влашче Милутине!

„Да ми идеш у Шарган планину,

„Да ми носиш књигу тајновиту,

„Да је предаш из руке у руку

25

„Милој љуби Милош-чобанина.

„Али немој, да т' уједе гуја,

„Да т' опази Милош чобанине,

„Или који његови чобана,

„А ево ти два дуката златна.

30

„Кад се мене на трагове вратиш,
 „И донесеш абер од Анђуше,
 „Ођест ћу те као мога сина,
 „И дароват јуначко оружје.“
 35
 Момче младо књигу прифатило,
 Лудо било, мудро се владало,
 Брзо иде, брже долазило
 У Шаргану високој планини.
 Гором хита, за Милоша пита,
 40
 Докле дође на врху планине.
 Угледало поље и ливаде,
 Виђе чудо прије невиђено:
 Усред поља дубоко језеро,
 Колико је поља и ливада,
 45
 Све су б'јеле прекриле овце,
 А око њих дванаест чобана.
 К овцама се момче упутило.
 Кад је момче до језера сишло,
 Када Милош под јеликом спава,
 50
 Чува стражу млада Анђелија,
 Везак везе, танко попијева.
 Привуче се млада књигоноша,
 Тихо збори, тихо књигу дава.
 Када Анђа књигу проучила,
 И виђела што се у њој пише,
 55
 Она Алу другу отписује:
 „О Турчине, Новљанин-Алија!
 „Прођ' се врага, не било му трага!
 „Није ласно преварит Милоша,
 „Не би њега савладале виле,
 60
 „А камоли тридесет Новљана.
 „Док имаде дванаест чобана,
 „Да им дођу сви Новљани Турци,
 „Не би смјели њима ударити;
 „Док је њему Чарапина Васо,
 65
 „Који има бистра џеввердара,
 „Те ш њим бије под облаке ждрала;
 „И док му је Чупићу Стојане
 „И у њега оштра димишћија,
 „Што сијече под оклоп јунаке,
 70

„Прођ' се, Але, не погини лудо.“	
Кад је Анђа књигу нашарала,	
Тајно даде момку књигоноши,	
Иде момче дому на трагове,	
И Алији књигу изручио.	75
Учи књигу Новљанин Алија,	
Књигу учи, по срцу се мучи,	
Ону баци, другу брже пише,	
Те је шаље китној Анђелији,	
Овако јој Турчин говорио:	80
„Поздрављам те, и срце и душо!	
„Издај мене твога господара,	
„Не страши се мене ни Новљан'ма,	
„Да му свежем наопакo руке,	
„А ево ти тврду вјеру давам,	85
„Узећу те себе за љубовцу.“	
Јошт јој Турчин у књизи говори:	
„Што ти оће пустошна планина,	
„Ђе се вију вуци и ајдуци,	
„Ђено нема ништа до камена,	90
„Но ледени снијег и језеро,	
„Па невоље и потребе љуте.	
„Греота је трунут у планини	
„Тако злато, тако узгојено;	
„Да ти видиш мојега Новогa,	95
„Па да видиш двори какви су ми,	
„Па у двору тимар и господство,	
„Небројене слуге и читлуке,	
„Па да видиш море под Новијем,	
„А под двором башче непрегледне,	100
„А у башчи дуње и наранце,	
„Па лимуне и свако цвијеће.	
„Шетаћеш се јутром и вечером,	
„Служиће те четири робиње,	
„Носиће ти скуте и рукаве,	105
„А носићеш дибу и кадиву,	
„А на грлу троструке ђердане,	
„На ногама злаћене пашмаге,	
„Љеше живјет него султанија,	
„Не покај се, а не препадај се.	110

28 - 408
28 011 - 408

„Да не музеш по планини овце,
 „И не газиш у глиб до кољена.“
 Кад је Анђу књига допанула,
 Превари се, као женска глава,
 На господство кучка слакомила, 115
 Па довати дивит и артију,
 На ћерђефу књигу накитила,
 Овако му у њој куја пише:
 „Чуј, Алија, и срце и душо!
 „Чуј како ћеш савладат Милоша. 120
 „Данас петак, а шјутра субота,
 „А пр'ошјутра свијетла нећеља.
 „Ти покупи тридесет Новљана
 „Све по пушци и крвавој руци,
 „Дођи ш њима у Шарган планини, 125
 „Лако ћу ти издати Милоша:
 „Ноћу чува по планини овце,
 „А обдану под јеликом спава,
 „Ја му чиним стражу од Турака,
 „А чобани по планини овце. 130
 „Ти опколи мене и Милоша,
 „Па када ти замахнем марамом,
 „Притеците, те га савежите,
 „А ја ћу га добро напојити,
 „Мијешати у вино ракију.“ 135
 Кад Алија таку књигу прими,
 Од радости на ноге скочио,
 Милутина грли и целива,
 Дарова му стотину цекина:
 „На ти, влашче, те се преобуци, 140
 „И добави пусат за појасом.“
 Па истрча доље у чаршију,
 Те пробира по Новоме Турке,
 Ђегођ био бољи од бољега,
 И по пушци гори од горега, 145
 То Алија око себе ваби.
 Вечераше и преконачише,
 Саба зором рано уранише,
 А на добре коње посједаше,

Отидоше лугом и ћенаром, 150
 По планинам' и брда каменим.
 Кудгод ишли, у планину сишли.
 Кад је био зелену језеру,
 Код језера угледа јелику,
 Како га је слуга сјетовала. 155
 Околише зелено језеро,
 Упазише китну Анђелију
 И Милоша ђе код Анђе спава,
 Јарко њега огријало сунце,
 Упрло му токам' у прсима, 160
 Сва се гора од тока засјала,
 Па се Турци поближе привукли,
 Опази их нејачак Тодоре,
 Најмлађи син Милоша чобана,
 Па казује својој старој мајци: 165
 „Мајко моја, дуго јадна била!
 „Ен' одонуд силе од Турака,
 „Пред њима је Новљанин Алија,
 „Изгубиће мојега бабајка."
 Анђа Тоша мукли замукује: 170
 „Муч' не лудуј, мој Тодоре сине!
 „Шједи, сине, доље код матере,
 „Оно нису Турци ни ајдуци,
 „Него ј' оно бабов побратиме,
 „Иду Турци к Милош-чобанину 175
 „Да 'но ладно испијају вино."
 Опет д'јете својој мајци виче:
 „Није, мајко, живота ми твога!
 „Но су оно Турци душманини,
 „Пробудимо нашег родитеља." 180
 Ражљути се кучка, а не мајка,
 Те ђетету шамар ударила,
 Два му кутња зуба саломила,
 А два очна с мјеста покренула,
 Па на Турке манула марамом. 185
 Трче Турци горе него вуци,
 На Милоша сургун учинише,
 Савладаше, те га савезаше.

Цикну јадан нејачак Тодоре,
 Те он виче мајку Анђелију: 190
 „Мајко моја, жив те Бог убио!
 „Узми ножа мојега бабајка,
 „Ја ћу узет кратку шеишану,
 „Да бранимо нашег родитеља.“
 Ћаше Тодор убити Алију, 195
 Ал' му не да кучка, а не мајка,
 Но му оте из рука шишану,
 И други му шамар ударила.
 Кад се Милош од сна разабрао,
 И кад виђе Новљанин-Алију, 200
 Око њега тридесет Новљана,
 И спућене наопако руке,
 Он завика грлом јуначкијем,
 Сва му гора на глас одјекнула,
 Задрмала лишћем и гранама, 205
 А од хуке замути језеро,
 А аждаје главе помолиле,
 Те се чуде гласу и јауку,
 Па оваку ријеч приватио:
 „Анђелијо, орјацко кољено, 210
 „Така ли је вјера у љубовце!
 „Тако л' чуваш господара свога!
 „Губала те љубав и вјенчање!“
 Мучи Анђа, ништа не говори,
 Него Турци коње појахаше, 215
 А Алија за се Анђелију,
 Јадан Милош пјеше на опанке,
 За њим Тодор пјешке пристајаше.
 Љуби оца у свезане руке,
 Све му руке сузам' поквасио, 220
 Ћешио га Милош путујући.
 Ће несреће, ту има и среће,
 Бог помага Милош-чобанину.
 Кад дођоше води у планину,
 Сви с добрије коња одјахаше, 225
 Посједаше на зелену траву,
 Привезаше за јелу Милоша,

Па дријеше торбе и бисаге,
 Поручаше и напојише се.
 Анђа шјела на крило Алији, 230
 И десном га руком загрлила,
 И љуби га међу очи црне,
 Але Анђу под грло бијело.
 Плачућ Тодор мајци говорио:
 „Дај ми, мајко, кору љеба сува, 235
 „Да заложим мога родитеља.“
 Али Анђа кучка, а не мајка,
 Проговори Новљанин-Алији:
 „О Алија, и срце и душо!
 „Посијеци вучића од вука. 240
 „Вјера моја, тако ми помогла!
 „Ако Тодор до оружја дође,
 „Осветиће свог оца Милоша,
 „Тебе живо срце укинути,
 „И узети бијела Новога, 245
 „Е се Тодор у оца уврго.“
 Кад то чуло дијете Тодоре,
 Препаде се, те бјежи Милошу:
 „Не дај, бабо, слатки ранитељу!
 „Да ме Турчин коље и сијече 250
 „Код живога и оца и мајке.“
 Ражали се Новљанин Алија,
 Турчин био, ал' се смиловао,
 Него пију вино и ракију,
 Те поспаше кано и заклани. 255
 Заспа трудан Новљанин Алија,
 На руци му Анђа Милошева,
 Милући је Анђу ушикао
 Као мајка чедо у бешици.
 Кад то виђе Милош чобанине, 260
 Он дозива тијано Тодора:
 „О Тодоре, мој невољни сине!
 „Примакни се мушки полагаано
 „На онога најпрвог Турчина,
 „Извуци му сабљу из корица, 265
 „Прекини ми на руке гајтане,

„Не би л' бабу одр'јешио руке.“

Лудо д'јете срца јуначкога
Привуче се Новљанину Суљу,
Уграби му сабљу из ножнице,
Па потрча својему бабајку.

270

Жао Тошу оца ранитеља,
Па се боји да га не пореже,
Окрећује и тамо и амо,
Док прекиде гајтан на рукама.

275

Кад се Милош сабље добавио,
У Турке је јуриш учинио,
Те погуби тридесет Новљана.

До Алије Милош потрчао,
Те га бије чизмом и мамузом:

280

„Устај горје, турска потурице,
„Чију држиш на крило љубовцу?

„У злом си је часу загрлио,

„У гори те она пољубила!“

Кад се прену иза сна Алија,

285

И кад виђе јаде изненада,

Од земље је на ноге скочио,

Врже руку сабљи на балчаку,

Кад ли пуста извађена ћорда,

Те се сјаје у руци Милошу.

290

Једном виђе, а више не виђе,

Ш њом му Милош одас'јече главу.

Кад то виђе Анђа Милошева,

Скупи скуте, а сави рукаве,

Те побјеже доље низ планину.

295

За њоме се Милош натурао,

За Милошем нејачак Тодоре,

Не да Тодор да му гине мајка,

Него клече на оба кољена,

Моли оца и Богом заклиња:

300

„Немој, бабо, погубит ми мајку,

„Ко ће мене нејака грлити,

„Ко љубити до моје младости?“

Ражали се Милош-чобанину,

Те затаче сабљу у ножницу,

305

Тоша љуби, а сузама рони.
 Тада Анђа, Бог јој опростио,
 Клече млада на гола кољена,
 Прегну главу, говори Милошу:
 „Посијеци, драги господару, 310
 „Гријеси ме лудо презарише
 „Те невјеру тебе учинила.“
 Па се њему око нога свија,
 Сузама му покваси кољена
 Од подвезе па до опанака, 315
 И опанке сузам' напунила.
 Пружи руку Милош чобанине,
 Те је трже, и од земље диже,
 Трипут рече: „Бог ти опростио!“
 А она га по рукама љуби, 320
 Рони сузе у тешку кајању,
 Ћешио је дијете Тодоре.
 Па се натраг мало повратише,
 Угазише у крв међу Турке,
 Узеше им пусат и оружје 325
 И свијетле бистре џевердаре,
 Копче златне, токе позлаћене,
 Самур-капе и свилен' саруке,
 И зелене са плећа доламе,
 И скрлетли од чохе шалваре, 330
 И малене ћурке до појаса,
 Којино су куном постављени,
 А морском су видром опточени,
 Па шићара на коње турише,
 На три добра коња појахаше, 335
 Па одоше међу чобанима.
 Далеко га срили два чобана:
 Чупић Стојан и Чарапин Васо.
 Кад виђоше на коњу Милоша,
 И љубовцу и Тодора сина, 340
 Завикаше оба побратима:
 „Благо нама јутрос и довијек!“
 Чудили се, Милоша питали:
 „Што је, брате, ако Бога знадеш?!“
 Све им Милош по истини каже. 345

У то доба и други чобани,
 Ту дијеле шићар од Турака.
 Милош љуби опет Анђелију,
 Анђа њега по сто пута боље.
 Бог убио сваку женску главу,
 И врази јој растезали душу,
 Која није вјерна господару.

350

НОВЉАНИН АЛИЈА И ДЕВЕТ БРАТА ВИТКОВИЋА

(Истинити случај при свршетку 17 вијека)

е се оно прије весељасмо
 Ајде опет да се веселимо,
 Е да би нас и Бог веселио,
 Веселио и разговорио,
 И од сваке муке уклонио,
 Тешке муке и турачке руке,
 Јака дуга и невјерна друга.

5

Ми велимо, оће ако Бог да!
 А потоме, браћо и дружино,
 Ако знадох, да вам пјесму причам
 Од истине што је за дружине,
 Што је било у стару земану.
 Књигу пише Новљанин Алија
 Из Новогa, с мора на крајини,
 Те је шаље граду у Требиње
 На рукама Витковићу Симу,
 Оваку му Турчин књигу пише:

10

„Симеоне, на крајини крило!

„Ја сам чуо, казују ми људи,

„Да ти имаш кулу и авлију

20

„Да је таке у Требињу нема,

„И да имаш осам мили брата

„Под оружјем и на парипима,

„Сви јунаци бољи од бољегa.

„Још сам чуо, причају ми људи,

25

„Да имадеш сестру на удају

„По имену китну Анђелију,

„А ја момак дивно на женидбу,

„Поклони ми сестру за љубовцу,

„Да будемо главни пријатељи, 30
 „Не би л' мене родила синове,
 „И на ујце своје приличили.
 „А ни мене овамо не куде,
 „Доста имам блага и читлука,
 „Бог ми дао од баба остало, 35
 „Поклон' ми је, нећеш се кајати.“
 Кад је таку књигу начинио,
 Опреми је сентом и свијетом.
 Кад је књига у Требиње сишла
 На кољено Витковића Симу, 40
 На књигу је печат распучио,
 И кад виђе што се у њој пише,
 Он Алији другу отписује:
 „Чуј, Алија, Новској земљи главо!
 „Истина је што ти људи кажу: 45
 „Да имадем кулу и авлију,
 „И да имам осам мили брата,
 „И Анђушу сестру на удају,
 „Ал' је Анђа давно испрошена,
 „Обећана и прстенована 50
 „Још малена од девет година,
 „За јунака из Риђана Вука,
 „А да није, за тебе би била.“
 Кад Алији књига долазила,
 И кад виђе што му Симо пише, 55
 Не била му мила николико.
 Удари се руком по кољену:
 „Авај, рече, њему до вијека!
 „Ко ће Анђи обљубити лице,
 „Да је когођ, не би ни жалио, 60
 „Него влашче Вуче Риђанине.“
 Још се прстом по носу удара,
 И овако собом проговара:
 „Витковићи, орјачко кољено!
 „Да би мене була не родила 65
 „Но влаиња која влашчад рађа,
 „Вратићете жалост за срамоту,
 „Знат ми своје изгубити главе.“
 То вријеме дуго не чамало,

Докле Симу друга књига пође	70
Од онога Новљанин-Алије:	
„Чујеш мене, Симо Витковићу!	
„Кад ми не би од Бога суђено	
„Да ми дадеш сестру за љубовцу,	
„Дођи мене у граду Новоме,	75
„Да се, Симо, овђе братимимо,	
„Братимимо, даром дарујемо,	
„Да будемо главни пријатељи,	
„Мило ми је с такијем јунаком,	
„С такоm браћом и с таким оцаком.”	80
Мину књига од рука до рука,	
Куд гођ ишла, у Требиње сишла	
На рукама Витковића Сима:	
Виђе Симо што м’ Алија пише,	
Па довати перо и артију,	85
Те Ал-аги бирдем отписује:	
„Чуј, Алија, Богом побратиме!	
„Обречени као и суђени,	
„Не могу ти у Новоме доћи,	
„Док не свршим у двору весеље:	90
„Брата женим, а сестру удавам;	
„А тек мене то весеље прође,	
„Ето мене к тебе у Новоме,	
„Да с’ братимо и да с’ даривамо.	
„Но чу ли ме, Але побратиме!	95
„Дођи к мене у наше Требиње	
„Да се десиш на моје весеље,	
„Да ми будеш кутњи старјешина.”	
Прима књигу Новљанин Алија,	
А све мисли што ће и како ће?	100
Не шће њему на весеље поћи;	
Но кад Симо опреми весеље,	
Подиже се, оде у Требиње,	
Право гони помамна ђогина	
До високе Витковића куле,	105
Те ушета у мермер-авлију.	
Дивно су га браћа дочекала,	
Девет брата као горске виле,	
А пред њиме јесу излазиле	

Девет љуби девет Витковића, 110
 Те му чине дову и поштење,
 Изведоше уз мермерли кулу,
 Уведоше у шикли одају,
 На јастуке златне посједаше,
 Изнесоше каву и ракију, 115
 Ћилимбара чибук изнијеше;
 О свачему јеглен заузеше.
 Од шта вакат од тог и вријеме,
 Изнесоше госпоцку вечеру;
 Док им винце изиђе у лице, 120
 Надмећу се збором и памећу,
 Рече ријеч Новљанин Алија:
 „Побратиме, Витковићу Симо!
 „Што смо рекли, неће дуго бити,
 „Е ма знади, мој милосни побро! 125
 „Ако смо се данас побратили,
 „За дарове приправан нијесам,
 „Јере нећу тебе даривати,
 „Но сву твоју браћу наоколо,
 „Нека знаду и нек виде људи 130
 „С киме си се, Симо, братимио.“
 То изрече, на ноге скочио,
 Па ћогата свога окрочио,
 Коња игра, а с коња говори:
 „Чуј ме, Симо, мио побратиме! 135
 „Чекај абер до прве неђеље,
 „А тек тебе моја књига сиђе,
 „Брже хитај с браћом у Новоме.“
 Здравом оде своме завичају.
 Постајало седам-осам дана, 140
 'Ваку Алил Симу књигу пише:
 „Чујеш, Симо, чујеш побратиме!
 „Да си мене брже у Новоме
 „Су твојије осам мили брата,
 „Да се ладна вина напијемо, 145
 „Дарујемо и јегленишемо;
 „Ал' те молим, мио побратиме!
 „Немој који носити оружја,
 „Ни мучити коње кроз планину,

- „Дођ'те мени пјеше без оружја, 150
 „Страху није, а далеко није,
 „Јер је кршан земам настануо
 „У нашему бијелу Новому,
 „Нестало нам зоби и сијена,
 „Мало зоби, поредно сијена, 155
 „Ко ће ваше коње наранити?“
 Таку им је књигу нашарао,
 Па је посла хитро по мезилски,
 Брзо књига у Требиње сишла
 У рукама Витковића Сима, 160
 Учи Симо књигу по јазји,
 Књигу учи, а чуду се чуди,
 Питали га осам своји брата:
 „Наш милосни брате од матерел
 „Откле књига, од кога ли града? 165
 „Од каква ли главна пријатеља?“
 Симо учи књигу нашарану,
 Па је својој браћи говорио:
 „Што ли ћемо, да како ли ћемо?
 „Срамота је не поћ у Новоме, 170
 „А јошт горе пјеше без оружја.
 „Ја бих рек'о да му отидемо.“
 Сва му браћа ријеч потврдише,
 Ал' не приста остарала мајка:
 „Не ајдете, моја ћецо мила! 175
 „Без оружја пјеше на опанке,
 „Кад имате и Бог вам је дао,
 „Страх је мене, и бојим се љуто,
 „Да не буде какве пријеваре.“
 Не хће пристат ни најмлађи Мирко, 180
 Него браћи 'вако проговара:
 „Ја не идем с вама без оружја,
 „Ни без мога космата вранчића,
 „Може лако до потребе бити.“
 Укори га Витковићу Симо, 185
 Те је брату Мирку бесједио:
 „Страшљивице, и луда будало!
 „Нећеш данас с нама у Новоме.“
 Па се браћа дивно накитише,

Ето ти их низ поље Требињско: 190
 Куку мајци, сви ли су једнаци!
 Гледала их остарала мајка
 Са пенџера од бијеле куле,
 Сузе рони, овако говори:
 „Синко Мирко, ако Бога знадеш! 195
 „Ти азурај себе и коњица,
 „Ајде, сине, браћи сустопице,
 „Јер сам ноћас грдна сан уснила:
 „Да нам шљеме с куле преломјено,
 „Сруши нам се, сине, на оџаку, 200
 „А долеће јато кукавица,
 „Попадаше кули и авлији,
 „Како паше, одма закукаше.“
 Мирко плаче као мало д'јете,
 Ће остаде само-сам на кули, 205
 Па кад виђе своје осам брата
 Да су поље здраво прегазили,
 Фатили се поља Чичевога,
 Он посједе својега вранчића,
 Ето ти га браћи сустопице; 210
 Брзо дође у поље Чичево,
 Виђе браћу уз брда Зубачка;
 Мирко дође у брда Зубачка,
 А браћа му равној Суторини.
 Хита Мирко, браћа га виђоше, 215
 Сва га браћа резил учинише:
 „Врат' се натраг, један невјерниче!
 „Не црни нам образ у Новому,
 „Ти најмлађи коња и оружје,
 „А ми осам пјешке без оружја.“ 220
 Препале се Витковићу Мирко,
 Па се мало натраг повратио,
 Ал' се неће браће да окани,
 Но се крије, за њима се вије.
 А што ћу вам дуљит и казиват, 225
 Акшам дође, браћа у Новоме,
 Ту их Алил дивно дочекао,
 И с браћом се за здравље питао,
 Посједаше на меке јастуке,

Испиајау каву и ракију. 230
 Кад је вечер о вечери било,
 Вечерају и јегленишују,
 Слуге служе црвенога вина;
 Није вино што га лоза дала,
 Но у њему жежена ракија, 235
 И у њему биља свакојега,
 Сви поспаше, кукаће им мајка,
 Падеше им главе на трпези.
 Тад Алија на ноге скочио,
 И отвори потајне одаје, 240
 Пуна бјеше крвави целата,
 Кидисаше као гладни вуци,
 Сваки своме сдас'јече главу,
 Те авлију с њима накитише,
 А љешине низ пенџер бацише. 245
 Мирко ста'ше пред авлинска врата,
 И кад брацке главе упазео,
 Одма се је јаду досјетио.
 У ђетету срце узаврело,
 У вратима ногом ударио, 250
 Падеше му врата из канета,
 У авлију коња нагонио,
 Огресну му у крв до китица,
 Па повади двије пушке мале
 На Турке је обје истурио, 255
 Два падеше, петом не макоше.
 Па потеже ножа пламеного,
 Сам сијече, њега седмерица,
 Два пос'јече, њега петорица,
 Љутим су га ранам' обранили, 260
 Људи кажу седам смртни рана,
 На вранчићу ни есапа нема,
 Па кад виђе да је погинуо,
 Плећи даде, а бјежати стаде,
 Латио се право Суторини; 265
 Он не иде дому у Требиње,
 Него право бјежи у Риђане
 К своме зету Риђанину Вуку.
 Вук шједашз на танчици кули,

Нешто му се даде погледати, 270
 Види пољем коња и јунака,
 Познава га, познат га не може;
 Док ево га право у авлији,
 Носи десну у лијеву руку,
 А лијеву ногу у зобницу, 275
 Вас у крви с главе до чизама,
 А вранчић му с сапи до копита.
 Виче Мирко сестру Анђелију,
 Тад га Вуче позна по авазу,
 Своме се је јаду досјетио, 280
 Па истрча с куле у авлију,
 Скида Мирка са коња вранчића,
 Изнесе га кули у одаји.
 Љуто цмили китна Анђелија,
 А Вук пита свога шуру Мирка: 285
 „Казуј, брате, ако Бога знадеш!
 „Како бисте, како изгинусте.“
 Све му Мирко по истини каже.
 Када Вуче саслуша ријечи,
 Јунак јекну, а кућа одјекну: 290
 „Авај мене, девет мили шура!
 „Тако ли ми лудо изгинусте
 „У невјере, а на вјеру тврду!“
 Па поскочи ка' да мозгом сврну.
 Он не зове слугу ниједнога, 295
 Но припаса свијетло оружје,
 И полеће у топле одаје,
 Те азура помамна парипа,
 Окрочи га низ брда камена,
 Зубачке се горе дофатио, 300
 Здравом сиђе равној Суторини,
 Хита Вуче да акшам уграби,
 Ноћ га стиже мору на Игалу.
 С коња скида плоску сарајевску,
 Те се напи жежене ракије, 305
 Пригну Вуче и два и три пута,
 Па отоле право у Новоме
 А на кули Новљанин-Алије,
 Ту је Вуку Бог и срећа дала,

Од авлије отворена врата,	310
Те улезе у мермер-авлији,	
Сва је пуста крвљу нашарана,	
А авлија главам' искићена.	
Скочи с коња свога у авлији,	
Преметну му дизген про јабуке,	315
Па улеће уз крваву кулу	
Као јелен од године дана.	
И ту му је срећа прискочила,	
Што на кули нико не бијаше	
До Алије су два своја сина,	320
Па повади свога јатагана,	
Те Алилу одас'јече главу,	
И закла му два нејака сина.	
Скупи главе, баци у зобницу,	
Па се опет у кулу поврати,	325
Бијелу му кулу запалио,	
Па побјеже дому на трагове.	
У путу га књига сусретала	
Од Анђуше, вјерене љубовце,	
Да је њему преминуо шура.	330
Бог му дао у рају спасење,	
Нама, браћо, здравље и весеље!	

ЖЕНИДБА БАНОВИЋ СЕКУЛА

д како је свијет постануо
 И почеле рађати ђевојке,
 Није љепша процвала ружица,
 Што је сада у нову земану
 У Гребиху, граду у приморје,
 У некаква Леовића бана,
 По имену а и по чувењу
 Млада Ана, Латинка ђевојка,
 Љепоте јој надалеко нема
 У све седам свјецки краљевина,
 Ни Туркиње, ни младе влаиње.
 Чудновато цура уздигнута:
 До крштења у бумбаку спала,
 Од крштења свили и кадиви,
 Јастуци јој златом подшикани,
 А душеци свилом извезени,
 Бешика јој од сувога злата,
 А јорганчић постављен цвијећем,
 Виле су јој на крштење биле,
 Дивно виле цуру даровале,
 Даровале стасом и висином,
 Па бјелило и јошт руменило,
 Љеше лице него горски лијер.
 За удају приспјела ђевојка,
 Цура млада, а одвећ лијепа,
 Јединица у оца зенђила,
 Просили је просци од свакуди:
 Њу ми просе бани и бегови,
 И без броја с мора зенерали,
 Гојна цура неће ниједнога.

5

10

15

20

25

30

Ал' јој старац бабо проговара:
 „Удаји се, моја ћери драга!
 „Бирај, ћерце, кога теби драго.
 „Што имасмо у стогове с'јена,
 „А у амбар бијеле шенице, 35
 „Просјачки нам коњи поарчише,
 „Попише нам вино и ракију.
 „Док си ружа, свак те бегенише,
 „Кад увенеш, нико и не гледа.“
 Вели Ана својему бабајку: 40
 „Нећу, бабо, стара ни зенђила,
 „Већ на коњу угледна јунака.
 „Но дај гласе на четири стране,
 „Нека чује серат и Крајина,
 „И све бутум земље и градови, 45
 „Тури мене, бабо, у кочији,
 „Изведи ме пољу на угледу,
 „А у њедра хиљаду дуката,
 „Нек се момци пољем утркују.
 „Ко ми први у криоце пане, 50
 „И извади из њедра дуката,
 „Онога ћу бити заручница.“
 Кад је бане саслушао р'јечи,
 Он разасла књиге по свијету,
 По чаршијам' растури телале, 55
 Да испаде цура на кочији,
 Мила Ана Леовића бана,
 Код ђевојке хиљаду цекина;
 Који први до кочије дође,
 Нека носи цуру и дукате. 60
 То се чудо по свијету чуло,
 Сваки свога тимари парипа,
 Зоб му меће бјелицу шеницу,
 А напаја изобила вином,
 Свак се спрема како боље може. 65
 То зачуо Бановић Секуле,
 Па дозива своју стару мајку:
 „О старице, моја мила мајко!
 „Опремај ми лаке брашњенике,
 „А ја одох опремат вранчића.“ 70

Секула су забољеле руке Устежући помамна вранчића, Види Секул на своме вранчићу Да је његов мегдан и ђевојка. Ал' говори својему вранчићу:	115
„Лакше, вранче, моје десно крило! „Биће шјутра трке на претеку, „Шјутра ћу ти срећу окушати.” Па опучи пољем и ћенаром, Ватио се горе и планине, И планину здраво прегазео. Кад је био близу спрам Гребича, Бачи очи пољу око града, Чудио се, те је говорио:	120
„Шта се оно у пољу бијели? „Да су овце, више би их било; „Да је снијег, није му земана; „Већ су оно бијели чадори, „Скупио се серат и крајина „Са сви страна од свије земаља, „Тено добре коње одмарају.” Препаде сè Бановић Секуле: Авај њему до Бога милога, „Сад ће брзо на трку јунаци, „А мој вранчић трудан и уморан.” То зборећи под кулу пануо. А под кулом Леовића бана С коња сиђе, на земљу скочио, Преметну му дизген пр'о јабуке, А попусти на седлу колане, Сам се вранчић по равници вада. Секул уђе у пјану механу, Те пригиње црвенику вино Са буретом од дванаест ока, Пола пије, пола вранцу дава. Гледала га Леовића Ана Са пенџера од бијеле куле, На Секула јашик учинила, Бирдем виђе, забоље је глава, Те дозива танану робињу:	125
	130
	135
	140
	145
	150

- „Робињице, по Богу сестрице!
 „Ти изиђи авлији пред врата,
 „Те завичи грлом и авазом:
 „„Саибија од коња вранчића!
 „„Поздрав тебе Леовића Ана, 155
 „„Зове тебе на бијелу кулу,
 „„Има с тобом нешто говорити.““
 Робињица Ану послушала,
 Па истрча авлији пред врата,
 И завика што јој грло дава: 160
 „Саибија од коња вранчића,
 „Зове тебе Леовића Ана
 „Да изиђеш на танчици кули,
 „Има с тобом нешто говорити.“
 За то Секул не окреће главу, 165
 Него пије и вранчићу дава.
 Кад то виђе танана робиња,
 Кули иде, те госпођи каже.
 Опет цура говори робињи:
 „Робињице, по Богу сестрице! 170
 „Опет трчи пред авлинска врата,
 „Узми моју злаћену мараму,
 „И изнеси седефли налуне,
 „Покажи му нек види обоје,
 „Да не мисли да је пријевара, 175
 „Нека дође мене у одају.
 „Умријех ти од срца и главе.“
 Робињица за Бога примила,
 Па привати злаћену мараму,
 И привати седефли налуне, 180
 Те истрча авлији пред врата:
 „Мор' делијо, вранца саибијо!
 „Поздрав ти је од моје госпоје,
 „Ево тебе од ње два биљега,
 „Марамница чим отире лице, 185
 „И налуне кад одају шеће,
 „Немој рећи да је пријевара,
 „Него ајде к њојзи у одају,
 „Ја ћу твога причувати вранца.“
 Кад то зачу Бановић Секуле, 190

Он утрча у бијелу кулу.
 На кули су деветоро врата,
 А десета од сувога злата,
 И на њој је брава дубровачка,
 Отвара се на тајне чекрке; 195
 Деветоро врата отворио,
 А десета кад је отворио,
 Када цура шједи на душеку.
 У одају чудо и знамење:
 С десне стране ће шједи ћевојка 200
 Два ајдука са голим ножима,
 А с лијеве крвави џелате,
 Крвава му сабља у десници,
 Виш' ћевојке шаровита гуја,
 Из уста јој живи огањ сипа; 205
 Два ајдука мичу ножевима,
 Џелат оба ока избечио,
 Гуја с' вија да очи избија.
 Препале се дијете Секуле,
 И промисли да је пријевара, 210
 Па побјеже, и невоља му је.
 За њим цура трком затрчала,
 Те Секула за пас уватила:
 „Стан', делијо, незнани јуначе!
 „Страшљив ти си, жалосна ти мајка! 215
 „Није ово ође ништа живо,
 „Него мртво на чекрк сагнато.
 „То је мене бабо направио,
 „Ако би се јунак усудио,
 „Да уљезе у моју одају, 220
 „Да с' препане, мене не науди.“
 Поврати се Бановић Секуле,
 Тено с цуром уђе у одаји,
 Па шједоше на меке јастуке.
 Ђевојка га руком загрлила, 225
 Гледала га, па му говорила:
 „О Бога ти, незнана делијо!
 „Оклен ли си, од којег града,
 „Како ли се зовеш по имену?“
 Секул јој се по истини каже: 230

„Ја сам момче из града Сибиња,
 „По имену Бановић Секула,
 „Пак сам чуо за тебе, ђевојко,
 „Да си дивна и да си прикладна,
 „И ево ме очи не варају, 235
 „Пак сам дош'о и ја на тркију.
 „Ако мене Бог и срећа даде,
 „Иако ми ти будеш суђена,
 „Водићу те и вјенчати за се;
 „Ако ли ми не будеш суђена, 240
 „Ја ћу другу, а ти ћеш другога.“
 Циче цура као гуја љута:
 „Не Секуле, и срце и душо!
 „Него ајде саде да бјежимо,
 „Ја се бојим и страшим се љуто, 245
 „Има доље на нашој ливади
 „Добри коња преко пет стотина,
 „Добра хата прије нејахана,
 „И виткије сури бедевија,
 „Утећ ће ти трки на кочију, 250
 „Допанућу горему од тебе,
 „Него ајде да брже бјежимо.“ —
 „Нећу, рече, Бановић Секуле,
 „Срамота је и моја и твоја
 „Да бјежимо с јуначког мегдана. 255
 „А ја с' уздам у Бога једнога,
 „Па у себе и у вранца мога,
 „Да ћу утећ, први к тебе доћи.“
 То изрече, на ноге скочио,
 За њим цура трчи сустопице, 260
 Те га грли и у лице љуби,
 Па се врати у шикли одају,
 Бирдем ушла, бирдем је панула
 Од болести од јашиковања.
 Кад је јутро било освануло, 265
 Завикаше са града телали:
 „Азур свати, азур је кочија,
 „Уз ђевојку хиљаду дуката,
 „Уз кочију два банова сина,
 „Да не буде какве пријеваре, 270

„Или кавге између тркаша.“

Кад зачуше силни коњаници,

Сваки свога коња азурава,

И притеже четворо колане.

Те запеше свилене гајтане,

275

За гајтане коње повезаше,

Нареди се пет стотин' коњика,

Коње љуте, а мамузом туку.

Док топ пуче са Гребића града,

Сваки пусти дизгене својему,

280

Попуцаше свилени гајтани.

Вала Богу! вала јединоме!

Да је коме чути и гледати,

Како стаде вриска коњаника,

Како јечи земља од коњица,

285

Кад се диже магла од прашине,

Рекао би, и заклео би се,

Да се ведро небо проломило,

Да се земља од страха потресе.

То гледала будимска краљица

290

Са врх куле граду на Гребићу,

Бога моли, овако говори:

„Дај ми, Боже, тијана вијорца,

„Да разagna у пољу прашину,

„Да ја видим сина Маријана

295

„На његовој танкој бедевии.“

Бога моли, и умолила га,

Пуну вјетар с горе и планине,

Па довати биљурли дурбина,

И угледа два добра јунака,

300

Одвојили од другије коња

Не би дуга пушка дотурила,

Не би мања ни аваза дала;

Први бјеше д'јете Маријане,

А за њиме Бановић Секуле,

305

Далеко му д'јете одмакнуло

На његовој брзој бедевии.

Но да видиш дијете Секула,

Када виђе да је изгубио,

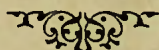
Удри вранца чизмом и мамузом,

310

Ошину га пакленом канџијом
 По сапима с десне и с лијеве.
 Да је коме виђети вранчића
 Кад се слеже по земљици црној,
 Закл'о би се, и окладио се, 315
 Да су вранцу крила подметнута,
 Те достиже млада Маријана,
 И ће стиже, ту га и прстиже.
 Кад то виђе д'јете Маријане,
 Жао образ, а жао ђевојке, 320
 Па Секула иза гласа виче:
 „О јуначе, на помамну вранцу,
 „Видиш бољан да си погинуо,
 „Попуцаше на седлу колани,
 „Уз колане ибришим-каница; 325
 „Чувај глазу, биће ђевојака.“
 Тад Секуле приустави вранца,
 Кад истина што Маријан каже.
 Он припучи на вранцу колане,
 Пак се њему у седло турио, 330
 Одмаче му млади Маријане,
 Не би дуга пушка дотурила,
 А кубура ни аваза дала.
 Опет Секул нагони вранчића,
 Канџија га са обадве стране, 335
 Те достиже младог Маријана,
 Ђе достиже, ту га и прстиже.
 Опет виче д'јете Маријане:
 „Саибија, на коњу вранчићу,
 „Не изгуби такога вранчића, 340
 „Пале су му све плоче четири,
 „Из копита жива крвца сипа,
 „Чувај коња, биће ђевојака.“
 За то Секул ни абера нема,
 Но са коња говори Мар'јану: 345
 „Здраво моја на рамену глава,
 „Ја ћу опет коња добавити.“
 У ријечи у којој бијаху,
 До кочије долеће Секуле,
 Са вранчића на земљу скочио, 350

- А ђевојку руком загрлио.
 Виче с коња млади Маријане:
 „Амо, курво, незнана катано!
 „Да на мегдан цуру дијелимо,
 „Успоред смо дошли до ђевојке.“ 355
 Али веле два банова сина:
 „Стан', делијо, куд си насрнуо,
 „Ко ђевојци, његова ђевојка,
 „Тако га је срећа послужила,
 „А тако је од Бога суђено, 360
 „Но се прођи кавге и белаја.“
 Неће д'јете да с' окани кавге,
 Него трже сабљу о појасу
 Да Секулу одас'јече главу.
 Ал' да видиш госпође ђевојке 365
 Како момче заклања рукама,
 Па на браћу оком намигнула,
 Ускочише цури у кочију,
 Ошинуше коње под кочијом,
 И Секула поведоше двору. 370
 У то доба под кулом јунаци
 На честито бану долазили,
 И на селам Бановић-Секулу.
 Ал' да видиш Бановић Секула,
 Мудро момче соја госпоцкога, 375
 Он испаде међу јунацима,
 Капу скида, овако говори:
 „Чујте мене, браћо и дружино!
 „Бог ми даде, а срећа донесе,
 „Те задобих цуру и дукате. 380
 „Немој, браћо, ко зажалит на ме,
 „Ја вас свијех зовем у сватове,
 „Кума кумим млада Маријана.
 „Да идемо моме б'јелу двору,
 „Да водимо Ану међ' сватове, 385
 „Дивно ћу вас, браћо, дочекати,
 „И свакога даром даривати.“
 Сви јунаци тому каил били,
 Не пристаде будимска краљица,
 Но Секулу ријеч проговори: 390

„Води цуру, и сретња ти била!
„Мој Маријан неће кумовати,
„Ти му узе цуру на пр'јевару.“
Вала Богу и вјенчаном кумству,
Од страха се потресе земљица,
Ће се Србин кумства одрекао.
Препале се будимска краљица,
Ријеч рече, на кољена клече:
„Прости, Боже, лудој женској глави,
„Мој ће Мар'јан кум вјенчани бити,
„Ја краљица цури за јенђије.“
Тад на граду почеше лубарде,
Шенлук чини Леовићу бане,
А излази лијепа ђевојка,
Пратила је два брата рођена,
Кочију је дара напунила,
Те дарова све редом јунаке
По старини што је за којега.
Тад јунаке гозбом почестише,
Почестише пивом и јестивом,
Ђаконијом сваком изобила,
Па на добре коње посједоше,
Отидоше гором и планином
Пјевајући и пушке мећући.
Куд гођ ишли у Сибињу сишли,
Ту с добрије коња поскочили,
Секула их у двору дочека:
Добре коње у топле подруме,
Придржа их три-четири дана,
Пјевајући и шенлук чињећи,
Те вјенчаше Ану за Секула,
Па отиде сваки своме двору,
Са Секулом у љубави бише,
Један другом за здравље питао,
А ја велим, и ми да смо здраво!

КНЕЗ ИВАН КНЕЖЕВИЋ

Војску купи Кулин капетане
 Крајишнике Турке невјернике,
 Који драгог Бога не познају,
 Не имају ни вјере ни душе;
 Војску води на богату Мачву,
 Куд гођ пређе, свуда Србљу прети:
 „Ако Бог да, те с' одовуд вратим,

5

„Хоћу, море, Србље разредити,

„Ви Кулина хоћете познати.“

Ришћанске га мајке проклињаху:

10

„Тамо ош'о, Кулин капетане,

„Тамо ош'о, амо не дошао!“

Кулин пређе сву Босну поносну,

Семберију земљу па до Дрине,

Дрину пређе, украј Мачве стаде,

15

Поред Дрине улогори војску,

Па Србију зове на предају;

Од Србије нико доћ му неће,

Већ Кулина у дубину маме;

Више Кулин путоват не смије.

20

Иван кнеже Семберији глава,

Он Кулину често одлажаше,

Под чадоре принос доношаше,

Не би л' њему Србљи мирни били;

И тешко се кнеже додворио,

25

За свашто се умолит могаше.

Мудар бјеше Кулин капетане,

Виђе Кулин, да је кнеже мудар,

Па се Кулин с кнезом побратио:

„Побратиме, оборкнеже Иво!

30

„Ев' ти јеси Семберији глава,
 „А ја јесам над крајином турском,
 „Одсад, кнеже, да се побратимо.“
 То рекоше, па се побратише.
 Иде Иво двору Поповима, 35
 Па кметове семберске дозива:
 „Не бојте се ропства од Кулина.“
 Оде Иван по својој нахији,
 Турској војсци таин да саставља.
 А Кулин је Иву преварио, 40
 Једно јутро курва поранио,
 По Васкрсу пред светога Ђурђа,
 С војском оде уз ту воду Дрину;
 Каде дође Јадру води ладној,
 У Добрићу селу освануо. 45
 Добрићане Србље дозиваше:
 „Од'те, море, коње приватајте,
 „Праву рају нигда робит нећу,
 „А с хајдуци како начинимо.“
 Сви у скупу Добрићани дошли, 50
 Онда Кулин викну на војнике,
 Турци бритке сабље повадише,
 Добрићанске кмете исјекоше:
 Седамдесет и четири главе,
 Што србињске исјекоше Турци; 55
 Па Илију кнеза уватише,
 И Вилипа попа добрићкога,
 Бијеле им позезаше руке;
 А сав Добрић село поробише,
 Поробише, ватром попалише, 60
 Заробише триста робињица,
 Плијен гоне, а робиње воде.
 Савезана и попа и кнеза
 Кад ордији Турци доћераше,
 Обадва их на коље набише 65
 И ружном их смрти поморише,
 Под чадор'ма робље под'јелише.
 Ето кнеже из нахије иде,
 Таин вуче у турску ордију
 Су својијех дванаест кметова. 70

Пред Кулином у земљу пољуби:
 „Вала тебе, Кулин-капетане!
 „А на робљу и на дару твоме.“
 Кад виђеше робинье остале,
 Та да Иван може помоћ робљу, 115
 Све из једног грла процвиљеше,
 И до Бога тешко протужише,
 Па кроз Турке јуриш учинише,
 Ивану се за skut уватише:
 „О Иване, и отац и мајко! 120
 „Избављај нас какогоди знадеш,
 „Не пусти нас ти у турске руке.“
 Која брати, а која очими.
 Иван пође, а робље му не да,
 Иван срцу одођет не може, 125
 Сузе рони, а робинье тјеши:
 „Не бојте се, драге сестре моје,
 „Ја ћу молит Србље око себе,
 „Не би ли вас како избавили.“
 Оде Иван говорит Кулину: 130
 „О Кулине, драги побратиме!
 „Што ћу ти се нешто замолити,
 „Хоћеш ли ме, побро, послушати?
 „Продај мене свеколико робље,
 „Ишти пусто небројено благо.“ 135
 Ал' бесједи Кулин капетане:
 „А мој побро, оборкнеже Иво!
 „Ти не можеш купит тога робља:
 „Ја ћу искат што ти дат не можеш;
 „Ти ћеш с робља изгубити главу.“ 140
 Ал' бесједи Кнежевић Иване:
 „А мој, побро, Кулин-капетане!
 „Ишти благо све жежено злато,
 „Ишти блага колико ти драго,
 „Ти не жали ни мене ни робља.“ 145
 Узе Кулин цијенити робље:
 „Даћеш, Иво, пет товара блага.“
 Иван пред њим у земљицу љуби:
 „Побратиме, Кулин-капетане!
 „Ево тебе три товара блага, 150

„Даћеш мене свеколико робље.“

То рекоше, па се погодише.

Узе Кулин бесједит Ивану:

„Хоћеш, побро, сад водити робље?

„Кад ћеш мене донијети благо?“

155

Вели њему Кнежевић Иване:

„Хоћу, побро, сад водити робље,

„Благо ћу ти донијет послије.“

Бесједи му Кулин капетане:

„Имаш, побро, тврде јамце за се?“

160

Ал' бесједи Кнежевић Иване:

„Ја увијек по три јамца држим:

„Једног јамца Бога великога,

„Другог јамца моју тврду вјеру,

„Трећег јамца: преварит те нећу;

165

„Ако ли ми тима не вјерујеш,

„Ја имадем и друга четири,

„Сва четири госпoде Турчина:

„Дервиш-агу из града Зворника,

„Мул' Амета више Бијељине,

170

„И турскога млада књижевника

„Из џамије млада мујезина,

„Четвртога агу Омер-агу.“

Сва четири ту се догодише,

За Ивана тако с' ујамчише,

175

Седмог дана да донесе благо.

Онда Иван покупио лађе,

Па он стаде превозити робље,

Турцима се не да превозити;

Каде Иван све превезе робље,

180

Узја Иван дору помамнога,

Па он оде свом бијелу двору,

А за њиме триста робињца.

Када робље свом двору доведе,

Испред двора посадио робље,

185

Три товара љеба изломио,

И све јесте робљу разгодио,

Па изнесе вина и ракије,

Нарани их љебом бијелијем,

А напсијо вином и ракијом.

190

Кад је Иван робље напојио,	
Онда Иван коња посједнуо,	
Па поведе све триста робина,	
Одведе их шеру Бијељини.	
Кад доведе Бијељини робље,	195
На конаке робље наредио,	
Па им даје ручак и вечеру;	
Слуге Иван посла на све стране	
По свој својој земљи Семберији,	
А на село свако поручује:	200
„Од свакога двора бијелога	
„Нека овђе дође старјешина,	
„Која жена јесте удовица	
„У својему двору старјешина,	
„Нек' и она Бијељини дође;	205
„И која је жена нероткиња,	
„Нек' и она дође Бијељини.“	
Кад то чула земља Семберија,	
Сва Ивану по ријечи дође;	
Кад се свијет слеж' у Бијељину,	210
Онда Иван по народу пође,	
Низ образе грозне сузе лије,	
А оваке ријечи говори:	
„Ко не има од срца порода,	
„Ев' сад може срце отворити,	215
„Купит сина или милу ћерцу,	
„Своју душу врћи у чистоту,	
„Нерођено ј' боље нег' рођено;	
„А ко има од срца порода,	
„Тај нек купи данас још једнога,	220
„Једног сина или милу ћерцу	
„Зарад Бога и заради душе;	
„Који братац миле сеје нема,	
„Сад је може за благо купити,	
„Својој души мјесто уватити:	225
„Откупљујте, моја браћо драга!	
„Избављајте те србињске душе	
„А од турске од нечисте руке.“	
Кад то чуше Сембери Србињи,	
Одмах сташе куповати робље,	230

А Иван им стаде продавати.
 Неће Иван да цијени робља,
 Не би л' прије саставио благо:
 Прода Иван триста робињица,
 И састави два товара блага, 235
 А трећега саставит не може:
 Трећи товар узајмио блага
 Од Омера и од мул' Амета.
 А кад Иван саставио благо,
 Носи благо Кулин-капетану. 240
 Кад је Кулин опазио благо,
 То Кулину врло мило било,
 Па Ивану кнезу говорио:
 „Вала тебе, Иво оборкнеже!
 „Таког кнеза до Стамбола нема.“ 245
 Опет Иван Србље сакупио
 Пред Бродачку, пред бијелу цркву,
 Па је Иван Србљем говорио:
 „Чујете ли, Србљи, браћо драга!
 „Оно робље што сте куповали, 250
 „Немојте га глади поморити,
 „Већ све оно робље распустите,
 „Нека иде куд је коме драго;
 „То је, браћо, мала задужбина,
 „Откупити робље од Турака, 255
 „Па држати да код нас робује,
 „Већ нек иде куд је коме драго.“
 Кад то чули Србљи свиколици,
 Онда они распустише робље,
 Оде робље куд је коме драго. 260
 Благо Иви и Ивиној души!
 И то Иви нико не припозна,
 Ни Ивану когоди зафали,
 А камоли да Ивану плати.
 Иван неће ни од кога плате, 265
 Ивану ће Ристос Господ платит
 Када Иван буде на истини.

ПОЧЕТАК БУНЕ ПРОТИВ ДАХИЈА

оже мили! чуда великога!
 Кад се ђаше по земљи Србији,
 По Србији земљи да преврне
 И да друга постане судија,
 Ту кнезови нису ради кавзи,
 Нит' су ради Турци изјелице,
 Ал' је рада сиротиња раја,
 Која глоба давати не може,
 Ни трпити турскога зулума;
 И ради су Божји угодници,
 Јер је крвца из земље проврела,
 Земан дош'о, ваља војевати,
 За крст часни крвцу прољевати,
 Сваки своје да покаје старе.
 Небом свеци сташе војевати
 И прилике различне метати
 Виш' Србије по небу ведроме;
 'Ваку прву прилику вргоше:
 Од Трипуна до светога Ђурђа
 Сваку ноћцу мјесец се ваташе,
 Да се Србљи на оружје дижу,
 Ал' се Србљи дигнут не смједоше.
 Другу свеци вргоше прилику:
 Од Ђурђева до Дмитрова дана
 Све барјаци крвави идоше
 Виш' Србије по небу ведроме,
 Да се Србљи на оружје дижу,
 Ал' се Србљи дигнут не смједоше.
 Трећу свеци вргоше прилику:
 Гром загрми на светога Саву

5

10

15

20

25

30

Усред зиме, кад му време није,
 Сину муња на часне вериге,
 Потресе се земља од истока,
 Да се Србљи на оружје дижу,
 Ал' се Србљи дигнут не смједоше. 35
 А четврту вргоше прилику:
 Виш' Србије на небу ведроме
 Увати се сунце у прољеће,
 У прољеће на светог Трипуна,
 Један данак три пута се вата, 40
 А три пута игра на истоку.
 То гледају Турци Бијограци,
 И из града сви седам дахија:
 Аганлија и Кучук-Алија,
 И два брата, два Фочића млада, 45
 Мемед-ага и ш њиме Мус-ага,
 Мула Јусуф велики дахија,
 Дервиш-ага градски таинџија,
 Старац Фочо од стотине љета,
 Све седам се састало дахија 50
 Бијограду на Стамбол-капији,
 Огрнули скерлетне бињише,
 Сузе роне, а прилике гледе:
 „Ала кардаш! Чуднијех прилика!
 „Оно, јолдаш, по нас добро није.” 55
 Па од јада сви седам дахија
 Начинише од стакла тепсију,
 Заграбише воде из Дунава,
 На Небојшу кулу изнесоше,
 Наврх куле вргоше тепсију, 60
 У тепсију зв'језде поваташе,
 Да гледају небеске прилике,
 Што ће њима бити до пошљетка.
 Око ње се састаше дахије,
 Над тепсијом лице огледаше; 65
 Кад дахије лице огледаше,
 Све дахије очима виђеше,
 Ни на једном главе не бијаше.
 Кад то виђе све седам дахија,
 Потегоше наџак од челика, 70

Те разбише од стакла тепсију,
 Бацише је низ бијелу кулу,
 Низ бијелу кулу у Дунаво,
 Од тепсије нек потрошка нема.
 Па од јада сви седам дахија 75
 Пошеташе брижни невесели
 Низ Небојшу кулу Јакшићеву,
 Одшеташе у каву велику,
 Пак сједоше по кави великој,
 Све сједоше један до другога, 80
 Старца Фочу вргли у зачеље,
 Бијела му брада до појаса,
 Пак повика све седам дахија:
 „К нама брже, хоће и 'ваизи!
 „Понесите књиге инџијеле, 85
 „Те гледајте што нам књиге кажу,
 „Што ће нама бити до пошљетка.“
 Потекоше хоће и 'ваизи,
 Донесоше књиге инџијеле;
 Књиге гледе, грозне сузе роне, 90
 Дахијама овако говоре:
 „Турци, браћо, све седам дахија!
 „'Вако нама инџијели кажу:
 „Кад су 'наке бивале прилике
 „Виш' Србије по небу ведроме, 95
 „Ев' од онда пет стотин' година,
 „Тад' је српско погинуло царство,
 „Ми смо онда царство задобили,
 „И два влашка цара погубили:
 „Костантина насред Цариграда 100
 „Украј Шарца, украј воде ладне,
 „И Лазара на пољу Косову;
 „Милош уби за Лазу Мурата,
 „Ал' га добро Милош не дотуче,
 „Већ све Мурат у животу бјеше, 105
 „Док ми српско царство освојисмо,
 „Онда себи везире дозива:
 „Турци браћо, лале и везири!
 „Ја умријех, вама добих царство,
 „Него ово мене послушајте, 110

„Да вам царство дуговјечно буде:
 „Ви немојте раји горки бити,
 „Веће раји врло добри буд'те;
 „Нек је харач петнаест динари,
 „Нек је харач и тридест динари; 115
 „Не износ'те глоба ни пореза,
 „Не износ'те на рају биједа;
 „Не дирајте у њихове цркве,
 „Ни у закон, нити у поштење;
 „Не ћерајте освете на раји, 120
 „Што је мене Милош распорио,
 „То је срећа војничка дон'јела:
 „Не може се царство задобити,
 „На душеку све дуван пушећи;
 „Ви немојте рају разгонити 125
 „По шумама, да од вас зазире,
 „Него паз'те рају к'о синове,
 „Тако ће вам дуго бити царство;
 „Ако л' мене то не послушате,
 „Већ почнете зулум чинит раји, 130
 „Ви ћет' онда изгубити царство. —
 „Цар умрије, а ми остадосмо,
 „И ми нашег цара не слушасмо,
 „Већ велики зулум подигосмо:
 „Погазисмо њихсво поштење, 135
 „Свакојаке б'једе износисмо,
 „И на рају глобе навалисмо,
 „И гријоту Богу учинисмо.
 „Сад су 'наке постале прилике,
 „Сад ће нетко изгубити царство, 140
 „Не бојте се краља ниједнога,
 „Краљ на цара ударити неће,
 „Нити може краљевство на царство,
 „Јер је тако од Бога постало;
 „Чувајте се раје сиротиње; 145
 „Кад устане кука и мотика,
 „Биће Турком по Медији мука,
 „У Шаму ће каде проплакати,
 „Јера ће их раја уцв'јелити.
 „Турци браћо, све седам дахија! 150

„И у мене и Мула-Јусуфа,	
„У свакога има пуста блага	
„Небројена по двије магазе;	
„Нас четири када устанемо,	
„Устанемо на ноге лагане,	195
„А магазе с благом отворимо,	
„Просућемо рушпе по калдрми,	
„На дукате покупити војску;	
„Нас четири велике дахије	
„На четверо раздјелити војску,	200
„На четверо к’о четири брата,	
„Поћи ћемо из нашега града	
„Кроз нашије седамн’ест нахија,	
„Исјећ ћемо све српске кнезове,	
„Све кнезове, српске поглавице,	205
„И кметове што су за потребе,	
„И попове српске учитеље,	
„Само луду ћецу оставити,	
„Луду ћецу од седам година,	
„Пак ће оно права бити раја,	210
„И добро ће Турке послужити.	
„Док погубим кнеза Палалију	
„Из лијепа села Бегалице,	
„Он је паша, а ја сам субаша;	
„Док погубим и Јована кнеза	215
„Из Ландова села маленога,	
„Он је паша, а ја сам субаша;	
„И Станоја кнеза из Зеока,	
„Он је паша, а ја сам субаша;	
„Док погубим Стеву Јаковљева	220
„Из Лијевча гн’језда хајдучкога,	
„Он је паша, а ја сам субаша;	
„И Јована кнеза из Крснице;	
„Док погубим до два Чарапића	
„Из потока Б’јелог од Авале,	225
„Кој’ су кадри на Врачар изићи,	
„У Биоград Турке затворити,	
„Они с’ паше, а ја сам субаша;	
„Док погубим Црнога Ђорђија	
„Из Тополе села поносита,	230

„Који с бечким тргује ћесаром,
 „Он је кадар сву џебану купит
 „Од бијела града Варадина,
 „И оружје што је за потребе,
 „Он је кадар на нас завојштити,
 „Он царује а ја субашујем;
 „Док погубим протопоп-Николу
 „Из лијепа села Ритопека,
 „Он пашује, а ја субашујем;
 „Док погубим Ђорђија Гузоњу 240
 „И његова брата Арсенија
 „Из лијепа села Жељезника,
 „Кој' је кадар Топчидер затворит;
 „Док погубим протопоп Марка
 „Из лијепа села Остружнице, 245
 „Он је паша, а ја сам субаша;
 „Док погубим до два игумана,
 „Аџи-Ђеру и Аџи-Рувима,
 „Који знаду злато растапати
 „И са њиме ситне књиге писат, 250
 „Нас дахије цару опадати,
 „Око себе рају сјетовати,
 „Они паше, а ми смо субаше;
 „Док погубим Бирчанин-Илију,
 „Оборкнеза испод Међедника, 255
 „Ево има три године дана,
 „Од како се врло посилио:
 „Куд гођ иде, све крата јаше,
 „А другога у поводу води;
 „Он буздован о ункашу носи, 260
 „А бркове под калпаком држи,
 „Он Турчину не да у кнежину,
 „Кад Турчина у кнежини нађе,
 „Топузом му ребра испребија,
 „А кад Турчин стане умирати, 265
 „А он виче на своје хајдуке:
 „„Море, слуге! тамо пашче бац'те,
 „„Ђе му гавран кости наћи неће,
 „А кад нама порезу донесе,
 „Под оружјем на диван изиђе, 270

- „Десну руку на јатаган метне,
 „А лијевом порезу додаје:
 „„Мемед-ага, ево ти порезе,
 „„Сиротиња те је поздравила,
 „„Више теби давати не може.“ 275
 „Ја порезу започнем бројити,
 „А он на ме очима стријеља:
 „„Мемед-ага! зар ћеш је бројити?
 „„Та ја сам је једном избројио;“
 „А ја више бројити не смијем, 280
 „Већ порезу украј себе бацим,
 „Једва чекам да се скине б'једа,
 „Јер не могу да гледам у њега;
 „Он је паша, а ја сам субаша;
 „Док погубим кнеза Грбовића 285
 „Из лијепа села Мратишића,
 „Он је паша, а ја сам субаша;
 „Док погубим и Алексу кнеза
 „Из лијепа села Бранковине,
 „И Јакова брата Алексина: 290
 „Цар и ћесар кад се завадише,
 „Код ћесара обрштери бише,
 „И носише од злата кашкете,
 „Попл'јенише све турске паланке,
 „Поробише, ватром попалише, 295
 „Цар и ћесар кад мир учинише,
 „А они се цару предадоше,
 „И код цара кнезови посташе,
 „Млоге Турке цару опадаше,
 „Седам паша што су опаднули, 300
 „Опаднули, па их поморили;
 „Они паше, а ми смо субаше;
 „Док погубим кнеза тавнавскога,
 „Из Љутица Станка оборкнеза;
 „Док погубим кнеза мачванскога, 305
 „С Богатића Мартиновић-Лазу,
 „Он је паша, а ја сам субаша;
 „Док погубим кнеза поцерскога,
 „С Метковића Ружичић-Мијајла,
 „Он је паша, а ја сам субаша; 310

- „Док запалим Рачу украј Дрине,
 „И погубим Аџи-Мелентија,
 „Кој’ је иш’о преко мора сињег,
 „Те је влашку ћабу полазио,
 „Пак се узгред у Стамбол свратио, 315
 „И од цара ферман излагао
 „За стотину жутијех дуката,
 „Да власима богомољу гради,
 „Да је гради за седам година,
 „Начини је за годину дана, 320
 „Ево има шест година дана
 „Како зида покрај цркве куле,
 „А у куле набавља џебану
 „И по мраку топове привлачи;
 „Видиш, јолдаш, да се нечем’ нада! 325
 „Пак ћем’ онда заћи кроз нахије,
 „Те исјећи све српске кметове.
 „Како би нам раја додијала?“
 Све дахије на ноге скочише,
 Мемед-аги сви се поклонили: 330
 „Фала, јолдаш, Фочић-Мемед-ага!
 „Твоја памет пашовати може,
 „Ми ћемо те пашом учинити,
 „Тебе ћемо свагђе послушати.“
 Старац Фочо поче говорити: 335
 „Нуто момка! и нуто памети!
 „С којом р’јечи на пашалук сједел
 „Узми, синко, Фочић-Мемед-ага,
 „Узми сламе у бијелу руку,
 „Мани сламом преко ватре живе: 340
 „Ил’ ћеш ватру са тим угасити,
 „Или ћеш је већма распалити?
 „Ви можете, и Бог вам је дао,
 „Тако силну покупити војску,
 „И поћ ћете, синко, кроз нахије; 345
 „Једног кнеза преварит можете
 „И на вјеру њега домамити;
 „Своју ћете вјеру изгубити,
 „Једног посјећ, а два ће утећи,
 „Два пос’јечи, четири одоше, 350

„Они ће вам куће попалити,
 „Ви дахије од њих изгинути.
 „Ал' ви тако немојте радити,
 „Него мене старца послушајте:
 „Ја сам глед'о у нашем инџилу, 355
 „Ово наше дуго бити неће,
 „Него ће се пром'јенити царство,
 „Већ се, синко, подобрите раји:
 „Од харача раји отпустите,
 „Нек је харач, к'о што Мурат рече; 360
 „Прођите се глоба и пореза;
 „С кнезовима ви се побратите,
 „Кнезовима ате поклањајте,
 „Кметовима осредње парипе,
 „С поповима у дослуку буд'те, 365
 „Не би л' и ми уз њих преживљели,
 „Јера наше дуго бити неће.
 „А што ће вам више пусто благо?
 „„Да мељете, изјест не можете.“
 Ал' говори Фочић Мемед-ага: 370
 „Мој бабајко, не слушај те стари.“
 То изрече, а на ноге скочи,
 И за њиме остале дахије,
 Пак на граду бацише топове,
 На дукате покупише војску, 375
 Њи четири велике дахије:
 Аганлија и Кчук-Алија,
 Мула-Јусуф, Фочић Мемед-ага,
 На четверо разд'јелише војску,
 Њи четири к'о четири брата, 380
 Пак на граду отворише врата,
 И одоше с војском по тефтишу
 Кроз њихових седамн'ест нахија.
 Првог српског кнеза преварише:
 Домамише кнеза Палалију 385
 И у Гроцкој њега погубише;
 И Станоја кнеза из Зеока
 Преварише, па га погубише
 У његову двору бијеломе;
 Преварише Марка Чарапића, 390

Преварише, те га погубише;
 И Гагића Јанка буљубашу
 Из Болеча села маленога;
 Погубише кнеза Теофана
 Из Орашја смедеревске на'је; 395
 Та и кнеза Петра из Ресаве;
 Преварише Мату буљубашу
 Из Липовца близу Крагујевца,
 Те и њега млада погубише;
 Моравцима цркви допадоше 400
 И ту Аџи-Ђера погубише,
 А Рувима у град опремише,
 И у граду њега погубише.
 Мемед-ага у Ваљево дође:
 Грбовић се бјеше осјетио, 405
 Па Грбовић на страну побјеже,
 А дође му оборкнез Алекса,
 И дође му Бирчанин Илија,
 Обојицу вата Мемед-ага,
 Бијеле им савезао руке, 410
 Па их води на мост Колубари;
 А кад виђе оборкнез Алекса,
 Да ће Турци оба погубити,
 Тад' он рече Фочић-Мемед-аги:
 „Господару, Фочић-Мемед-ага! 415
 „Поклони ми живот на мејдану,
 „Ево теби шесет кеса блага.“
 Мемед-ага говори Алекси:
 „Не могу те, Алекса, пустити,
 „Да ми дадеш и сто кеса блага.“ 420
 Ал' бесједи Бирчанин Илија:
 „Господару, Фочић-Мемед-ага!
 „Ево теби и сто кеса блага,
 „Поклони ми живот на мејдану.“
 Вели њему Фочић Мемед-ага: 425
 „Не будали, Бирчанин-Илија!
 „Тко би горског упустио вука?“
 Мемед-ага викну на џелата,
 Џелат трже сабљу испод скута,
 Те Илији одсијече главу; 430

А Алекса сједе на ћуприју,
 Па овако поче говорити:
 „Бог убио сваког ришћанина,
 „Који држи вјеру у Турчину!
 „Ах Јакове, мој рођени брате! 435
 „Ти не држи вјере у Турцима,
 „Ђе с' удесиш, удри се с Турцима.”
 Још Алекса говорити шћаше,
 Али целат говорит не даде,
 Трже сабљу, одс'јече му главу. 440
 Када до два кнеза погибоше
 На ћуприји наред Колубаре:
 Кнез Алекса, Бирчанин Илија;
 Аџи-Рувим наред Биограда,
 Једног дана, а једнога часа: 445
 Виш' њих јарко помрчало сунце.
 Мемед-ага конаку похити,
 Не би л' још ког Срба застануо,
 Да још бира ђеког да пос'јече.
 Ал' кад Срби жалост опазише, 450
 Из чаршије намах побјегоше,
 Мемед-аги ниједан не дође.
 Кад то виђе Фочић Мемед-ага,
 Одмах позна, да горе уради,
 И одмах се бјеше покајао, 455
 Ал' се веће доцкан покајати,
 Већ повика дванаест делија,
 И Узун свога кавецују:
 „Чујете ли, моји соколови!
 „Брзо добре коње посједните, 460
 „Пак трчите у село Тополу,
 „Не би л' Црног погубили Ђорђа:
 „Ако ли нам сад утече Ђорђе,
 „Нека знате добра бити неће.”
 Кад то чуше дванаест делија, 465
 Одмах добре коње посједоше,
 И пред њима Узун кавецуја.
 Отидоше у село Тополу
 У суботу уочи неђеље;
 На освитак неђељи дођоше 470

Прије зоре и бијела дана,
 И Ђорђевиће опколише дворе,
 Ударише с обадвије стране,
 А са двије стране повикаше:
 „Изиђ’ амо, Петровићу Ђорђе!“ 475
 Тко ће љута змаја преварити?
 Тко ли њега спаваћива наћи?
 Ђорђе се је јунак научио
 Прије зоре свагда уранити,
 Умити се и Богу молити, 480
 И попити по чашу ракије:
 Бјеше Ђорђе прије уранио
 И отиш’о у доње подруме.
 Када виђе око куће Турке,
 Он се њима јавити не ћеде. 485
 Јави им се млада Ђорђевићница:
 „Да Бог с вама, Турци, ноћас био!
 „Шта тражите овђе у то доба?
 „Ђорђе сада пред кућом бијаше,
 „Ту сад бјеше, пак некуд отиде, 490
 „А ја не знам куд је отишао.“
 А то Ђорђе и гледа и слуша.
 Кад је Ђорђе избројио Турке,
 Чашу попи, а пушку потпраши,
 Узе доста праха и олова, 495
 Па изиђе својему обору
 Међу своји дванаест чобана;
 А кад дође, чобане избуди,
 И овако чобанима рече:
 „Браћо моја, дванаест чобана! 500
 „Устаните, обор отворите,
 „Из обора ишћерајте свиње,
 „Нека иду куда коме драго;
 „А ви, браћо, мене послушајте,
 „И шарене пушке потпрашите; 505
 „Ако Бог да, те се оно стече,
 „Што сам данас радит наумио,
 „Честите ћу вас све учинити,
 „Оковати у сребро и злато,
 „А у свилу обућ и кадиву.“ 510

Сви чобани једва дочекаше,
 Ишћераше свиње из обора,
 Пак шарене пушке потпрашише,
 Намах они за Ђорђем пођоше. 515
 Оде Ђорђе право своме двору,
 А кад Турке с чобанима виђе,
 Онда Ђорђе овако говори:
 „Чујете ли, дванаест чобана!
 „Сваки јако глајте по Турчина,
 „Ал' немојте пушака метати, 520
 „Докле моја најприје не пукне,
 „Ја ћу гледат Узун Мемеда,
 „Виђећете што ћ' од њега бити.“
 То изрече Петровићу Ђорђе,
 Земљи паде, пушци огањ даде, 525
 Пуче пушка, остат пуста неће;
 Ђе је глед'о, Ђорђе погодио,
 Мртав паде Узун са кулаша.
 Кад то виђе дванаест чобана,
 Намах пуче дванаест пушака, 530
 Мртви паде онђе шест Турака,
 Шесторица на коњма побјеже.
 Намах Ђорђе викну по Тополи,
 Те сакупи јоште више друштва,
 Све по трагу Турке поћераше, 535
 До Сибнице села доћераше,
 И ту Турци у хан побјегоше,
 Ками мајци, да остати могу!
 Ту их Ђорђе опколи са друштвом,
 Па он викну у село Сибницу, 540
 Сибничани сви му долећеше:
 Ту се саста стотина јунака,
 Намах Србљи хана запалише,
 И тројица Турак' изгорјеше,
 А тројица пред њих истрчаше, 545
 И Србини сва три погубише.
 На све стране Ђорђе књиге посла
 У свих градских седамн'ест нахија
 На кметове селске поглаваре:
 „Сваки свога убијте субашу; 550

„Жене, ћецу у збјегове кријте.“

Кад то чуле српске поглавице,

Намах они послушаше Ђорђа:

Сви скочише на ноге лагане,

Припасаше свијетло оружје,

Сваки свога убише субашу,

Жене, ћецу у збјег одведоше.

Кад је Ђорђе Србље узбунио

И с Турцима веће завадио,

Онда Ђорђе прође кроз нахије,

Па попали турске карауле,

И обори турске тефериче,

И удари на турске паланке,

Све паланке он турске попали,

Женско, мушко, све под мач удари,

Тешко Србље с Турцима завади.

Турци мисле да је раја шала,

Ал' је раја градовима глава;

Уста раја к'о из земље трава.

У градове саћераше Турке;

Трчи Ђорђе од града до града,

И грађане свагђе довикује:

„Чујете ли, ви Турци грађани!

„На градов'ма отворајте врата,

„Измеђ' себе дајте зулумћаре,

„Ак' хоћете мирни да budete,

„Да градова цару не кваримо:

„Јер ако их ви дати нећете,

„Измеђ' себе Турке зулумћаре,

„Те градове раја начинила,

„Градила их по девет година,

„Кадра их је за дан оборити

„И са царем кавгу приметнути;

„А када се с царем завадимо,

„Да устане сви седам краљева,

„Да нас мире, помирит нас неће;

„Бићемо се, море, до једнога.“

Тад' грађани сузе прољеваху,

И Ђорђији 'вако говораху:

„Бег-Ђорђије, од Србије главо!

555

560

565

570

575

580

585

590

„Даваћемо штогод раја иште,
 „Не кварите царевих градова,
 „Ни са царем замећите кавге,
 „Ми даћемо Турке зулумћаре.“
 Па грађани устадоше Турци, 595
 На градов'ма отворише врата,
 Измеђ' себе дају зулумћаре,
 Зулумћаре изјелице Турке,
 Предају их у србињске руке.
 Боже мили и Богородице! 600
 Када Србљи докопаше Турке
 Зулумћаре у бијеле руке,
 Па их сташе Србљи разводити
 Преко поља без свијех хаљина,
 Без ћурака и без антерија, 605
 Без сарука у малим капама,
 Без чизама и без јеменија,
 Голе, босе топузима туку:
 „Море, баша! кам' пореза наша?“
 У по поља Ђорђе сабљу вади, 610
 Зулумћарске одсијеца главе.
 А кад Ђорђе исијече Турке,
 Исијече Турке зулумћаре,
 Онда Ђорђе у градове уђе;
 Што би Турак' по градов'ма б'јелим, 615
 Што би Турак' за сјече, ис'јече;
 За предаје што би, то предаде;
 За крштење што би, то искрсти.
 Кад је Ђорђе Србијом завлад'о,
 И Србију крстом прекрстио, 620
 И својијем крилом закрилио
 Од Видина пак до воде Дрине,
 Од Косова те до Биограда,
 'Вако Ђорђе Дрини говорио:
 „Дрина водо! племенита међо 625
 „Измеђ' Босне и измеђ' Србије!
 „Наскоро ће и то време доћи,
 „Када ћу ја и тебека прећи
 „И честиту Босну полазити!“

БОЈ НА МИШАРУ

олећела два врана гаврана
 Са Мишара поља широкога,
 А од Шапца града бијелога,
 Кржавијех кљуна до очију,
 И кржавих ногу до кољена. 5
 Прелећеше сву богату Мачву,
 Валовиту Дрину пребродише,
 И честиту Босну прејездише,
 Те падоше на крајину љуту,
 Баш у Вакуп, проклету паланку, 10
 А на кулу Кулин-капетана;
 Како па'ше, оба загракташе.
 Ту излази када Кулинова,
 Излазила, те је говорила:
 „Ја два врана, два по Богу брата! 15
 „Јесте л' скоро од доње крајине,
 „Од Мишара поља широкога
 „А од Шапца града бијелога?
 „Јесте л' вид'ли многу турску војску
 „Око Шапца града бијелога, 20
 „И у војсци турске поглавице?
 „Јесте л' вид'ли мога господара,
 „Господара Кулин-капетана,
 „Кој' је глава на сто хиљад' војске,
 „И који се цару затекао, 25
 „Да ћ' Србију земљу умирити
 „И од раје покупит хараче:
 „Да ће Црног Ђорђа уватити
 „И жива га цару опремити;
 „И да ћ' исјећ српске поглавице, 30

„Кој' су кавгу најпре приметили;
 „Је ли Ђорђа цару оправдио?
 „Је л' Јакова на колац набио?
 „Је ли Луку жива огулио?
 „Је л' Цинцара на ватри испек'о? 35
 „Је л' Чупића сабљом посјекао?
 „Је л' Милоша с коњма истраго?
 „Је л' Србију земљу умирио?
 „Иде ли ми Кулин-капетане?
 „Води л' војску од Босне поносне? 40
 „Иде ли ми, хоће л' скоро доћи?
 „Не гони ли мачванскијех крава?
 „Не води ли српскијех робиња,
 „Које би ме вјерно послужиле?
 „Каж'те мене, кад ће Кулин доћи? 45
 „Кад ће доћи, да се њему надам?“
 Ал' бесједе двије тице вроне:
 „Ој госпођо, Кулинова љубо!
 „Ради бисмо добре казат гласе,
 „Не можемо, већ каконо јесте: 50
 „Ми смо скоро од доње крајине,
 „А од Шапца града бијелога,
 „Са Мишара поља широкога,
 „Виђели смо многу турску војску
 „Око Шапца града бијелога, 55
 „И у војсци турске поглавице,
 „И вид'ли смо твога господара,
 „Господара Кулин-капетана,
 „И вид'ли смо Црнога Ђорђија
 „У Мишару пољу широкоме; 60
 „У Ђорђија петн'ест хиљад' Срба,
 „А у твога Кулин-капетана,
 „У њег' бјеше сто хиљад' Турака.
 „Ту смо били, очима гледали.
 „Кад се двије ударише војске 65
 „У Мишару пољу широкоме,
 „Једно српска, а друго је турска;
 „Пред турском је Кулин капетане,
 „А пред српском Петровићу Ђорђе;
 „Српска војска турску надвладала. 70

„Погибе ти Кулин капетане,
 „Погуби га Петровићу Ђорђе;
 „С њим погибе тридест хиљад' Турак';
 „Изгибоше турске поглавице,
 „По избору бољи од бољега, 75
 „Од честите Босне камените,
 „Нити иде Кулин капетане,
 „Нити иде, нити ће ти доћи,
 „Нит' се надај, нити га погледај,
 „Рани сина, пак шаљи на војску: 80
 „Србија се умирит не може."
 Кад то зачу Кулинова када,
 Она цикну како љута гуја,
 Па кадуна 'вако говорила:
 „Јао врани, да зла тога гласа! 85
 „Још ми каж'те, два по Богу брата!
 „Кад сте били, очима гледали,
 „Знадете ли још ког по имену
 „Поглавара, кој' је погинуо,
 „Од честите Босне камените?" 90
 Говоре јој двије тице врране:
 „Знамо сваког, госпо Кулинова,
 „Сваког знамо, и казат хоћемо
 „Поглавара сваког по имену,
 „И ко их је, кадо, погубио: 95
 „Погибе ти Мемед-капетане
 „Од Зворника града бијелога,
 „Погуби га Милош од Поцерја;
 „Пак погибе паша Синан-паша
 „Из Горажда са Херцеговине, 100
 „Погуби га Лазаревић Луко;
 „Погибе ти Мула Сарајлија,
 „Погуби га Чупић код Дреновца;
 „Погибе ти Асан Беширевић
 „У Китогу лугу зеленоме, 105
 „Погуби га попе Смиљанићу;
 „Погибе ти дервентски капетан,
 „Погуби га Ваљевац Јакове,
 „На Добрави одс'јече му главу.
 „Нешто Турак' на Саву удари, 110

„На добријем коњма препловише,
 „Утекоше у земљу Њемачку,
 „Ками мајци да утећи могу!
 „Зачуо их витез Цинцар Јанко,
 „И зачуо Лазаре Мутапе, 115
 „Припасаше свијетло оружје,
 „Пријеђоше у земљу Њемачку,
 „Пак по трагу поћераше Турке;
 „СТИГОШЕ ИХ НА ПРВОМ КОНАКУ,
 „Баш на ушћу код воде Босута. 120
 „Истом Турци на конак одјали,
 „У Босуту пред бијелом крчмом,
 „Али Цинцар из краја повика:
 „„Стани, Туре! нијеси утекло.“
 „С друге стране Мутап повикао. 125
 „Кад то зачу Остроч-капетане,
 „Лудо д’јете, одмах се препаде,
 „Аџи-Мосто намах обумрије;
 „Ту долеће Цинцар са Мутапом,
 „Мутап Мосту одсијече главу, 130
 „Цинцар Јанко Остроч-капетану;
 „Утече им од Градачца Дедо;
 „А ни он им не би утекао,
 „Ал’ у Деда много пријатеља,
 „Па га сакри њемачка господа. 135
 „Кад згубише Остроч-капетана,
 „Ту Србини како мрки вуци
 „Од њих пусто одузеше благо,
 „И добре им коње поваташе,
 „А њих јадне у Саву бацише, 140
 „И овако Сави говорише:
 „„Саво водо, валовита, ладна!
 „„Ждери, Саво, наше душманине.“
 „Посјекоше Остроч-капетана
 „У Њемачкој пред бијелом крчмом, 145
 „Не стиде се цара ни ћесара.“
 Кад то зачу Кулинова када,
 Љуто цвили до Бога се чује,
 Јадикuje кано кукавица,
 А преврће како ластавица; 150

Па овако проклињати стаде:

„Бјео Шапцу, не бијелио се,

„Већ у живој ватри изгорјео!

„Јер код тебе Турци изгибоше.

„Црни Ђорђе, да те Бог убије!

155

„Од како си ти закрајинио,

„Млогу ти си мајку уцв'јелио,

„А љубовцу у род опремио,

„И сестрицу у црно завио:

„И мене си јадну уцв'јелио,

160

„Јер ми згуби мога господара,

„Господара Кулин-капетана.

„Попе Луко, рана допаднуо!

„Јер погуби пашу Синан-пашу,

„Који знаде Босну сјетовати.

165

„О Милошу, пушка те убила!

„Јер погуби Мемед-капетана,

„Којино је био десно крило

„Ц'јеле Босне и њене Крајине.

„О Јакове, да те Бог убије!

170

„Твоји двори пусти останули!

„Јер погуби Дервент-капетана.

„О Чупићу, жалости дочек'о!

„Јер погуби Мулу сарајевског,

„Који знаде и цару судити.

175

„О Китоже, не зеленио се!

„Смиљанићу, не веселио се!

„Јер погуби Беширева Асу,

„Кога љепшег у свој Босни нема,

„Остаде му злато испрошено.

180

„О Цинцаре, да те Бог убије!

„Мало јада по Турџији радиш?

„Ја шта тражиш по земљи Њемачкој?

„Јер погуби Остроч-капетана,

„Лудо д'јете, јединца у мајке.“

185

То говори Кулинова када,

То говори, а с душом се бори;

Доље паде, горе не устаде,

Већ и она црче од жалости.

УЗИМАЊЕ УЖИЦА

анак снила Кучукова када,
 Чудан санак, а у чудан данак,
 У суботу уочи неђеље,
 Ђе Ужице тама попанула,
 Крчагово ружом процватило, 5
 Пола плавом а пола црвеном,
 Вију вуци на Терезијама,
 Са Татинца лајаше лисица,
 Нешто пуца са малих Крушчица,
 Уз Ђетињу муње сијевају, 10
 На Забучју орли пролијећу,
 Понајвише орли крсташићи,
 И међ' њима тица кукавица.
 Кад се била из сна пробудила,
 Она оде млада на чардаке, 15
 Те казује Кучук-Заим-аги
 Шта је млада у сану видила;
 Но јој вели Кучук Заим-ага:
 „Зло си снила, горе ће ти бити:
 „Што Ужице тама попанула, 20
 „То ће Срби града освојити;
 „Што је поље ружом процватило,
 „Пола плавом а пола црвеном,
 „То су, кадо, крстати барјаци,
 „А под њима бијели чадори, 25
 „Под чадоре српске поглавице
 „Пију вино и бистру ракију,
 „Сутра јуриш хоће на Ужице;
 „Што су вуци на Терезијама,
 „Оно јесте Ваљевац Јакове 30

„И са њиме Ваљевска нахија;
 „Са Татинца што лаје лисица,
 „Оно јесте Лазаре Мутаве
 „И са њиме Гружа и Морава;
 „А што пуца са малих Крушчица, 35
 „Оно јесте Милан од Бруснице
 „И са њиме Рудничка нахија,
 „Они вуку убојне топове,
 „Ш њима наше обаљују куле;
 „Уз Ђетињу што с'јевају муње, 40
 „Оно јесте од Тополе Ђорђе
 „И са њиме ломна Шумадија;
 „У Забучју орли што пролећу,
 „Понајвише орли крсташићи,
 „Оно јесте Ужичка нахија 45
 „И са њоме ломно Драгачево
 „И пред њима обокнез Алекса;
 „А што кука тица кукавица,
 „Оно јесте прото Милутине
 „Та од Гуче села питомога, 50
 „Са њим, кажу, тридесет попова
 „И тридесет црни калуђера,
 „Те се моле Богу без престанка,
 „Не би л' нашег освојили града.*

БОЈ НА САЛАШУ

ино пију три српске војводе
 У богатој и поносној Мачви,
 У лијепу селу Метковићу,
 А код двора Петра Ерићева:
 Прво бјеше српска војвода
 Катић Јанко из села Рогаче
 Од Космаја гн'језда соколова;

5

А друго је војвода Вуица
 Из Азање сниже Смедерева;
 А треће је српска војвода
 Чупић Стојан, змају из Ноћаја;
 С њима пије до двјеста Србина,
 Ту Србина без коња не бјеше,
 Већ све Срби на коњма добријем,
 На хатима, а под миздрацима.

15

Ја када се напојише винца,
 Те им винце изиђе у лице,
 А ракија приче говорити,
 Поче им се Чупић туговати:
 „Ах мој брате, Јанко и Вуица!
 „Тешко су ми Турци додијали,
 „Јер сам, браћо, на крајини љутој,
 „Украј Дрине, украј воде ладне,
 „Пак ми Мачву из преваре краду,
 „Не могу се с њима удесити,
 „А да ми се с њима удесити,
 „Волио би нег' цареву благо,
 „Да ја видим чија јесте Мачва,
 „Чија јесте, чија л' ће остати;
 „То би сада, браћо, највољео.“

20

25

30

Истом Чупић у ријечи бјеше,
 А стражарче долеће са страже,
 Вјерна слуга Јуришића Станка,
 Иза Батра, са села Салаша,
 Гологлаво бјеше, без обуће, 35
 Без обуће и без дуге пушке,
 Од шумскога трња одерано,
 Грознијем се сузам' упрљало;
 Војводама када оно дође,
 Оно њима Бога не назива, 40
 Већ овако њима проговара:
 „Жље га сјели, три српске војводе!
 „Жље га сјели и вино попили!
 „Ви пијете и попијевате,
 „Сиротиња у невољи цвили: 45
 „На Мачву вам Турци ударише,
 „Седам хиљад' и триста Турака,
 „И пред њима Мемед-капетане
 „Од Зворника града бијелога,
 „Бијела му брада до појаса; 50
 „Буљугбаша Јуришићу Станко
 „Са својијех седамдесет друга
 „Шћаше јунак да узбије Турке,
 „И на Турке огањ оборише,
 „Пуче пушак' од Јуришић-Станка, 55
 „Пуче пушак' седамдесет равно,
 „Од Турака седам хиљад' пуче:
 „Ми не знасмо један за другога,
 „Ко л' погибе, ког' ли уватише,
 „Ко л' утече, који ли остаде, 60
 „Нит' знадосмо куд се ћеде Станко.
 „Еле Турци Мачву прегазише,
 „Поробише Совљак и Глоговац.
 „Тко је вама коње набавио?
 „Тко је вама чоху порезао? 65
 „Тко ли вам је поков'о оружје?
 „Разма јадна сиротиња раја,
 „Пак с Турцима рају завадисте,
 „И Турцима сада издадосте;
 „Што чините? да вас Бог убије! 70

„Што чините, јер се не бијете?
 „Не бијете, јал' се предајете?“
 Кад то чуо Чупићу Стојане,
 У руци му пуна чаша вина,
 Пуна му се чаша задесила, 75
 Од ешка му задрктала рука,
 Па испусти чашу на синију
 (Нит' се разби, нит' се проли вино),
 А пљесну се руком по кољену,
 Под кољеном скерлет чоха пуче, 80
 И бијела кожа на кољену;
 На руци му три златна прстена,
 Та сва три му пукла на прстима;
 Чупић Стојан грозне сузе проли:
 У Стојана нема много друга, 85
 Разма цигле двије вјерне слуге:
 Једно бјеше Сићићу Маринко,
 А друго је Шуманац Васиљу;
 Стојан викну двије вјерне слуге:
 „Слуге моје! брже коње ваше!“ 90
 А он скочи, припаса оружје,
 Собом Стојан до мркова дође,
 Па мркову притеже колане,
 Притеже му четири колана,
 А и пету ибришим-тканицу, 95
 Узду врже, на мркова сједе;
 Око њега двије вјерне слуге.
 'Вако Чупић рече са мркова:
 „Браћо моја, Вуица и Јанко!
 „Будите ми данас у невољи, 100
 „Да идемо дочекати Турке.“
 А Вуица гледну на Катића,
 Катић Јанко у земљу преда се,
 Јер Катићу мило не бијаше
 Бој заметат у земљи незнаној 105
 С мало друштва, а с много Турака,
 Друштва мало, а и то невјешто,
 Не познаје стаза ни богаза,
 Проли сузе Чупићу Стојане,
 Сузе проли, па опет говори: 110

- „Браћо моја, Вуица и Јанко!
 „Будите ми данас у невољи,
 „Данас мене, ја ћу сјутра вама;
 „Ил' ви пошли, ил' не пошли, браћо,
 „Ја ћу један ударит на Турке, 115
 „Под срамотом овом остат нећу,
 „Мрет ми данас или мрети сјутра,
 „Волим прије о мање гријоте.”
 Кад погледа војвода Вуица,
 Та ће Чупић грозне сузе лије, 120
 Вуици се врло ражалило,
 Па он скочи на ноге лагане,
 И Чупићу овако говори:
 „Побратиме, Чупићу Стојане!
 „Нека знадеш, ја те издат нећу 125
 „Са мојијех сто педесет друга;
 „Ко те изд'о, издало га љето!
 „Бијело му жито не родило!
 „Стара њега мајка не виђела!
 „Њим се мила сестра не заклела!” 130
 Пак Вуица викну на дружину:
 „А на ноге, моји соколови!
 „Брзо своје коње опремајте.”
 Вујо оде до коња алата,
 Притеже му четири колана, 135
 А и пету ибришим-тканицу,
 Узду врже, сједе на алата,
 Око њега сто педесет друга:
 Ту се Вујо и Стојан састаше.
 Срамота се Јанку учинила, 140
 Да он јунак од друштва остане,
 Да остане и да их издаде,
 Веће и он на ноге устаде,
 И долеће до коња ђогата,
 До ђогата гриве окнивене, 145
 Притеже му четири колана,
 А и пету ибришим-тканицу,
 Узду врже, на ђогата сједе,
 Око њега педесет момака.
 Три војводе заједно пођоше, 150

Три војводе као три сокола,
 А за њима до двјеста Србина
 На атима и под миздрацима,
 Кано сродно јато голубова;
 Боже мили! да лијепе ките! 155
 С Метковића села полећеше,
 Пак Богатић село прелећеше,
 У Клијење село долећеше,
 А кад бише у село Клијење,
 Чупић Стојан гледну испод руке, 160
 Ал' му Совљак огњем горијаше,
 А по њему Турци алакају.
 Онда Чупић 'вако проговори:
 „Браћо моја, Вуица и Јанко!
 „И ви браћо, дв'је стотине Срба! 165
 „Оћете ли да се послушамо:
 „Да ми добре коње одјашемо,
 „Па да с коња збацимо теркије,
 „Да ми добрим коњма облакшамо,
 „Да колане коњма притегнемо; 170
 „Брзо ћемо с' ударит с Турцима:
 „А немојте жалити теркија,
 „Ја сам чуо од старијех људи:
 „Онђе нема нигда старјешине,
 „Старјешине, ни да судит може, 175
 „Који није кадар платит вина
 „У механи за потребна друга;
 „Вала Богу! и Бог ми је дао,
 „Ако Бог да, те здраво будемо,
 „Теркије ћу вама допунити, 180
 „И хоћу вас вином напојити;
 „Ако л' који у боју погине,
 „Тражићу га, па га саранити,
 „Л'јепо ћу му тело опојити.“
 Кад то чуло дв'је стотине Срба, 185
 Сви Стојана одмах послушаше,
 Па с добријех коња одсједоше,
 Позбацише са коња теркије,
 И колане коњма притегоше,
 Пак на добре коње усједоше, 190

Потекоше путем пријекијем,
 На Салашко поље истрчаше.
 А кад они на друм изиђоше,
 Турци прошли друмом широкијем,
 Прошли Турци у богату Мачву, 195
 Око пута преко поља равна
 На плочама траву одадрли,
 Ал' се јоште повратили нису.
 Кад је Стојан саглед'о друмове,
 Опет онђе уставио друштво, 200
 Па он својој дружини говори:
 „Браћо моја, Јанко и Вуица!
 „И ви браћо, дв'је стотине Срба!
 „Ја сам ноћас лијеп сан уснио,
 „Нека знате, наш ће мејдан бити, 205
 „Ако Бог да, добићемо Турке,
 „Само, браћо, држ'те се јуначки:
 „Немојте се, браћо, препанути;
 „Видите ли то Салашко поље,
 „Колико је дуго и широко, 210
 „Кад се Турци с плијеном помоле,
 „Све ће поље собом закрилити,
 „Ви се, браћо, препанут немојте;
 „Ја сам чуо од старијех људи:
 „Нема смрти без суђена дана, 215
 „Ни јунака без првога брата;
 „Нека знате, ја ћу бити први;
 „Већ овако да се послушамо:
 „Око главе саруке завијте,
 „А по турски сабље припашите, 220
 „И по турски коње разиграјте,
 „Да се Турци далек' не осјете,
 „Нас је мало, а много Турака;
 „Па ајдемо право међу Турке,
 „Ко нас гође види од Турака, 225
 „Свак ће мислит њима индат иде;
 „А када се с Турцим' изм'јешамо,
 „Да сви, браћо, Бога поменемо,
 „А по једну пушку избацимо,
 „Више пушак' немојте бацати, 230

„Већ тргните сабље од појаса,
 „Да кроз Турке јуриш учинимо,
 „Пак да Турке одмах рас'јечемо,
 „Рас'јечемо Турке на буљуке,
 „Нека не зна један за другога; 235
 „Тако ћемо Турке забунити.
 „Јоште, браћо, да вам ријеч кажем:
 „Извадите дрвене чутуре,
 „Напијте се поцерске ракије
 „Зарад срца и зарад слободе.“ 240
 Кад то чуло дв'је стотине Срба,
 Сви по турски главе замоташе,
 А по турски сабље припасаше,
 Пак тргоше дрвене чутуре,
 И стадоше све два и два пити; 245
 Чупић трже дрвену чутуру,
 Па он пије са два побратима.
 По једном се пићем обредише,
 А по другу пити започеше,
 Ал' се Турци пољем помолише. 250
 Колика је сила у Турака!
 Све су поље собом закрилили,
 Они гоне плијен од Совљака:
 Седам хиљад' бијелих оваца,
 Пет хиљада црвенијех коза, 255
 Три хиљаде крава музовнијех,
 Шест стотина мачванских волова;
 Стоји блека овац' за јањцима,
 Стоји мека јањац' за овцама,
 Века стоји коза за јарићи, 260
 А јарића дрека за козама;
 Стоји рика крава за теладма,
 А телади мека за кравама;
 Бука стоји мачванских волова,
 Не познају својијех чобана, 265
 Види стока ће ће путовати,
 Паке жали свога завичаја;
 А за њима Турци алакају.
 Виче Турчин један до другога:
 „Лакше, Мујо, не умори марве.“ — 270

„Хоћу, Усо, а да како нећу;
 „Далеко је Дрини путовати,
 „Бојати се Чупића Стојана.“
 Турци мисле, нико их не слуша,
 Чупић слуша, пак сузе прољева, 275
 Та од јада гледајућ' очима
 Како Турци српски плијен гоне,
 (У зверки би срце препукнуло,
 А камоли у живу јунаку!)
 Па говори Чупићу Стојане: 280
 „Видиш, брате, Јанко и Вуица!
 „Видите ли сиротињског пл'јена!
 „Тко б' остао под овом срамотом!“
 Па он сарук на очи намаче:
 „Ајте за мноме, како који може.“ 285
 Сви саруке на очи нам'коше,
 А по турски копља окренуше,
 И по турски коње разиграше,
 Пак сви шуте, ништа не говоре,
 Већ одоше на сусрет Турцима: 290
 Најнапријед Стојан на мркову,
 За Стојаном Вујо на алату,
 За Вуицом Јанко на ђогату,
 А за Јанком дв'је стотине Срба.
 А када их Турци опазише, 295
 Они мисле, њима индат иде,
 Па овако њима говораху:
 „Вала, кардаш, немаш куда амо;
 „Што смо ћели, то смо учинили;
 „Овђе вама не има исета.“ 300
 Србљи шуте, ништа не говоре,
 А када се с Турци изм'јешаше,
 Изм'јешаше, пак се познадоше,
 Тад' сви Србљи Бога поменуше,
 А на Турке огањ оборише; 305
 Од Србаља дв'јеста пушак' пуче,
 Мртвих паде за двјеста Турака;
 Од Турака седам хиљад' пуче,
 Паде магла од неба до земље,
 Нит' се види неба ни облака, 310

Виш' њих јарко помрчало сунце
 Од пушчаног праха и олова;
 Али Србљи, старе мејданџије,
 Више пушак' метати не шћеше,
 Већ тргоше сабље од појаса, 315
 И кроз Турке јуриш учинише,
 Растиснуше Турке на буљуке
 Као вуци бијеле јагањце,
 Да не знаде један за другога,
 Тко ли гине, тко ли задобива. 320
 Турци вичу: „Умети Мухамед!“
 Србљи вичу: „За вјеру ришћанску
 „И за славу имена српскога!“
 Кад се двије ударише војске,
 Црнобарац Станко арамбаша 325
 На даништу бјеше крај Салаша
 С побратимом Нинковић-Јовицом,
 И са побром Латковић-Јованом;
 Кад стадоше сабље сијевати,
 Станко срцу одољет не може, 330
 Веће они с даништа скочише,
 Сваки себе уби по Турчина,
 Пак на турске коње усједоше,
 И по пољу Турке поћераше.
 Када виђе Чупићу Стојане 335
 Ја у боју Црнобарца Станка,
 Чупић њему 'вакс проговори:
 „Бе аферим, Црнобарац Станко!
 „Да си синоћ мог брата убио,
 „И да си ми дворе запалио, 340
 „Та све би ти данас опростио,
 „Нити би те игда прекорио;
 „Проклет био тко ти споменуо!
 „Кад си Србљу тако у помоћи.“
 Да се коме стати нагледати 345
 Како српске сабље сијевају,
 Мртве турске главе зијевају!
 Ту не оста Србљин у дружини,
 Који турске не одс'јече главе,
 Који по дв'је, који по четири, 350

Војводама ни броја не има.
 С'јече Турке од Рогаче Јанко,
 Што би Јанко Турак' оставио,
 Дочекује војвода Вуица;
 Што б' Вуица Турак' пропустио, 355
 Дочекује Црнобарац Станко;
 Што би Станко Турак' промашио,
 Дочекује Латковић Јоване;
 Што би Јован Турак' оставио,
 Дочекује Нинковић Јовица; 360
 Што б' Јовица Турак' пропустио,
 Дочекује Чупићу Стојане.
 Чупић ради да гласник не оде:
 Сабљом с'јече, а мрковом гази,
 Другом руком буздованом туче, 365
 На све стране Чупић посла има,
 Јер он жели да гласник не оде.
 Од Србаља нитко не погибе,
 Разма једно цигло момче младо,
 А и оно не би погинуло, 370
 Али смотри токе на Турчину,
 Пак не шћеде коња да се држи,
 Већ сјах' с коња да токе добије,
 Па га Србљи у боју згазише;
 Ет' тако је лудо погинуло! 375
 Од Турака мало ко утече,
 Разма један Мемед-капетане
 На ђогату коњу виловноме;
 Поћера га Чупић на мркову,
 Ћераше га преко поља равна, 380
 Ћераше се за пуно два сата:
 Нит' му може Мемед измакнути,
 Нит' га може Чупић престигнути,
 Јер је Чупић коња уморио,
 И мрков му рана допануо, 385
 На мркову седам грдних рана,
 Још се коњма покорити неће.
 Ал' говори Чупић са мркова:
 „Потурицо, Мемед-капетане!
 „Обазри се да се огледамо, 390

„Да видимо чија је сад Мачва:
 „Ил' је твоја, ил' ће бити моја,
 „Чија ли је од старине била.“
 Турчин мучи, ништа не говори,
 Веће бјежи с главом без обзира. 395
 Опет Чупић њему проговара:
 „Јао, курво, Мемед-капетане!
 „Ђераћу те Дрини до обале,
 „Док те јунак у Дрину не нагнам,
 „Ја се тебе оканити нећу; 400
 „Ако ли ми уз Дрину побјегнеш,
 „Ђераћу те до града Зворника,
 „Да би знао, да ћу погинути,
 „Ја те данас оставити нећу.“
 Тад' се Турчин натраг обазрео, 405
 Десну руку на прси метнуо,
 Стојану се до седла поклања:
 „Богом брате, Чупићу Стојане!
 „Поклони ми живот на мејдану;
 „Твоја Мачва и твоја старина, 410
 „Ја се у њу нигда вратит нећу;
 „Нит' ћу доћи, нит' ћу завојштити,
 „Већ ћу с тобом у дослуку бити,
 „Држаћу те како брата свога;
 „Ако л' би се у њу кад вратио, 415
 „Е да Бог да и Мухамед светац
 „Те ја из ње главе не изнијо!“
 (Боже мили! чуда великога!
 Ће сам Турчин тада себе прокле.)
 Ал' се Стојан не би повратио, 420
 Ћер'о би га макар и пјешице;
 Али Катић прист'о за Стојаном
 На ђогату гриве окнивене,
 Па га Катић сустићи не може,
 Већ Стојана грлом дозиваше, 425
 Грлом виче, б'јелом руком маше:
 „Побратиме, Чупићу Стојане!
 „Врат' се амо, Бога ти једнога!
 „Пуст' Турчина једног огласника,
 „Нека каже босанском везиру 430

„Како јесте војску покупио
 „Без фермана и без бурунџије,
 „И без р'јечи цара честитога;
 „Па како је поробио Мачву,
 (Нек се вали по Босни каменој), 435
 „Оћерао краве и волове,
 „Оћерао и козе и овце,
 „Нек им буле сир и масло купе.“
 Онда Чупић послуша Катића,
 Пак се прође Мемед-капетана, 440
 Поврати се Јанку у Салаша,
 Од Турака шићар покупише,
 Сиротињски плијен повратише,
 А Илију Срба саранише.
 Од како је гавран поцрнио 445
 Није змија гују дочекала
 Као Чупић Мемед-капетана
 У широку пољу Салашкоме;
 Ако ли тко вјеровати неће,
 Нека иде те очима види: 450
 Знати ће се турска коштурница
 Докле тече сунца и Салаша.

БОЈ НА ДЕЛИГРАДУ

нате л', браћо, јесте л' запамтили?
 Кад Крушевац Срби приватише,
 Сва се турска земља усколеба,
 Сташе Турци ситне књиге писат,
 Те пошиљу један до другог.
 Фала Богу! који књиге пише?
 Који пише, коме ли их шиље? —

5

Књиге пише паша Шашић-паша
 У Лесковцу на Морави граду,
 Пошиље их Скадру на Бојану
 Ка ономе Бушатли-везиру,
 По имену паши Ибраиму:

10

„Аман, пашо! ти отац, ти мајка!
 „Да л' не знадеш, да л' за нас не ајещ?
 „Ђаури нам земљу приватише,
 „И паланке наше попалише,
 „Џамије нам наше оборише,
 „Нашу децу луду погазише,
 „Наше каде резил починише:
 „Развише им авлије мараме,
 „И са леђа скидоше кафтане,
 „Испод грла скидоше ђердане,
 „Све на њима енџије дукате,
 „И са ногу гаће од кумаша;
 „Што господа у соби сеђаше
 „На миндеру и свил'ном душеку,
 „То сад бежи боса по снијегу
 „Усред зиме, кад није земана;
 „То је зазор цару у Стамболу,
 „Камол' тебе цареву већилу!“ —

15

20

25

30

Књиге гледа Бушатли-везире,
 Оне гледа, друге ситне пише,
 Пошилије их паши Шашић-паши:
 „Шашић-пашо, на крајини крило!
 „Држ' се мало, не упусти града, 35
 „Пратићу ти Мемед-пашу стара
 „Од Гусиња града бијелога,
 „Те се држ'те до Ђурђева дана;
 „А кад дође бијел данак Ђурђев,
 „Те се гора листом преобуче, 40
 „Црна земља травом и цвијетом,
 „И ижлегне јагње за заклање,
 „А свежу се коњи у пајване,
 „Планине се наките јабланом,
 „Тад' ћу силну сакупити војску, 45
 „Па ћу доћи Нишу бијеломе,
 „Од Ниша ћу низ Мораву поћи,
 „С паланке ћу уд'рит на паланку,
 „Докле дођем на Ћуприју равну.
 „На Ћуприј' ћу воду пребродити, 50
 „Растурићу војску у Србију,
 „Србију ћу земљу поарати,
 „Поарати, паке попалити,
 „Све ћу њино робље поробити,
 „Што је женско све ћу поробити, 55
 „Што је мушко све ћу погубити;
 „Кнезове ћу њине извешати,
 „А војводе на коље уд'рити;
 „Уватићу српска поглавара
 „По имену Црнога Ђорђија, 60
 „Њега хоћу жива одерати,
 „Кожу ћу му цару оправити."
 То се Турчин тако пофалио,
 Заборави рећи: ако Бог да!
 Тако стаде до дана Ђурђева: 65
 А кад дође бијел данак Ђурђев,
 Сва се гора листом преобуче,
 Црна земља травом и цвијетом,
 И ижлезе јагње за заклање,
 Свезаше се коњи у пајване, 70

Планине се китише јабланом; Таде везир ситне књиге пише, Па их шаље на дванаест страна: Прву шаље бегу кавајскоме, У Каваја покрај мора града,	75
Баш на бега, сестрића својега: „Слушај мене, од Каваја бего! „Бери војску штогод више можеш, „Брже ајде Скадру бијеломе, „Јер имамо с ђаурином кавгу.“	80
Другу везир књигу опремио У Топтана покрај мора града, На онога бега топтанскога: „Чу ли мене, од Топтана бего! „Брже бери силну многу војску,	85
„Те ти ајде Скадру бијеломе, „Јер имамо с каурином кавгу.“ Трећу књигу везир опремио, Опреми је к Тепелену граду На онога Али-пашу стара:	90
„Али-пашо, од крајине крило! „Брже бери Тоску љуту војску, „Те ти ајде на Мораву Бинчу, „Чекај мене на Морави Бинчи, „Јер имамо с каурином кавгу.“	95
Па четврту књигу опремио, Опреми је у Гусиње равно На Ђул-бега, на шуру својега: „Чу ли мене, од Гусиња бего! „Брже бери силну многу војску,	100
„Све Брђане безумне јунаке, „Спушти војску к Пећи на крајину, „Те ти ајде у Подримље равно, „У Призрену да се састанемо, „Јер имамо с каурином кавгу.“	105
Пету књигу везир опремио, Опреми је Пећи на крајину Ка ономе Раман-паши младу: „Пријатељу, пашо Раман-пашо! „Бери, пашо, многу силну војску,	110

„Прати војску у Подримље равно,
 „И пред војском два твоја синовца,
 „По имену два моја сестрића,
 „Баш једнога Дервиш-пашу млада,
 „А другога бега Етем-бега, 115
 „Што бољега у Турчина нема,
 „У Призрену да се састанемо,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“
 Шесту књигу везир опремио,
 Опреми је Ђаковици равној, 120
 Ђаковици, арнаут-пазару,
 На онога Мустај-пашу млада:
 „Бери војску, пашо Мустај-пашо!
 „Бери војску штогод више можеш,
 „Те ти ајде у Подримље равно, 125
 „У Призрену да се састанемо,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“
 Седму књигу везир опремио
 У Призрена града бијелога,
 На онога Саип-пашу млада: 130
 „Чу ли, зете, пашо Саип-пашо!
 „Бери војску штогод више можеш,
 „И гради ми конак у Призрену,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“
 Осму књигу везир опремио 135
 У Косово у Приштину града,
 На онога Малић-пашу млада:
 „Малић-пашо, од крајине крило!
 „Бери војску штогод више можеш,
 „И гради ми конак на Косову, 140
 „У Липљану да се састанемо,
 „Јер се ђаур на оружје диже,
 „Примиче се ка Косову ближе.“
 Па девету књигу опремио,
 Опреми је Враћи на Мораву, 145
 На онога Мемед-пашу млада:
 „Чу ли мене, пашо Мемед-пашо!
 „Бери, пашо, силну млогу војску,
 „И чекај ме на Морави Бинчи,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“ 150

А десету књигу опремио
 У Кратово града бијелога
 Наазару цареву већилу:
 „Наазаре, цареви већиле!
 „Бери војску штогод више можеш,
 „Ајде брже Нишу бијеломе,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“
 Један'есту књигу опремио
 Ка ономе Кара-Фејзи младу:
 „Кара-Фејзо, од крајине крило!
 „Крени војску, твоје крџалије,
 „Те ти ајде Нишу бијеломе,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“
 Дванаесту књигу опремио,
 Опреди је великом Видину
 На онога пашу Осман-пашу:
 „Чу ли мене, пашо Осман-пашо!
 „Прати мене војску у индата,
 „Прати војску Нишу бијеломе,
 „И прати ми топе и кумбаре,
 „Јер имамо с каурином кавгу.“
 Силне су се књиге растуриле.
 Књигу гледа од Каваја бего,
 Па он бере силну многу војску,
 Одведе је Скадру бијеломе.
 Књигу гледа од Топтана бего,
 Па он бере силну многу војску,
 С војском оде Скадру бијеломе.
 Књигу гледа паша Али-паша,
 Он покупи Тоску љуту војску,
 С војском оде на Мораву Бинчу,
 Онде чека Бушатли-везира.
 Војску бере од Гусиња бего,
 Он покупи све Гусиње редом,
 Суводола и Бијора равна,
 И покупи Драгу и Рожаја,
 Све Брђане безумне јунаке;
 Спусти војску Пећи на крајину,
 Оде с војском у Подримље равно,
 Стаде чакат Бушатли-везира.

155

160

165

170

175

180

185

190

ГРАДСКА
„РАДОЈЕ ДО
ЛЕСНО

Књигу гледа паша Раман-паша,
Па он стаде силну брати војску:
Он покупи Полог-Метоију,
И покупи Прекорупље равно,
И сву подгор изнад Метоије, 195
И Ругову више Пећи равне;
Спреми војску у Подримље равно,
И пред војском два своја синовца,
Везирева два млада сестрића,
По имену Дервиш-пашу млада 200
И са ш њиме бега Етем-бега,
Што бољега у Турчина нема;
Оде војска у Подримље равно,
Стаде чекат Бушатли-везира.
Мустај-паша стаде брати војску, 205
Он покупи Ђаковицу равну,
Ђаковицу, арнаут-пазара,
И покупи Реку и Јуника,
Оде с војском у Подримље равно,
Стаде чекат Бушатли-везира. 210
Саип-паша стаде брати војску,
Он покупи бијела Призрена,
И покупи све Подримље равно,
И покупи Гору и Сиринић,
И покупи Љуму и Тополу; 215
Стаде чекат Бушатли-везира.
Малић-паша стаде брати војску:
Он покупи сву Приштину равну,
И покупи Ново брдо редом, 220
И покупи све Јањево равно,
И бијела града Вучитрна,
И покупи Дмитровицу равну,
И покупи сву паланку Бањску,
И сву Шаљу изнад Митровице, 225
И Дреницу испод Чичавице,
Стаде чекат Бушатли-везира.
Мемед-паша покупио војску,
Па он паде на Мораву Бинчу,
Стаде чекат Бушатли-везира.
И Наазар покупио војску, 230

Све јуруке и Бугаре младе;
 Прати војску Нишу бијеломе.
 Кара-Фејзо диже силну војску,
 Силну војску, крџалије младе,
 Те отиде Нишу бијеломе, 235
 Стаде чекат Бушатли-везира.
 Осман-паша силну бере војску,
 Па опреми Нишу бијеломе;
 Млоге спреми топе и кумбаре,
 Да чекају Бушатли-везира. 240
 Таде везир стаде брати војску,
 Он покупи Малесију љуту,
 И покупи Скадра на Бојани,
 И покупи Миридита равна,
 Покрај мора све Латине љуте, 245
 И пред њима Ђон-Маркова сина;
 И покупи све спахије редом,
 Све спахије од Урумелије,
 И делије од Анадолије;
 Па кад било уочи недеље, 250
 У суботу заучило подне,
 Пукоше му на граду топови,
 Ето везир из Скадра се крену,
 Те удари преко Малесије,
 Дође везир у Призрена града, 255
 Онде седе за петнаест дана,
 Док се силна сустигнула војска.
 А кад било уочи недеље,
 У суботу заучило подне,
 Пукоше му на граду топови, 260
 Таде везир из Призрена пође,
 Те отиде у Косово равно,
 У Липљану шатор разапео,
 Онде седе за недељу дана,
 Док се силна сустигнула војска, 265
 Па се везир из Косова крену,
 Те он паде на Мораву Бинчу,
 Онде везир шатор разапео,
 Те он седе три бијела дана,
 Док се силна сустигнула војска. 270

Ондале се везир подигнуо,
 Те отиде Нишу бијеломе;
 Онде седе три недеље дана,
 Док се силна сустигнула војска.
 И на тефтер војску пребројио, 275
 Изиђе му сто иљада војске.
 Па кад било уочи недеље,
 У суботу заучило подне,
 Пукоше му на граду топови,
 Ето везир из Ниша се крену, 280
 Крену везир силну млогу војску,
 И понесе топе кавалије,
 И повезе топе баљемезе,
 И кумбаре, чим градове прима,
 И лубарде, чим градове пали; 285
 Па удари низ Мораву ладну.
 Но да видиш чуда великога!
 Колико су Турци пресилили,
 Нагони се јунак на јунака,
 Бре који ће понапријед поћи, 290
 Ко ће прије Срба погубити,
 А ко ли ће роба заробити;
 А кад били испод Алексинца,
 Лоша их је срећа сусретнула:
 Савила се насред друма гуја, 295
 Љута гуја Петар од Добриње,
 Насред друма шанац начинио,
 Па у шанцу шатор разапео,
 Под шатором пије ладно вино.
 А кад Петра Турци опазише, 300
 На Петра се Турци нагоњау,
 Петар тури момке у параду,
 На Турке је ватру оборио,
 И Турке је љуто изранио.
 Каде виђе Бушатли-везире, 305
 Где не може ништа на јуришу,
 Таде војску натраг поврнуо,
 Па намести табље и топове,
 Те на Петра ватру оборио,
 Оборио топе и кумбаре. 310

Према њему на Морави ладној,
 Онде беше Младене везире,
 И са ш њиме војвода Станоје,
 И са ш њиме до два оборкнеза:
 Једно беше оборкнеже Јефто, 315
 А друго је оборкнез Милоје;
 Сви гледају јаде према себе.
 Турци бију Петра од Добриње,
 Бију њега топом и кумбаром;
 Тешко му је војска изгинула, 320
 Што остало, све се поплашило,
 И свакоме лице потамнело
 Од проклета топа и кумбаре,
 Од брзога праа и олова.
 Често Петар по бедену шета, 325
 По бедену и по метеризу,
 Те огледа страже и капије,
 И слободи сву дружину редом;
 Ето пуче проклета кумбара,
 Те удари Петра господара, 330
 Удари га у десницу руку,
 Клону рука низ чошну доламу;
 Но је јунак, Бог му помогао!
 Те не уче Петар, ни лелече,
 Да не тура страве у дружину, 335
 Да не квари ћефа војводама;
 Тек се маши дебелу ђогину,
 Те отиде Младену везиру,
 Па Младену ријеч говорио:
 „Бог т’ убио, Младене везире! 340
 „Да л’ не видиш, њима не видео!
 „Да л’ не видиш, да л’ за нас не ајеш?
 „Тешко мене досадише Турци,
 „Досадише топом и кумбаром,
 „Млога ми је војска изгинула, 345
 „Што остало, све се поплашило,
 „И сваком је лице потамнело
 „Од проклета топа и кумбаре,
 „Од брзога праха и олова;
 „И ја сам се, брате, обранио, 350

„Обранио у десницу руку;
 „Но ти прати војску на измену,
 „Те потпуни мога Делиграда,
 „Да ми Турци шанац не привате;
 „Вера моја, и тако ми Бога! 355
 „Ако Турци мој шанац привате,
 „Приватиће сву нашу Србију.“
 Итро Младен Петра послушао,
 Те опреми војску на измену,
 И потпуни шанца Петровога. 360
 Мили Боже, на свем тебе вала!
 Често ли се војске ударау,
 Ударау по пољу широку,
 По зелену лугу Моравскоме,
 Нагоне се у воду Мораву, 365
 Кржави се сва вода Морава
 Од јунака и добријех коња:
 Тако били три недеље дана.
 Докле Петру одлакнула рука,
 Он отиде под шатора свога, 370
 Под шатором ситну књигу пише,
 Па дозивље Туфекчију Стева:
 „Побратиме, Туфекчија Стево!
 „Ти понеси књигу у недрима,
 „Право иди у село Тополу 375
 „Ка нашему господару Ђорђу,
 „Те му баци књигу на колено.“
 Узе књигу Туфекчија Стево,
 Па се маши хату маленоме,
 Оде право друмом широкијем, 380
 Те он дође у село Тополу,
 Онде нађе господара Ђорђа,
 Књигу њему на колено баци.
 Узе књигу господар Ђорђије,
 Па је даје писару Стевану. 385
 Узе Стево књигу прегледати,
 Књигу гледа, грозне сузе рони;
 Пита њега господар Ђорђије:
 „Мили куме, писаре Стеване!
 „Кака књига, кака ли је гласа? 390

„И досад су књиге долазиле,
 „Нијесмо их сузне пропраћали,
 „А данаске грозне сузе рониш.“
 Ал' говори писаре Стеване:
 „Мили куме, господару Ђорђе! 395
 „Књига лоша, а лоша је гласа:
 „Књигу пише Петар од Добриње,
 „На њега су Турци навалили,
 „Навалио Бушатли-везире
 „С његовијех сто иљада војске, 400
 „Тешко Петру војска изгинула,
 „Што остало, све се поплашило,
 „И њино је лице потамнело
 „Од проклета топа и кумбаре,
 „Од брзога праха и олова, 405
 „Нама Петар ситну књигу пише:
 „„Где си саде, господару Ђорђе?
 „„Да се мени на невољи нађеш,
 „„Да ми Турци шанац не привате;
 „„Вера моја, и тако ми Бога! 410
 „„Ако Турци мој шанац привате,
 „„Приватиће сву нашу Србију.““
 Кад то зачу господар Ђорђије,
 Он се маши џепу свиленоме,
 Те извади два дуката жута, 415
 Те их даје Туфекчији Стеву:
 „Нај ти, Стево, два дуката жута,
 „Те ти иди, те се напиј вина.“
 Па он диже силну своју војску,
 Све атлије и све токалије, 420
 Сваки носи џиду на рамену,
 До по џиде опшивено вуком
 Да с' јунаку не помичу руке;
 Те удари преко Шумадије;
 Леонтије српски митрополит, 425
 И он иде друмом широкијем,
 И са собом све води попове,
 И он вози велике топове,
 Дође Ђорђе равну Крагујевцу.
 Но са града покликнула вила, 430

Баш са града према манастиру,
 Манастиру бијелу Коњицу,
 Она зове Бушатли-везира:

„О везире, жалосна ти мајка!

„Да л' не знадеш, да л' за се не ајеш?

435

„Ето на те Црнога Ђорђија

„Са његовом силном многом војском!

„Све атлије и све токалије,

„Сваки носи џиду на рамену,

„До по џиде опшивено вуком,

440

„Да с' јунаку не помичу руке;

„Леонтије, српски митрополит,

„И он иде друмом широкијем,

„И са собом све води попове,

„И он вози велике топове;

445

„Вера моја, и тако ми Бога!

„Ако стигне господар Ђорђије,

„Те затече тебе на Морави,

„Да ти имаш крила соколова,

„Не би перје изнијело меса:

450

„Бијежаћеш, но побећи нећеш;

„Бранићеш се, одбранит се не мо'ш;

„Молићеш се, помоћи ти неће."

Кад то зачу Бушатли-везире,

У поноћи учинио лонџу:

455

Он дозива паше и бегове .

И остале њине поглаваре,

Сваки својој заказаше војсци,

Од петала они подранише,

Плећи даше, бијегати сташе.

460

Мили Боже, на свем тебе вала!

Кад иђаху низ Мораву Турци,

Све скакаху Турци ка' јелени;

А кад ли се натраг поврнуше,

Отидоше Турци ка'

465

БОЈ ЦРНОГОРАЦА С МАХМУТ-ПАШОМ

махмут везир вијећ' учинио
 У бијелу Скадру на Бојани,
 На вијећу везир сакупио
 Сву господу турску изабрану,
 Када их је везир сакупио,
 Још је 'вако њима говорио:
 „Ево згоде, моји витезови!

5

„Сад да силну војску подигнемо,

„Да ми гору Црну освојимо,

„Гору Црну и приморје равно,

10

„Којено смо одавна жуђели.

„Ја имадем, моја браћо драга!

„Црногорце неке пријатеље,

„Даћу њима мита неколико,

„Продаће ми ломну гору Црну,

15

„Учинићу што је мене драго.

„Него ево моје ране љуте:

„Брђани ми путе затворише,

„Те не могу војску саставити

„Од све Босне и Херцеговине

20

„И он наше земље Арбаније.

„Хајд'мо дићи земљу Арбанију!

„Да пуштимо огњене вјетрове

„На Пипере и Бјелопавлиће,

„Поробимо мало и велико,

25

„Изгоримо огњем свеколико,

„Док дођемо, браћо, до Никшића,

„Ту хоћемо табор учинити,

„А распети бијело шаторје,

„Силну ћемо саставити војску

30

„Од све Босне и Херцеговине
 „И од наше земље Арбаније;
 „Па на троје дијелити војску:
 „Једну ћемо оправити војску
 „До Новог града бијелога, 35
 „Што је наше од старине било;
 „Кад дођемо граду Дубровнику,
 „Ту хоћемо, браћо, запашити
 „Баш мојега брата Ибрахима,
 „Да пашује и да господује, 40
 „Нек се чудо надалеко чује;
 „Другој дати по мору бродове,
 „Нека возе бумбе и топове,
 „Пра, олово и другу захиру,
 „Бој да бију, о миру не раде. 45
 „Сад не има у Боку Которску,
 „У њу нема момка ниједнога,
 „Све је пошло у Талију равну,
 „Баш да брани Млетке од Француза;
 „Трећа ваља да отиде војска, 50
 „Нека иде преко горе Црне,
 „Да ми Црну гору освојимо,
 „Гору Црну и приморје равно,
 „И на мору коње напојимо,
 „Док дођемо до Котора града. 55
 „Кад дођемо до Котора града,
 „Ту хоћемо, браћо, запашити
 „Баш Мехмеда мојега синовца,
 „Нек пашује и нек господује,
 „Нека за то и Латини знаду: 60
 „То је моја жеља превелика.“
 Тако вели Махмуте везире,
 Па он скочи на ноге лагане,
 Те довати дивит и хартију,
 Брже пише једну ситну књигу, 65
 Те је шаље ломној гори Црној,
 На Цетиње до Петра владике:
 „О владико, црногорски краљу!
 „Ти ак' хоћеш да смо пријатељи,
 „Немој дават помоћ Брђанима, 70

„Нити примај робља од Брђана,
 „Не примај га малој гори Црној;
 „Хоћу пуштит огњене вјетрове
 „На Пипере и Бјелопавлиће,
 „Поробити мало и велико, 75
 „Изгорјети огњем свеколико;
 „Јал' ћу своју изгубити главу,
 „Јал' Брђане истражити листом
 „До Острога високе планине.
 „Још чујеш ме, црногорски краљу! 80
 „Ак' уздајеш помоћ Брђанима,
 „Ил' успримаш робље од Брђана,
 „Ја с' у моју уздам Арбанију,
 „Да Брђан'ма ни помоћи нећеш.“
 Ал' не вели Турчин: ако Бог да! 85
 Већ се Турчин у силу уздаше,
 А сила је у Бога вишњега,
 Који Турком ни помоћи неће.
 Кад владику књига допанула,
 Књигу гледа цетињски владика, 90
 А кад виђе што му књига пише,
 Проли сузе низ бијело лице.
 Код њега се бјеху намјерили
 Црногорски избрани главари,
 Цетињани и други јунаци. 95
 Још овако бесједи владика:
 „Црногорци, моја браћо драга!
 „Ево нас је књига допанула
 „Од силнога Махмута везира,
 „Јест се везир, браћо, зафалио, 100
 „Да ће Брда истражити листом
 „До Острога високе планине;
 „И то збори Махмуте везире,
 „Да ће дати мита неколико,
 „Узеће га млади Црногорци, 105
 „Продаће му ломну гору Црну,
 „Гору Црну и приморје равно
 „До бијела града Дубровника;
 „Учиниће што је њему драго;
 „А знате ли, моја браћо драга! 110

„Како клети коре Србе Турци
 „Од жалосна боја косовскога,
 „Од издаје Бранковића Вука,
 „Нек му буде вазда вјечна мука!
 „Могу л' бити ране жесточије, 115
 „Но кад уд'ри небеска стријела,
 „Те устр'јели голема јунака?
 „Није тако јака ни стријела,
 „Да рашчупа срце у јунака,
 „Као таки укор и срамота. 120
 „Ваши стари (вели) војеваше,
 „Војеваше, а и боја бише
 „Ради вјере и слободе драге,
 „Да у турско ропство не падају.
 „Од Бога је велика гријота, 125
 „А од људи укор и срамота
 „Издавати Брђане јунаке,
 „Брђани су наша браћа мила.
 „Него, браћо, ако Бога знате!
 „Да идемо у Бјелопавлиће, 130
 „Да бранимо Брђане јунаке.
 „Да с' нијесу Турци посилили,
 „Кад су пређе кроз нас проходили
 „А без ране и без мртве главе,
 „На Цетињи развалили цркву, 135
 „Опалили б'јела манастира,
 „Не би знали наше Кошћелице,
 „Сад трзали нама утробице.“
 Кад то чуше млади Црногорци,
 Сви владици клетву учинише, 140
 Да Брђане издавати неће,
 Него скупа ш њима изгинути.
 Каде виђе цетињски владика,
 Каде виђе слогу и слободу,
 Он ми пише једну ситну књигу, 145
 Те је шаље Махмуту везиру:
 „Ој Турчине, Махмуте везире!
 „Ти се прођи брдске сиротиње,
 „Немој њима вријеђати рана,
 „Које си им, пашо, задавао: 150

- „Бог ће дати да их скор' освете.
 „Ако си се, пашо, посилио,
 „Што си пређе кроз нас проходио
 „А без ране и без мртве главе
 „На Цетињи развалио цркву, 155
 „Опалио б'јела манастира:
 „Што си б'јелу развалио цркву,
 „То си сваког млада Црногорца,
 „Свакога си у срце уд'рио;
 „Што л' опали б'јела манастира, 160
 „То си, пашо, свима ране зад'о;
 „Што ли знадеш наше Кошћелице,
 „То нам трзаш саде утробице."
 Кад везира књига допанула,
 И он виђе што му књига пише, 165
 За то везир ни хабера нема,
 Већ он диже земљу Арбанију,
 Ш њоме дође на Дољане равне
 Крај Златице, више Подгорице,
 Ту је везир табор учинио 170
 А распео бијело шаторје.
 Но владику гласи допадоше,
 Кад владика гласе разумио,
 Владика ми бјеше излазио
 На зелену гору Вртијељку, 175
 Па опали топа убојнога,
 Неколико војске сакупио,
 Цетињане и друге јунаке,
 Ш њима оде преко горе Црне,
 Докле дође у Бјелопавлиће 180
 Под бијелу кулу Бошковића,
 Ту владика ноћцу преноћио.
 Кад ујутру јутро освануло,
 Зету ладну воду прегазише,
 На Слатину воду доходише 185
 Пред бијелу Врачевима цркву,
 Ту владика табор учинио
 А распео бијело шаторје.
 Кад то виђе Махмуте везире,
 Он се бјеше ближе примакнуо 190

Више Спужа града бијелога,
 Више Спужа спрема Дердемеза
 Под зелену гору Височицу,
 Ту је везир табор учинио
 А распео бијело шаторје. 195

Кад то виђе цетињски владика,
 Он отоле ситне књиге пише,
 Па их шиље преко горе Црне
 Црногорским главарим' на руке,
 А кад књиге земље пријеђоше, 200

И главаре дома находише,
 И виђеше што им књиге пишу,
 Оставише мајке и љубовце,
 И овчари у планинам' овце,
 Доватише торбе упртњаче, 205

Танке пушке у руке деснице,
 Па одоше преко горе Црне,
 Сваки хита, за владикау пита.
 Док владикау бјеху находили:
 На Слатини њега находише 210

Пред бијелом Врачевима црквом,
 Ту се силна искупила војска.
 Код владике војске не бијаше,
 Свега, брате, петнаест стотина,
 Ама што је војска код владике, 215

То су мрки од планине вуци;
 Што л' пред војском јесу человође,
 То бијаху крилати орлови;
 Што ли момчад млади барјактари,
 То бијаху сиви соколови. 220

Још овако везир говораше,
 Пуштио је по војсци телала:
 „Ко доведе живого владикау,
 „Ил' донесе главу владичину,
 „Ево њему Зета земља равна, 225

„И у Зети три бијела града,
 „И још више три товара блага.“
 Вели Јакуп ага Сердаревић,
 И делија Мехмед Кокотлија,
 Бијаху се они зафалили, 230

Да ће довест живога владику,
 Јал' донијет главу владичину,
 Ма не веле Турци: ако Бог да!
 Већ се Турци у силу уздаху,
 А сила је у Бога вишњега, 235
 Који Турком ни помоћи неће.
 Ту ми сташе три неђеље дана.
 Од шта земан, од тог и вријеме,
 Вр'јеме дође, ударит се хоће:
 У четвртак сигура се војска, 240
 У петак ће да ударе Турци.
 Но владика војску искупио
 Пред бијелу Врачевима цркву,
 Те им даде Божје благосове,
 И вишњему Богу препоручи, 245
 Да м' он буде војсци предводителъ,
 А Турцима скори побједителъ.
 Кад у петак јутро освануло,
 Ево Турци на њих ударише:
 Погоне се војске по мегдану, 250
 Докле било дневи по поподне,
 Али Турци плећи окренуше,
 Плећи даше, бијегати сташе.
 Да је тебе стати погледати,
 Тешку бруку Махмута везира, 255
 Како бјежи с главом без обзира,
 Док утече Спужу бијеломе
 У гиздаво село Мартиниће.
 Ту погибе цвијет од Турака:
 Кулуглије и младе делије, 260
 Хазнадари, паше, силиктари,
 Ево многи огњени чауши,
 И остале аге и спахије
 Од Ушћупа и од Албасана,
 И од Љеша и од Драча града, 265
 Од Каваја и Облома града,
 Од Тирана и Дибрана града,
 Од Призрена и од Вучитрна,
 Од Сјенице и од Митровице,
 И лијепе шехер Ђаковице, 270

И од Оче и од Ораовца,
 И од Пећи, Аса и Гусиња,
 Од Вуциња и Бара бијела,
 Љешкопољци на гласу јунаци,
 И од Спужа града крвавога, 275
 И гиздаве шехер Подгорице;
 И остале скадарске делије;
 Ту погибе Јакуп Сердаревић,
 И делија Мехмед Кокотлија,
 Којино се бјеху зафалили, 280
 Да доведу живога владику,
 Јал' донесу главу владичину.
 Ту везиру изгинуло војске,
 Свега, брате, петнаест стотина,
 А владици војске не погибе, 285
 Свега, брате, осамнаест друга,
 Међу њима три најбоља друга:
 Крцун Саво од мјеста Бјелица,
 С Љуботина Станко барјактаре,
 И од Брда Војводића Бего; 290
 Њима нигда име не умире;
 Бог им дао у рају насеље!
 А осталим здравље и весеље!

ПЈЕСНА ОД БОЈА 1839

З акукала кукавица црна
 Насред тврда Скадра на Бојану,
 Ће су многе досад прокукале
 Од србаљске руке и оружја.
 А кад кука, не веселила се,
 Баш кад јој је вакат и вријеме,
 О несрећњу дневи Видовоме.

5

То не била бозна кукавица,
 Но љубовца бега Бушатлије.
 Кука млада, јест јој за невољу,
 Није много доба и времена
 Одкад му је постала љубовца,
 А сада је црна кукавица,
 Бег се спрема на цареву војску.
 Спреми бега паша Хасан-паша,
 Спреми њега с војском на Брђане,
 И даде му војске шест хиљадах
 Арбанаса убојника љута,
 Бескућника и безобразника
 Од зла оца, а од горе мајке,
 Те немају куће ни баштине,
 До у појас свијетло оружје,
 А на раме брешке и латинке.
 Још му даде војску од низама,
 А низама четири табора,
 А за војском хазну и захиру,
 И топове, од боја громове.
 Дивно паша бега сјетоваше:

10

15

20

25

„Бећир-беже, мој вјерни витеже!
 „Хајде мудро, не погини лудо,

30

„Чувај твоју главу на рамена
 „Од Србина турског душманина.
 „Хајде с војском варош-Подгорици,
 „Успут узми варош Подгорицу,
 „И њезине околине љуте,
 „Пак отолен Спужу крвавоме.
 „Ту ћеш окô с војском учинити,
 „Док с' одморе коњи и јунаци,
 „А отолен удри на Брђане,
 „Попали им села по ћенару,
 „Посијеци брцка крајичника,
 „А пороби робље по крајини,
 „Зароби ми младијех влахињах,
 „Те су згодне за мога харема,
 „Доведи их Скадру бијеломе.
 „Но кад пустиш војску на крајину,
 „Напред пусти љуту Арбанију,
 „За њом стави низам у параду,
 „Солдатију све у дуге врсте,
 „Нек су тврде плећи Арбанији;
 „Са низамом убојне топове,
 „За низамом зиле и борије,
 „И добоше што замећу кавгу,
 „Од страшљивца те граде јунака,
 „Сатри с војском све влашке крајине
 „Од Жабљака до тврде Фундине.“
 Бег се паши поклониио дивно:
 „Фала, пашо, мили господаре!
 „Ја ћу тебе дивно послушати,
 „И дивно ти посâ оправити,
 „Попалићу све влашке крајине,
 „А посјећи влашке крајичнике,
 „А поробит робје по крајини,
 „Напунити харем влахињама,
 „Све ђевојком и младом невјестом,
 „То је жеља од мога рођења.
 „Шест сам пашах досад престојао
 „У бијелу Скадру на Бојану,
 „Свакога сам по реду молио,
 „Да ударим с војском на каурѐ,

35

40

45

50

55

60

65

70

„Не би ли ми Бог и срећа дала,
 „Да осветим главу везируву,
 „Мога стрица Махмута везира,
 „Кога су ми они изгубили,
 „И сатрли оџак Бушатлића, 75
 „А ти ми је даде без ријечи,
 „Фала теби и госпоцтву твому.”
 И паши се поклониио дивно,
 Па окрену силовиту војску,
 Навезе се на Блато широко, 80
 Па извезе пољу Ћемовскоме,
 А отолен варош-Подгорици.
 Ту је један конак преноћио.
 Успут узе Подгорицу листом,
 И остале околине љуте. 85
 Пак отолен војску окренуо,
 С војском паде Спужу крвавоме,
 И у Спужу окô учинио.
 Ту ми стаде за неђељу данах,
 Сваки дан ту пуштаваше војску 90
 На Пипере и на Мартиниће.
 Ал’ се лако не дају Брђани,
 Но се бране храбро и витешки,
 Особено храбри Мартинићи,
 И Стијена крвава крајина. 95
 Сваки данак бој огњени бију,
 Сваког данка, а све без престанка.
 Није шала, драги побратиме!
 У Стијену и у Мартиниће
 Има на број педесет јунаках, 100
 Што је мртва и што је рањена,
 Све бирана лахца и момчета,
 Без остале брцке покрајине.
 Кад неђеља напуни се данах,
 Једно јутро бјеше уранио, 105
 Уранио бјеше Бушатлија
 Приђе зоре и приђе Данице,
 Те пуштио кроз војску теларе:
 „Хазар да сте, пјешци и коњици!
 „Ко је пјешак, притежи опанке, 110

„А коњици коње хазурајте,
 „Ере ћемо зором ударити,
 „Ударити на влашку крајину.“
 Похиташе пјешци и коњици,
 По сриједи пушке дофатише. 115
 Тако беже разређује војску:
 Једну даде Хоту Хасан-аги,
 Буљумбаши од све Малесије,
 Дв'је хиљаде љута Малнисара,
 Каменштака љута убојника, 120
 И даде му Лекића спахију,
 Са спахијом листом Подгорицу,
 Да он удри на село Јаштребу;
 Другу војску бјеше оставио,
 Оставио низам уређени 125
 По бријегу ријеке Сушице,
 Да су тврђе плећи Арбанији;
 А бег силну војску подигнуо;
 Ш њом окрену пут села Косића.
 Велика је сила у Турчина, 130
 Све је поље војска уфатила:
 Од ријеке Зете до Сушице
 Коњ до коња, јунак до јунака,
 Над војском се вијаху барјаци
 Као љетни по небу облаци. 135
 Баш једанак војске ударише,
 Кад бегова на селу Косићу,
 Тад' агина на село Јаштребу.
 Умах војска бјеше опалила,
 Попалила чобанске стајнице, 140
 Али села опалит не могу,
 Е сељани села не даваху,
 Бране села огњем из пушаках.
 Ал' је љута пушка одољела,
 Арбанаси љути насрнули, 145
 Жељни главах, а жељни оружја,
 Жељни пљачке, а жељни плијена.
 И Бог знаде ћаху одољети,
 И још много јада поградити,
 Него мала помоћ прискочила, 150

Помоћ мала, ма срећа велика,
 Прискочило тридест Брајовићах,
 Све војника једнакога лика.
 И са стране они ударише 155
 На Хасана од Хотах главара,
 На спахију и његову војску.
 Препале се хага Хасан-ага,
 Мњаше хага да је поточ виша,
 Да приспјеше крајичници љути, 160
 Плећи даде, а бјежати стаде,
 А за њиме Лекићу спахија,
 А за њима сва њихова војска,
 Издадоше бега Бушатлију,
 Издадоше, црн им образ био! 165
 Ал' не бјежи беже Бушатлија
 И његова љута Арбанија,
 Но уриша беже без престанка,
 Да попали села по крајини.
 У то друга поточ прискочила,
 Јест крвава села Ђуриоца, 170
 Загарчани и Покрајвођани,
 И Лакићи, љути убојници.
 Слећеше се триста крајичника,
 И на бега снажно ударише.
 Бој се бије, а гину јунаци, 175
 Пала тама Косовијем лугом
 Од брзога праха и олова,
 Од стајницах, те пождише Турци;
 Стоји фиска у бој крајичника,
 Ћерају се војске по мегдану, 180
 По мегдану пољем широкијем
 Два сахата тамо и овамо.
 Кад у трећи сахат уљегоше,
 Тадар Срби Бога покликоше,
 А на Турке мушки ударише. 185
 Нож сијева, крв се пролијева,
 Стоји јека рањених јунака:
 Неки веле: „Леле мени, мајко!“
 Неки куне пашу Хасан-пашу:
 „А ва', пашо, јада дочекао! 190

„Што нас посла на љуте Брђане, „Затријеше твоју Арбанију.”	
Турци вуку мртве и рањене Пут крвава Спужа на крајину, А Брђани своје не гледају,	195
Већ једнако бојем уришају. У то Турци плећи обратише, Крајичници у њих ударише, Ту се проли крвца од јунаках	200
Како бурна киша из облаках. Но искочи момче из Брђана, Мирко Токов из села Лакићах, Те уфати живога Турчина, Диздаревић-бега Насул-бега,	205
Под пусатом и свијем оружјем, И без ране и без главе мртве, И бегову откинуо главу. Бјелопавлић разагони Турке Као вуци устрашене овце.	
Наћераше бега Бушатлију, Око бега сто и тридест других, На обалу Зете валовите, Дочекаше јадни Мартинићи С оне стране студене ријеке,	210
И на Турке огањ наложише; С ове стране љути крајичници С ножевима у бијеле руке Међу Турке загон учинише.	215
Ту искочи момче брајовицко, А на име Брајовић Кезуне, И уфати бега Бушатлију На витеза хата под оружјем. Тако Кезу Бог и срећа дала, Те му бего рану не удари,	220
А он бегу главу уграбио, Друго момче хата дебелога, Треће момче свијетло оружје. Па ми треће момче искочило Од малог братства Калезићах, А на име Радовић Новица,	225
	230

Ах какав је, весела му мајка!
 Науснице нема ни брковах,
 Још му нема ни шеснаест љета,
 Дуге пушке у бој не понио,
 Него једну малу у појасу. 235
 Он на љуту гују нагазио,
 На Турчина Малића ћехају,
 Буљумбашу од све Тосканије,
 Који се је, курва, потежио,
 И довео Тосканију љуту, 240
 Да потире српске покрајине.
 Он Турчину загон учинио,
 Но га Малић сабљом дочекао,
 Но се момче листо намјерило,
 Те му Турчин не посјече главу. 245
 Сину момче како змија љута,
 Уграби му иза сабље руку,
 И низ хата нагнуо ћехају,
 А упери своју пушку малу,
 И Малића дивно погодио, 250
 Саломи му чело под саруком;
 Паде Малић с вранца дебелого,
 Новица му сабљу уграбио,
 И с њом му је главу откинуо. 255
 Крајичници соколови сиви
 На обалу пофаташе Турке,
 Ту педесет главах посјекоше,
 Осамдесет осталих Тураках
 У ријеку Зету поскакаше. 260
 У то стаса ћенар и крајина,
 Стаса, побре, хиљаду момчади
 Од племена бјелопавлицкога,
 Дотрчаше браћи у помоћи.
 Ал' за фајду, драги побратиме,
 Ере Турци бјеху умакнули, 265
 И у Спуж се тврди затворили.
 Кад се стаде потоц и војници,
 На једно се мјесто окупише,
 Из три пута шемлак учинише,
 И отлен се натраг повратише, 270

Пјевајући и пушке мећући,
 Накићени турскијем оружјем,
 И многијем турскијем главама.
 Главе турске носе на Цетиње,
 Те Цетиње ш њима окитише.
 Ал' витези даре задобише
 За њихову храброст и јунаштво,
 Задобише јуначке медаље;
 То је дика у свијет војника.
 Нек их носе, нека се поносе,
 Јер су они крило од крајине,
 Од крајине крвљу обливене.

275

280

БОЈ НА ЗУПЦЕ

(1862)

личе вила с Гучине планине
 На Митровдан јутру на уранку,
 Зове вила Вукаловић-Луку,
 Зове вила што јој грло дава:
 „Зло ти јутро, војевода Лука!
 „Сеирећи равну Суторину,
 „Шетајући и дуван пушећи,
 „А у чардак на јастук сједећи,
 „Испијајућ' кафу и ракију
 „Са твојијем бираним јунацим'!
 „Ви пијете, те но шелмучите,
 „Не видите јада изненада,
 „Ево на вас силновите војске,
 „Околише са четири стране,
 „Дервиш-паша су двадест табора
 „На Зупце ће удрит од Цивара,
 „Од Пољица паша Мехмед-паша,
 „Преко моста љута Арбанија,
 „Пред њима је беже Арслан-беже;
 „Од четврте стране, од истока,
 „Удриће ти Ченгић Рустан-беже,
 „У њега је пет стотин' Турака,
 „Све зликовца с коца и конопца,
 „Јарамаза, крсту душманина.
 „Да имате соколова крила,
 „Не би који главе износио,
 „Или да се у челик створите,
 „Не би ока жива избјегнуло,
 „Или да вам сва устане раја,
 „И сва бутум Црна гора дође,

5

10

15

20

25

30

„Не бисте их смјели дочекати,
 „А камоли њима ударити.
 „Но на ноге, ако Бога знадеш!
 „Не упусти сиротињу рају,
 „Код сирота не изгуби душу, 35
 „А пред свијет образ и поштење.“
 То зачуо Вукаловић Лука,
 Те говори пребијелој вили:
 „Мучи, вило, грло те бољело!
 „Пушти мене Митровдан славити, 40
 „Умити се и Богу молити,
 „И часнијем крстом прекрстити;
 „И пријед сам с Турцим' боја био,
 „И сваки пут Турке задобио,
 „И данас ћу, рече, ако Бог да.“ 45
 То изрече, на ноге скочио,
 Умио се и Богу молио,
 И часнијем крстом прекрстио,
 Па на млађе ријеч истурио:
 „Приправ'те ми мојега мркова. 50
 „А ви, браћо, моји соколови,
 „Азурајте себе и коњице,
 „Да итамо, да не дангубимо.“
 Још дозива свога брата Јола:
 „Бржај, Јоле, брате од матере! 55
 „Крушевици па и Драчевици,
 „Поздрави ми народње главаре,
 „Да покупе све своје јунаке,
 „Нека дижу из поља орача,
 „Скрај оваца младе чобанине, 60
 „Ево су нас околили Турци,
 „Попрштиће сиротињу рају,
 „А Зупце ће огњем изгорјети,
 „Сиротиња муке допанути,
 „Па куда ће моја јадна душа, 65
 „И куда ли образ по свијету?
 „Мучан сам ти ноћас сан уснио:
 „Да се сложе на поље Зубачко
 „Страшно јато гладније вукова,
 „Поћераше по планинам' овце, 70

- „У торове празне улећеше,
 „Огањ пуче у тору свакоме,
 „Те сви Зупци у дим остадоше,
 „А у диму све друг друга виче:
 „„Пропадосмо, ма не изгибосмо.““ 75
 Тек што Лука доврши ријечи,
 Долеће му са страже стражарче
 И без капе и без опанака,
 У голом се зноју утопило,
 Те пред Луком плахо дотрчало, 80
 Плахо прича, а невољу каже:
 „О војвода, наше земље главо!
 „Ено су нас околили Турци,
 „Силновита војска са свих страна:
 „Што је царске војске регулаша, 85
 „И штогођ је љута Арнаута,
 „Крајичника кршна убојника,
 „И љутога Турка на граници,
 „Све се слегло у наше крајеве,
 „Прекрило је поља и ливаде, 90
 „Пунане су горе и планине,
 „Помаљају с' брдом под Зупцима,
 „По брдима топи намјештени,
 „По кланцима силне карауле,
 „Сву су нашу земљу опасали.“ 95
 Још говори млађахно стражарче:
 „Скупило се нешто наше војске,
 „Нема пуно ни двије стотине,
 „Узбило се у гори у крило,
 „Помутило ка под небом ждрали, 100
 „Нити смију да чекају Турке,
 „Ни бјежати, робље оставити.
 „Него бржај, војевода Лука!
 „И притеци браћи у невољи,
 „Да с' зубачко не утре кољено, 105
 „Док не удре Турци са свих страна.
 „Ако л' браћи не буде индата,
 „Изгинуће, а предат се неће,
 „Е да бјежи, бјежати не може,
 „А да чека, чекати не смије. 110

„Него бржај, чекати не смије,
 „Не бисмо ли робље избавили,
 „А бранит се, бели, не можемо.“
 Јошт стражарче шћаше говорити,
 Ал' му Лука прес'јече ријечи, 115
 Ријеч рече, од срца уздахну:
 „Авај мене, без нигђе никога!
 „Тако л' данас лудо изгибосмо,
 „Код толико побуњене раје
 „И комшије ломне горе Црне, 120
 „Који су ми Божју вјеру дали,
 „Да ме сама оставити неће
 „Без јуначке своје погибије,
 „Да ме кољу по Зупцима Турци,
 „И да прште старо и нејако. 125
 „Но што Бог да, биће ако Бог да.“
 Па поскочи као соко сиви,
 Па припаса свијетло оружје,
 О појасу сабљу димишћију,
 У сребрне пасе оковану, 130
 А повикну на своје витезе:
 „Свак на ноге, ко Бога вјерује,
 „И ко љуби вјеру православну,
 „Па крст часни и своје поштење!“
 Тад окрочи својега мркова, 135
 За њим крену оно мало друга
 Као сложено јато голубова,
 Сваки иде како који може,
 А војвода трчи понајпрви
 Да уграби брже Драчевици. 140
 Кад јунаци сви на испкуп били,
 Те с' војводом на ноге скочише,
 Полећеше крсној Крушевици,
 И ту браћа на оружје справна
 Очекују свога поглавара. 145
 Кад то виђе Вукаловић Лука,
 Нема када да се с браћом љуби,
 Но завика грлом и авазом:
 „Благо мене сада и довијек!
 „Благо мене, моји соколови! 150

„Кад сте тако справни и избрани.
 „Немојте се, браћо, препанути,
 „Нас је мало, а много Турака,
 „Крст је часни бољи од мјесеца,
 „Који ће нам помоћ, ако Бог да. 155
 „Виђесте ли прошасте бојеве
 „Под Љубово и Трошну главицу,
 „У Чичеву и ломну Слимницу,
 „Па по Шуми управ до Попова,
 „Коју турску силу сатријесмо, 160
 „А мало нам изгибе јунака,
 „Што мртвога, што ли рањенога.
 „Који данас у боју погине,
 „Њега чека у рају спасење
 „И јуначка слава у гуслара, 165
 „И тужење по гори невјеста,
 „Те нам ките славу у кукању.
 „Једном ваља мријет свакојако,
 „Боље гинут за крст православни,
 „Него болан кући у пепелу. 170
 „Но јединог Бога споменимо,
 „С једног краја сложно ударимо,
 „Не бисмо ли раскрчили пута,
 „Да нам робље продре у Њемачку,
 „А ми с Турцим' како начинимо.“ 175
 Тад јунаци на ноге скочише,
 По сриједи пушке дочепаше,
 Разд'јелише војсци поглаваре.
 Свак пред својом хита немилице,
 Те друг другу чепје на опанку, 180
 Крше драчу, камење прескачу
 Ка кошута прђ дубова лишћа.
 Док их гласи немили стигоше,
 Да се турска војска приближила
 И Зубачко поље преклопила, 185
 И убојне топове смјестила.
 Кад зачуше од боја јунаци,
 Потрчаше брду виш' Зубаца,
 Угледаше у пољу душмана:
 Поцрњела брда од низама, 190

А поље се б'јели од чадора,
 Под чадором силан Дервиш-паша,
 Око њега топи начичкани,
 И големе од боја лубарде.
 То би јадна раја прегорјела, 195
 Ал' да видиш чуда и горега:
 Сустигле се све четири војске,
 Горе пусте по Зупцима куле,
 Међу њима војводина кула,
 Око ње су навалили Турци, 200
 Обарају из темеља кулу.
 И то би ти раја опростила,
 Али ево чуда најгорега:
 Бјежи јадно робље стампутице,
 Младо, старо, ромо и нејако, 205
 Кука робље и невоља му је,
 Све призивљу војеводу Луку:
 „Ће си, Лука, нигђе те не било!
 „Да л' не чујеш што нам раде Турци?
 „Изгибосмо, мука допадосмо.“ 210
 Ал' то Лука и слуша и гледа,
 У јунаку живо срце пуче,
 Па овако дружини бесједи:
 „Ај дружино, моја браћо драга!
 „Кад нам нема боја са Турцима, 215
 „Дајте сложено да ми ударимо
 „На најближу и највећу војску,
 „Да несретњо робље избавимо,
 „Видите ли ће их гоне Турци.“
 Код јунака поговора нема, 220
 Алакнеше, Бога споменуше,
 Те на Турке огањ оборише.
 Када Турци упазише војску,
 На огањ су огањ оборили.
 Паде мрака код сунчана зрака, 225
 А сумрака и прије акшама
 Од пушчана праха и олова.
 Не бију се да добију Турке,
 Но не би ли робље избавили.
 Ће несрећа, ту и среће има, 230

Бог помага јаднијем Србима:
 Сиротињи пута отворише,
 И много се глава насјекоше.
 Прате робље гором пут Мрцина,
 У Њемачку робље препратише. 235
 Ал' се збила сила од Турака,
 Те за рајом нагло ударила,
 Неће раја да бјежи од страха,
 Но се крије, јер му је невоља,
 За камење и за суво дрвље, 240
 Пушке пуне, а из грла вичу:
 „У им' Божје, браћо соколови!
 „Удри сваки док тече фишека,
 „И док тече једног у дружини.“
 Пушка пуца, а лелечу Турци, 245
 Али ко ће сили одољети
 И побити бутум царску војску?
 Кад је било око иђиндије,
 Бог помога, а срећа изнесе,
 Ударише аскерске борије, 250
 Да се врће војска на трагове.
 А то Турци једва дочекаше,
 Поглавари повукоше војску,
 Оста јадна у планини раја
 Гледајући ће им горе Зупци. 255
 Војвода им Лука проговара:
 „Не жалите, браћо моја драга!
 „Што нам наше Зупце попалише,
 „Кад смо јадно робље препратили,
 „Осим само петоро чељади, 260
 „Двије бабе и три стара сл'јепца;
 „Ако Бог да и Богородица,
 „Љеше ћемо поградити куле.
 „Благо стоји Србу у образу,
 „А јунаку слава у оружју.“ 265

БОЈ У ДУГИ

(Најжешћи бој у марчу 1862)

олећело јато гавранова
 Од Сријема од земље простране,
 Прелијећу поља и планине,
 Ожедњела крви од јунака,
 Жељне мяса коњског и јуначког. 5
 Лете тице вису у облаке,
 Прегледају земље и градове,
 Не би л' ђегођ вољу испуниле;
 Прелијећу Мачву каловиту,
 Каравлашку и Карабогданску, 10
 Па сву бутум земљу Шумадију,
 Те падоше брду у Србију,
 Трудне тице гладне починуле,
 Од невоље љуто проклињале:
 „Сријем-земљо, родом не родила! 15
 „А ти Влашка и Карабогданска,
 „У трњу ти земља огрезнула,
 „Те се легли вуци и хајдуци,
 „А Србију, залудња делију,
 „Попала вам сабље паучина, 20
 „А на чарку рђа починула,
 „Што у тебе не нађосмо мяса,
 „Или жељне крви од Турака,
 „Но од љуте глади поцркасмо.“
 Зачу тице српска чобанија, 25
 Па тицама на јад одговара:
 „Муч'те, тице, кљун вам отпануо!
 „А брчно вам погорјело перјел
 „Што кунете јутрос на уранку,
 „Саме себе, да Бог да, уклеле! 30

„Од када нам неста Карађорђа,
 „И Милоша Обренбеговића,
 „Прошли смо се кавге са Турцима,
 „Давно с царом мира утврдисмо,
 „И у миру шућур починусмо, 35
 „Земаљског се рада приватили,
 „Те оремо, шјемо и копамо,
 „А у миру пландујемо овце,
 „Него хајте ломној гори Црној,
 „Тамо нема дана, ни сахата 40
 „Да се пролом не чује пушака,
 „А прољева крвца од Турака,
 „А не чује лелек рањеника.
 „Што вас има врана и гаврана,
 „Да панете у једном богазу, 45
 „Нашли бисте на претеку меса,
 „И напили крви од јунака.“
 Тице чуше, бирдем полећеше,
 Прелећеше брда и планине,
 Пале тице на поље Цетиње, 50
 На врх Табље више манастира,
 Ђе се турске поперују главе,
 Гладне тице бутум загракташе.
 Ћерали их српски соколови,
 Перјаници, млади Црногорци: 55
 „Иш, гаврани, тице злослутњице!
 „Ту вам нема ћара ни почивка,
 „Турске су се осушиле главе.
 „Откад нам је Данил погинуо
 „У Котору од крвничке руке, 60
 „Од Кадића, куће Бранковића,
 „Голема смо боја пожељели,
 „И с царима мира учинили,
 „Него хајте у Херцеговину,
 „Сва се бутум раја одметнула 65
 „У Требиње и око Требиња,
 „Одметнула Шума и Попово,
 „Па крвави Зупци, Крушевице,
 „И до мора љута Драчевица,
 „Пред њима је Вукаловић Лука, 70

„Војевода јунак неумрли.	
„И још чујте, тице злослутњице!	
„Одврже се Пива и Рудине,	
„Пилатовци и бутум Гачани,	
„Па Бањани, Пива и Дробњаци,	75
„И још многа села и посела,	
„Пред њима су двије поглавице,	
„Два сокола на крајини крила,	
„Оба силна турска душманина,	
„Оба ћу вам по имену казат:	80
„Једно ти је Баћовић Јоване,	
„Војевода од љути Бањана,	
„А друго је Церовић Новица,	
„Сенатур је црногорског књаза,	
„На крајини обер-војевода.	85
„Нема буле, ни има Турчина,	
„Да Новицу не куну тужећи,	
„А Бог дао и сви Божи свеци!	
„Збиле им се клетве на Турчина.“	
Тице чуше, јатом полећеше,	90
Прелећеше све поље Цетињско,	
Па Ђеклиће, Цуце и Пјешивце,	
Ватиле се поља Нишицкога.	
Гледе тице тамо и овамо,	
Погледале у Дугу крваву	95
Ђе се коље раја са Турцима:	
Дочекали три табора војске,	
Аскерлука војске азуране,	
И толико љута Арнаута,	
И без броја крајичних пандура,	100
Пред пандуре Ченгијћу Дед-ага.	
Прате Турци таин у Нишиће,	
Двјеста коња арча свакојега,	
Па барута, зрна од топова,	
Да утврде града Никшићкога,	105
Да затворе џаду горе Црне,	
Да не даду у рају индата.	
Гледе тице боја крвавога,	
Ђе се кољу двије силне војске,	
И ће Турци натраг повратише,	110

Оставише рану и џебану.
 Па кад било о заходу сунца,
 И кад раја шићар заузела,
 Повуче се гором и планином.
 Раја пође, јато тица дође, 115
 Гладне тице пале по љешина,
 Напише се крви од јунака,
 Наједоше мяса свакојега.
 У Дуги се тице населиле,
 Турском крви себе ужириле. 120
 То вријеме мало постојало,
 Не протече ни петнаест дана,
 Кликну вила са врх Дурмитора,
 Друга кличе са врх Пирлитора,
 Кличу виле што им грло дава, 125
 Те дозивљу три српске војводе,
 Зову виле Церовић-Новицу,
 И војводу Баћовић-Јована,
 И војводу Вукаловић-Луку:
 „На ноге се, Срби, устаните! 130
 „Ево на вас силновите војске,
 „До двадесет и седам табора
 „Аскерлука војске регулаша,
 „Пред њима су пет турскијех паша:
 „Мамут-паша, друго Јаја-паша, 135
 „Треће силни паша Авди-паша,
 „А четврти паша Мисирлија,
 „Пред пашама иде Дервиш-паша,
 „Те цијелој командира војсци;
 „За аскером три хиљаде војске 140
 „Арнаута љута убојника,
 „Пред њима је крвави газија
 „Арнауце беже Арслан-беже,
 „Јошт за њима неизбројна војска
 „Све Турчина љута крајичника, 145
 „Пред њима је Дед-ага Ченгијћу
 „На лабуду коњу од мегдана;
 „Ђегођ нађе поља и равнице,
 „Коња мами, а овако фали:
 „„Стан’те мало, власи копилани! 150

- „„„„Да ви знате и да запамтите
 „„„„С ким хоћете јадни да ратите.“
 „Јоште вели са коња Дед-ага:
 „„„„Кад погубим Баћовић-Јована,
 „„„„И крвавца Луку са Зубаца,
 „„„„И крвника Церовић-Новицу,
 „„„„Који ми је погубио баба,
 „„„„Однио је на Цетиње главу
 „„„„И владику с главом даровао,
 „„„„Продријећу с војском у Пјешивце, 160
 „„„„Па прђ Брда и Бјелопавлића,
 „„„„Околити, огњем попалити,
 „„„„И острчког свеца погазити,
 „„„„Обрнућу с војском на Цетиње,
 „„„„Светога им Петра сапалити, 165
 „„„„А уватит Мирка и Николу,
 „„„„Њихове ћу одасјећи главе,
 „„„„И окитит мојега чардака,
 „„„„Да их гледам и да срце калим,
 „„„„Мјесто главе раметли бабајка, 170
 „„„„Смаил-аге, царева већила.“
 „Ово збори, а Бога не моли,
 „Нити рече једном: ако Бог да!
 „Још ме чујте, до три војеведе!
 „Чија војска иде за Дед-агом: 175
 „„Де’је хиљаде босанских Турака,
 „„Згодна момка а башибозука,
 „„Пред њима је јунак од крајине
 „„На јагрезу хату од мегдана
 „„Из Травника Кулиновић бего. 180
 „„Па још чујте, до три војеведе!
 „„Чија војска иде у заплеће:
 „„Једна војска од Стоца крвава,
 „„Пред њоме је јунак на алату,
 „„Амзи-беже Ризванбеговићу, 185
 „„А друга је од равна Љубиња,
 „„Пред њоме је Турчин на вранчићу,
 „„Зорно момче Сердаровић Мујо.
 „„Колико је горе и планине,
 „„Ил’ зелена поља и ливаде, 190

„Од равнога поља Невесиња
 „До на Крстац на тромеђу кланац,
 „Не би тица кљуном заклунула,
 „Што од силе није притиснуто,
 „Турском ногом, јуначким опанком, 195
 „Или коњском плочом и копитом,
 „А барјаци гору заклонили,
 „На њима су зв'језде и мјесеци,
 „Небо гледа ће се земља тресе,
 „Бјежи раја и гола и гладна, 200
 „Нестало им љеба у торбице,
 „А у ћесе нестало фишека,
 „А оружја ни четврти нема,
 „Од боја им пушке попуцале,
 „Поломјени на чарку кремени. 205
 „Кука старо, а цичи нејако,
 „Те се скита по гори зеленој,
 „Голо, босо, гази по снијегу,
 „Пасу траву кâ остала марва.
 „Но на ноге, ако Бога знате!“ 210
 Тако кличу пребијеле виле,
 Док зачуше до три војевode.
 Али виле, дуговјечне биле!
 Знаду ко ће сили ударити,
 Па се обје рукама' загрлише, 215
 Одлећеше пут горице Црне,
 Долећеше на Ловћен планину,
 Зову виле на пољу Цетињу
 Петровића Николају књаза,
 И сокола Николина баба, 220
 Виле зову, овако говору:
 „О Никола, црногорски краље!
 „И ти Мирко, војводама' војвода!
 „На ноге те, ако Бога знате!
 „Алај барјак развиј на Цетиње, 225
 „Покупите своје соколове,
 „Не пустите сиротињу рају,
 „Ево на њих све царева војске.
 „Ако рају сломе и подаве,
 „Ни по вама добра бити неће. 230

„Ако вам је Данил нестаноу,
 „Те га кука мало и велико,
 „Остави вам при смрти у часу
 „Тешку клетву, тешка аманета,
 „Да с Турцима мира не чините, 235
 „Да браните цркве и олтаре,
 „Да чувате вјеру и слободу,
 „Да браните сиротињу рају
 „Од зле муке, од турачке руке.
 „Чувајте му и мртву поштење, 240
 „Страшну клетву на се не држите.“
 Боже мили, да је теби вала!
 Да је коме тај дан погледати,
 Кад букнуше Србљи на све стране,
 Поглавице развише барјаке, 245
 Сваки своје сакупља јунаке,
 Све војвода војводу дозивље,
 А брат брата храбри и соколи.
 Ал' јунаку Баћовић-Јовану
 Догорјела зубља до ноката, 250
 Турци су му примакли Баћане,
 Али ко ће сили ударити,
 Но се момци у метериз свили
 Да Баћане бране од Турака.
 Па Баћовић ситну књигу пише, 255
 Те је шаље Церовић-Новици:
 „Чуј, Новица, чуј ме, побратиме!
 „Ево на нас све царева војске,
 „На Крстац је табор учинила,
 „Из Требиња очекива војску. 260
 „Но покупи листом Морачане,
 „И Дромњаке на гласу јунаке,
 „Да у Дуги дочекамо Турке.“
 Па мезилски књигу опремио.
 Ову посла, другу брже пише, 265
 Те је шаље на Зупце кржаве
 Војеводи Вукаловић-Луци,
 Овако му Јован у њој пише:
 „Чуј ме, Лука, зачуј, побратиме!
 „Ево на нас све царева војске, 270

- „На Крстац је табор учинила,
 „Из Требиња очекива војску,
 „Устај, Лука, на крајини крило!
 „Те покупи твоје крајичнике,
 „И започни боја у Требињу, 275
 „Не би л' турске уставио војске,
 „А ми ћемо ову дочекати
 „У крвавој Дуги у богазу,
 „Не би ли нам ишта лакше било.”
 Када књиге биле долазиле, 280
 То војводе једва дочекале.
 Удри Лука с војском на све стране
 По Требињу и око Требиња,
 Заустави пашу Мехмед-пашу,
 И четири аскерска табора, 285
 И хиљаду лака Арнаута,
 И све бутум Турке Требињане,
 Те се раја коље са Турцима;
 У кулама затворише Турке.
 Трчи Лука од брда до брда, 290
 Од главице једне те до друге
 Како соко по јелову грању,
 Те соколи своје витезове.
 То вријеме три дни постајало,
 Са Крсца се војска подигнула, 295
 Баћовића књига допанула
 Са Цетиња од Николе кнеза.
 Кнез Никола овако му пише:
 „О Јоване, бањански војвода!
 „Раје главо, моје десно крило! 300
 „Ти удари с војском од Бањана,
 „И запани у Дугу крваву,
 „Ту ћеш наћи Церовић-Новицу.
 „Не удрите, не трошите војску,
 „Докле моја не приспије војска 305
 „Од истока, с краја од Никшића.
 „Кад видите црногорску војску,
 „И пустите у богазу Турке,
 „Удрите им с плећа од запада,
 „А Мирко ће с прси од истока, 310

„Изненада удрите на Турке,
 „Алакните како умијете,
 „И милосна Бога спомените,
 „Па по једну пушку истурите,
 „А за голо гвозђе приватите, 315
 „Помутите аскерске команде,
 „Нек умукну бубњи и борије,
 „Нек се смету војсци првијенци,
 „Да не знаде један за другога,
 „Ни да чује млађи старијега. 320
 „Ако тако Турке не свладате,
 „Ви нећете огњем из пушака,
 „Чудне, кажу, аскерске шишане
 „Дуго носе куршум од олова,
 „Двапут више но најбоља наша. 325
 „Тако сложно, па биће што Бог да.”
 Кад Јовану глас и књига дође,
 Он покупи сву околну рају,
 Те у Дугу с војском запануо,
 У Ноздрама, у тијесну кланцу, 330
 Виђе Јован у другојме кланцу
 Церовића изабрану војску,
 Ће у кланац Киту запануо,
 Па се двије састаше војводе,
 И браћа се брацки поздравише, 335
 За јуначко здравље упиташе,
 Извадише љеба, заложише,
 И напише по једном ракије;
 Пита Јован Церовић-Новицу:
 „Имаш, Ново, колико дружине?” 340
 Новица му право каживаше:
 „Не питај ме, мио побратиме!
 „Откуда ћу јадан имат војске,
 „Ево има десет годин’ дана
 „Да се кољем с Турцим’ без престанка, 345
 „А лани ми мноштво погинуло
 „Кад удрисмо тврду Колашину,
 „Поробисмо, огњем попалисмо;
 „Па ту скоро погибосмо љуто
 „Под пустијем Никшицкијем градом, 350

„Кад га, знаш ли, на јуриш узесмо,
 „Поробисмо, те га опалисмо,
 „Немам више ни пуну хиљаду.
 „Ама кад се прегне умирати,
 „Рад је гинут док тече једнога. 355
 „А ти, брате, колико имадеш?“
 Тад Новици Јован проговара:
 „Не питај ме, Богом побратиме!
 „Ни вријеђај моје ране љуте!
 „И ја сам ти грдно изгинуо. 360
 „Ђе имадох момка биранога,
 „И бољега војсци првијенца,
 „Изгибе ми јуришећ' на Турке.
 „Ама имам, милом Богу вала!
 „Јошт јунака близу дв'је хиљаде, 365
 „Те су са мнош дошли умирати.
 „Ал' је сила, брате, од Турака!
 „Да се у со бутум прометнемо,
 „Не бисмо им ецек осолили,
 „А камоли њима ударити.“ 370
 У ријечи у којој бијаху,
 Ал' ето ти до двоје момчади,
 Војводама добре носе гласе:
 „Поздравља вас с Планинице Мирко,
 „Ту је с војском синоћ починуо, 375
 „У хитњи је војску покупио,
 „Очекива Црмничку нахију,
 „Ријечку је дома оставио
 „Да му чува од Скадра богазе,
 „Поздравио, овако рекао: 380
 „„Кад видите да наступе Турци,
 „„Попадајте у зелену траву,
 „„Нек се војска у Дугу ували,
 „„Упустите између два кланца,
 „„Међу Китом и међу Ноздрама, 385
 „„Како вам је у књиги писао.
 „„Тек што с Турцим' боја започнете,
 „„Ми ћемо вам доћи у помоћи.““
 То рекоше, натраг потекоше.
 Не постоја ни два ни три сата, 390

Турска војска Дугом помолила,
 Бубњи туку, а борија свира,
 Стоји пролом од коњских копита,
 Зашјала се Дуга од мушкета,
 И од турских о бедри сабаља, 395
 Да је страшно очима гледати,
 А камоли војсци ударити.
 Колико је Дуге у дуљини,
 Има пуна до осам сахата,
 А ширине између планина 400
 Не би мала пушка праметнула,
 Сва је бутум Дуга оживљела
 Од силнијех коња и јунака.
 Али раја, да је Богу вала!
 Жедна јадна на свог душманина, 405
 Срце стегну, а јуначки прегну,
 Бој започе Баћовић Јоване
 У тијесну кланцу у Ноздрама.
 С плећи поче, са срећом започе,
 А Новица с прси иза Ките. 410
 Једног сата и једног декика
 Запуцаше пушке с обје стране,
 А војводе вјешти бојевима
 Другом пушку не шћеше пунити,
 Него оштре ноже повадише, 415
 Те на Турке јуриш учинише,
 И ш њима се грдно изм'јешаше.
 Стоји звека ножа и сабаља,
 А ломјава аскерски мушкета,
 Срби с'јеку ножем смртимичке, 420
 А аскери натичу их живе
 На несретње оштре бајунете.
 Ала банда узаврела кавга,
 Стоји вриска српскијех јунака,
 Стоји писка војске у Турака, 425
 Ту се кољу самртни јунаци,
 А лелечу многи рањеници,
 Ту брат брата познат не могаше,
 Камоли ће Турчин каурина;
 Узмути се војска на све стране 430

Као ждраљи у мутну облаку,
 Ту се не зна ко је старјешина,
 Ко је паша, ко ли је бимбаша,
 Ко миралај, ко ли је јузбаша,
 Ту бубњари бубње побацали, 435
 Трумбеташи бацили борије,
 Ту не чује млађи старијега,
 Но свак себе како може брани,
 Јер да бјежи, бјежати не може,
 Нема пута куд ће побјегнути. 440
 Ама бјеже брдом и камењем,
 Те страмоглав лете низ литице,
 Ће му ни враћ кости наћи неће.
 То гледао паша Дервиш-паша,
 Те боријом војсци гласа дава 445
 Да свак бјежи како који може,
 А он свога коња ошинуо,
 Те побјеже с полсвицу војске
 Да утече граду Нишићкоме.
 Ал' не види чудо изненада, 450
 Црногорце ће га пушком гађу.
 Кад дођоше међу Црногорце,
 Дочека га огањ из пушака
 Као киша из црна облака,
 Па у траву пушке побацаше, 455
 А ножеве шјајне повадише,
 Јуришише сложено међу Турке
 Као гладни вуци у торину,
 Ту се кољу војске на крвничку.
 Благо томе ко одма погибе, 460
 Да не гледа муку пред очима.
 То гледали двије војеведе,
 То гледао Јован и Новица,
 Оставише своје рањенике,
 Потекосе трком на душмана. 465
 Боже мили, је ли такве кавге
 Било икад послјије Косова,
 Или боја скоро на Граховцу? —
 Чисто није откад памте људи.
 Ту се класе од подне до мрака, 470

Не једоше, нити воде пише,
 А камоли да се одморише.
 Побјеже им паша Дервиш-паша
 Са три друге паше у Никшиће,
 Многу своју потрошише војску, 475
 Не зна јој се броја ни тефтера.
 Ту погибе Сали-Ферик-паша,
 И погибе арл'уцки бимбаша,
 Силно Туре беже Арслан-беже,
 И погибе са Загорја бего, 480
 Младо момче Ченгијћ Мухамеде,
 Многе баше и многе јузбаше;
 Што ћу вам их по имену причат,
 Него многи аге и бегови,
 А аскеру ни броја се не зна, 485
 Кад се двије растадоше војске.
 Наједно се скупил српска војска,
 И војску су на тефтер узели,
 Љуто им је војска изгинула,
 Од пет до шест пуније стотина, 490
 И погибе Баћовић Јоване.
 Благо њему и његовој души!
 Душа ће му раја уживати;
 Слава ће се твоја спомињати
 Докле тече Срба и свијета, 495
 И док тече гусал' и гуслара,
 Јунаштво ти у пјесни пјевати.

ПОГОВОР

Пре стотину година унео је српски народ у духовно добро Европе два своја највећа прилога: своје народне песме и Његошев Горски вијенац: Народне песме као непосредни доживљај српске народне душе, њеног схватања човека, државе, света, правде Божје и људске — једном речи синтезе свога духовног лика, и Горски вијенац као уметничку кристализацију те исте синтезе кроз личну генијалност једнога од најпотпунијих претставника наше расе. Та духовна манифестација српства иде паралелно са херојским напорима српског народа да у току прве половине 19 века од поробљеног пашалука створи опет себи своју народну државу, јединствену и усклађену као што је била она у средњем веку. Није, дакле, никако случајно што се у исто доба, уз монументалне личности устанака почетком 19 века и легендарних подухвата једнога голоруког и оробљеног народа у одбрани свога права на опстанак и место под Божјим сунцем, виноу снажно у регионе поезије и песнички геније нашег народа, и уз ратни окршај — кад се голим рукама, косама и трешњевим топовима стварала историја — винула и народна песма у својем последњем, завршном и савршеном, класичном облику. Ношена вековима готово скривена у духу, души, срцу и менталитету нашег човека, народна песма, са зраком слободна сунца које је почело грејати српску земљу, добија свој последњи, још прави народски лик и своје уметничко уобличење. Поробљене, пригушене и оковане народне снаге духа и срца налазе своју манифестацију у стварању нове државе и песничком уобличавању своје прошлости и својих погледа на свет и људе.

Није историјска случајност да се баш у то доба наше историје, кад се, као у Хомеровој Грчкој, после ратног окршаја, код ватре у логору, певач хватао гусала да слушаоцима срочи у стихове и језик песнички оно што су они тога

дана исклесали десницама и мачевима, није случајно да се баш тада јави и генијални Вук, да и сам учествује у ратним догађајима и да у логорима око Дрине слуша њихово песничко уобличавање, да на врелу живом осети сав значај и величину народних песама и да их тако почне бележити и сабирати. Један историјски тренутак раније или касније Вук не би нашао нашу народну песму у оним уметнички и садржајно високим, монументално и за вечност извајаним облицима. Песме забележене педесет година пре и педесет после Вука то и сувише јасно показују. Сасвим је јасна и чињеница да је ту народну поезију — коју је створио народ, тј. даровити појединац, а народ својим учешћем у њој излио у тучане катупе, предајући је потомству као највеће завештање свога духа и своје психе — да је ту народну песму могао у свој својој лепоти и важности осетити и њом се забавити опет само човек који је прави израз и претставник тога народа, Вук Караџић, сељаче с црногорско-херцеговачких брда, које је после сломљеног устанка отумарало у свет, да би после двадесетак година допрло дотле да стане раме уз раме са највећим европским духовима онога доба. Тако су народне песме, тезаурисане таблице српске душе и духа, српске историје и мукотрпног судбински наметнутог рвања кроз пуних пет векова, биле и први весници српства кроз цео културни свет. Готово целе прве половине 19 века оне су у Европи један од врло важних уметничких и књижевних догађаја. Срби су преко њих почели освајање Европе и за своје животне и културне и историјске аспирације.

Преко народне песме обновљена је и добила народни карактер и наша нова уметничка књижевност. Цео 19 век наше књижевности прожет је не само лексички него и идејно и садржајно духом који одише из наших народних песама. Оно што није створено на тој основи (поменимо само Лукијана Мушицког и њему сродне класичарске имитаторе) остало је без икакве уметничке вредности и без икаква значаја по развој уметничких схватања и изражавања у нашој књижевности. Од Бранка Радичевића, првог поклоника њеног, до класике Лазе Лазаревића, народна књижевност је у ствари и потка и основа уметничког доживљавања, било у мање или више преточеној и сублимираној форми. Овде није прилика развијати даље мисао да је права књижевност само она

која има и свој извор и увор у животу и духовној и друштвеној проблематици свога народа и, његовом духовном развијању и сазревању. Хоћу само да нагласим, да је народна песма у доба Вуково постигла била свој врхунац развоја, да је претстављала уметничко остварење и оваплоћење онога што је наш човек почетком 19 века носио у својој души као идеал својих духовних и етичких вредности, да је народна песма до Вука на своме дугоме путу већ била, да употребим модеран израз, већ цензурисана, тј. опште проконтролисана и примљена као адекватна духу народном и његовој етици, и као таква памћена и ношена даље, или као неадекватна била одбачена и заборављена. Иако једна песма забележена претставља само један њен моментани вид, ухваћен у уметнички срећном или мање срећном тренутку, већ према томе да ли је казује песник који стоји на висини као општи израз духа и осећања или доживљавања социјалне заједнице у којој је песма постала и за коју се ствара, — једна, да кажемо, тако окласицизирана песма добија у неку руку, и пре него буде забележена, своју чврсту, тезаурирану, „класичну“ форму и као таква се упорно памти и одржава. Имамо таквих песама чији уметнички срећно нађени облик није разбијен ни размаком од сто година, док се год у њој доживљавао израз народних идеала и народне психе. Брда варијаната забележених педесет година после Вука показују опет да је народна песма постала само имитаторска уметност, махом без личног учешћа социјалне средине у којој је даље живела, и бледела све више као и свака епигонска уметност. Тако су на пр. читави томови народних песама сакупљени после Вука готово искључиво имитације и рђави препеви Вукових песама и имају значаја само за историју живота и развоја српске народне песме.

Иако у целој културној Европи 19 века чувена, цењена и слављена, иако највећа духовна творевина српског духа, иако је на њеној основи извршена једна од највећих духовних револуција на српском подручју — реформа језика и правописа и целокупног књижевног стварања, јер Вуков рад чини основу целокупне модерне српске књижевности — ипак народна песма, књижевност наша народна уопште, није после светског рата добила у изграђивању и васпитавању нашег модерног човека оно место које она по своме значају мора

имати и које је имала током пет векова робовања под Турцима. Срби, као под неком чудном иронијом судбине, почели су напуштати своје највеће вредности, почели су прекидати са својим националним традицијама, не будући свесни опасности која може настати кад један народ почне кидати са својим национално-културним континуитетом. Као да се била заборавила она стара истина: да онај, ко нема историјско-културног континуитета и повезаности са аутохтоним народним снагама као извором растења једне својствене психе човека која дела са осећањем одговорности за оно што је стечено и створено, олако запада у противуречности и крајности, и да чувати и носити државу може и уме само онај који ју је и стварао, који је уградио себе у њене темеље и који у себи носи и одговорност за оно што је створио:

Не може се царство задобити
На душеку све дуван пушећи,

каже народни песник. Али да не дирамо даље у то најбољње место наше историје. Грехове отаца испаштаће и треће и четврто колено, каже Свето писмо. Раскомадано и раскрвављено српство платило је и сувише своју националну наивност и заблуду, и младо покољење испашта криво грехове својих отаца.

Ове и стотину других мисли обузимају човека кад ма где загледа у наше народне песме. Просто је несхватљиво да један мален народ као што је наш, народ који тек што је једва и почео да узима учешћа у модерном духовном и културном изграђивању света, не цени и не негује оно чиме би се с правом поносили и велики народи чији историјски пут није био тако трновит и мучан. Ја ћу овде да поменем само неколико песама и да упитам оне који неће да ми верују на реч, шта они доживљују и шта мисле о нашем једноставном човеку, као носиоцу народне поезије, и његовој националној и поетској снази, кад читају на пр. познату песму о устанку противу лахија, поему слепог али видовитог гуслара Филипа Вишњића, из чијег сваког стиха звони судбинско опредељење српског народа; или кад загледају дубље у уметнички и пластично извајан тип хероја, јунака и човека, каквог имамо у Бановићу Страхини, песми неписменог старца Милије Колашинца, чије осећање мере и

склада одају изванредно високо песничко надахнуће, у грудима једног ратара жуљавих руку који је своју младост провео на висинама Бјеласице и Сињавине чувајући стада, а који је у својој фантазији извајао једнога од најрепрезентативнијих претставника наше јуначке прошлости; или кад се задубе у дискретну и пуну класичне грчке мирноће али у толико дубљу тугу Мајке Југовића; или изванредну лирску топлину и раскошну лепоту и сликовитост Женидбе Милића барјактара.

Али ова збирка песама није ипак антологија у оном смислу у ком се антологије обично састављају: одабрати оно што је уметнички и карактеролошки на највећој висини. Састављач је овде имао да помири неколико захтева. Најпре, требало је водити рачуна о моментаним потребама школског подмлатка који није у могућности да сада дође до Вукових збирки, јер се више не могу добити; требало је дакле узети што разноврснијих песама и за чисто књижевно-теоретска разматрања, које опет треба да задовоље естетске захтеве одабране лектире. Не мање важан био је и онај други захтев широке читалачке публике, којој је ова књига у првом реду и намењена. Ту је требало најпре, с обзиром на данашње стање у коме се налазе наш народ и наша земља, наћи погодне песме и заступити што више крајева, затим пружити извештај пресека збивања и догађаја у вези с нашим националним животом и историјом. Тако збирка садржи у делу историјских песама опеване догађаје од Немањиних до црногорских војевања са Турцима средином 19 века. Јер народна песма је данас несумњиво врло актуелна лектира, много актуелнија него што је била икада откад ју је Вук објавио свету на видело. Узета овако у целини, макар и у изводу, наша народна песма пружа изванредно потресну и трагичну слику рвања за свој опстанак једнога малог, до самопрегоревања храброга и жилавога народа, кога је историјска судбина поставила на раскрсници двају моћних светова, истока и запада, преко које су се одигравали сви велики догађаји у историји Европе. Од римског царства до данас сви велики покрети запада према истоку захватили су и геолошки несрећно подручје Срба. Наш народни песник је ову циновску борбу српског народа за свој опстанак са толиким народима и стихијама сажео симболички у својим

песмама у борбу са Турцима, као са својим највећим противником, са којим се рвао пуних пет и по векова и са којим је тек у почетку овога века изгубио даљи непосредни историјски додир. За чудо је, и за социолога историчара несумњиво феномен, како је српски народ у току те своје непрекидне борбе од средњег века наовамо могао очувати своје духовне и културне тековине и савладати стихије које су претиле његовом уништењу.

Али у својој народној песми, у својој народној традицији, у своме ставу хуманог човека, у својој историјској мисији чувања свога тла, своје психе, своје вере и своје националности — црпиће наш човек нове снаге за нова стварања и наћи опет свој стари добро утврени пут, по оној Његошевој:

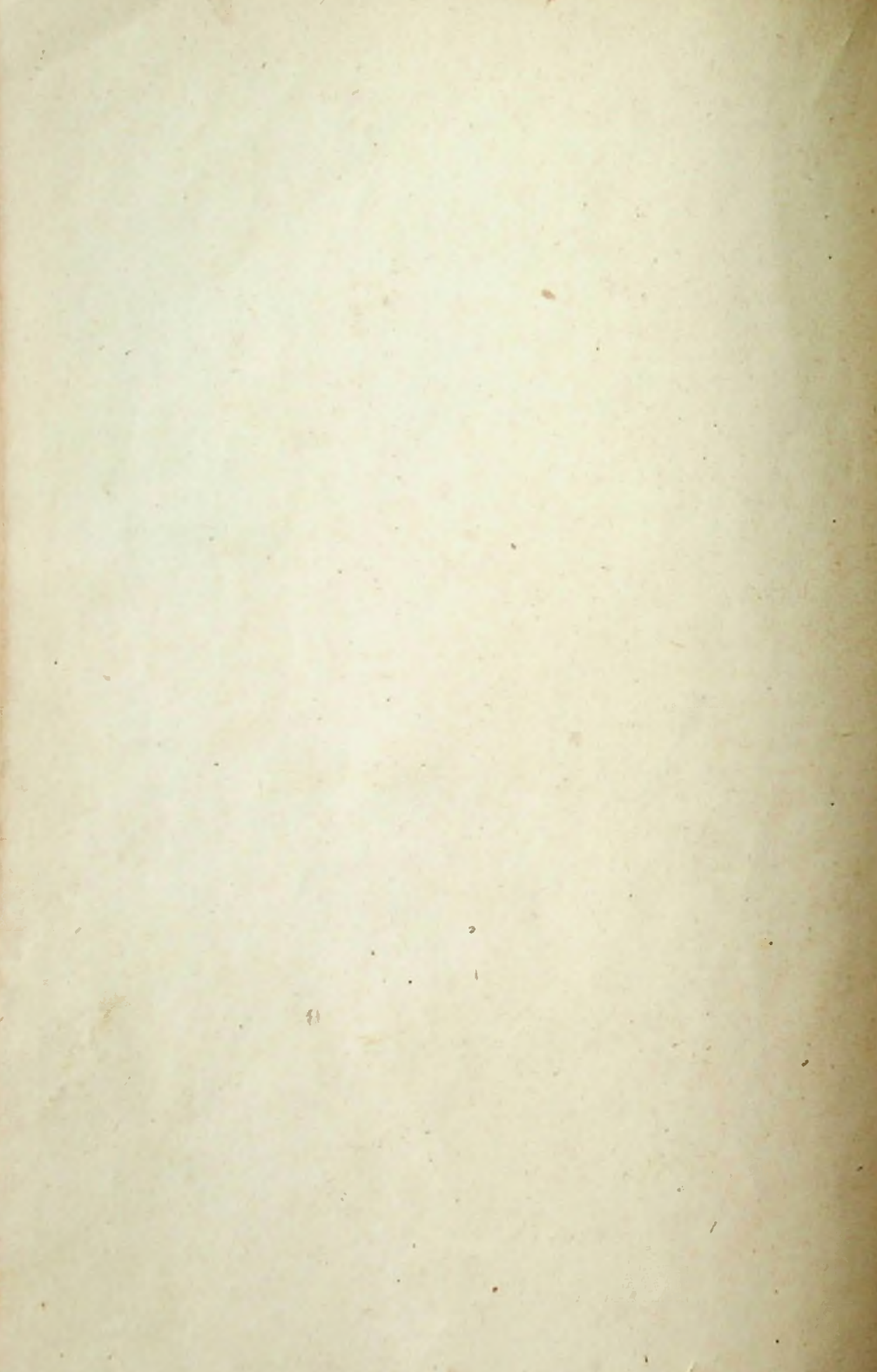
Нове нужде рађу нове силе.

Рад. Меденица

НАПОМЕНА

У погледу техничке редакције књиге само једна напомена: Настојао сам да у свима песмама спроведем што потпуније Вуков принцип интерпункције, јер су разни редактори у књигама изданим после Вука различито поступали, а ради школских потреба да приближим Вукову ортографију где год се могло савременом начину писања. Текстови су редиговани према другом, односно трећем државном издању (1894—1913) Вукових песама. Нажалост обадва издања су врло непоуздана и са толико грешака, да се ново научно, поуздано издање целокупних Вукових песама намеће као неопходна потреба.

Р. М.

САДРЖАЈ

	Стр.
1. Свечи благо дијеле (II, 1)	7
2. Огњена Марија у паклу (II, 4)	10
3. Ђакон Стефан и два анђела (II, 3)	13
4. Бог ником дужан не остаје (II, 5)	17
5. Наход Симеун (II, 13)	21
6. Предраг и Ненад (II, 15)	27
7. Како се крсно име служи (II, 19)	33
8. Ко крсно име слави, оном и помаже (II, 20)	36
9. Цар Костантин и ђаче самоуче (II, 18)	39
10. Свети Саво (II, 23)	43
11. Саво и турски цар (III, 13)	45
12. Свети Саво и Хасан-паша (III, 14)	50
13. Женидба Душанова (II, 28)	55
14. Наход Момир (II, 29)	73
15. Женидба краља Вукашина (II, 24)	84
16. Зидање Скадра (II, 25)	92
17. Урош и Мрљавчевићи (II, 33)	99
18. Зидање Раванице (II, 34)	106
19. Милош у Латинима (II, 36)	110
20. Бановић Страхиња (II, 43)	114
21. Цар Лазар и царица Милица (II, 44)	135
22. Пропаст царства српскога (II, 45)	141
23. Мусић Стефан (II, 46)	144
24. Царица Милица и Владета војвода (II, 48)	149
25. Косовка девојка (II, 50)	151
26. Смрт мајке Југовића (II, 47)	155
27. Јуришић Јанко (II, 51)	158
28. Обретенiје главе кнеза Лазара (II, 52)	162
29. Марко Краљевић укида свадбарину (II, 68)	165
30. Марко Краљевић познаје очину сабљу (II, 56)	172
31. Марко Краљевић и соко (II, 53)	176
32. Марко Краљевић и бег Костадин (II, 59)	177
33. Марко Краљевић и Мина од Костура (II, 61)	179
34. Марко Краљевић и Муса кесеџија (II, 66)	188
35. Марко Краљевић и Ђемо Брђанин (II, 67)	196
36. Марко Краљевић и Љутица Богдан (II, 38)	202
37. Марко Краљевић и Вуча џенерал (II, 41)	206
38. Марко пије уз рамазан вино (II, 70)	214
39. Орање Марка Краљевића (II, 72)	217

	Стр.
40. Смрт Марка Краљевића (II, 73)	218 ✓
41. Болани Дојчин (II, 77)	223 ✓
42. Женидба Ђурђа Смедеревца (II, 78)	231
43. Смрт војводе Приезде (II, 83)	239
44. Јакшићи кушају љубе (II, 99)	242
45. Дијоба Јакшића (II, 97)	245
46. Смрт Јова Деспотовића (II, 90)	248
47. Маргита дјезојка и Рајко војвода (III, 10)	252
48. Женидба Јова Будимлије (II, 100)	256
49. Хајка Атлагића и Јован бећар (III, 19)	261
50. Женидба Јова Сарајлије (III, 73)	265
51. Бајо Пивљанин и бег Љубовић (III, 70)	270
52. Перозић Батрић (IV, 1)	275
53. Три сужња (IV, 4)	279
54. Јаут-бег и Перо Мркоњић (IV, 16)	283
55. Разрушење манастира Тврдоша (VI, 48)	287
56. Са шта Новак оде у ајдуке (VII, 33)	295
57. Новак и Радивоје продају Груицу (III, 2)	298
58. Мали Радоица (III, 51)	304
59. Стари Вујадин (III, 50)	309
60. Женидба Стојана Јанковића (III, 21)	311
61. Ропство Јанковића Стојана (III, 25)	321
62. Сењанин Тадија (III, 39)	325
63. Максим Сењанин и Танковић Осман (VI, 50)	331
64. Женидба Милића барјактара (III, 78)	338
65. Новљанин Алија и Милош чобанин (VII, 29)	346 ✓
66. Новљанин Алија и девет брата Витковића (VI, 80)	356
67. Женидба Бановић-Секула (VII, 15)	365
68. Кнез Иван Кнежевић (IV, 29)	376
69. Почетак буне против дахија (IV, 24)	383
70. Бој на Мишару (IV, 30)	399
71. Узимање Ужица (IV, 27)	404
72. Бој на Салашу (IV, 28)	406
73. Бој на Делиграду (IV, 31)	418
74. Бој Црногораца с Махмут-пашом (IV, 10)	430
75. Пјесна од боја 1839 год. (VIII, 58)	438
76. Бој на Зупце (1862) (IX, 27)	446
77. Бој у Дуги (1862) (IX, 28)	453

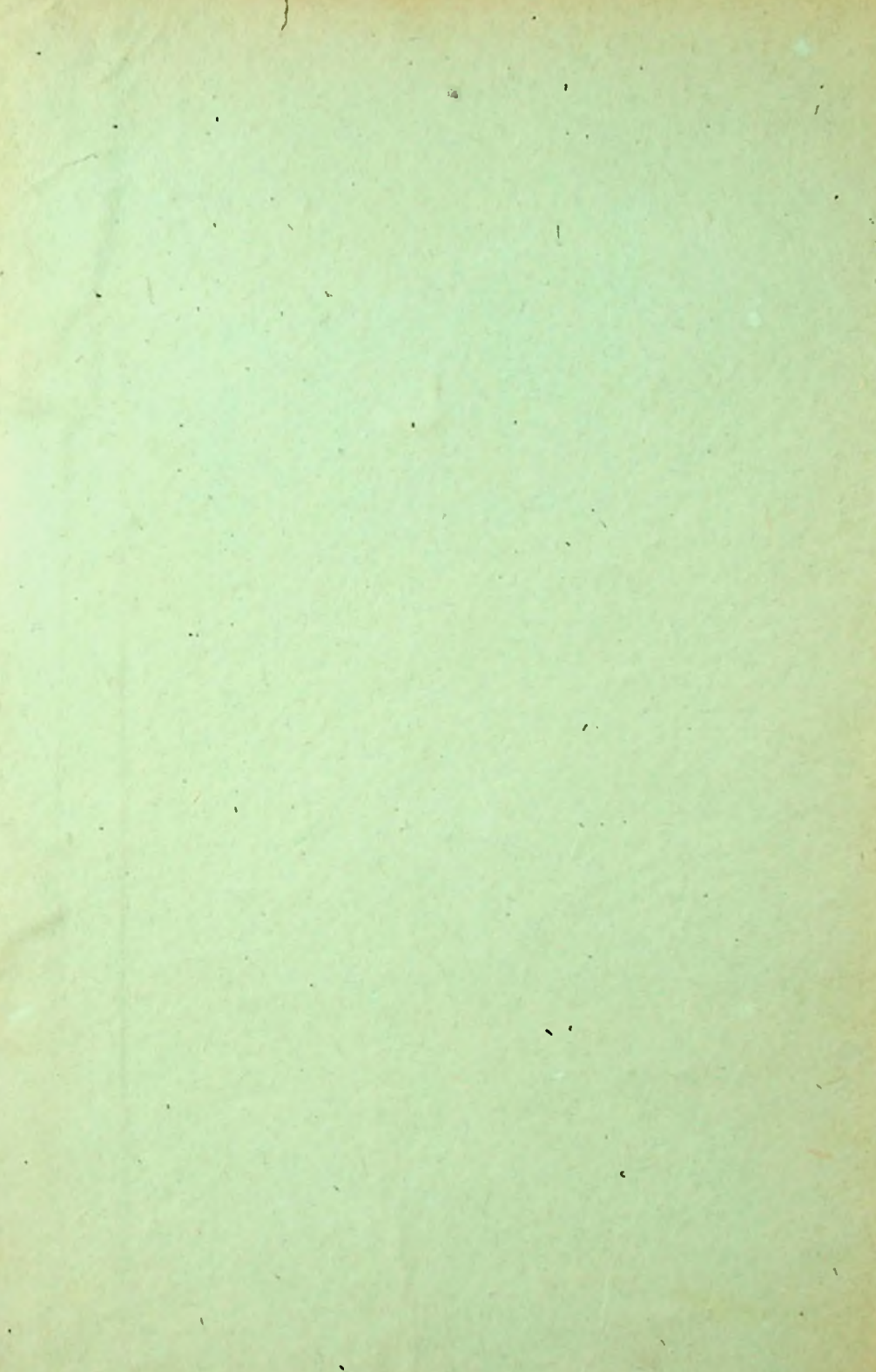
Обыкнуту
прочного со-
внутним зодованом
Генерала Суворова
г.г. х.в. др.ч.
Шекольова.

12

Heurich

1710

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

30 СР 821.163.41:398

КАРАЏИЋ В. С.

Чојство и јунаштво

ЛЕКОВИЋ

000007896

COBISS